

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

1767-1774 (H. 1181-1188) TARİHLİ HARPUT ŞER'İYYE SİCİLİ
(METİN DEĞERLENDİRME VARAK (1 -44))

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK

HAZIRLAYAN
Abdullah DEMİR

ELAZIĞ-2014

T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

**1767-1774 (H. 1181-1188) TARİHLİ HARPUR ŞER'İYYE SİCİLİ (METİN
DEĞERLENDİRME VARAK 1-44)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK

HAZIRLAYAN
Abdullah DEMİR

Jürimiz .../.../2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu Yüksek Lisans Tezini oy birliği/oy çokluğu ile kabul etmiştir.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../..... tarih ve Sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**1767-1774(H. 1181-1188)Tarihli Harput Şer'iyye Sicili
(Metin Değerlendirme Varak 1-44)**

Abdullah DEMİR

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Yakınçağ Bilim Dalı

Elazığ-2014; Sayfa: VII + 224

Bu tez çalışmasının ilk bölümünde şer'iyye sicilleri ile Harput şer'iyye sicilleri hakkında bilgiler verildi. Tezin ikinci bölümünde 49 adet idari nitelikli vesika, 64 adet iktisadi ve mali vesika, 54 adet sosyal nitelikli vesika ve 37 adet askeri nitelikli vesikanın kısa özetleri verildi. Son bölümde ise bu vesikaların transkripsiyonları yapıldı.

Anahtar Kelimeler: Şer'iyye Sicilleri, Şer' i Hukuk, Sicil, Harput, Harput Sicilleri.

ABSTRACT

Master Thesis

Harput Court Records Register dated on 1767/1774 (h. 1181-1188)

(TextAssessment Pages 1-44)

Abdullah DEMİR

Firat University

Institute of Social Science

Department of History

Department of the Modern Times

Elazig-2014; Page: VII + 224

In the first section of this study, informations about court records and court records of Harput were given. In the second section of this study, 49 administrative reports, 64 economic and financial reports, 54 social reports and 37 military reports were summarized. In the last section, the transcription of these reports were made.

Key words: Court Records, Sharia Law, Records, Harput, Harput Records

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR.....	VI
ÖNSÖZ	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞER'İYYE SİCİLLERİ.....	5
1.1. Şer'iyye Sicillerinin Türk Kültürü Açısından Arzettiği Önem	5
1.2. Şer'iyye Sicillerinin Tanımı.....	7
1.2.1. Mahdar	7
1.2.2. Sicil	7
1.2.3. Sakkı-ı Şer'i	8
1.3. Şer'iyye Sicillerinin Genel Özellikleri.....	8
1.4. Şer'iyye Sicillerindeki Belge Çeşitleri.....	9
1.4.1. Kadı Tarafından Kaleme Alınan Belgeler	9
1.4.1.1. Hüccetler.....	9
1.4.1.2. İlâmlar	10
1.4.1.3. Ma'rûzlar	10
1.4.1.4. Müraseleler	11
1.4.1.4.1. Başka Makamlardan Sâdır Olan ve Sicile Kaydedilen Belgeler	11
1.4.1.4.1.1. Padişah'tan Gelen Emir ve Fermanlar	11
1.4.1.4.1.2. Sadrazam, Beylerbeyi ve Kazaskerden Gelen Buyruktular	12
1.4.1.4.1.3. Tezkireler, Temessükler ve Diğer Kayıtlar.....	12
1.5. Şer'iyye Sicillerinin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi	14
1.5.1. Eski Hukukumuz Açısından.....	14
1.5.2. Yeni Hukukumuz Açısından	16
1.6. Harput Şer'iyye Sicilleri.....	18
1.7. 1767/1774 Tarihli Harput Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

2. BELGE ÖZETLERİ	19
2.1. İdari Nitelikli Belgeler	19
2.2. İktisadi Belgeler	26
2.3. Sosyal Nitelikli Belgeler	37
2.4. Askeri Nitelikli Belgeler	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN TRANSKRİPSİYONU	55
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	216
BİBLİYOGRAFYA.....	222
ÖZGEÇMİŞ	224

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.Ü.D.T.C.F.D.	: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
A.Ü.T.A.D.	: Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi
b.	: Bin
c.	: Cilt No
Dr	: Doktor
H.	: Hicri
H.z.	: Hazreti
İ.Ü.E.F.T.D.	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi
Krş	: Guruş
M.	: Miladi
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa No
S.	: Sayı
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK.	: Türkiye Tarih Kurumu
Vs.	: Ve Saire
Yay.	: Yayınları

ÖNSÖZ

Tarih araştırmalarında belli bir konuyu aydınlatmak için en önemli kaynaklardan birtanesi de şeriye sicilleridir. şeriye sicilleri dönemin siyasi, askeri, kültürel, sosyal ve iktisadi yapısı hakkında bilgi verir. Bu nedenle özellikle son yıllarda tarih araştırmacılığında şeriye sicilleri bilim adamları için büyük bir değer kazanmıştır. Yapılan bu çalışmanın amacı M. 1767-1774 (H.1181-1188) yılları arası Harput ve civarında ele alınan vesikaları çevirerek bu kaynağı tarih araştırmacıların hizmetine sunmaktır. Aynı zamanda yakın tarihimizin aile yapısını, Müslüman ve zimmîlerin ilişkilerini, merkez ve taşra ilişkisini, vergi politikasını, ticari ilişkisini, ticari ilişkilerin nasıl zabt ve rabt'a alındığını, idari yapıda tayin, terfi ve azlin nasıl işlendiğini de ortaya koymak diğer bir amacıdır.

M. 1767-1774 (H. 1181-1188) yıllarına değinen Harput şeriye sicillerini günümüz Türkçesine çevirirken metnin aslına sadık kalınmıştır. Araştırmacıya kolaylık sağlamak amacıyla belge numaraları belirtilmiştir. Defterdeki hicri olan tarihler metnin aslına sadık kalınarak aynen yazılmış parantez içerisinde günümüz takvimine uyarlanmış hali belirtilmiştir. Metin çevrilirken imla kurallarına ve düz yazıya sadık kalınmıştır

Çalışmamın giriş kısmında Harput'un şeriye sicilleri hakkında, Kadılık müessesesi ve şeriye Sicilleri hakkında bilgi verilmiştir.

Tezin hazırlanma aşamasında beni yönlendirerek hiçbir desteği esirgemeyen ve bana yardımcı olan saygı değer hocam Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK ve Prof. Dr. Ahmet AKSİN'a da ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Şer'iyye Sicilleri XV. asrın ikinci yarısından başlayarak XX. asrın ilk çeyreğine kadar gelen Türk tarihini, sosyal, iktisadi ve siyasi hayatını yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle Türk kültür tarihinin temel kaynaklarından birini teşkil eder.

Şer'iyye Sicilleri gerek şehir tarihi açısından gerekse kültürel, sosyal, siyasi ve iktisadi açıdan bizlere şehir için ayrıntılı araştırma sağlar. Sicillerin ait oldukları yerde yaşayan halkın; günlük hayatını, giyecek ve yiyecek fiyatlarını, çarşılarını, evlerini, camilerini, çeşitli müesseselerini, mahalle ve köylerini, örf ve adetlerini, o zamanki hukuk ve tatbikatını, vakıflarını, vergileri, devlet görevlileri ile olan münasebetlerini ve benzeri konulardan durumlarını gösteren çok değerli bilgiler elde etmemiz mümkün olmaktadır¹.

Bu durum dolayısıyla, ilk İslam döneminden beri tutulan Şer'iyye Sicilleri tarih araştırmaları için önemlidir. Harput Şer'iyye Sicilleri bu araştırmada bize yol gösteren önemli sicillerdendir. Şer'iyye sicilleri önemli adli kararların yazıya geçirildiği ve böylece hakların korunduğu tarihi belgedir. Kadıların verdikleri ilam, hüccet ve cezalarla, görevleri gereği tuttukları çeşitli kayıtları ihtiva eden bu defterler, "Şer'iyye Sicilleri, Kadı Defterleri, Mahkeme Defterleri ve Zapt-ı Vekayi Sicilleri" vb. biçimde isimlendirilmişlerdir".²

Harput Şer'iyye sicilleri konusunda ise genel olarak şunları söylemek mümkündür. En eski tarihli Harput Şer'iyye sicili 181 numaralı sicil olup M. 1630-1633 (H. 1040-1042) tarihlerine aittir. En yeni tarihli Harput Şer'iyye sicili de M. 1819-1835 (H. 1235-1250) tarihlerine ait olup 398 numaralıdır. Toplam sicil sayısı 28'dir".

Belgelerle ilgili tasnif çalışması idari', iktisadi ve mali, sosyal, vakıf, askeri konular ve diğerleri olmak üzere toplam altı başlık altında incelenmiş ve konular kendi aralarında alt başlıklara ayrılmıştır. Vesikalar içinde en fazla oranı satış hüccetleri oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla fuzuli işgal, gasp, rehin, hibe, feragat, cürüm-cinayet, yaralama, dem ve diyet davası, alacak-verecek hüccetleri izlemektedir. Çok genel olan

¹ İbrahim Yılmazçelik, **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır**, TTK. Yayınları, Ankara, 1995, s. XVIII, XIX.

² Abdülaziz Bayındır. **İslam Muhakeme Hukuku** (Osmanlı Devri Uygulaması). İstanbul 1986, s. 1.

ve tasnif içinde hiçbir guruba girmeyen belgeler "diğerleri" adı altında başka bir grupta incelenmiştir.

Siciller şehirler hakkında ayrıntılı bilgi edinmemizi sağlar. Zira Şer'îye sicillerinden ait oldukları yerde yaşayan halkın günlük hayatını, yiyecek ve giyecek fiyatlarını, çarşılarını, camilerini, çeşitli müesseselerini, mahalle ve köylerini, örf ve adetlerini, o zamanki hukuk ve tatbikatını, vakıflarını, ödedikleri vergileri, devlet görevlileri ile olan münasebetleri gibi pek çok konuda oldukça değerli bilgiler elde etmek mümkün olmaktadır³.

Osmanlı mahkemelerinde verilen kararların ve tutulan kayıtların toplandığı defterler; Kadı sicilleri, kadı divanı, mahkeme kayıtları, sicillât-ı şer'îye ve yaygın kullanımı ile şer'îye sicilleri denilen bu defterler kadı yahut naibi tarafından tutulmakta ve çeşitli türden belgeleri içermektedir. Osmanlı Devleti'nde merkezde ve taşrada her tabakadan insanlar arasındaki hukuki ilişkilere dair kayıtları içeren bu defterler Osmanlı toplumu ve yaşamı için bilgi veren en önemli kaynaklardır. Kadıların Osmanlı sistemindeki etkin rolleri sebebiyle şer'îye sicilleri sosyal ve yerel tarih çalışmalarında da ana kaynak niteliği taşımaktadır⁴.

Kadıların verdikleri ilâm, hüccet ve cezalarla görevleri gereği tuttıkları çeşitli kayıtları ihtiva eden defterlere şer'îye sicilleri, kadı defterleri, mahkeme defterleri ve zabt-ı vekâyı sicilleri adı verilir. Bunların marûzlara, ilâmlara, hüccetlere, aile hukukuna, terekeye, izin nâmeye, emir ve fermanlara, vekâlet ve kefâletlere ayrı ayrı tutulmuş olanları olduğu gibi çeşitli vesikaları bir arada bulunduranları da vardır. Sicillerin çoğu karışık olarak tutulmuştur. Belgelerin isimlerinden anlaşılacağı gibi mahkemeler, bir yandan anlaşmazlıkları çözmeye çalışırken diğer yandan da noterlik işleri ile uğraşırlardı⁵.

Arap coğrafyasında en eski defter Mısır Sâlihiye Mahkemesi'nde bulunmuş olup 1530'lara rastlar. Vâil b. Hallâk 'a göre bu defterler için kadı divanı adlandırması doğrudur ve IX. Yüzyıl İslam hukuku kitaplarında bu tür divanlardan bahsedilmektedir. "Kitâbü'l-kadı ile 'l-kadı" uygulaması ile kayıtların kadıdan kadıya geçtiğini söyleyen Hâllak, Kudüs'te Memlûklüler dönemine ve Erdebil'de XII. Ve XIII. yüzyıllara ait bazı

³İbrahim Yılmazçelik, "1840-1850 Yıllarında Harput", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 52, Şubat, 1988, s. 123-124.

⁴**TDV. İslam Ansiklopedisi**, "Şer'îye Sicilleri", c. 39, İstanbul, 2010, s. 8.

⁵Abdulaziz Bayındır, "Osmanlı'da Yargının İşleyişi", **Osmanlı Ansiklopedisi**, c. 6, Ankara, 1999, s. 432.

kayıtların varlığını, Northrup-Ebü'l- Hac, Gronke ve Rabie'nin çalışmalarından delil göstererek Osmanlı öncesinde de bu defterlerin bulunduğunu ifade etmektedir. Memlûkler devrine ait Kudüs'te mevcut yirmi altı adet münferit mahkeme kaydı ve pek çok terekenin ayrıntıları bilinmekte, fakat bunlarda sicil ifadesi geçmemektedir. Benzer şekilde de Selçuklu/İlhanlılar dönemine ait Amasya mahkemesinde tutulan bir mahkeme kaydı günümüze ulaşmıştır. Osmanlı Devleti'nde şer'iyye sicillerini en erken tarihli örneklerine Bursa'da rastlanmaktadır. 1455 tarihli bu defterler, XIX. yüzyılın ikinci yarısında yeni mahkemelerin kurulması sebebiyle içerdiği konular açısından bir daralmaya uğramışsa da XX. yüzyıl başlarına kadar düzenli bir biçimde tutulmuştur.

Kadılık müessesesine Osmanlılar'ın ilk devrinden itibaren mevcudiyeti dikkate alındığında bu tür defterlerin daha erken dönemlerde de var olduğu, ancak bunların günümüze ulaşmadığı ileri sürülebilir. Sicillerin resmen koruma altına alınması ve Kudüs örneğinde görüldüğü üzere listelerin toplanması 1290 (1873) Sicillât'-ı Şer'iyye ve Zabt-ı Deâvî Cerideleri haklarında Talimat ile olunmuştur⁶.

Şer'iyye sicillerinin etnografya ve halk kültürü, iktisadi ve sosyal tarih açısından önemi büyüktür. Sicillerden, bölgede yaşayan halkın çeşitli özelliklerini öğrenebiliriz. İnsanların yaşam şekli, aile yapısı, ekonomik özellikleri vs. hakkında bilgi edinmemiz mümkündür. Osmanlı Devleti'nin ekonomik yapısı, kişi ve yer adları, aşiret ve cemaat adlarını ihtiva eden Şer'iyye Sicilleri, Osmanlı tarihi araştırmalarında başvurulması gereken kaynaklardır.

Siciller, tüm bu önemlerinden dolayı günümüzde pek çok ilim adamı tarafından çalışmalarında ana kaynak olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de Şer'iyye Sicillerinin önemi üzerinde ilk duran İsmail Hakkı Uzunçarşılı olmuştur. Fuat Köprülü, Hasan Fehmi Turgal ve Halit Ongan bu konuyu eserlerinde incelemişlerdir.

Son yıllarda yapılan çalışmalarda Şer'iyye Sicillerinin 20. 000 civarında defter olduğu tahmin edilmektedir. Halit Ongan, Osman Ersoy, Yusuf Hallaçoğlu, Mücteba İlgüler Yusuf Oğuzoğlu, Mustafa Öztürk, Mehmet Kayıran, Rıfat Özdemir, Nazmi Sevgen, Fahrettin Kırgızoğlu, Abdülaziz Bayındır ve Ahmet Akgündüz Şer'iyye Sicilleri konusunda katalog hazırlamışlardır. Bu konuda metin-yayın çalışması yapan hocalarımız arasında Halit Ongan, Cahit Cemil Güzelbey, Zahid Aksu, Mustafa Öztürk, Mehmet Karagöz, İbrahim Yılmazçelik ve Ahmet Aksın sayılabilir. Ömer Lütfi Barkan,

⁶ TDV. İslam Ansiklopedisi, "Şer'iyye Sicilleri", c. 39, İstanbul, 2010, s. 9.

Halil İncalcık, Mustafa Akdağ, Tayyib Gökbilgin, Zahid Aksu, Rıfat Özdemir gibi hocalarımız ise Şer'iyeye Sicillerinden faydalanarak çeşitli sahalarda kıymetli eserler ortaya koymuşlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞER'İYYE SİCİLLERİ

1.1. Şer'iyye Sicillerinin Türk Kültürü Açısından Arzettiği Önem

Osmanlı tarihinde iktisadi, sosyal, siyasi, kültürel ve birçok alan hakkında bilgi sahibi olmak için şer'iyye sicillerine bakmak kaçınılmazdır. Kadıların resmî yazışmaları, halkın şikâyet ve dileklerini, hukuki düzenlemeler olarak kabul edilen ferman ve hükümleri, sosyal ve iktisadi hayatını yansıtan mahkeme kararlarını ihtiva eden bu siciller incelenmeden, Osmanlı Devleti'nin siyasi, idari ve sosyal tarihini hakkıyla ortaya koymak mümkün değildir.

Son zamanlarda ortaya çıkan şehir tarihleri ve yurdun muhtelif bölgelerindeki mahalli hayata ait ilmi araştırmaların birinci derecede kaynağı şer'iyye sicilleridir. Özellikle bir bölgenin tarihi ve iktisadi şahsiyetini ve bütünlüğünü meydana çıkarmak gayesiyle kaleme alınan bu çeşit tarihler, geçmişi bütün canlılıklarıyla yeniden yaşatan şer'iyye sicilleri incelenerek ve bu değerle tarih malzemesi tahlil edilerek senteze gidilmedikçe, daima eksik ve kısır kalmaya mahkûmdur¹.

Her konuda olduğu gibi, eski hukukumuz hakkında da birbirini tutmayan çelişkili görüşler mevcuttur. Bu çelişkili görüşler arasından doğruyu tespit etmek için de yine şer'iyye sicilleri başvurmak gereklidir.

Bu sicillerin tetkikiyle Osmanlı hukukunun kaynakları, şer'i- şerif dedikleri İslam hukukunu ne dereceye kadar uyguladıkları, Padişahların ve ülül-emr denilen devlet yetkililerinin yasama yetkilerinin sınırları, Kur'an ve sünnette kesin bir şekilde zikredilmeyen ve içtihat ile zamanın ülül-emrinin içi boş yasama yetkisine terkedilen örfi hukukun uygulama alanları bütün açıklığıyla ortaya çıkacaktır. Bunlar incelenmeden Osmanlı hukuku hakkında verilen hükümler, peşin ve gayr-ı ilmîlik vasfından pek kurtulamayacaktır. Zira tatbikat, nazarî bilgileri doğrulayan müşahhas delillerdir. Şer'iyye sicillerinde hukukun bütün dallarıyla alakalı olarak şer'i hükümlere uygun bir şekilde verilmiş mahkeme kararları mevcuttur².

¹ Ahmet Akgündüz, **Şer'iyye Sicilleri**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1988, s. 12.

² Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 13.

Her Şer'iyye sicili, bulunduğu yerin iktisadi hayatına dair birinci elden orijinal tarih vesikalarındır. XV. ilâ XX. asır aralarında Türk halkının ve özellikle Anadolu halkının hayat ve geçim tarzı, memlekete dıŐarıdan giren ve yine memleketten dıŐarı çıkan, yani ithalat ve ihracat konusu olan eşya, Anadolu halkının yetiŐtirdiĐi tarım ürünleri, imal ettiği sanayi mamulleri, Anadolu'da mevcut olan sanat ve meslek eŐitleri, halktan toplanan vergiler, devletin memurlarına ödediği tahsisatlar, hukuk ve ceza davalarındaki tazminatların miktarı ve cinsi para arzı ve eŐitleri, para enflasyon ve devalüasyonunun gerçek manada tarihi seyri ve kısaca hem makro hem de mikro iktisada dair bütün mevzular, doğru olarak ve yerli yerinde, ancak Şer'iyye sicillerindeki kayıtlardan öğrenilebilir. Özellikle narh ve gedikle alakalı yazılı kayıtların, iktisat tarihi açısından birinci derecede rol oynadığını da belirtelim³.

Eski idari teŐkilatımızın birçok ünitelerini aydınlatması açısından da Şer'iyye sicilleri tetkike değer vesikalardır. Özellikle kaza, sancak ve eyalet taksimatı, beylerbeylik, sancakbeyliği, kethdalık ve voyvodalık gibi idari; kadılık, naiblik, muhızırlık, mbaŐırlık, bostancı baŐılık, avuŐluk ve subaŐılık gibi adli müesseselerin hem idari yapısını hem de ifa ettikleri fonksiyonlarını Şer'iyye sicillerindeki kayıtlardan çıkarmak mümkündür. Vakıf, gedik, narh ve benzeri sosyal ve iktisadi müesseselerinde aynı Şekilde sicildeki kayıtlardan bütün ayrıntılarıyla öğrenilebileceğini ifade etmek gerekir. Türk halkının aile yapısı, ticari ahlakı ve benzeri sosyal yapıyı ilgilendiren meselelerde de, sicillerin aydınlatıcı rolü byktr⁴.

Şer'iyye sicillerinin bir diğer özelliği de harp tarihi ve askeri konular ile ilgili olarak ihtiva ettiği tafsilatlı kayıtlardır. Osmanlı ordusu sefere çıktığında, hem Anadolu hem de Rumeli'ye ait muhtelif konak yerlerinde, hem asker hem de erzak ve benzeri ihtiyaçların tedariki yoluna gidilmiŐtir. Savaş yapılmadan önce, sefer hazırlıklarına dair, beylerbeyi ve sancakbeylerine yazılı emirler gönderildiği gibi, ordunun ihtiyacı olan gıda maddeleri, gemi, at, kürekçi, araba, cephane ve benzeri ihtiyaçların karşılanması amacıyla kadılara da yazılı emirler gönderilirdi. Gönderilen bu yazılı emirlerin içinde, savaşın kime ve hangi sebeple açıldığı izah edilir ve konu ile ilgili Şeyhülislam fetvası hatırlatılarak halkın savaşın zaruretine inanmaları temin edilirdi. Kısaca, 470 ksur

³ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.** , s. 15.

⁴ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.** , s. 16.

yıllık harp tarihimizi, bütün tafsilatıyla şer'iyeye sicillerinin genellikle sonlarında yer alan ve kadılara hitaben yazılan yazılı emirlerde bulmak mümkündür⁵.

1.2. Şer'iyeye Sicillerinin Tarifi

1.2.1. Mahdar

Şer'iyeye sicilleri ile ilgili olarak üç temel mefhumun bilinmesi gerekir. Bunlardan birincisi mahdar kavramıdır. Mahdar sözcük anlamı itibarıyla huzur ve hazır olmak; terim olarak ise iki manası mevcuttur. Birincisi; hukuki bir daha ile ilgili kayıtlar; tarafların iddialarını ve delillerini ihtiva eden, ancak hâkimin kararına esas teşkil etmeyen yazılı beyanlardır. Kadı, taraflar ile ilgili bilgiyi hatırlamak ve müzakere etmek üzere yazılı hale getirir, fakat vereceği karara bu yazılı kayıtları ihtiva eden dava dosyasındaki bilgiler esas teşkil etmez. Fıkıh kitaplarında mahtar kelimesinin bu manada kullanıldığını görüyoruz. Yine de eserlerde “Kitabü’I – Mehâdir Ve’s- Sicillât ” adı altında mahdar ve sicillere ait her konuda örnekler zikredildiğini, bazen mahdar kelimesinin sicille eş anlamlı olarak kullanıldığını müşahade ediyoruz. İkincisi; Herhangi bir mesele hakkında düzenlenen yazılı belgenin muhtevasının doğruluğunu ilâm için, belgenin altında, meslekte hazır bulunan ve meseleye vâkıf olan başta subaşı, çavuş ve muhızır gibi şahısların yazılı olarak takrir ettikleri şahâdet beyanlarına ve imzalarına da mahdar denir. Bazen bu yazılı şahitlik beyanlarını ihtiva eden belgeye de mahdar adı verilir ve bu durumda hüccetle eş anlamlı olur. Şer'iyeye sicillerinde bu ikinci manada mahdarlar çokça bulunduğu gibi, söz konusu tabirin sicillerde sık sık kullanıldığı da görülmektedir. Bu manadaki mahdarlar, bir çeşit emniyet veya adli soruşturma zabıtları mahiyetindedir⁶.

1.2.2. Sicil

İkinci temel kavramımız olan sicil tabiri sözlükte okumak, kaydetmek ve karar vermek demektir. Kelimenin terim olarak ifade ettiği mana ise şudur: İnsanlarla ilgili bütün hukuki olayları, kadıların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları ihtiva eden defterlere şer'iyeye sicilleri(sicillât-ı şer'iyeye), kadı defterleri, mahkeme defterleri, zabt-ı vakâyi sicilleri ve ya sicillât defteri

⁵ Ahmet Akgündüz, a. g. e. , s. 16.

⁶ Ahmet Akgündüz, a. g. e. , s. 17.

denmektedir. Şer'i mahkemeler tarafından verilen her çeşit ilâm, hüccet ve şer'i evrak, istisnasız asıllarına uygun olarak bu defterlere kaydedilmektedir. Hâkim mahkemede mutlaka bir sicillât defteri bulunduracak ve vereceği ilâm ve hüccetleri, tariften korunacak şekilde muntazam olarak söz konusu deftere kaydedecektir⁷.

1.2.3. Sakk-ı Şer'i

Sakk-ı Şer'i sicillerdeki her çeşit yazılı kayıtlar belli bir usule göre düzenlenmekte ve sicile kaydedilme usulüne denir. Sakk kavramı, farsça çek kelimesinin Arapçalaştırılmış şeklidir ve sözlükte berat, hüccet, temessük, tapu tezkeresi ve kısaca yazılı belge manalarını ifade eder. Terim olarak ise, şer'i mahkemelerin sicile kaydettiği veya yazılı olarak tarafların eline verdiği her çeşit belgenin düzenlenmesinde ve yazılmasında takip edilen yazım usûlüne veya bu çeşit yazılı belgelere sakk-ı şer'i denmektedir⁸.

1.3. Şer'iyeye Sicillerinin Genel Özellikleri

Şer'i mahkemelerde yapılan yazılı muamelelerin hepsi sicile kaydedilmemiş, kaydedilmesi gereken şer'iyeye sicilleri ise bugünkü mahkeme zabıtlarına pek benzememektedir. Eski tarihli sicil defterlerinde vakıf tescili(vakfiye) dışındaki bütün kayıtların genellikle bir sayfasının yarısını geçmediği, hatta çoğu zaman bir sayfaya beş, altı, bazen yedi, sekiz hukuki muamelenin kaydedildiği müşahade olunmaktadır. Eski defterler, küçük, dar ve uzuncadır. İlk dönemlere ait şer'iyeye sicil defterleri genelde pek az farklarla aynı özellikleri haizdirler. Ancak Tanzimat'tan sonraki şer'iyeye mahkemelerine ait sicil defterlerinde, şahitleri tezkiye eden şahısların isim ve adresleri de yazıldığı ve verilen kararların gerekçeleri daha geniş tutulduğu için ilâm ve hüccetler daha çok yer kaplamış ve dolayısıyla bu dönemdeki şer'iyeye sicil defterleri de eskilerinden daha büyük ve Hacimli olmuştur. Bütün sicil defterlerinin başında genellikle dili Arapça olan dibace yani bir giriş kısmı vardır. Burada şer'i hükümlere ve bunları vaz'eden Allah ve peygamberine saygı arzedilmekte, daha sonra sicili tutan hâkimin ismi ve vazife unvanı kaydedilmektedir. Çoğu kere sicil tutan kadının tayin, berat veya buyrultusu da defterin başına yazılmaktadır. Her kadı değişikliğinde bu

⁷ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.** , s. 17.

⁸ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.** , s. 18.

dibaceninde değiştiğini, ancak debacelerde de muayyen bir üslubun kullanıldığını görmekteyiz. Daha sonra kadının mührü ve Anadolu Kazaskeri Abdurrahman Efendi'nin tayin emirleri yer almaktadır. Bütün şer'i sicillerde kadıların kullandığı imza ve mühürlerin de bir birlik arzettiğini ve sakk kitaplarında atılacak imza ve kullanılacak mühürler hakkında da numuneler zikredildiğini hatırlamak icab eder⁹.

1.4. şer'iyeye Sicillerindeki Belge Çeşitleri

şer'iyeye sicil defterlerinde mevcut olan yazılı kayıtları önce iki ana gruba ayırabiliriz: Birincisi; kadılar tarafından inşa edilerek yazılan kayıtlardır. Bunlarda kendi aralarında hüccetler, ilâmlar, mârûzlar, müraseleler ve diğer kayıtlar diye beşe ayrılır.

İkincisi; kadıların kendilerinin inşa etmedikleri, belki kendilerine hitaben gönderildiği için sicile kaydedilen fermanlar, tayin beratları, buyrultular ve diğer hüküm çeşitleridir.

1.4.1. Kadı Tarafından Kaleme Alınan Belgeler

şer'iyeye sicillerindeki kayıtların %90'ını bu gruba giren belgeler teşkil etmektedir.

1.4.1.1. Hüccetler

Sözlükte delil ve bir fiilin sabit olduğuna vesile olan şey demektir. Osmanlı hukuk terminolojisinde; şahitlik, ikrâr, yemin ve ya yeminden nükûl gibi bir davayı isbat eden hukuki delillere ve kadının hükmünü ihtiva etmeyen, taraflardan birinin ikrarını ve diğerinin bu ikrarı tasdikini hâvî bulunan ve üst tarafından bunu düzenleyen kadının mühür ve imzasını taşıyan yazılı belge anlamı da taşır. Tanzimat'tan sonraki Osmanlı mevzuatında hüccet tabiri yerine senet mefhumuda kullanılmıştır. şer'i hüccetlere senedât-ı şer'iyeye denmiştir. şer'iyeye sicillerindeki yazılı kayıtların çoğunluğunu hüccetler teşkil etmektedir. Hüccetlerin ilâmlardan farkı, hâkimin hüccetlerde herhangi bir kararının bulunmaması ve sadece şer'i mahkemenin

⁹ Ahmet Akgündüz, a. g. e. , s. 18-19.

günümüzdeki noterler gibi, hukuki durumu olduğu gibi zabt ve rabt altına almalarıdır. Ancak bazen hüccetlerin hüküm sayılabilecek şekilde düzenlendiğini de görüyoruz¹⁰.

1.4.1.2. İlâmlar

İlâm, sözlükte bildirmek manasında olup; terim olarak ise, şer’i bir hükmü ve altında kararı veren kadının imza ve mührünü taşıyan yazılı belgeye ilâm denmektedir. İlâm belgelerini diğer şer’iyye sicil kayıtlarından ayıran en önemli özellik, hâkimin verdiği kararı ihtiva etmesidir. Hâkimin kararını ihtiva eden her belge ilâmdır; hüccet, mâ’rûz veya bir başka belge çeşidi değildir.

Şer’iyye mahkemelerinde yargı görevini ifa eden hakim, yargılamayı tamamladıktan sonra mevcut dava dosyasını esas alarak şer’i hükümlere göre kararını verir. Verdiği kararı önce taraflara şifahi olarak tefhim eder. Daha sonra verilen kararın gerekçelerini de ihtiva eden bir ilâm tanzim eder; hem davacıya hem de icap ederse davalıya birer suretini takdim eder. Bir suretini de sicile kaydeder.

İlâmın şu özelliklere sahip olması gerekir:

- Hakimin imza ve mührü, hüccetlerin tam tersine ilâmlarda alt tarafta yer alır.
- Tarafların ve dava yerinin formüle edilmiş ifadelerle tanıtılması.
- Davacının iddiası yani dava konusu da eksiksiz olarak zikredilmelidir.
- Davalının cevabı yani karşı davası, def’i ve itirazları da zikredilecektir.

1.4.1.3. Ma’rûzlar

Genellikle ifade ve şekli itibariyle ilâmlarla karıştırılan bir belge çeşidi de ma’rûzlardır. Ma’rûz kelime anlamı itibariyle arzedilen şey, terim olarak ise biri asıl diğeri tâli olmak üzere iki manası mevcuttur. Tâli manası şudur: ilâmların birçoğu icra makamına hitaben yazılarak onlara arzedildiğinden ilâmlara da ma’rûz adı verilebilmektedir. Mesela İstanbul Müftülüğü şer’i siciller arşivindeki hususi ma’rûz defterleri birer ilâmat defterleridir. Zaten kataloglarda da ilâmat defteri olarak kayda geçirilmiştir. Ancak bu ma’rûzların içinde asıl anlamıyla ma’rûz olanlar da vardır. Hicri XI. asırdan sonra çoğu ilâmlar ‘‘Ma’rûz-ı Dâi-i Devlet-i Aliyeleridir ki...’’ diye başlamaktadır¹¹.

¹⁰ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 20-21

¹¹ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 36-37.

1.4.1.4. Müraseleler

Osmanlı Devletinde Kadılar resmi yazışmalarda da bulunabilirler. Örneğin merkezden gelen bir ferman veya buyrultu üzerine, herhangi bir sanığın yakalanması için mahallin voyvodasına veya kethüdasına resmi bir yazı yazabilirler. Yahut tayin edildikleri kadılık görevini yine resmi bir yazı ile herhangi bir naibe devredebilirler.

Şer'iyeye sicillerinde yer alan ve kadının kendisine denk veya daha aşağı rütbedeki makamlara hitaben kaleme aldığı yazılı belgelere mürasele, çoğulu olana müreselât adı verilir. Müraseleler genellikle ya sanığın mahkemeye celbi isteğini hâvimüraseleleri veya değişik konulara dair müraseleler olabilirler.

1.4.1.4.1. Başka Makamlardan Sâdır Olan ve Sicile Kaydedilen Belgeler

Şer'iyeye sicilleri kadıların kaleme aldıklarının yanında merkezde ve taşrada herhangi bir beylerbeyine yahut eyalete veyahut sancak ve kazaya merkezi idare tarafından gönderilen ve hüküm denilen yazılı emirlerin çoğunluğu kadılara hitaben yazılırdı.

Kadılar şer'i işlere memur olmanın yanında taşrada belediyeleri yönetmek görevleri de vardır. Kadı, kendisine Padişah tarafından gönderilen fermanları, beratları ve benzeri emirleri, sadrazam, beylerbeyi ve kazaskerlerden gelen buyrultular ve ilgili devlet teşkilatlarından kendisine gelen diğer yazılı belgeleri şer'iyeye sicillerine kaydederlerdi.

1.4.1.4.1.1. Padişah'tan Gelen Emir ve Fermanlar

Padişah'ın kendisine İslam hukuku tarafından tanınan içi boş yasama yetkisine dayanarak ve ya icra kuvvetinin başı olarak kaleme aldığı ve şer'iyeye sicillerinde "evâmir ve ferâmin" diye zikredilen hükümlerdir. Padişah ya ihtilafı olan bir şer'i meselede mevcut görüşlerden birini tercih ettiğini kadıya bildirir, ya şer'i hükümlerin icrasını teyid için yazılı emir gönderir veya düzenleme yetkisi bulunan sahalarda bazı düzenleyici kaideleri divan-ıHümâyun'un telhisi üzerine tanzim eder ve durumu kadılara bildirir. Şer'iyeye sicillerinde bulunan ve İstanbul kadılığında yapıldığı gibi bazen kendileri için hususi defterler tutulan bu kayıtlar, Osmanlı hukukunun da başta gelen kaynaklarından. Müstakil bir defter tutulmadığı zaman, bazen şer'iyeye sicillerinin başına, bazen ortasına, bazen de diğer kayıtlardan ayrılması için ters olarak sicillere kaydedilir. Bunlar Padişah'tan gelen emir ve fermanların birincisidir. İkincisi

ise; yine Padişah'tan sâdır olan, ancak birinci gruptaki gibi umumu değil hususi şahısları ilgilendiren ve vazife tevcihi, tımar tefvizi, ticaret beratı ve benzeri konulara ilişkin olarak kaleme alınan ferman, berat ve nişanlardır. Bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nde kadılık, imamlık, hatiplik, miri arazi mutasarrıflığı veya benzeri görevler, kazaskerlik ve sadrazamlık gibi makamların inhası ve Padişah'ın ferman ve beratları ile şahıslara tevdi' edilmektedir. İşte bu ferman ve beratların bir sureti ilgili yerdeki şer'iyeye sicillerine mutlaka kaydedilmektedir. Ayrıca belli şahıslara verilen muafiyet ve ticaret beratları da bu grubun içinde yüklü bir yer tutmaktadır¹².

1.4.1.4.1.2. Sadrazam, Beylerbeyi ve Kazaskerden Gelen Buyrultular

Osmanlı Devleti'nde Padişah'tan sonra şer'i ve kanuni hükümleri icra ve takip ile görevli olan makam, Padişah'ın mutlak vekili olan sadrazamlardır. Şer'iyeye sicillerinde bulunan kayıtlardan biri de sadrazamların yazılı emirleri demek olan buyrultulardır. Aslında buyrultu, sadrazam, kaptan-ı derya, vezir, beylerbeyi ve kazasker gibi devlet erkânının yazılı emirlerine denir.

1.4.1.4.1.3. Tezkireler, Temessükler ve Diğer Kayıtlar

Tezkireler: Şer'iyeye sicillerinde yer alan ve kadıların dışındaki makamlar tarafından kaleme alınan bir diğer belge çeşidi de tezkireler ve temessüklerdir. Osmanlı diplomatikasında, daha ziyade üstten alta ve ya aynı seviyedeki makamlararası yazılan ve resmi bir konuyu ihtiva eden belgelere tezkire denmektedir. Aslında aynı şehir ve kasabada bulunan resmi dairelerin birinden diğerine yazdıkları yazılara tezkire, şehirlerarasındaki yazışmalara ise tahrirât denmesi son zamanlarda adet haline gelmiştir. Şer'iyeye sicillerinde yer alan birinci manadaki tezkireler, başta sadrazam olmak üzere yüksek devlet memurlarının özel kalem müdürü demek olan tezkireciler tarafından kaleme alınırdı. Mesela Anadolu Defterdarlığına bağlı maliye kalemlerinden olup Anadolu Eyaletindeki mali hükümleri kaleme alan makama Tezkire-i Ahkâm-ı Anadolu Rumeli'ye ait mali işleri kaleme alan makama da Tezkire-i Ahkâm-ı Rumeli denilirdi. Harameyn muhasebeciliği veya Evkaf Muhasebeciliği de evkafa ait mali konularda tezkire verirdi. Bu makamlar, kendilerine berat ile bir cihet tahsis edilen şahısların eline, söz konusu berata dayanarak tezkire verirdi. Bu tezkirelerin bir sureti de, şer'iyeye

¹² Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 39, 42.

sicillerine, müstenadi olan berat ile beraber mutlaka kaydedilirdi. Zira bu emirleri icra edecek olan makam ilgili mahallin kadılarıyla. İcra için de sicile kayıt şartı¹³.

Temessükler: Sözlük anlamı, bir işe sıkı tutunmak demektir. Terim anlamı ise birkaç tanedir. Borç için alınan senet, muahede ve sulhnâme gibi şeylerde devlet tarafından verilen mühürlü kâğıtlar.

Şer'iyeye sicillerindeki manası ise şudur: Miri ara Zade ve gayr-ı sahîh vakıflarda tasarruf hakkı sahiplerine yetkili makam veya şahıslar tarafından verilen belge. Sonraları tapu tabiri bunun yerine geçmiştir.

Diğer Kayıtlar: Şer'iyeye sicillerinde başka kayıtlarda mevcuttur. Ancak önemli olanlar ve şer'iyeye sicillerinin %90'ını teşkil eden kayıtlar burada zikredildi.

Belge düzenlenirken nelere uyulacağı, fıkıh kitaplarının 'eş-şurût ve ' el-mehâdir ve 's-sicillat'' bölümlerinde yer alır. Osmanlılar, bunları standart hale getirerek fıkıhın bütün bablarıyla ilgili belge çeşitlerini, Türkçe düzenlemiş, bunlarda kullanılan kelimelere varıncaya kadar üslûp birliği sağlamışlardır. Bu sebeple sicillerden bir belgeyi okuyabilen, aynı türden bütün belgeleri okuyabilir. Türkiye'deki şer'iyeye sicilleri ile ilgili tek müstakil arşiv, 1312 h. / 1894 m. tarihinde, Sultan II. Abdulhamid'in emriyle kurulan İstanbul Müftülüğü Şer'iyeye Sicilleri Arşivi'dir. Bu arşivin dışında kalan siciller Ankara Etnografya Müzesi'ndedir¹⁴.

Osmanlı Devleti'nin nihayete ermesi ve Cumhuriyet'in kurulup yapılan düzenlemeler ile şer'iyeye mahkemeleri ilga edilmiş ve Şer'iyeye Sicilleri yerine yeni kayıt sistemleri oluşturulmuştur. Bu defterler bir süre adliye mahkemelerinde arşiv olarak durmuştur.

Milli Eğitim ve Adalet Bakanlıkları arasında yapılan anlaşma neticesinde 3 Kasım 1941'de Valiliklere gönderilen 2182/4018 sayılı emir gereğince müzelik eşyaya karıştırılmamak ve ayrı bir yerde muhafaza edilmek kayıt ve şartı ile 1909'dan evvelki zamana ait ve Topkapı Sarayı'ndaki İstanbul ve çevresine ait olanlar hariç Şer'iyeye Sicilleri 18 il müzesine nakledilmişlerdir. Bu iller şunlardır:

- 1- Ankara
- 2- Adana
- 3- Afyonkarahisar

¹³ Ahmet Akgündüz, a. g. e. , s. 46.

¹⁴AbdulazizBayındır, "Osmanlı'da Yargının İşleri", **OsmanlıAnsiklopedisi**, c. 6, Ankara, 1999, s. 432.

- 4- Antalya
- 5- Bergama
- 6- Bursa
- 7- Diyarbakır
- 8- Hatay
- 9- İzmir
- 10- Kastamonu
- 11- Konya
- 12- Kütahya
- 13- Manisa
- 14- Niğde
- 15- Sinop
- 16- Sivas
- 17- Tokat
- 18- Van

Daha sonra alınan bir kararla Şer'iyye Sicilleri Ankara'da Milli Kütüphane'de koruma altına alınmıştır¹⁵.

1.5. Şer'iyye Sicillerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi

Şer'iyye sicillerinin hukukî açıdan ne gibi bir değer ifade ettiğini de araştırmak gerekir. Yani şer'iyye sicilleri mahkemelerde yazılı delil olarak itibara alınır mı? Hakim bunlara dayanarak karar verebilir mi? Bu konuyu eski ve yeni hukukumuz açısından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.

1.5.1. Eski Hukukumuz Açısından

Eski hukukumuzda temelde yazılı deliller, hükme esas teşkil eden kesin delillerden(esbâb-ı hükümden) sayılmazlar. Mecelle bunu ‘yalnız hat ve hâtem ile amel olunmaz’ şeklinde özetlemiştir. Çünkü yazı yazıya ve mühür de mührü her zaman benzeyebileceği için, yazılı deliller tahrif ve sahtekârlık şâibesinden uzak değildir.

Ancak bu genel kâidenin önemli bir istisnâsı vardır. Tahrif ve sahtekârlık şüphesi söz konusu olmayacak şekilde sağlam ise hâkimin kararına esas teşkil edebilir.

¹⁵ Sıtkı Uluerler, **71 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili**, Elazığ, 1999, s. 16-17.

Bu şekilde güvenilir olan yazılı delille sâbit olan bir davanın başka bir cihetle sübûtuna ihtiyaç kalmaz. Mecelle'nin tabiri ile 'fakat şüphe-i tezvîr ve tasnî'den salim ise, ma'mûlünbih yani medâr-ı hükm olur. Başka veçhile sübûta hâcet kalmaz. Bu manada kesin yazılı delillere misal olarak Mecelle iki şeyi zikretmiştir: Padişah berâtları ve tapu-tahrir defterlerindeki kayıtlar (kuyûd-ı defter-i hâkânî) tahriften uzak oldukları için yazılı ve kesin delil olarak kabul edilirler. İkincisi de Hile ve fesattan yani tahrif ve sahtekârlıktan sâlim olacak şekilde tutulan şer'iyeye sicilleri (sicillât-ı mahâkim) ile dahi amel olunur. Yani bunlarda yazılı ve kesin delil olarak kabul edilir. Kadılar bunlara dayanarak karar verebilirler¹⁶.

Ancak bu konuda iki ayrı görüşün bulunduğunu görüyoruz:

Birinci görüşe göre, şer'iyeye sicilleri tahrif ve sahtekârlıktan sâlim olacak şekilde tutulmuşsa, bunlar belli bir zaman dilimi ayrımı yapılmaksızın, kesin ve yazılı delil olarak kabul edilir. Eğer tahrif ve sahtekârlık şüphesi varsa, sicil kayıtlarının muhtevasını isbat için şahit istenir.

Sicilin muhtevasına şahit olan şahıslar, kararın sicilde adı geçen hâkim tarafından huzurlarında verildiğine şahitlik etmeleri gerekir. Mecelle'nin konu ile ilgili maddeleri genel mahiyettedir ve bu görüşü desteklemektedir.

İkinci görüş ise Mecelle Cemiyetinin sonradan aldığı bir kararla resmi görüş haline gelmiştir ve özetle şöyledir: 4 Cemâziyelevvel 1296/1879 tarihli Bilâ Beyyine Mazmûnuyla Amel ve Hüküm Caiz Olabilecek Surette Senedât-ı Şer'iyeye'nin Tanzimine Dair Ta'limat'tan¹⁷ önceki şer'iyeye sicilleri ile amel olunmaz.

Ayrıca muhtevasının isbatı için beyyine yani şahit talep edilir. Şahitlerin şer'i yargılamadan sonra hakim tarafından sicildeki şekliyle hükmolduğuna şahâdet etmelerine söz konusu sicilin 'mazmûnunaşahâdet' denilir. İ'lam ve hüccetten kasıt, hak sahibinin kendi hakkını sadece i'lam ve hüccete dayanarak te'minat altında bulundurmak ve tekrar yargılama yapılması külfetinden kurtulmak olduğuna göre, güvenilir şer'iyeye sicilleri ile amel edilebilmesi için bunların mazmûnuna şahit talep etmek söz konusu ana maksada aykırıdır. Ancak mülga Mecelle Cemiyeti bu şekilde karar vermiştir.

¹⁶ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 50-51.

¹⁷ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 51.

1296/1879 tarihli talimata göre hazırlanan i'lam ve hüccetlerin, mazmûnunabeyyine yani şahit talep edilmeksizin, kesin delil olarak kabul edileceğinde görüş birliği mevcuttur.

Zaten söz konusu talimatın 25. maddesi de hile ve tahrif hissedilmedikçe, bu talimat çerçevesinde tanzim olunan i'lam ve hüccetlerle bilâ-beyyine amel olunacağını, Mecelle'nin 1738 ve 1821. maddelerine dayanarak hükme bağlamıştır.

Kendileriyle amel olunacak olan i'lam ve hüccetlerin, şer'i hükümlere aykırı olmaması gerekir. İ'lam ve hüccetlerin, şer'i hükümlere uygun olup olmadığı önce Fetvâhane-i Ali'de sonra da Meclis-i Tedkikât-ı Şer'iyye'de incelenerek tespit edilir. Bu arada şer'iyye sicillerinde kaydedilen emir ve nizamların da, sonraki hukuki düzenlemelerle ilga edilmedikçe muteber olacağı, 1276/1859 tarihli Bil-Umum Mahâkim-i Şer'iyye Hakkındaki Nizamnâme ile hükme bağlanmıştır. Bu da önemli bir husustur¹⁸.

1.5.2. Yeni Hukukumuz Açısından

1926 tarihli Kanun-ı Medeni'nin nasıl uygulanacağına dair çıkarılan Tatbikat Kanunu'na göre Medeni Kanun'un yürürlüğe girme tarihinden önceki, yani 4 Ekim 1926 yılından evvelki olayların hukuki hükümleri, söz konusu olaylar hangi kanun yürürlükteyken meydana gelmişse yine o kanuna tabi olacaktır. Dolayısıyla 1926 yılından önceki yargılamalarda o zamanki hukukun hükümlerine göre verilen kararlar, 1926'dan sonra da kadiye-i muhkeme olarak kabul edilecektir.

Kısaca eski hukukun hükümleri çerçevesinde tanzim olunan hüccet ve i'lamlarla müktesep bir halk meydana gelmişse buna aynen itibar edilecektir. Olaylar ve günümüzdeki davalarla ilgisi çok az da olsa, şer'iyye sicillerindeki kayıtların günümüz hukuku açısından da önem arzettiği ortadadır.

Kayıtların konuları ise çok çeşitlidir. Alelâde vak'alar, cinayetler, nikah ve vergi kayıtları, narh uygulamaları, tayinler, lonca davaları, vakfiye ve vakıf muhasebe verileri en çok göze çarpan örneklerdir. Bu belge ve konu çeşitliliği şer'iyye sicillerini tarih, hukuk, iktisat vb. pek çok disiplinin ana kaynakları arasına katmıştır. Ana hatlarıyla bir i'lam ve hüccet kaydında bulunabilecek bilgiler sırasıyla şöyledir: Şehir/kaza ve mahalle/köy bilgileri, isim, din ve unvan bilgileri, konu ve delil bilgisi, karar ve tarih

¹⁸ Ahmet Akgündüz, **a. g. e.**, s. 51.

bilgisi, davada hazır bulunanların isim ve unvanları. Farklı olarak tereke kayıtlarında vârisler ve kişinin mal mülk, borç-alacak ve miras dağılım bilgileri, narh kayıtlarında ürünler ve fiyatları, nikâh ve boşanma kayıtlarında mehir ve nafaka bilgileri yer almaktadır¹⁹.

Osmanlı şer'iyye sicil arşivleri bugün yoğun olarak Türkiye'de ve Ortadoğu ülkelerinde ve az sayıda eskiden Osmanlı toprağı olan diğer ülkelerde bulunmaktadır. Türkiye'deki defterlerin kataloğı, hem kapsam (Afyon, Antalya, Bergama, Bor, Denizli, Kütahya, Niğde, Sinop gibi bazı kazaların 550 kadar defteri ve daha sonra ortaya çıkan Üsküdar, Erzincan gibi yerlere ait yeni defterler) hem de verdiği bilgiler açısından bazı eksikleri olmakla birlikte Ahmet Akgündüz'ün Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti, Toplu Kataloğı ve Seçme Hükümler adlı eserinde yayımlanmıştır. Bu katalogda 9883'ü İstanbul'a ve 6960'ı diğer şehirlere(Milli Kütüphane'deki rakam 8931'dir.) ait olmak üzere yaklaşık 17. 000 deftere ait kayıt mevcuttur. İstanbul'un yirmi yedi mahkemesine ait defterler II. Abdülhamid döneminde kurulan Sicillât-ı Şer'iyye Dairesi'nde (İstanbul Müftülüğü Arşivi) yer almaktadır.

İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi'nde otuz beşi Hanya, doksan yedisi Kandiye, yetmiş ikisi Resmo ve Girit adıyla kayıtlı 215 sicili içeren on bir defter bulunmaktadır. Aynı arşivde Selanik'e kayıtlı otuz kadar sicil vardır. Diğer şehirlere ait defterler ise 1941 yılından beri mevcut oldukları şehir kütüphane ve müzelerinden toplanarak 1991'de Milli Kütüphane'ye nakledilmiş, 2005'te 8934 sicilin orijinalleri Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Milli Kütüphane(Ankara) dışında Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi'nde(İstanbul) 10. 369 adet İstanbul sicilinin ve 8693 adet Türkiye'de yer alan defterlerin mikrofilm kopyaları yer almaktadır. Aynı merkezde Türkiye dışında bulunan(Dupniçe-Radomir, Girit, Gastuni, Halep, Humus, Karaferye, Kırım, Köstendil, Livno, Mağlay, Mostar, Manastır, Priyedor, Saraybosna, Şam, Tımişvar, Tırhala, Trablus ve Visoko'ya ait defterler) 1350 defterin kopyası mevcuttur. Ayrıca Türkiye'de pek çok yerel kütüphanede o şehre ait defterlerin kopyaları vardır.

¹⁹ TDV. İslam Ansiklopedisi, **a. g. m., s. 9.**

1.6. Harput Şer'iyye Sicilleri

Harput şer'iyye sicilleri, Diyarbakır müzesinde bulunmaktadır. 1942 Yılında Maarif Nezareti'nin kararıyla Elazığ Adliyesi'nde bulunan siciller, Elazığ'ın eski eyalet merkezi olan Diyarbakır'a göndermiştir. Bir müddet sonra bu siciller, Cahit Sıtkı Tarancı'nın müze haline getirilen evine nakledilmiştir. 1985 Yılında ise Diyarbakır'da yeni yapılan müzeye teslim edilmiştir

Harput şer'iyye sicillerinin sayısı ve ait olduğu tarihler hakkında ilk bilgi veren, Osman Ersoy'dur. Diyarbakır müzesinde tespit edilen şer'iyye sicillerinin toplam sayısı 26 tanedir.²⁰ Harput şer'iyye sicilleri, 1624 tarihinde başlamakta ve 1919 tarihinde sona ermektedir. Ancak bu tarihler arasında sık sık kesiklikler olmuştur, bunun sebebi bazı yıllara ait sicillerin henüz bulunmamış olmasıdır. Vilayet merkezi Elazığ'a taşınmadan önce Harput'ta meydana gelen yangın sonucunda sicillerin bir kısmı yanmış, bir kısmı ise bazı kişilerin ellerine geçmiştir.

1.7. 1767/1774 Tarihli Harput Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı

1. Tezin Adı: 1767/1774(H. 1181-1188)Tarihli Harput Şer'iyye Sicili Metin Değerlendirme(Varak1-44).

2. Tezin Konusu: 1767/1774(H. 1181-1188)Tarihli Harput Şer'iyye Sicilinin Yayını Hazırlanması ve Değerlendirilmesi.

3. Tezin Amacı ve Yöntemi: 1767/1774(H. 1181-1188)Tarihli Harput Şer'iyye Sicilinin aslı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinde 38244/5 Y297. 56/HAR. I numarada kayıtlıdır. Rıka, rıka kırması, sülüs, nes-talik ve talik hurdası hattı ile yazılan sicil yaklaşık 50x17 cm. ebadında olup, 83 sayfadır. Sicil ikiye bölünmüş ve I. bölüm 1-44 sayfalar arası tez olarak verilmiştir.

²⁰ İbrahim Yılmazçelik'in Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BELGE ÖZETLERİ

2.1. İdari Nitelikli Belgeler

Belge No: 2/a.1

Âyus Kasım ibn-i Hüseyin Veli Ahmed isimli şahsın hayvanatlarını gasb etmesinden mezkûr köyde haps edildiği ve köy ahalileri bu kişi için istirham ve af talep ettikleri ve hayvanat-ı mağsubeleri geri çevirmenin gerektiği; aksi takdirde hayvanların bedeli köy ahalisinden icra olunacağı ve ismi geçen şahsın salıverilmesi emredilmiştir.

Belge No: 2/a.2

Harput'a bağlı Zeyve ve Parçikan beldelerinden bin yüz seksen senesi, toprak mahsullerinden alınan onda bir zekât ve örfî vergi ve rusumat-i saireden cüz'i ve külli hâsılat ve mahsulâtın Hacı Ahmed'in sorumluluğunda olduğu ve topladığının ve zamanında gönderilmesinin talep buyruldu.

Belge No: 2.a.3

Harput'a bağlı olan köy ve âşiretlerden bin yüz seksen senesi vergilerin toplanmasına Hacı Ahmed nam izzetli, kendilerinin üzerlerine nasb ve tâ'yin olduğunu ve üzerlerine subaşı ve zabıt olduğunun onayıdır.

Belge No: 4/b.1

Eşküyayı cezalandırma ve itaâta alma tezkiresinin 4/A belgesinin devamıdır.

Belge No: 5/ a.1

Harput Sancağı müridi karyesi ve diğerlerinden 7000 akçe tımara Mustafa Ağa görevinden alınıp mir-i miran tezkeresiyle reisu-l küttâb Ömer'in mutasarrıf olarak nasb ve ta'yinidir.

Belge No: 5/a.2

Harput Sancağı Ulu Abad Nahiyesi'nde Halus karye ve diğerlerinden 1757 akçe tımara mutasarrıf olan İbrahim Bilal veled vefat olup yeri boş olduğundan Çıldır Valisi tarafından Mustafa nam kişiye mutasarrıflık tezkeresi tevcih edilmiştir.

Belge No: 5/b.2

Harput Sancağı Ebu Tahir Nahiyesi'nde mutasarrıf olan Osman, tımarı görevine riayet etmeyip memur olduğu alay beyi bayrağı altına mevcut olmadığından âzli oldukları ve yerine Alay beyisi Mustafa nam kişi Çıldır Valisi tarafından nasb ve tayin edilmiştir.

Belge No: 6/a.2

Tahsilâtla görevlendirilen kişilerin tâ'yinleri ve ahali den tahsil edilenin makbuzla alma buyruldu.

Belge No: 6/a.2

Ayus Köyü gayrimüslimlerin kendilerinden cizyenin fazla alındığı şikâyetine binaen Harput Kadısı'na Padişah'ın inceleme ve araştırma emridir.

Belge No: 6/a.3

Ayus Köyü gayrimüslimlerin Padişah'a şikâyetleridir. Kendilerinden fazla cizye alan mübaşir Ağa, şikâyet üzeri görevden alınması ve yeni mübaşir ta'yini Harput Kadısı'ndan istenmiştir.

Belge No: 6/b

Diyarbakır Alay Beyi tımar arazisinde ve diğer zorunlu ödemelere mutasarrıf olanların gayri hak tekaluf almamaları aldıklarını zimmetlerine geçirmemeleri ve şikayet eden köy zimmîlerinde onay vereceği yeni mübaşirin tâ'yini istenmiştir.

Belge No: 7/a.3

Keban ve Ergani madenlerinin güzel idare üzere idare ve kaza ahalilerinin zulüm ve tecavülden uzak tutulup eşkıya ve yol kesicileri taifesinin zararlarından koruma ve asayişini temin etme emir ve talebidir.

Belge No: 8/a.1

Eşkiya tarafından gasb edilen ahali ve devlet malların ele geçirilmesi ve noksanın tamamlaması hususu.

Belge No: 9/a.1

Devlet adamlarına mahiyetlerindeki ahalinin asayişini sağlamaktan sorumlu oldukları, yol güvenliği sağlamaları gerektiği, vergileri tam tamına almaları ve zimmetlerine geçirmemeleri, görevlerini kötüye kullananların görevden alınacakları ve sert bir şekilde cezalandırılacakları hususunda idari ve askeri nitelikli ikaz ve uyarıdır.

Belge No: 10/a.1

Keban ve Ergani Maden Emni'nden madenciyanın yevmiyelerine harcanmak üzere Harput Ovası'ndan alınan buğday tahsis edilmesi ve madene yapılan mesariflerinin tamamen ve kâmilen kaydettirilmesi ve mahsub olan vergilerin yerine ulaştırılmasında cehd ve gayret etmeleri hususunda emirdir.

Belge No: 10/b.1

Suçlu bir muvazzafın icra-i hukuk'ul ibaddan sonra Keban'a güven içerisinde gönderilmesi ve orada haps edilmesi isteyen ferman'ı âli'dir.

Belge No: 10/b.2

Bu belgede Keban'daki madenin takım oluşturularak işletilmesi istenmiştir.

Belge No: 11/a.1

Padişah, kadı ve serdarları ve borç sorumlularının görevlerini tam ifa etmeleri istenmiş; mahiyetleri altındakilere şefkatli davranmaları tavsiye edilmiş olup suç işleyenlerin görevden alındığı gibi haps ve sürgün edilecekleri hususunda ferman-ı âli şandır.

Belge No: 11/b.2

Maden köylerinden Kidak ve Ömeran köylerinde eşkiyalarıyla Kartaloğulları birbirleriyle ittifak ederek gidiş ve gelişlerde ahaliye zarar verdiklerinden dolayı eşkiyayı tutuklama ve cezalandırma hususunda eşkiya fermanıdır.

Belge No: 13/a.2

Eşkîya fermanıdır. Diyarbakır ve Harput kadısından asayiş berkemal istenmiştir.

Belge No: 13/b.1

Belgede suçtan hapse mahkûm olup evinde olduğu tespit edilen Deli Hasan'ın alınması ve tutuklanması ve Padişah'a gönderilmesi Harput Kadısı'ndan istenmiştir.

Belge No: 14/a.1

Belgede Harput Kadısı'ndan askeri sefere giden Malatya Sancağı'nın asayişinde boşluk bırakılmaması ve valisinin dönüşünde seni terfi edip Malatya'ya mutasarrıf edecem mahiyetinde Padişah fermanıdır.

Belge No: 14/a.2 ve 14/b.1

Keban ve maden eminin Malatya Sancağı'na terfi ve rütbe olması babında Padişah fermanıdır.

Belge No: 14/b.2

Belgede Padişah Malatya ve Ergani mutasarrıfı ve Vezir Mustafa Paşa'dan madenlerin çıkarılmasında fırınların yapılmasında ve taşımada ve idaresinde dikkat ve itina etmesini bu fermanla istemiştir.

Belge No: 15/a.1

Belgesinde Harput Kadısı'nda madenler gelirin, tayin olunan mübaşirle toplanması ve tahsili ve tamamen Padişah hazinesine eda ve teslim edilmesi, usulsüz, geciktirme ve taksirden mubaâdet ve buyruldu emirlerine ihtimam ve dikkat edilmesini istemiştir.

Belge No: 22/a.2

İstanbul'da var olan et ihtiyacını karşılama hedefinden ötürü koyun sahiplerinin Diyarbakır ve medafaâtından ve Anadolu'nun sair kollarından güven içerisinde koyunlarını götürebilmeleri, yolda bunlardan gidiş varış vergisinin ve haracının alınmaması ve kasap başlarının bunlardan caşni vergisini almamaları hususunda Padişah'tan koyun fermanıdır.

Belge No: 22//b.1

Kadı ve ayanlara, Harput kazasında vaki olan şer'î mahkemeye lakaid olan kimseler olduğu, bunların mahkemeyi ve azalarını hafife alıp itaât etmedikleri duyulduğu ahalinin gerek ulul emre ve gerek hâkim-i şer'îye her halde itaât ve boyun eğip ve hilafından tevekki ve hizr etmek gerekir buyrultusudur.

Belge No: 23/a.1

Ahaliyi silahsızlandırma hususudur. Ahalinin harb aletlerini kullanmaları yasak iken bu hususa itina ve dikkat olunmadığından Anadolu'nun orta kolunda ahali yedlerinde vafir silah ve edavati harbiye olduğu bilgisi alınmıştır. Tüm kadı ve devlet adamları tüccar ve yolcuların, yol kesicilerden kendilerini muhafaza etme zaruretinden hariç kimsenin elinde silah bırakmamaları gerektiği; aldıkları silahı askeri tedarikte veya satılıp bahası parası silah sahiplerine verilmesi ve gerekmediği yerde teâddiyen kimsenin elinden zaruri silahını almama hususunda Padişah fermanıdır.

Belge No: 25/a.1

Padişah'ın Harput Kadısı'na mültezim ve mutasarrıfların hilaf-ı kanun rusum vergisi aldıkları hususunda ikaz ve uyarısıdır. Harput'un bazı köylerinden köylüler Padişah'a arz-ı hal etmiş; Padişah da hilaf-ı kanun rusumun talep edilmesini men hususunda kadıları uyarmıştır.

Belge No: 25/b.2

Palu Kasabası'nda kuranı güzel okuyanların reisi Hamid Efendi'nin beratıdır. Zeyve Mahallesi'nde bina edilen darul kurrada Salı ve Cuma hariç kıraat ilmini veren Seyyid-i kurra Abdul Fettah'ın han vakfının gellesinden günlük yirmi dört akçe olmak üzere han mütevellisi olanların yedinde akçelerini alıp mutasarrıf ola.

Belge No: 25/b.2; 25/b. 3; 26/a1

Palu Kasabası'nda şeyh'ül kurra Hamid Efendi'nin beratıdır. Zeyve Mahallesi'nde bina edilen darul kurrada Salı ve Cuma hariç kıraat ilmini veren Seyyid kurra Abdul Fettah'ın han vakfının gelirinden günlüğü yirmi dört akçe olmak üzere han mütevellisi olanların yedinden akçelerini alıp mutasarrıf ola.

Belge No: 28/a.1

Zerteriçli Halil Ağa alay beyinden kendisini münasib göreceği göreve tayin hususunda tezkire verilmesini talep etmektedir.

Belge No: 28/a.3

Padişah, Anadolu'nun kadı ve valilerine mühimmat-ı seferiye için kazalarınızdan tertip ve techiz ettiğiniz araba, deve ve yük taşıma hayvanları ve sair edevat hususunda ahali-i kaza ve fukarayı taaccuz ve zarar verdiğiniz tepsi ve anlaşılırsa cezalandırılacakları veya aldıklarını defterlere kayd etmediğiniz hususunda bilgi aldıklarında işlem yapılacağı ve gayri hukuki bir şey ahaliden almamaları ve aldıklarını bit-temam kayıt etmeleri hususunda idari bir fermandır.

Belge No: 30/b1

Harput Kazası'na Erengil Köyü'nün camisinde yevmi bir akçe vazifeye hatip olan Seyyid Ahmed bir vecihle kusuru ve âzlı icab eden bir hali yok iken yabancılardan Mustafa nam kimse bir yöntemle kendi adına berat ettirip tam bir sahtakarlık etmekle mezkûru görevdan uzaklaştırdığından bu berat ile vazife kema fil evvel Seyyid Ahmed'e tevcih ve ibka ve mukerrer kılmak hususundadır.

Belge No: 30/b1

Harput'un ileri gelenleri ulema ve suleha eime ve huteba ve eşraf ve ocaklı ihtiyarları ve bil cümle esnaf ve umumen reâya ve duafa saadetime mühürlü mektup göndermişlerdir. Kazanın başına gelişinden beri ileri gelenlerden Hasan oğlu Hacı Mehmet üç seneden beri vali-i memlekete istinad ve yakınlığı ile kaza ve kurasında nice kimselere bi ğeyri hak taarruz ve tehvif ve birçok iftira ve kendisinin aldığı beş bin kuruş deftere kayıt etmediği hususunda şikâyet ve arz-ı halleri olmuştur. Bu zatın uyguladığı zulüm ve taarruzdan ötürü ahalinin maişetleri gün be gün kötü olmuş ve bir türlü güven ve rahatları olmadığı ve niceleri başka illere göç etmiş ve niceleri de bir buğdaya muhtaç olmuşlardır. Sen ki Harput'un mütesellim mumi ileyhisin yüksek makamımdan mubaşir tayin olunan ma'ruf mubaşiri marifetle, konuyu muraffî'u şer'îye ve ashab-i hukukun haklarını iade etmeniz babında emri şerifim suduru mercusudur.

Belge No: 32/b.1

Harput menzilcileri Ahmet Ağa, Hacı Hüseyin ve Mehmet Paşa halen menzilci oldukları ve herkesin kendilerinden razı oldukları bin yüz seksen beş senesinde de Harput'ta menzilci olmaları ve bu görevlerine bakmaları ve ûbur eden olaklara bila niza' gönül hoşluğuyla bergirleri verip hizmet-i memurelerini yerine getirmelerini hususunda menzilci tezkire buyrulduşudur.

Belge No: 37/b.2

Devletlû inayetlu merhametlu efendi hazretleri Mustafa Ağa'yı zahireci tayin buyrulduşudur.

Belge No: 38/b.3

Keban madeni Padişah vekili Mehmet Sadık Efendi hasta olduğundan maden işlerini yürütemeyeceğinden kendisi dahi arz-ı halini i'lam ettiğinden iyleşinceye dek maden vekâleti Seyyid Hasan Efendi'ye verilmiştir. İş bu buyruldu size ulaşınca emval-i miriden ve Keban madeninden teslim olunacağı emvalı, kendisine teslim etme hususunda Harput Kadısı'na Padişah buyrulduşudur.

Belge No: 39/b.1

Diyarbakır Valisi Harput Kadısı'na, Diyarbakır Valileri Harput Cevanibi'nden esna-i mururlarında öteden beri kazanızdan ber vechi mu'tad verilegelen geçiş zahirenizi ve levazimat-i saireyi hazırlamanız ve mühürlü defter mucibince cem ve tedarik ve menazilde emre hazır ve muti'olasız hususunda divan-ıAmed'den buyrulduşudur.

Belge No: 42/a.1 ve 42/b.1

Asayiş temini ve eşkiyayı te'dip hususunda ferman-ı alışandır.

Belge No: 43/b.1

Şam Valisi'ne Padişah fermanıdır.

Belge No: 44/a.1

Harput'un bazı köylerinde mutasarrıf olan Mehmet, memur olduğu askeri bayrağı altına katılmadığı ve hizmeti terk ettiğinden görevden alındığı ve bu görev mülazimlerden Osman'a mutasarrıflık olarak verildiği hususunun hükmü şerifin tezkiresidir.

Belge No: 44/a.2

eşkiyayı tedip ve ceza ve asayiş sağlama talebidir.

Belge No: 44/b.1

Habusi Köyü'nün mutasarrıflık ve önderi olma beratıdır.

Belge No: 44/b.2

Habusi Kâryesi'nin mutasarrıflık zaâmeti önceki mutasarrıftan alınıp subaşı olan zata zabt ve berat verilmiştir.

2.2. İktisadi Belgeler**Belge No: 2/b. a**

İstanbul'da mevcut et ihtiyacını karşılama hedefinden ötürü koyun sahiplerinin Diyarbakır ve medafaâtından ve Anadolu'nun sair kollarından güven içerisinde koyunlarını götürebilmeleri yolda bunlardan gidiş varış vergisinin ve haracının alınmaması ve kasap başlarının bunlardan caşni almamaları hususunda Padişah'ın koyun fermanıdır.

Belge No: 3/a.a

Harput'un Meydan Mahallesi'nden Ali Paşa nam kimse mevkisi mahdud hanesini müştemilat ve tüm levahikiyle Bayramzade Mehmed Âlemdar'a huzur-i şer'ide bey' ve temellük ettiğinin takrir ve tahriridir.

Belge No: 3/a.2

Harput'un Karasofi Mahallesi sakinlerinden Seyyid Mehmet nam kişi meclis-i şer'ide hezan bağları içindeki mahdud bağını Madrus nam zimmîye yüz elli kuruşa bey' ve temellük ettiğinin ikrarı ve kaydıdır.

Belge No: 3 /b. 1

Harput'un Uluabad Nahiyesi'ne bağlı Genefik Köyü sakinleri Hacı İbni Abdullah ve kardeşi Osman Ağa'nın Halil Ağa huzurunda mlum yulaktan hariç sınırları mahdud tüm arazilerini tefviz ve ifraz ettiklerinin davasıdır.

Belge No: 5/b.1

Ergani maden kömürüne maden emininin nasb ve tayinidir

Belge No: 5/b.3

Tımar gelirlerinin tanzimidir.

Belge No: 6/a.1

Harput'a bağlı ğağağ Köyü ileri gelenleri kendilerine iltizam olan vergileri eda ettiklerine dair belgedir.

Belge No: 7/b/1

Madenlerin tanzimi, ahali nin maişetini iyileştirme ve esayışı sağlama fermanıdır.

Belge No: 10/b.3

Harbiye tımar arazisinin tesbit davasıdır.

Belge No: 11/b.1

İstanbul'da mevcut et ihtiyacını karşılama hedefinden ötürü koyun sahiplerinin Diyarbakır ve medafaâtından ve Anadolu'nun sair kollarından güven içerisinde koyunlarını götürebilmeleri yolda bunlardan gidiş varış vergisinin ve haracının alınmaması ve kasap başlarının bunlardan caşni almamaları hususunda Padişah'ın koyun fermanıdır.

Belge No: 12/a ve Belge No:12/b.1

Belgede Padişah Malatya Sancağı mutasarrıfı, Keban, Ergani ve Malatya havalisinde vaki' kazaların kadıları ve naiblerinden dersaadete menzillerden ve maden ocaklarından yük taşıyan astur mubayiası istenmiş ve bu iştira yapılırken her astur

bahasına alınmalı ve her asturun masarifi ve bakıcılarının ücretleri kayıt ve zabt edilmeli dersaadete gönderilirken yolda telef olmamaları için gerekenin yapılması istenmiş, aksi hareket eden veya baha iştirasından ve mesarifinden fazla gösterip izimmete geçirme eyleminden korunmaları ve uzak durmaları babında Padişah fermanıdır.

Belge No: 12/b.2

Belgede ihtiyaç olan katır tedarikü kısa zamanda istenmiş. İstanbul için tedarikü istenilen katırların sıfatı belirlenmişve aynı zamanda fiyatları, çülleri ve süslerinin bahalarında belirtilmiş olup bir harbende tutulması ve bu harbendeler tarafından katırların İstanbul'a getirilmesi Harput Kadısı'ndan istenen katır fermanıdır.

Belge No: 13/a.1

İmdadı askeriye seferiye ve hederiye için kömür madeni bahasından Diyarbakır ve Harput kadısından vergi vechi meşrut ve meşruh üzere ferman-ı alıšanla istenmektedir.

Belge No: 16/b.3

Harput Kadısı Hacı Ahmet Ağa ve sair Ağavat ve işarlardan Harput mal-i cizyesi Diyarbakır Valisi Mehmed Emin Paşa'ya mesarif-i seferiyeye müretteb ve tahsisi olduğundan mal-i miriyeden olup vakti ve zamanında bu mal-i cizye mesarif-i seferiye tedariku için Diyarbakır Valisi'ne teslim etmeleri istenmiştir.

Belge No: 19/a.4

Harput Mahallesi Tahiriye Mahallesi sakinlerinden Firdevs nam Hatuna Hacı Mustafa nam kişi merkum Ahmet Paşa'ya bir ev ve levahikiyle altmış kuruşa sattığı ve merkum Ahmet Paşa yedinden benim yedimle müekkelam Firdevs Hatun tamamen ahz ve kabz edip ba'del yevm zikr olunan evlerde firdevsin alaka ve müdahalesi kalmayıp merkum Ahmed'in mülkü müşterasıdır.

Belge No: 21/b.1

1183 senesinde Harput Kazası'nın manzili teccid olunması için bu imar ve tamiri yapabilen birisine müşterek olunması babında Asif Nezir devletlûya buyruldular

emr olunmuş ve tamir masrafı bir sülüsü 3/1 Ali Ağazade Hüseyin Ağa'ya ve bir sülüsü 3/1 taşveli Zade Mehmet Paşa'ya geçen sene altı bin altı yüz üç kuruşun yüz altmış dokuz hane üzerine taksit edilmesi hususunda tahrir ve kayıttır.

Belge No: 21/b.2

Harput Sancağı'nda vaki kazaların kadılarına yıllık alınan on üç bin beş yüz kuruş imdadi seferiye ve hadariyenin Keban ve Ergani maden emini Vezir Hafız Hacı Mustafa Paşa tarafına teslimi gerektiğinden bir an evvel yerli yerinde her halükârda tahsil etmeleri istenmiştir.

Belge No: 21/a.1

Harput Kadısı ve sair idarecilerden borç eyledikleri akçelerin edaya söz verdikleri vakti muayyenlerinin kat kat geçtiğinden bu düyunları bir saat evvel tahsillerine ihtiyaç olunmaktan naşi acaleten tahsili matlubumuz olmakla tahsili için iş bu buyruldu tahrir ve çevkedar Hüseyin ile irsal olunmuştur. Ödemesini zamanında eda etme konusunda dikkat edesiz.

Belge No: 23/b.2

Hazırlanması gereken zâhire cinsi ve miktarı belirtilmiştir

Belge No: 23/b.3

Harput idarecilerinden esnaf-i şehir zimmetinde olan kömür bedeli beş güne deg eda olunması ve vermeyi taahhud eylediğimizi baş çevkedarımız o taraflara vurudunda kendisine teslim etmeniz taksir ve tekasuldan uzak durmanız hususunda bu buyruldu tahrir ve tüfenkçi Ahmet Paşa ile irsal olunmuştur.

Belge No: 23/b.4

Padişah'a ârz-i haldır. Harput'un idari ve ticari ayanları deynleri olan bin yüz seksen kuruşun teslim edildiği yüz otuz kuruşun dahi tahsiline imkânları olmadığına cümlemizin deyni olmak üzere inşallah yakında ödeyeceğimiz hususunda arz-ı haldir.

Belge No: 24/a.2

Kalemiye buyrulduşudur. 1182 senesine mahsuben mal-i kalemiyenin zaman-ı tahsili geldiğini bir an evvel eda ve teslim etmeniz gerektiği tarihi ve aksi harekete vuslat verilmeyip ber mu'tad-i kedim üzerine gönderme hususunda Harput Kadısı ve ricali devlete buyrulduşudur.

Belge No: 26/b.1

Harput Kadısı'na Padişah buyrulduşudur. Keban ve Ergani madenlerinden iktiza eden aşairlerinin mal-i mirlerinden hâsil olan gümüş ve zir altın bahalarına tahsis ve mahsub olunmasına ve bu akçenin kisret-i lüzumu olup ve aşairden akçe tahsil mümkün olmadığından zikr olunan zir ve sim bahaları yerine yalnız Harput Kazası'na isabet eden yedi yüz koyun çoban ücretiyle beraber isabet ettiği ve bunlar ücret yerine alındıktan sonra köylülere geri satılıp akçesi tahsil ettirilip mübaşir merkum ile tarafımıza irsal olunmak için işbu buyrulduşu tahrir olunmuştur.

Belge No: 26/b.2

Padişah'ın Harput Kadısı'na fermanıdır. Harput'un Ereyğil Kâryesi ahalipleri Padişah'a arz-ı hal edip kendilerinin elinde olan yüz elli baş altı koyunlardan koyun rusumu alınması gerekmezken Van Kalesi neferâtları tarafından Harput Mukataâsı'nı iltizam edenler bu rusumu mütalabe edip ahaliyeyi rencide ve taaddi eylediklerini bildirip şikâyet etmişlerdir. Padişah bunun önüne geçilmesini ve koyun rusumunun yüz elliden sonra her birisinden birer akçe koyun rusumu ve her yüz tanesinden yirmişer akçe ve her üç yüz tanesinden beşer akçe kanuni rusum olduğu bu rusumu cem ve tahsil haricinden mücanebet eyleyeler.

Belge No: 27/a.2

Keban ve Ergani madenler emini ve Erzurum Valisi olan Hacı Mustafa Paşa'ya madenler işletmesi hususunda Padişah emr-i şerifidir.

Belge No: 28/a.2

Padişah'ın Harput Kadısı'na emr-i şerifidir. Harput Kasabası'na tabi Berevi nam Kârye sakinlerinden Ali ismindeki zat rükab-i humâyuna arz-ı hal etmiş ve neseb cihetinden Sedat-i kiramdan olduğu ispat-i neseb eylediğine İstanbul nekbasından

olduğu yedinde hüccet olup ve Kârye-i mezkûrda sakin Kârye sipahisi Veli nam sipahiyeye vereceği yokken mezkûr Veli sipahi, zulmen ve hilafi Şer'îyi Şerif kırk adet keçilerimi ve bir çift öküzümü ahz ve yedi köle ve hizmetlerinden terakesini yağma ve talan ve ziyade ğeder eylediği babında Padişah'a arz-ı hal etmiş; Padişah da Harput Kadısı'na emirname yazarak sipahi merkumu meclis-i Şer'îye çağırıp bu konuyu Şer'î mahkemede görüp eğer idda edildiği gibi Sedat-i kiramdan olup ispat-i neseb eylediğine ve İstanbul nekbasından hücceti olur ise ona göre amel edip sipahi merkumun hilaf-ı Şer'î aldığı keçi ve öküzlerini ve yağma ve ğarat eylediği terakesini geri iade ettürüp ihkak-i hak ettirilmesi istenmiştir.

Belge No: 28/b.1

Van Beyi Mustafa Ağa'nın Alay Beyi Ömer Ağa'ya vergi topla hususunda göndermiŐ olduğu mektubudur.

Belge No: 29/a.1

Bin yüz seksen senesinden devr-i vurud eden kömür bedeli için emri Şerifin sudurudur. Padişah Harput Kadısı'na devletin mu'tad varidet bahasından olan Keban madeninim imal ve idaresi için gereken kömür bahasına harcanmak üzere Harput Kazası'na bı her sene imdad-i seferiye ve hadariye ve bazı muafiyetleri mukabili ma'den mezkûr emini tarafına on üç bin beş yüz kuruşu teslim etme hususudur.

Belge No: 29/a.2

Bin yüz seksen devir senesinde vurud eden kömür bedeli için emri Şerifin suduretidir. Padişah Harput Kadısı'na devletin mu'tad varidet bahasından olan Keban madeninim imal ve idaresi için iktize eden kömür bahasına medar olmak üzere Harput Kazası'na bı her sene imdad-i seferiye ve hadariye ve bazı muafiyetleri mukabili ma'den mezkûr emini tarafına on üç bin beş yüz kuruşu teslim etme hususudur.

Belge No: 29/a.2

Harput'un yüz seksen üç senesine mahsub olmak üzere Keban madeni bi hatti humâyuna iktiza eden kömür akçesinden nefsi Şehir esnafına isabet eden selyaneleridırki ber mu'atdi defter olunup tahsili için halen serdar sadetlu İsmail Ağa'nın yedine verilmesi hususudur.

Belge No: 29/a.2

divan-ıordu-i Kars Harput Naibi İsmail Ağa ve diğer devlet ricalarına gönderdiği buyruludur. Harput Cizyedarı Hacı Ahmet Ağa'nın mal-i cizyeden üç bin kuruştan mütecaviz akçesi ve bir miktarda Hacı Osman kendisine teslim ettiği ve Diyarbakır Cizyedarı Hacı Hasan Efendi'ye gönderirken oğlu Deli Ömer yandaşlarıyla Hacı Ahmed'i katl ve bu mal-i cizyesini ahz ettiklerinden bu meblağ nisbetinde eda noksan kalmıştır. Bu noksanın temini için ahaliden şer'ân ve kanunen tahsili icap etmekte ve hangi yolla olursa olsun tahsil etmeniz gerektiği hususunda buyruludur.

Belge No: 29/a.3

Harput esnafına kömür akçesi tahsili için ordu-yu kartsan Harput Naibi'ne gönderdiği buyruludur.

Belge No: 30/a.1

Harput ve köylerinin Van Ocakları'na ödemesi gereken mevaciblerinin bir senesinin ödemelerini ödemediği hususunda Ordu-i Kars iş bu buyruldu ile bin seksen iki senesinden kalan malın ödenmesi ve bu hususta Enderun Ağalardan ihram Ağası Gürce Mustafa Ağa mubaşir tayin ve irsal kılınmıştır.

Belge No: 30/a.2

Harput ve köylerinin Van Ocakları'na ödemesi gereken mevaciblerinin bir senesini ödemediği hususunda Ordu-i Kars işbu buyruldu ile bin seksen iki senesinden kalan malın ödenmesi ve hususta Enderun Ağalardan ihram Ağası Gürce Mustafa Ağa mubaşir tayin ve irsal kılınmıştır.

Belge No: 30/a.3

Ergani ve Keban madenlerinin hazineye taşınma hususunda yol üstündeki kaza kadılarına buyruludur. Yol üstündeki kadılar hem bu malıkoruma ve lüzum eden menzil bergirlerini tedarik ve teslim ve her türlü geciktirme velakayıttan korunmaları gerektiği hususunda.

Belge No: 31/a.2

Harput Sancağı Alay beyi Ebu Bekir, orduy-u humâyuna mektup gönderip Fevzabat Nahiyesi'nde dört bin iki yüz dört akçe tımara mutasarrıf olan Ebu Bekir tımarına katılmayıp sefer-i humâyunda bayrağı altında mevcut olmayan ol vecihle görevden alındığı ve mülazimlerden merkur Hüseyin'e mutasarrıflık tevcih edilmesini istemiş Padişah da Diyarbakır eyalet valisine merkur Hüseyin'in atama tezkeresini vermiştir.

Belge No: 31/a.3 ve 31/b.1

Ergani ve Keban ve tevabi-i madenleri devlet-i aliyenin mu'ted varidatı olduğu ve bunları güzel idare etmeleri hususunda Amed Kadısı'na Padişah'ın ferman-ı alışandır.

Belge No: 31/b.3

Telef ettirilen mal-i cizye iddiası üzerine ferman-ı alidir. Diyarbakır ve Harput mali cizyesi taşınırken, Hoğlu eşkıya başı Deli Ömer yandaşlarıyla yol kesib Mültezim Ahmed ve bir oğlu ve iki hizmetkârını kalt ve yedlerinde mevcut olan dört bin kuruş mal-i cizyeyi ahz ve itlaf eylediklerinden bu mal-i cizyenin ödenmesi gerektiği ve şakileri cezalandırma hususudur.

Belge No: 32/a.1

Padişah cizye fermanına cevaben Erzurum Valisi ve Kars Canib-i ser askeri Hafız Mustafa Hazretleri'nin buyrulduşudur. Diyarbakır ve yudesi izzetli Hacı Hasan Ağa orduy-u humâyuna arz-ı hal ve istidâ etmiş seksen üç senesine mahsub ûhdesinde olan mali cizyeyi Diyarbakır cizyesi mülhakatından ve Harput Kazası cizyesi kaza mutasarrıfı Ahmet nam kimseneye on beş bin kuruş teslim edildiği ve kendisi mal-i cizyeyi tarafınıza teslim ve tahsili esnasında yedinde mevcut olan emvalı Hoğlu Eşkıya Deli Ömer yolu kesip kendilerini katl ve eşyayı aldığıdır. Ancak siz cizye mültezimleri bi eyyi vechin kane bunu tahsil etmeniz gerektiği hususudur.

Belge No: 32/a.2

Seksen dört senesine mahsuben kömür bedellerinin ödenmesi hususunda ferman-ı âli suretidir.

Belge No: 32/a.3

Keban madeninin kömür fiyatlarına medar ve sarfolmak üzere bı her sene Harput Sancağı'ndan tahsil ve maden-i mezkûr görevlilerine eda ve teslim ettirilmesi babında sadır olan emri tahrir mucibince iş bu bin yüz seksen dört senesine mahsuben Harput Sancağı'nın imdadi seferiye ve hadariyesi mukabili maden-i mezkûre verile gelen yalnız on üç bin beş yüz kuruşun cem ve tahsil olunmasını vakti hulul etmekle bundan böyle bir an muhalefet ve lakayita ruhsat ve izin verilmeyip eski usul ve uslubi sabik üzere meblağı mezkûru marifet- şer'î ve cümle marifetleri ve tayin olunan mubaşir marifetlu ahali arasında paylaştırarak ve yerli yerinden cem' ve tahsil olacak için imzalı defterini mubaşirine verilmesi hususudur.

Belge No: 33/b.3

Harput kömür bedellerinin bir gün akdem tahsil olunmaları için Çevkedar İbrahim Ağa tayin ve irsal olunmuştu. Ancak şimdiye kadar hâsılatı tahsil etmediği haberini aldığımızdan te'kiden ve isti'calen divan-ı muhafaza-i kartsan iş bu buyruldu irsal olunmuştur.

Belge No: 34/a.1

Harput Sancağı ve köylerinden Van ocaklığına alınan emvalı mutasarrıfı için Hüseyin Ağa tayin olunmuş ve bu emvalı merkuma zabt ve rabt eylemeleri hususunda tezkire mucibidir.

Belge No: 34/a.2

Harput'ta mevcut iki köyün ödemesi gereken iltizam akçelerini kendilerinin ikrar ve takriridir.

Belge No: 34/a.2

Rusumat taksim ve taksitidir.

Belge No: 34/b.1

Diyarbakır yöresi başvekili Seyyid Hasan Efendi yedinden bin yüz seksen üç senesi Diyarbakır mukataâsı malından yirmi bin beş yüz kuruş kabze memur olduğum

hasebiyle hasan efendi yedinden tamamen ahz ve kabz eyledim. Gaflet olunmamak için iş bu sicile kayıt olundu. Seyyid Mehmet Çevkedar emin-i maden Hasan Ağa.

Belge No: 35/a.3

Bin yüz seksen yedi senesine mahsup olmak üzere ferman-ı âli Keban madenine iktiza eden kömür akçesinden nefsi şehir esnafına isabet eden meblağdır.

Belge No: 35/a.4

Bin yüz seksen sekiz senesi bir sene yekün Harput Kazası'nın nefsi-i şehir esnafının on beş hanesine birinci taksitte isabet eden akçedir

Belge No: 35/b.2

Yüz seksen beş senesine mahsub Keban madenine iktiza eden kömür akçesinden nefsi şehir esnafına isabet eden selyanelerdir

Belge No: 35/b.3

Yüz seksen altı senesine mahsub kömür akçesi salyanesi önceki sene üzeri Keban esnafına taksimatıdır.

Belge No: 36/a.1

Orduyu Kars'ın Harput Kazası'nın bazı Kâryelerine eyleye gelen ve Çemişgezek mal-i mukataâ miriyesi noksan tertip olduğu bunu yapanların cezalandırılacağı hususunda ordu-i Kars'tan Keban maden eminine buyruludur.

Belge No: 36/a.2

Kömür gelirinin Devlet-i Aliye'ye düzenli tahsil edilmesi hususunda ferman-ı âlişandır.

Belge No: 36/a.3 ve 36/b.1

Kömür fermanının mucibince Harput Kazası'ndan bı her sene ma'den-i mezkûr emini tayin ve tahsis buyrulan on üç bin beş yüz kuruş imdad-i seferiye ve hadariye nefsi şehrin esnafına taksimi ve tahsili babında sudur olan emri âlişandır.

Belge No: 38/a.1

Harput Kazası'nı bin yüz seksen beş senesine mahsub nuzul avariz vergileri her haneye on buçuk kuruş harac-i mühkem katib ücretiyle ve bir araya getirme hizmetleri masrefi dâhil olmak üzere yüz altmış sekiz buçuk hane üzerine tevzi' olunmuştur.

Belge No: 39/a.1

Keban madeninin devlete varidatı olan mal-i mezkûr önceki tarz ile Hacı Selim beyin ühdesine verildiği ve emin-i maden bil cümle aidat ve varidat ve miriye ve sair hasilat-i madeniden seksen yedi senesinde her ne toplanmışsa bir araya getirilerek hakikatı üzerine miktarını çıkarma ve maden mesarifini çıkardıktan sonra tarafımıza iktiza eden tahsilatı irsal eylemek hususunda fermanım olmuştur.

Belge No: 40/a.3

Harput Kazası'nın yıllık vergisinin hane başı taksimatıdır.

Belge No: 40/b.1

Madene bağlı bir köyden mali miriden tahsil olunan tahsilatı hiç ödemedikleri ve itaât'dan çıktıkları bu sene yerine birkaç bin küçükbaş hayvan ve dana ve öküz mirilerine mahsuben alınmış olup bunlar köylülere taksim edilip satılmaları ve satılanların parasını derhal göndermeleri hususunda Harput Naibi'ne divan-ı Amed'den buyruldu.

Belge No: 40/b.2

Sultan Abdülhamit Han hazretlerinin kömür fermanıdır. Bin yüz seksen yedi senesine mahsub Harput Sancağı'nın imdadi seferiye ve hadariye karşılığı olan meblağ-i mezkûru vaktinde toplama ve tahsil hususunda ferman-ı alışandır.

Belge No: 40/b.3

Arazi ve mülkiyette şufeâ kaydıdır.

Belge No: 41/a.2

Harput Kazası kuralarından Malatyacı Kâryesi ve Balan Köyü'nün yıllık salyanelerinin meblağıdır.

Belge No: 41/b.2

Van neferâtına Harput ve mukataasından gereken bahaların her köye taksimi belirtilmiş ve bunun şurut-i sabik üzere teslim olunmak babında alamet-i şerifedir.

Belge No: 43/b.2

Harput'un Alaca Mahallesi sakinlerinden maktulen ölen K r Bekir'in büyük oğlu İsmail ve k  k kızları  mm g ls m ve Ay e ba h cchet-i  er'i vasileri olan İbrahim Paşa evlerini Seyyid Osman Paşa'ya seksen  c kuruşa bey ettiği hususunda alım satım belgesidir.

2.3. Sosyal Nitelikli Belgeler**Belge No: 3/a.3**

Harput'un Ağa Mahallesi sakinlerinden öldürülen Mustafa nam kişinin varisleri babası İbrahim ile validesi Rukiye olduğuna dair varis tespiti; babası asaleten ve anasına da vekâleten ikrari kelim edip, bundan önce oğlumu kılıç darbesiyle vuran Aburrezak nam kişi hakkında araya giren s lh ehlinden ötürü bu şahıs hakkında  mme-i hukuk davasından zimmetlerimizi ibra iskat eyledik ve bu günden sonra kendisiyle alaka ve mudehalemiz yoktur.

Belge No: 4/a. 1

Önceden Harput Kadısı olan Osman nam kadı, Padişah'a  rzi hal etmesi üzere Padişah, önceden fetvadan alı konulan ve görevden alınıp Erzurum'a sürgün ettirilip mecburi isk na tutulan fakat ya ı seksene varması, hasta olduğu ve ehl-   yalından mehcur olduğu, kendisine merhameten af, salınması ve tahliye edilmesi hususunda Erzurum Kadısı'na emridir.

Belge No: 4/a. 1 ve 2

Urfa Valisi'nin, Keban ve Ergani maden eminlerinden Malatya ve etraflarından memuriyet hesabıyla orayagiden, Arabgir, Çarsancak, Palu ve Harput ve bağlı kaza kadı ve naibleri, her birinizin sorumlu mıntıkasında olan e kiyayı tutuklama ve cezalarını icra ve haps; e kıya ve yol kesicilerin hayvan sahiplerinin hayvan nakillerinde verdikleri zarardan ötürü yolun ve hayvan sahiplerinin güvenini sağlama ve e kiyayı cezalandırma istemidir.

Belge No: 5/a.3

Harput mülhakatı Yiğinki karyesi'nden Abdullah isimdeki kişi meclis-i şer'î de Merve Binti Yahya ya mehr-i müecceli mukabelesinde mezkûr köyde sınırı belli olan hane ve lavahikiyle kendisine bey ettiğinin ikrar ve takriridir.

Belge No: 3/b. 3

Harput'un Cami Kebir Mahallesi'nde vefat eden Hüseyin Paşa nam kimsenin varisleri küçük oğlu Ali ve küçük kızları Rukiye ve Hatice'ye ba hüccet vasileri olan Aişe anaları, kendi payını asaleten çocuklarının payını da vakaleten vekil tayin ettikleri Mustafa Ağa, vekâleten mahdud evini ve levahikiyle Mustafa Paşa'ya sattığının kayıdır.

Belge No: 7/a.2

Muvazzafların kendi aralarındaki alacak verecekleri borçlanma ikrardır.

Belge No: 7/b/2

Harput Meydan Mahalesi sakinlerinden vefat eden Mehmet ibn-i Eyyüb'ün verasati nikâhlı zevcesi Züleyha binti İsmail ile büyük oğulları Eyyüb, Mustafa, Ali, Ömer ve büyük kızları Firdevs, Rukiye, Ayşe, Hatice, Fatime ve Ümmü Seleme oldukları tespit edildikten sonra asaleten ve vekâleten etrafı ve mevkisi belli olan evlerini Mustafa Alemdar'a sattıkları, miras paylaşımları şer'î ölçüde yapıldığı ve satış akdinin geçerli olduğunun kayıdır.

Belge No: 10/b.3

Borç verme ve sened alma kayıdır.

Belge No: 12/b.3

Harput Kadısı ile Harput'a mubaşir tayin olunan zavatla aralarında ki davanın şer'î mahkemeye intikali istenmiş ve hakkın mahkemede icrası istenmiştir.

Belge No: 12/b.4

Padişah'a ârz-i haldir. Palu Kasabası'nda Anguran Köyü'nden bir kişi şöyle arz-ı hal etmiş; hayvanlarımı Harput'a götürüp satarken 102 hayvanım elimde kaldı. Geri

dönerken Şahbezanlı Hacı Oğlu İsmail üzerimize gelip senin kardeşinden alacağım vardır diye bizi darp edip bir gözümü ve iki bacağımı kırıp ve yüz kuruş akçe ve 102 davar ve bir kılıç ve iki kalkan v.s. eşyalarımızı gasb ve talan edip halen malım yıllerinde olduğu hususunda ferman devletlû inayatlı merhametli efendim sultanım hazretlerindir.

Belge No: 17/a. 1

Hatice Hatun nam hatunun nefekesi oğlu üzerine olduğu; oğlu kendisine bakmakla mükellef olduğu şer'i mahkemeden karar verildiği hususunun kayıdır.

Belge No: 17/a.2

Harput'un Karasofi Mahallesi'nden Kömürçücade Hacı Yusuf Ağa meclis-i şer'ide şöyle takrir-i kalam etmiştir: Kale Meydanı'nda bir cami inşa edip vaaz ve nasihat için kürsü tahsis etmeleriyle vaiz Seyyid Hüseyin tayin olunmuş ve kale meydanında olan birer dükkânı her sene kirasından iki kuruş kürsüde vaiz eden vaize vakf ettiğini ve bundan sonra her kim bu camide vaiz olursa bı her sene dükân-i mezkûr icaresinden ikişer kuruş vazife mesarifi olarak alacak ve bizleri hayr ile yâd edecektir.

Belge No: 17/b.1

Muri Köyü'nün Kurtdere mevkinde Kandur Veli nam kişiyi zevcesi ve oğlu yanında yeğeni İsmail öldürdüğünden ölüm otopsisı yapılmış ölüm nedeni tesbit edilmiş ve katil firar edip saklandığı evde silahıyla beraber yakalanmış maktulun üç zevcesi ve çocukları mahkemede kısas istemişler. Ancak maktulun küçük yaşta bir oğlu olduğundan büyük oğulları bunun diyet payına kefil olmuş ve katil hakkında mahkeme kısas kararını vermiştir.

Belge No: 17/b.2

Harput'un Meydan Mahallesi sakinlerinden Halil Zade ile kardeşi oğlu arasındaki terake davasından mufareket ettiğini ve amme-i hukukundan kendisini ibra ettiği hususunda mahkemede takrir-i kalamıdır.

Belge No: 17/b.3

Odacı Hüseyin Paşa'nın yanında Hüseyin ibni İbrahim hizmetinden ayrılıp İsmail Paşa'nın yanına gitmekle ecelinden veyahut yolculuk esnasında ölürlerse Hüseyin Paşa'nın ismi geçen hizmetçide ilgisi olmadığı kayıdır.

Belge No: 17/b.4

Hacı Mehmet meclis-i şer'ide Kale Meydanı'ndaki dükkânın icaresinden her sene üç kuruş kale meydanında hayrına bina eylediği caminin hatibi Hüseyin Efendi'ye vazife ücreti olarak vakf ettiğini ve her kim burada hatip olursa mezkûr dükkânın icaresinden ila kıyamet gününe kadar üç kuruş vazifeye mutasarrıf olacaklardır.

Belge No: 17/a.1

Harput'un Perçenç Köyü'nde vefat eden Mustafa ibni Hasan'ın küçük oğlu Mustafa'nın kayyum ve vasisi Mustafa Efendi bu mükellef yaşında olmayan çocuğun malından günlük nafakası için harcama tesbit talebinde bulunmuş ve mahkeme şahidler nezdinde günlük yedi akçe nafaka sarf etme iznini tayin olunan vasiye vermiştir.

Belge No: 17/a.2

Perçenç Kâryesi'nde vefat eden Mustafa nam kişinin küçük oğlu Mustafa'nın emval ve eşyasını zabt, muhafaza ve işlerini yürütmeye sorumlu bir vasi nasb ve ta'yin talebi olup ammizadesi Seyyid Mustafa mahkemece vasi ta'yin olunmuş ol dahi bu nasbı kabul ve hizmet-i lazimesini gerektiği gibi eda ve teâhhud ve iltizam etmiştir.

Belge No: 18/ a.3

Harput'un Ağa Mahallesi'nde Ayşe nam Hatun'u Mustafa nam kişi kolundan darp ve mecruh edip kolunda sakatlık oluştuğundan Ayşe'nin vekili Ayşe namına Mustafa'dan tam bir diyeti aldığı amme-i hukuk davasından merkur Mustafa'nın zimmetini ibra ve iskat eylediği bundan sonra Mustafa'da davası, mutalebesi ve alakası kalmadığına dair huzur-i mahkemede ibra ikrardır.

Belge No: 18/ a.4

Harput'un Tahiriye Mahallesi'nde Firdevs nam Hatun'un evlerini-vekâleti hükmü şeride sabit olan-Hacı Mustafa Ahmet Paşa'ya altmış kuruşa bey' ve temellük ve

teslim ettiği Ahmet Paşa da iştira, temellük, tesellüm, kabz ve kabul eylediği ve meblağı mezkûru Ahmet Paşa'ya teslim ettiği kendisi de müekkelası hatuna teslim ettiği kaydıdır.

Belge No: 18/b.1

Harput'un Meydan Mahallesi'nde kapu kehtası Bekir'in yetimlerine Hacı Ahmet Ağa ba hüccet-i şeri vasi olup yetimlerin mal ve paralarını zabt ettikten sonra mezkûr Hasan öldüğü, onun yerine zevcesi Asife vasi nasb olunmuş iken sonrası babaanneleri vasi nasb olup mezkûre Asife'nin yedinde ve zabtında olan akçe ve eşyayı teslim aldığı; ancak beş senelik akçe kârı ve beş senelik yetimlerin tarlaları icaresi Asife ninelerine vermediğinden neneleri yetimlerin mükellef olduğunda bu alamadığı akçelerin kendisinden dava etmeyeler diye buraya kayıt olundu.

Belge No: 18/b.2

Harput'un Esediye Mahallesi'nde oturan bir kişi Laleyaprak Nahiyesi'nde hezan bağında bir kıta bağını hibe eder ve babası dahi bil vilaye kabul ve kabz etmişken şimdi diğer oğulları engel olup zabta mani oldukları sonucunda mahkemelik oldukları; mahkeme bu konuyu istifta talebinde bulunduğu verilen fetvada ise bahçenin hibesi geri olma olanağı olmadığına, evin ise geri alınabileceğine fetva verildiğinden evler iade edilmiştir.

Belge No: 19/a.1

Harput'un Perçenç Kâryesi'nde ölen Mustafa'nın küçük oğlu Mustafa'nın mahkeme kararıyla işlerini idare etmeye atanan ve vasisi olan mahkemeye başvurup Mustafa'nın nefeye ihtiyacı olmakla emval ve eşyasında nafakasına yetecek kadar günlük nafaka farz ve takdir olunmasını talep etmiş şer'i mahkeme ise her gün yedi akçenin nefeye sarfı farz ve takdir etmiştir.

Belge No: 19/a.2

Harput'un Perçenç Kâryesi'nde ölen Mustafa'nın küçük oğlu Mustafa'ya mahkeme yetkisiyle âmmizadesi mansub ve vasi tayin edilmiş kendisi de mahkemeye başvurup küçük Mustafa'nın nefeye ihtiyacı olmakla emval ve eşyasında kendisine

yetecek kadar nefeye farz ve takdir olunmasını talep etmiş şer'i mahkeme ise her gün yedi akçenin nefeye sarfi farz ve takdir etmiştir.

Belge No: 19/ a.3

Harput'un Ağa Mahallesi'nde Ayşe nam Hatun'u Mustafa nam kişi kolundan darp ve mecruh edip kolunda sakatlık oluştuğundan Ayşe'nin vekili, Ayşe namına Mustafa'dan tam diyeti aldığı ve amme-i hukuk davasından Mustafa'nın zimmetini ibra ve iskat eylediği bundan sonra Mustafa'da davası, mutalebesi ve alakası kalmadığına dair huzur-i mahkemede ikrardır.

Belge No: 18/b.1

Harput'un Meydan Mahallesi'nde Kapı Kehtası Bekir'in yetimlerine Hacı Ahmet Ağa ba hüccet-i şeri vasi olup yetimlerin mal ve paralarını zabt ettikten sonra mezkûr Hasan öldüğü onun yerine zevcesi Asife vasi nasb olunmuş iken sonrası babaanneleri vasi nasb olunup mezkûre Asife'nin yedinde ve zabtında olan akçe ve eşyayı teslim aldığı ancak beş senelik akçe geliri ve beş senelik yetimlerin tarlaları icaresi neneleri olan Asife'ye verilmediğinden neneleri yetimlerin büyüdüğünde bu alamadığı akçelerin kendisinde dava etmeyeler diye buraya kayıt olundu.

Belge No: 18/b.2

Harput'un Eseye Mahallesi'nde oturan bir kişi, Laleyaprak Nahiyesi'nde hezan bağında bir kıta bağını hibe etmiş ve babası dahi bil vilaye kabul ve kabz etmişken şimdi diğer oğulları itiraz edip zabta mani oldukları sonucunda mahkemelik oldukları; mahkeme bu konuyu istifta talebinde bulunduğu verilen fetvada ise bahçenin hibesi geri olma olanağı olmadığına evin ise geri oluna bileceğine fetva verildiğinden evler geri iade edilmiştir.

Belge No: 21/a.2

Bir kadının, başka birisinde olan akçelerini tüm mudahalelere rağmen alamadığından Padişah'a arz-ı hal etmiş ve konunun mahkemeye intikal olunmasını istirham etmiştir.

Belge No: 21/a.3

Padişah, Harput Kadısı'na arz-ı hal eden kadının hamsini, Harput'a ta'yin olunan mubaşirden hangi durumda olursa olsun kadını mağdur eden kişinin tutuklanması ve mahkemeye çıkartılıp ihkaki hak olunmak için huzurunuzda gözetiminizde bu davanın olunması hususu.

Belge No: 21/a.4

Zimmî taifelerinden bir kadını Sarıkamışlı İbrahim nikâh edip, zimmîye kadın on beş kuruş mehir almış. Harputlu İsmail Ağa bu on beş kuruş mehri zimmetine geçirmiş. İbrahim Ağa fuzuli almış diye bu kadın oğlunu gönderip İbrahim Ağa'dan fuzuli aldığı akçemizi geri verin dedikte haçcerle oğluna vurup bir dişini ve iki gözlerini yaralayıp çalışmaktan mani duruma getirdiğinden bu kadın Padişah'a arz-ı hal etmiştir.

Belge No: 21/b4

Hoca Molla Mehmed'in oğullarının vasileri neneleri olup nefakaları için çerçi Ali'nin oğlu Seyyid Mehmet Paşa'ya eder fiyatı belli olan dükkânı yirmi beş kuruşa bil vesaye sattığını akçesini de aldığı kayıdır.

Belge No: 22/a.1

Bir kişinin ölmüş olduğuna dair şahit tutma ve şahitlik takriridir

Belge No: 24/a.1

Harput'ta Abdullah Ağa'nın kızı şer'î mahkemeye şöyle başvurmuş. Kör Osman nam kişi iki seneden beri bana musallat olup taciz ediyordu. Bir gün Osman Paşa'nın oğlu Mehmet Paşa'nın zevcesiyle evin önünde karşılaştıklarında beni hanesine davet eyledi. İçeri girdim sonrası çıkıp evime giderken birden Kör Osman Paşa'nın taşran evinde imiş beni gördü ve beni infaâl ettiğinden şu an altı aylık hamileyim. Şer'î mahkemenin kanunun icrası için mahkemedен yedime vesika verilmesi muradımdır. Dedikte mahkemece olay tespiti için mağdur Rukiye'yi uzman hatunlara keşif ve nazar ettirildikte hal-i hazır altı aylık hamile olduğu onlarda tesbit ettiler. Kör Osman'ın durumu ise bu kötü filin sahibi olduğu, bundan on beş sene önce de başka bir köyde bir kıza kötü işte bulunup sonrası da kendine nikâh etmişti.

Belge No: 24/b.2

Ahur Kârîye'si ile Habusi Kârîye'si arasında ölü bir cesed bulunmuş bu cesedin ölüm sebebi ve kim olduğu hususunda bölükbaşı tayin edilmiş ve bu iki köy ahalisi bu ölen kişinin Obet keşişinin misafiri olduğu kendisi parsacı karabaş taifesinden olduğu kendisinde herhangi bir darp izi olmadığı taun hastası olduğu ve hakibesini ve kitaplarını Obet keşişe teslim edip geri döndüğünde yolda taun sonucu vefat ettiği ve kendisinin ölümünde ilişkilerinin olmadığını hususu.

Belge No: 25/ a.1

Harput'ta silahhane mescidi nam mescitte imamın günlüğü on akçe vazife ile imam, müezzin ise altı akçe vazifesi ile müezzinlik yaptığı; müezzin olan Ebubekir bila veled ölmüş olup yeri münhal ve müezzinlik görevi muâttal kalmağla yerine erbab-i istihkaktan Seyyid Hacı Mehmet halife her yönüyle layık vemüstehak olmakla ölenin yerine tevcih olunup kendisine beraat-i şerif-i alişan verilmiş olup ve bunun mucibince ba'del yevm Mehmet halife silahhane mescidinde imam ve müezzin olup himet-i lazimelerini göreceği ve sorumlu olacağı ve günlük vazife ücreti on altı akçe olup vakfın devam ömrü ile bu ücretini alacağını hususunda Padişah beratıdır.

Belge No: 25/a.2

Harput'a bağlı Perçenç Kârîyesi sakinlerinden Fatma nam Hatun'a kardeşinden intikal eden irsiyet payına kanaat getirmeyip durumu Padişah'a şikâyet edip arz-ı hal etmiştir. Padişah Harput Kadısı ve devlet adamlarını bu konuyu mübaşir ile mahkemeye taşımaları ve kendisine irsen intikal eden hissesini bit-temam tahsil ve teslim ettirilmesi hususunda ihtimam ve şer'î hukukun hilafından uzak durmaları hususunda buyruludur.

Belge No: 26/a1

Palu Kasabası'ndan Saliha nam Hatun Padişah'a şöyle arz-ı hal etmiş: Palu kasabasında Molla Bekir demekle maruf kocam 1173 senesinde vefat olduğunda 9000 kuruşluktan fazla emval ve eşyası bana ve evlatlarım İbrahim ve Nefise ve Ümmügülsüm'e intikal etmekle sınırlı iken, kasaba-i mezkûrden ecnebi olan Yunus oğlu Veli Hasan ve yandaşları olan Osman oğlu Öküz Ömer ve Züfer ve İbrahim oğlu Kara Ahmet demekle maruf kimseler ile söz birliği ve bir taraf olup ben müteveffa mezkûrun evlatlarına vasiyim. Diye hilafi hakikat hareket edip terake-i müteveffayı

yeme kastıyla bil cümle terakeyi alma ve kabzz ve hakkı irsiyemizi vermeyip bundan önce mutalebe olundukta bize mukavemet ve şiddet gösterip ihkaki hak mümkün olmadığından size arz-ı hal etmişim. Bunun üzerine Padişah Diyarbakır Valisi ve Padişah veziri Mevlana Amed Kadısı'na bu davanın murafa-i şeride görülüp müteveffa mezkûrden geriye kalan terakesi şer'i ölçü ne ise kendilerine ayrılıp ihkaki hak olunmak babında emir ve ricadır.

Belge No: 27/a.3

Müderri Seyyid Ahmet Erganili vefat etmeden kendi zevcesini kendisine vasi nasb etmiş kardaşını da nazır nasb ve tayin eylediğine şahitlerin huzurunda olduğunun kayıdır.

Belge No: 28/b.3

Zerteriç Köyü'nde meclis-i şeride Seyyid Bekir Paşa damadı Mehmed Ağa ve oğlu Mehmed'e tekik bağını ve içinde olan bahçesini ve suyunu ve tarlasıyla müştemilatı sattığı ve parasını aldığı buna da köydeki müslümanlar ve zimmîyanlar şahittir dediğinin kayıdır.

Belge No: 30/b2

Harput'un Cami-i Kebir Mahallesi'nde vefat eden İsmail Paşa nam kişinin küçük oğulları Ahmet ve Mustafa kızları ise Fatıma, Kaime ve Firdevs'dır. Valideleri Hatice nam hatun çocuklarına vasi nasb ve tayin olduğunun kayıdır.

Belge No: 35/a.1

Harput'un Perçenç köylüleri Harput Serdarı'na arz-ı hal etmişlerdir. Köyümüzde çoğunluğu Müslümanlar meskûn olduğu, zimmîlerin azınlık olduğu ve her iki zümre daha önceleri büyüklerine itaât ettikleri şimdi ise köylerimizin âkil insanları vefat ettiğinde kimse kimseye söz geçirmedeğinden köyümüzün nizam ve intizamı bozulduğu hususunda müslüman ve zimmîler beraberce ikrar ve tekrar etmişlerdir. Bundan sonra köyümüze rusumat ve köy mesarifleri hususunda herkesin itaât edeceği aksakallı birinin nasb edilmesi hususu dile getirilmiştir.

Belge No: 35/a.2

Medine-i Harput Gürci Mahallesi'nde mütemekkin Bağus nam zimmînin zevcesi Marte binti Canik meclis-i şer'î de mülkü olan bağlarını ve bahçelerini yetmiş beş kuruşa İbrahim Paşa'ya bey'î bat ile temlik ve teslim ettiği ol dahi iştirâ, temlik, teslim kabz ve kabul eylediği hususun kayıdır.

Belge No: 38/a.2

Fesh-i nikâh talebidir. Ayşe isminde bir kız meclis-i şer'e gelip anası kendisini küçükken Bekir'in küçük yaştaki oğluna nikâh etmiş kendisi bu gün buluğ çağına erdiğinden bu nikâhı fesh ettiğini, izni kadı ile feshe cevaz olmakla küçük çocuğu istemem. Buluğ çağı seçme hürriyetine istinaden bu nikâhı fesh ettim. Takrir ve tahririn kaydır.

Belge No: 38/b.1

Harput'un Saray Hatun Mahallesi'nde vefat eden Halil ismindeki kişinin varisleri tespit edilmiş ondan sonra şer'î usule göre sabit olan varisler arasında mal-i terake taksim edilmiş zevcesi Mehmet Paşa'ya vekâleten ve Abdullah Paşa'ya asaleten ve başka memlekette olan oğlunun payına hüccet-i şeriye ile nasb olunup kayyum tarafından vekâleten miras malı satılmıştır.

Belge No: 38/b.2

Harput'un Saray Hatun Mahallesi'nde vefat eden Halil ismindeki kişinin varisleri tespit edilmiş ondan sonra şer'î usule göre sabit olan varisler arasında mal-i terake taksim edilmiş zevcesi Mehmet Paşa'ya vekâleten ve Abdullah Paşa'ya asaleten ve başka memlekette olan oğlunun payına hüccet-i şeriye ile nasb olunup kayyum tarafından vekâleten mal-i terake satılmıştır.

Belge No: 39/b.2

Padişah'a arz-ı haldir. Harput Kazası Perçenç Kâryesi'nden Hasan nam kişi elimizde olan araziye amcam oğlu Ahmet bizden zabt edip ve hanemizden zahire çıkartıp ve bunca mahsulattan hiçbir günlük yeme içmeyi dahi bize vermediği hususu der aliyene ilam ve hakkımızı icra konusunda arz-ı haldir.

Belge No: 39/b.3

Hasan nam kişinin malı elinden alınmış; arz-ı hali üzere Padişah Harput Kadısı'na konu doğru ise marifet-i şer'î ve mübaşir marifetiyle eşyasını red ve teslim ve sonucu taraflarına bilgi verilmesini istemiştir.

Belge No: 39/b.3

Hüseyin Kâryesi'nde oturan bir zimmînin Mehmet isminde birinin sebepsiz benim sizde alacağım var diye bir sürü malıma el koyduğu hususunda arz-ı haldır.

Belge No: 40/a.1

Sahib-i arz-ı halın hasimlerini marifetimiz ve mübaşir tayin olunan âli oda başı marifetiyle durum mahkemeye intikal edip durum subut olursa ihkak-i hak edip divan-ı Amede bildirme talebidir.

Belge No: 40/a.2

Perçenç nam Kâryesi'nde Seyyid Abdul Selah isminde bir kişi öldürülen kardeşinin katilleri cezalandırılmadığı ve cezalandırılmasını isteme konusunda sultana arz-ı haldır.

Belge No: 41/b.1

Harput Kazası'nın Ağa Camisi'nde haraç ve cizye malından günlüğü üç akçe vazife ile müezzin olan Abdülmennan cehaletten ve terk-i hizmet eylediğinden ve ahali-i mahalle kendisinden hoşnut olmadıklarından hizmet-i lazimesini bir türlü edaya kudreti olmadığından yerine Abdurrahman nam kişiye bu görev tevcih olunup yedine berat-i şerif alışan verilmiştir.

2.4. Askeri Nitelikli Belgeler**Belge No: 3/b. 2**

Divan-ı Amed'den Diyarbakır Valisi Harput Kadısı ve sair âyan ve serdarlara uyarı ve ikazdır. Harput ve yulasındaki tüm memur ve zabitanlar kendilerinin emrine verildikleri ve kendilerine terfi ve ta'yin olduklarının buyrulduşudur.

Belge No: 4/b.2

Harput Sancak Alay Beyi'nin görevden alınması ve emir Alay Beyi'nin Amed Divanı tarafından nasb ve ta'yinidir

Belge No: 4/b.3

Harput Sancağı'na bağlı Uluabâd Nahiyesi gölcük ûlya nam karye ve gayrından 3920 akçe tımara mutasarrıf olan Amed tımarına râğbet etmeyen mutasarrıf görevden alınıp yerine Ömer nam reisül küttaf tayin olunup alay beyisi bayrağı altında kalmak şartıyla tımar vergisi tasarrufuna verilmiştir.

Belge No: 9/b.1

Devlet ricâllarının mahiyetindeki ahalinin asayişini sağlamaktan sorumlu oldukları yol güvenliği sağlamaları gerektiği, vergileri tam tamına almaları ve zimmetlerine geçirmemeleri, görevlerini kötüye kullananların görevden alınacakları ve sert bir şekilde cezalandırılacakları, idari ve askeri nitelikli ikaz ve uyarıdır.

Belge No: 13/b.2

Belgede Keban Kadısı'ndan ve Ergani Emîni'nden, askeri seferiye giden Diyarbakır, Sivas ve Erzurum valileri sınır ve hududlarında onların dönüşlerine kadar emniyetin ve asayişin sağlanmasını isteyen Padişah fermanıdır.

Belge No: 15/a.1

Belgesi Moskova Harbi'nde Anadolu'nun sağ ve sol ve ortası tüm bölgelere cihat ve gazaya katılma çağrısı ve asker alımı olan asker sürümcülerine seferberlik ilan ve fermanıdır.

Belge No: 16/a.1

Belgesi Moskova Harbi'nde Anadolu'nun sağ ve sol ve ortası tüm bölgelere cihat ve gazaya katılma seferberlik ilanı hususunda ferman-ı alişandır.

Belge No: 16/b. 1

Merkezde Diyarbakır Valisi Hacı Mustafa'ya zahire buyrulduşudur. İstanbul merkezi hükümet sefere gidecek askerlerin geçiş yerleri olan Harput ve diğer kazalara

dört günlük ve her günlüğün malum iâşelerini temin edip askeri levazimatı tedarik etmeleri istenmiştir.

Belge No: 16/b.2

Harput Kazası ve diğer ilçeler ve geçit güzergâhları üzerinde olan kazaların günlük askeri levazimatın tedarik listesidir.

Belge No: 20/a.1 ve 20/b. 1

Padişah tüm Anadolu'nun kadı ve hâkimlerine Moskova'yla girmiş olduğu savaşın sebebini belirtir. Moskova'nın amacı memleketi ele almak ahaliyi kendine bağlamak olduğu ve bundan ötürü hududi İslamiye'ye saldırdığı anlaşma şartları kendüye tenbih olundukta âdem-i kabul ve barış şartlarına bakmayıp hududu İslamiye'den bazı mahalleleri istila ve bir nice ehli İslami katl ettiğinde ulema ve ayan kişilerle bu konu müşavere edilmiş müşavere sonucu harb ve cihad etme kararı alındığından tüm birimler askeri sürümcülere yardımda bulunarak ferman-ı alışanım mucibince malum humâyunuma katılmaları talep edilmiş ve asker sürümcü sorumlusu turnacı başı Cafer, Günyüzü Kazası'nın girişinde vefat ettiği önemli bir durum tehir olduğu kaza-i mezkûr kadısı der âliyeme konuyu bildirdiği acaleten ölen sürümcü yerine ta'yin yapıldığı, tayin yapıldan malum kazada ölen asker sürümcüsünün memurlarıyla itihad edip askerleri malum yerlerine acilen gönderilmesi istenmiş, sevk edilen askerlerin isimleri hem serdarlarda hem de sevk edildiği yerlere gönderilmesi ve bu görevden kaçan namertlerin isim ve resimleri ve töhmet nedenleri der aliyeme gönderilmesi ve bunların cezalandırılması ferman-ı alışanla istemiştir.

Belge No: 20/b.2

Anadolu'nun sağ ve sol ve orta kolunda kadı ve hâkimlere ve asker sevkياتında yol üzerinde bulunan kadı ve nevvablar ve mütesellimler ve işarlar asker sevkياتında orduy-u humâyunuma mülhak ve mülaki olmaları için sevk ve seyirlerine turnacı başı Hacı Mehmet muitinde memur oldukları ve bu sevkiyata bergir ücretleri ahalinin tekâliflerine katmaları hususunda ferman-ı alışandır.

Belge No: 20/b.3

Harput Kadısı vilayet ağaları ve serdarları ve ocak ihtiyarlarına lehte olunur ki birkaç seneden beri menzil umuru karışık ve keşmekeş olup murur ve ûbur eden ulaklara zulüm ve eziyet verildiğinden menzile nizam verilmek için iş bu buyrulduyla ocaklıdan münasib birinin cümlenin ihtiyar ve seçimiyle nasb ve tayin edilmesi hususunda i'lamdır.

Belge No: 21/b3

Harput Naibinden ve ileri gelenlerinden üç günlük askeri zahire tedariki cem' ve tehiye etmeleri istenmiş bunun için kilerci yumağı Yahya Ağa zahireci tayin olmuştur

Belge No: 23/b.1

Zahire buyrulduşudur. Ahalinin riâyeti ve yolcuların sulh ve selameti zulüm ve tecavuzdan ve eşkiyadan muhafaza ve koruma ve himayet ve siyanet ve herhalde emin ve rahat ve refah ve asayiş ve selametleri matlubumuz olduğundan bu mahi seferin on beşinci günü Malatya'dan nehdet ve hareket ve Harput havalilere teveccüh ve azimetimiz mukerrer ve muhakkak olduğundan zahiremiz ber mucib-i defter günbegün iktiza eden beş günün zahiresi köylerden ve yirmi beş günün çeşitli zahiresi dahi şehirliden tedarik ve ber vechi teknil ve tetmim ve cem ve hazır ettirilmesi hususuna mezid-i dikkat ve ihtimam eylemeniz için işbu buyruldu tahrir edilmiştir.

Belge No: 24/b.1

Harput Kadısı ve devlet ricalına Padişah'ın buyrulduşudur. Bu hilal-i meymenet iştimalda Malatya'dan hareket ederek Harput'a kadar gelişimiz muhakkak iken ancak bazı yerlerde zuhur eden eşkiyanın yüzünden gelemedikleri ve bu eşkiya farklı yerlerde ve köylerde ahaliyi rencide ettikleri ve mallarını talan ettikleri ve ebna-i sebil yedlerinde feryad ettikleri ihbarımız olmuştur. Eşkiya-i mezkûre külliye inhizam ve cem ettikleri emvali mağsube muzaffer askere ğanimet ve sağ yakalanan eşkiyaları tarafımıza irsal ve eşkiyanın temekkün ettiği mıntikalarda askerin baki kalması hususunda

Belge No: 25/a.3

Harput Kadısı hükümeti içinde yeniçeri serdarı görevden olunup yerine uslub-i sabik üzere sekizinci bölükten Mustafa Ağa serdar ve zabıt nasb ve tayin olmuştur. Bu

nasb ve tayinden sonra kimsenin serdarlıkta Mustafa Ağa'ya müdahale etmesine izin vermemesiz ol havalide dergahı yeniçerileri ve cebheci ve topçu ve top arabasıcı ve kul ağaları ve cümlesinin üzerine Mustafa Ağa serdar ve zabıt olmuş ona itaât edesiz. Serdar tayin olunan Mustafa Ağa vefat eden kişilerin varisleri maruf olmayıp yoksalar onların geride bıraktığı mali metrukelerini kabz ettirip sultan pazarında satıp hâsıl olan parayı imza ve mühürlü defter ile canib-i beytül mala irsal ve isal edesiz diye kadı ve yeni serdara talimatlardır.

Belge No: 27/a.1

Askeri zahire toplama ve hazırlama buyrulduşudur.

Belge No: 27/b.1

Kadı ve valilere ferman-ı alışandır. Gerek Hotin Muharebesi'nden firar ve gerek han tepesi ve usakçidan emri âliye ile tayin oldukları mahallere varmayıp hiyanet izhar eden ve ekserisi firaren vilayetlerine vardıkları malum ve mesmu' olanların yakalanıp cezalarının verilmesi hususundan askeri emir namedir.

Belge No: 28/b.2

Musul'dan ma'zul Van'a mutasarrıf olunan Hüseyin Paşa hazretlerinin Harput'a gönderdiği buyrulduşudur. Bu buyrulduşuda Van neferâtı geliri olan Harput'un mukataâlarından ödenmeyen gelirleri tahsil olunmasını istemiştir.

Belge No: 31/a1

Padişah'ın Diyarbakır Eyalet Valisi ve bağılı kadı ve naiblere gönderdiği askeri firar emr-işanıdır. Daha önce askeri muvazafat hangi hizmete ta'yin olunur iseydiler bile tavakkuf memur oldukları hizmete kıyam ve emre muti' ve munkad iken işlerine bazı farklı diyanattan yeniçeri kimsenelerin duhulleri sebebiyle iki seneden beri vaki' olan harb seferine vakit ve zamanıyla vurun eylemedikleri memur oldukları mehelden bila izin firar ve avdet ettikleri ve emri şerifime itaât etmedikleri ve bu durum sair asakirin nizamına hâlel getirdiği görülmüştür. Buna binaen bunları tedib ve goşhal olmaları için acalaten vakit ve zamanıyla yerli yerinden hareket ve nevrüz firazda orduy-u humâyunuma vurun ve osakçı sahrasında hazır bulunmaları konusunda sizler cehd ve gayret ve bu askeri vazifeden firar edenlerin malum âmânda malum yerlerinde

olmazlar ise kendileri ve evlatlarına askeri vazife verilmeyeceği ve kendileri en ağır şekilde cezalandırılacakları kendilerine tenbih ve tefehhüm edile.

Belge No: 32/b.2 ve 33/a.1

Sefer-i Humâyun için sadır olan ferman-ı alışandır. Anadolu'nun tüm bölge amirlerine gaza ve cihadın önemi belirtilmiş ve eli silah tutan herkesin sefer-i humâyuna katılmaları istenmiş bu konuda asker sürümcüleri tayin olunmuş ve devlet ricalarını askeri sürümcülerine yardımcı olmalarını ve asker sevkiyatından sorumlu oldukları hususudur.

Belge No: 33/b.1

Nehr-i Tuna yakasında Moskov ordusuyla yapılan harbde Diyarbakır, Malatya ve Harput devlet ricalarına alel acele asker göndermeleri hususunda ferman-ı alışandır.

Belge No: 33/b.2

Van'dan mazul ve Adana'ya mansub olan Hüseyin Paşa'nın bir gün akdem Adana'ya varıp ispat-i vucut eylemesi hususunda emir-i ferman-ı humâyun buyrulmuştur. Selam Ağa'sı İsmail Ağa Harput'ta zahireci ta'yin ve irsal olunmuştur.

Belge No: 34/b.2

Harbe katılma buyrulduşudur. Harput Kadısı vesail devled ricalına savaşın aruriyetini belirttikten sonra daha önce asker-i islamın fakt-i hamiyet ve âdem-i metanet ve sebatı sebebiyle vuku bulan halat-i ğeyri merdiye cümlenizin malumları olup bu defa vaktinde ve bil kemal asker temin ve teyessür etmeleri hususunda buyrulduşuyla tenbihtir.

Belge No: 35/b.1

Mısır Kahire orduy-u hümayun Ağası olan Seyyid Hasan'a Padişah fermanıdır. Askeri vazifesinde lakâid olan veya görevine iştirak etmeyenlerin civar illere gönderip kalebend etmeleri hususunda askeri disiplin tenbihidir.

Belge No: 36/b.2

Diyarbakır Eyalet Valisi'ne emirdir. Erzurum Valisi ve halen Kars tarafı askeri komutan vezir Hafız Mustafa Paşa orduy-u humâyununa varid olan askerin sevk ve

idaresinde Diyarbakır Eyaleti ve Erzurum havalilerinden neferâtın perişan hal aldıklarından bundan böyle altı aya deg orduy-u humâyunuma gelip dâhil olamayacaklarını zahir olduğundan bundan sonra cümlesi kendi bayrakların altında neferâtı toplayıp hızlıca ve âcilen bulunduğunuz mehelden hareket etmeniz gerektiği hususunda emri şeriftir.

Belge No: 37/a.1

Asker alınımına ve katılımına dikkat hususunda orduyu Kars humâyundan Harput devlet ricalına buyrulduşudur.

Belge No: 37/a.2 ve 37/b.1

Anadolu'nun yemin ve yesarıyla Malatya ve Diyarbakır ve sair kazaların kadıları ve naiblerine ocaktan memur Kürt Hasan çavuş yediyle evamir-i âliye Padişah tarafından isdar ve asker sevkinde sürümcü tayin ve buna îânet yardımcı olmaları aksi harekette ceza terettüp edeceği hususu belirtmiştir.

Belge No: 37/b.2

Ordu-i Kars'dan hareket, Şam'a varacak olan ordu-i hümayun Harput Kazası'nda dört gün ikamet edeceklerinden günlük beş bin kuruş hazır ve tedarik ettirilmesi için divan-ışamdan işbu buyruldu tahrir ve Enderun ağalarından harem ağası Gürci Mustafâ ile Harput Kadısı'na irsal kılınmıştır.

Belge No: 41/a. 1

Adana, Antakya, Halep, Antep, Reha, Diyarbakır, Malatya, Ağrı, Arapgir, Tokat, Merzifon, Amasya, Kastamonu zikr olunan kazaların havalilerinde vaki kazaların kuddat ve nevvabları, ocaktan mubaşir tayin olunan Küçük Çavuş Ali yediyle tüm bu kazaların kadıları ve sair ayanları sefer-i humâyunuma memur olup bir saat evvel hareket etmeleri lazım iken ekserleri seferden nekul ve memleketlerinden çıktuktan sonra da çokları sefere gitmekten tecrim ve fesadete badi oldukları kerin-i musamiâ-i humâyun olup bu mekulelerin cezalarının icrası hususunda işbu mektup tahrir ve irsal olunmuştur.

Belge No: 42/b.2

Askeri sevkiyat fermanıdır.

Belge No: 43/a.1

Mesarif edilen askeriye muhaliyefatını tahrir ve terkim ve beynel verese bil varidat-i şer'îye tevzi' ve taksin konusunda ferman-ı humâyundur.

Belge No: 43/a.2

Askerin sevk ve idaresinde yol güzergâhlarında askeri tahallüfatın tahrir ve terkim ve hâsıl olan rusumatı teslim ve defterlerini imza ve mühürle tarafımıza gönderile konusunda Anadolu ser askeri Seyyid İbrahim'in askeri talimatıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN TRANSKRİPSİYONU

Belge No: 2/A

Ayus kâryesinden Veli Ahmet oğlu Mehmed mezkûrun karyesinden Kasım oğlu Hüseyin nam kim seney'î ahz ve haps etmeleriyle nahiye-i mezbûr ahâlileri tarafından istirhâm etmenin mârifet-i şer'î ile hayvanat-ı mağbûselerini istirdâd ve mahbûs mezbûrların sebillerini tahliye olunmağa vufur-i ihtimâmınız için tezkire-i tahrîr Çuvkadarlarımızdan Hafız Ömer Mubaşir tâ'yin olunmuştur. İnşâllâhu-teâla vusûlunda mezbûrların hayvanat-ı mağsubelerini ve mahbusları tahliye ve istirdâda vufuri ihtimâm edersiz. Ma'azzallahu-teâla ta'vike badi bir haleti ne muvare olmak ihtimali olur ise rahmen li'l-fukara asâkir-i beygirân nazil veşer'ân mustehik oldukları te'dibâtları icra olundukta ol havalide olan Kuralar mesarife mütebali olacaklarına sebep olursunuz. Ona göre gönül birlikle husûl-pezir olunmağa ihtimâm eyleyesiz diye. Veselna Fi 27 Muharrem sene 1181 (25 Haziran 1767) El Hacı Hasan Emin-i Maden-i Keban ve Ergani humâyunu.

Belge No: 2/a.1

Baîs-i Tahrîr-i Hurûf Oldur ki

Halen Keban Mâdenim merbûtâtından, Harput Kazası'nda vakî Zeyve ve Parçikan mukataâlarında bin yüz seksen senesi Martı ibtidasından Şubatı nihayetine değin zabt ve rabt eylemek üzere iş bu varende-i şartname Çevkelî Zâde el- Hacı Ahmed Ağa iltizâmına talib ve rağib olmakla ber-vech-i muharrer gayr-i ezyed akçe-i kömür yalnız mahsûl ve rusûmâtları ber mû'tad-î Kadım mumi ileyhi el-Hacı Ahmed Ağa der âhde ve takvid ve iltizâm olunup mumi ileyhi dahi takvid ve iltizâm-ı kabul eylemekle seney-i mezkûreye mahsub yalnız mal-i mukateâ olmak üzere bedelde iltizâmını tarafımıza verdiği mühürde temessükü mücibince vakit ve zamaniyle tamamen ve kâmilen tarafımıza eda ve teslimine mubaderet ve bir türlü kömür mübdililerine dehl ve sirâyet eylememek şartıyla zabt ve rebt için iş bu şartname-i mâ'mul bi hakutub ve tahrir ve yedine i'ta olunmuştur. Bi mennihi teâla gerekdir ki salifü'z-zikr zeyve ve Parçikan mukataâlarını sene-i mezkûr Martı ibtidasından Şubatı nihayetinden ber mû'tad-i Kadım mumi-i ileyhi El-Hacci Ahmet Ağa'ya zabt ve rabt

edip sene-i mezkûreye mahsup vakî olan âşar-i şeriye ve rusumat-i ûrfiye ve rusumât-i sâireden cüz'i ve külli hâsılat ve mahsulât her ne ise gayri ezyed akçe-i kömür ahz ve tahsil verdülülür. Kömür bedillilerine dehl ve sirayet eylemek üzere zabt ve rabt edip senesi hitamına değın zabt ve rabtına tarafımızdan ve taraf-ı ahirden hiç ehedmani ve muteramim olmayıp vechen minel vucuh mudahale ve mumâniat eylemekden mücânebet ve mezkûr Zeyve ve Parçikan Aşairleri, ahali leri ve dahi mumi ileyhi el-Hacci Ahmet Ağa üzerlerine Subaşı ve Zabit edip, cüz'i ve külli umur ve hususlarında mumi ileyhiye murecaât ve sözüyle amel ve hareket edip serm-u muhalefet eylemekten hizr ve mucenebet ve medmun-i şartname-i mâ'mul biha ile amel-i mubaderet eyleyeler.

Tahrir Fi 4 Safer sene 1181 (2 Temmuz 1767)

Çevteli Zâde El- Hacı Ahmed Ağa'ya Zeyve ve Parçikan için gelen buyruldu kaydı: El Hacı Hasan Emin-i Mâden-i Keban ve Ergani.

Belge No: 2/a.2

Halen Zeyve ve Parçikan Âşayiri ihtiyarlarından ve Kethüdalarından Zeyve Aşireti oğlu kethüdalarından Manzur Kahya ve Mahmut Kahya ve oğlu Mustafa ve Molla Mansur, ve Kara Oğlu İbrahim ve Mevlası Bekir ve Halil Kahya, ve Parçikan Âşireti kethüdalarından Nadır oğlu Merku Kahya, ve Şenketli Ali Kahya ve Kurukanlı Yusuf Kahya, ve Sorkanlı Süleyman Kahyave Kara Ali, uşağı Bekir Kahya Adem oğlu Musâp ve Barak oğlu Mehmet Kahya ve Nehirbetli Meşkur Kahya, Destli İbrahim Kahya ve Subtanlı Sofi Zâde Mustafa ve sair Parçikan-ı ihtar fermanıdır. Harekette bulunup, cüz-i ve külli umur hasr mülklerine mumi ileyhine zabt ve husni muâşeret ve imtiyaz olunmalarından ciddi ve ğayret ve reis Muhsin ve Merketli Ali ve hareket eylemeleriniz tenhi zımnında mahsus bir kere tahrir ve irsalleri olunmuştur. Gerektir ki tezkeremiz vusulundan vechi meşruh olunan mumi ileyhi el-Hac Ahmet Ağa bundan böyle üzerlerinize Subaşı ve zabit bilip, zabt ve râbtine mumaniat ve eylemek ğayete-l ğaye hizr ve mücânebet ve gayriye sermu, muhalefet ve mumaniât eylememekte ğayetel ğaye hizr ve mücanebet ve muğayyer sermu muhalefet ve rehavenleriniz zuhur edecek olur ise bir türlü sevbi kadar olmayıp itab-i azime mustehik olacaklarınızı muhakkak bilip hilafından hizr ve ahde medmun olasız. Amel ve hareket eyleyesiz diye. Fi 4 Safer sene 1181 (2 Temmuz 1767).

EI-HACI HASAN MADENİ KEBAN EMİNİ**TAHRİR /1181 (1767/1768)**

Ba'des-salam inha olunur kinyf-i halen Zeyvede ve Parçikan mukatiâları iş bu bin yüz seksen senesi Mart ibtidasına mahsup baîs; şerikte Harput Ağavatından, Çevteli zâde İzzetlü El-Hacı Ahmet Ağa'ya zabt ve rabt eylemek üzere der ahd ve tevfiz olunup tarafımızdan üzerlerinize memuru kasaba ve tâ'yin olunmakla imdi sizler ki, Zeyve ve Parçikan Aşireti kethüdaları ve bil cümle ihtiyar ve ahâlileri siz fi ma ba'dehu mumi ileyhi El Hacı Ahmet Ağa'ya üzerlerinize Harput Ağavatından, Çevtelizâde İzzetlü El-Hacı Ahmet Ağa bilip ber mevlu zabt ve rabtına, mumeneât ve muhalefet ve sözünden hariç hareket eylemeyesiz.

El Hacı Hasan Emin Keban

Tahrir Fi 4 Safer sene 1181 (2 Temmuz 1767)

Belge No: 2/B**Belge No: 2/b.1**

Desturun-i mukerrimun, müşirun mefhumun nizam-ül âlem Anadolu'nun orta koluyla Diyarbakır'a varınca vakî olan Vüzera-i İzam edamallahu teâla iclalehu lehum ve a'zemül fadli vel keremi vel kelâm kuddât ve nevvâb Zade fedlehum ve mefahir-il emasil vel-ekran. Mütesellimler ve kethüda tahrirleri ve Yeniçeri Serdarları ve Züâmat ve Tımarlı başları ve Yahyaları ve sâir zabitan ve âyan zade kadrehum. Tevkiî refi'hümayundan vasıl olacak malum ola ki, öteden beri fesili Anadolu'da vaki ve kesire ve kahri rükub takriri riayetine der yuhri erbab-iticarete ve konar ve göçer Âşair ve Kebail yedlerinde bulunan eġnâmı mururleri için kesif hevahişleriyle peyder pey asitane-i saâdetime götürüp kasab-ı başları taraflarından bu taraf-ı ahirden taarruz ve mudahale olunmaksızın kendileri furuhat ve ba hususunu maziden sadır olan evâmir-i kâr eyledikleri ber cümlelerin malumları olup ve yalnız Rumeli canibinden gelen eġnâm İstanbul'da olan ibadullaha vefa etmeyip Anadolu tarafından dahi kisret üzere eġnâm mururu mukteza olduğuna binaen Anadolu caniblerinden mekânı eġnâmdan caşni satılması men-i külli ile men olunmaktan naşi geçitlerin murur ve mâberlerden asitane-i saadetime koyunu götürülenlerden mu'tada muğayir ala tarikil bedisenet mutalebe olunmak ve bu mekule beyî için eġnâmı götürülenler ber eġnâmları ile emnen ve selamen asitane-i aliyeme teyessür ve emrar ettirilmek fermanım olmağın. İş bu emr-i şerifim

isdar ve Sadrazam Ağalarından kudvet'ül emasil vel-ekran Derviş Ahmet zade kedrehu ile irsal olunmuştur.

İmdi ber vech-i muharrer türkman ve Halep taifesinin ve sairlerin götürdükleri koyunları rızalarıyla diledikleri kimselere bey' ve bahaleri tamamen eshabına teslim olunmak ve kasab başılar ve sairler tarafından caşni tutulmayıp, vechen minel vücuh zarar ve teâddiler olmak üzere bu tarafda tembihi lazım gelenler muhkem tembihi akid olduğu malumatınız oldukta siz dahi koyun götürülenlerden murur ve ûbur eyledikleri sergeçitlerden mûtad ve muğayir-i âlâ teriki bed-i akçe mutalebesiyle bir türlü rencide vermede olunmaması hususlarını iktiza edenlere muhkem tenbih ve teşdid ve dikkatlerinden olan Türkmen ve Halep taifeleri ve sair eshab-ı eġnâmı götürüp kasab başları vesair taraflarında caşni tutulmayacağını cümlesine ifade ve takrir ve bi mennihi teâla götürcekleri koyunlarının bir adedi kebir dönmeyip satılmak üzere herkesin rızalarıyla istedikleri kimselere bey etmeleri için haseten ihtam olduğunu ve koyun sahipleri götürdükleri eġnâmdan mâmullerinden ziyade fayda eylediklerini enha ve teyessür eyleyerek siyanete muavenetimiz kisret üzere koyun nakline cümleleri teşvik ve terġib ile eshabı eġnâmın mevcut olan koyunlarını bir gün makdem yola çıkartıp muavenet ve nezaret ederek sirket ve emniyetlerle âcaleten ve musâriâten bu tarafa tevsik ve teyessüre say ve dikkat ve mikdarlarında tehavundan ve tekâsuldan bi ġayette vekka ve mucanebet eyleyesiz. Bu hususa sitane-i saâdetime ibâdullahın lahm hususunda def'î zaruretlerine ve hem koyun eshâbının kesb ve munfiklerine vesile ve sebep olmakla koyun götürülenlerin serm-u arzı durumunda külline ve esna-i rahide mikdar üzere teaddi ve rencide olunmalarına kati rızay-i şerifim yok iken şöyle ki emr-i şerifime muğayyer hareket ile esna-i rahide hilaf-i mu'tad akçe mutalebesi veyâhut ahir vechle teâdi-i vukuf ve temasul-i vücuh-i teaddiyatla ber tahsil olundukları bir haber ve bir delal lazım hâsıl olmakla gerek muhkem haklarından gelineceği bi iştibahtır. Ona göre mamur bir mekândan ihtimam üzere hareket ve keyfiyet cümleye ilan ve işaât ve ferman-ı alişânımın tenfiz ve icra-i tasarrufa kadar ve mekinet eylemeniz babında ferman-ı alişânım sadır olmuştur. Buyurdum ki:

Vusul buldukta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur olan ferman-ı vacibü'l ittibâ ve lazimü'l imtiysalimin medmune itaât etmekte amil olup hilafından bi ġayet hizr ve mucanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz: Alamet-i Şerife itimad kılısız. Muherreren fi evâhir-i Şehri Ramazan-il mubarek sene-i semanin ve miet ve elf.

Sadrazam Hazretlerinin mektub emir uslubudur. Humâyun İstanbul mahruru. Vesalna Fi 13 Safer 1181 (11 Temmuz 1767) Koyun Fermanı.

Belge No: 3/A

Belge No: 3/a.1

Medine-i Harput Mahallerinden Meydan Mahallesi sakinlerinden Ali Paşa İbn-i Ebubekir Çelebi nam kimse meclis-i şer'î şerif'i lazımı teşrifde işbu sahib-il- kitap Bayram zâde Seyit Mehmet Âlemdar muhsirinde ikrar ve takrir-i kelâm edip bey-î ati ez-zikrin suduruna değin sülükte mülk-i serencemde münselik olup mahalli-i mezkûrede vak'i bundan akdem ma'cule zâde Molla Abdul Kadir'den aldığım; bir taraftan Çakıl zâde Er Hacı Selman ve bir taraftan Ebu Tahirli Mustafa ve iki tarafı terikiam ile mahdud bir sefe ve bir keşi damı ve bir eyvan ve bir örtme ve havlu kenefi müştemil olduğu tavabbî-i ve levahikiyle tarafından icab ve kabule havi şurut mufasaleden âri beyâtı sahabi şer-i üzere malkum Bayram Zâde Mehmet Alemdar'a elli altı kuruşa bey ve temellük ve nim olduğu işтира ve temellük ve tesellüm ve kayıt ve kavvul edildiğinden sonra mezkûr elli altı kuruş merkurum alemdarından bit-temam vel- kemal ahz ve kabz eyledim. Ba'del yevm zikri murur eden olurda vechen minel vucuh katen alaka ve müdahalem kalmayıp merkurum Bayram Zâde alemdarın mülk-ü müşterası olmuştur. Keyfe ma yeşa ve yehtar mütesârrif olsun dedik de ğab-i tasdik ma- vakaâ bit-taleb ketb olundu.

Fi 17 Safer / 1181 (15 Temmuz 1767)

Bahçe Zâde Ahmet Ağa: Yalnız kurslu: El- Hacı Ahmet Kahar Mehmet Zâde Ahmet Ağa

Kahveci Ahmet Paşa. Çallığın oğlu Ömer Paşa. Eski Veli Zâde molla Veli.

Belge No: 3/a.2

Medine-i Harput Mahallelerinden Karasofi Mahallesi sekinelerinden Oba Zâde Torunu Es- Seyit El-Hacı Mehmet meclis-i şeri-i şerif lazimü'l teşrifte.

İş bu hamil'ur-rakem madrus veled nam zimmi muvacehesinde ikrâr-i tekrar-i kelâm edip bey etti. Ez-zikrin suduruna ve değin mülk-ü mülk-i serhamde münselik olup Medine-i mezkûr bağati beyinde vakî' Şerği nahiyesinde bundan akdem Canik oğlu Ohenin zimmiden aldığım hazen bâini mersum Ohenin babası onik zimmî denirse intikal edip mersum ohenin hissesi bir tarafı neccar İsmail ve bir taraftan Çayamun delli

ve iki tarafı müşteri mersum Marderus ile mahdud ve hezan bağı eş-car-i müsmir ve gayri musmiresiyle ve hezanıyla ve suları ile tevabi-i ve levâhikiyle tarafından icâb ve kabule havi şurut-i mufeseleden havi beyiat-i sehihi şer-î üzere mersum madrus yüz elli kuruşa bey ve temellük ve tesellüm, ol dahi iştirâ ve temellük ve teslim ve kabz-i kabul eyledikten sonra meblağ-i mezkûr yüz elli kuruş-i mersum madrus yedinden bit tamam bil-kemal ahz ve kabz eyledim ba'del yevm bağı mahdudi mezkûreye eş- car-i musmir ve gayri musmiresin deve hezanda ve sularında tevabi-i ve levahikle veçhem minel vucuh katen alakam ve müdahalem kalmayıp müşteri mersum madrus zimmînin mülk-i müşterası olmuştur. Keyfe yeşa ve yehtar ve mutasarrıf olsun dedik de ğab-i testik ve vuku-i bit-talep ketb olundu. Fi Zilhicce 1180 (Nisan/Mayıs 1767)

Şuhud-ul Hal:

Es-seyyit El Hacı Osman, karındaşı El Hacı Cerhis, oğlu Ali Paşa, Neccar İsmail Paşa lale oğlu Seyit Abdurrahman, Laleci Oğlu Mehmet Paşa, Karındaşı Osman Paşa

Belge No: 3/a.3

Medine-i Harput Mahellelerinden Ağa Mahallesi sakinelerinden iken bundan akdem fevt olan Molla Mustafa ibni İbrahim Paşa'nın kimsenin veraseti babası merkum İbrahim Paşa ile Validesi Rukiye Hatun binti Mehmet Efendi Nam Hatun bi huzara tahakkuktan sonra merkum İbrahim Paşa asaleten ve mezkûre Rukiye Hatun tarafından ibraati-iz- zikri ikrar ve i'ta-i hüccet vekil olduğu varisetini arifanı Kabadira ve Seyit Osman Paşa İbni Salih Çelebi ve Güllü oğlu Seyit Ahmet Paşa ve yadi yeğeni Seyit el Hacı Ahmet Paşa ve kayını Mehmet Paşa İbni El Hacı İbrahim nam kimseler şahadetler eyledi. Şer'ân Sabit ve subut-i vekâletine hükmü şer-i lahik olan ve damadi Süleyman Paşa İbni Abdullah vekâlet-i meclisi şerif lazımlı teşrifde yine mahalle-i mezkûr meskeninden iş bu sahibu'l kitap Abdurrezzak Paşa İbni Sakallı İbrahim Paşa mehderinde her biri bil esale ve bil vekale ikrari ve tekriri kelâm edip merkum Abdurrezzak bundan akdem oğlum mezkûr Molla Mustafa'yı kılıç tabir olunan alet ile iki küreği yerinden darp ve carh ve katl etmişti. Hususi mezkûre için beynimizde munaazat-i kisre ve muhasamati eksere vaki olmuştu el halet hazihi beynimize Müslümin tevasüt edip oğlum katli mezkûrun diyet-i kamilesini maktul merkum Abdurrezzak yedinden her birimiz tak'yid-i mahsus asaleten ve vekâleten ahz ve kabz edip diyet-i mezkûre mutaallika merkum Abdurrezzak Paşa da vechen minel vucuh ve sebeben minel esbab ve nuen minel enva' ve ferden minel furud ve mutalibemiz

alakamız kalmayıp hususi mezkûre mutallik âmme-i hukukun davasından zimmetlerimizi ibra ve iskat eyledik dediklerinde sıhhati ibraye Cezmi berle ma vakaâ bit-talep ketbolundu.

Fi 23 Safer/ 1181 (21 Temmuz 1767)

El Hacı Bilal Paşa Es Seyit Abbas Paşa yıldız rahı Muhsir Ali Muhsir Mehmet Zafranlı Ali Paşa Molla Abdullah ibni Çelebi Efendi

Belge No: 3/B

Belge No: 3/b. 1

Medine-i Harput muzafatından karaç mezreâ sakinelerinden iş bu baîs-ül kitab fahr-ül ekran Seyid Hacı ve ibni Ebil Hac Abdullah Ağa meclis-i şeri-i şerif-i lazimi teşrifi de Zerteriç Kâryesinden Haşim Ağa ve Seyyid Halil hazretine üzerinde da'va ve takrir-i kelâm edip medine-i mezkûre mulhekatından olan Uluabâd nahiyesinde vakî' zeâmet kâryelerinden gene fiknam kâryede bundan akdem benim ve kardeşim Osman Ağa'nın taht-i tasarrufunda olan hudud-u muâyen yedimizde olan hüccet de zikr olunduğu üzere bundan akdem merkum Halil Ağa'ya tefviz eylediğimiz sulu ve susuz arazi ve yulaklar ve kumalar ve meralar tefviz ve beyan olunarak hüccet-i şer'îye nâtik olduğu üzere kul ağa yulağı demekle mâruf yullaktan ma âda tefviz edip yulağı mezkûrun hudud-u mümtaz ve muâyendir ki Zerteric Canibi Bazker Çayi sekukiye ile çözelik ma beyninden huri mezreâsine giden büyük dere sınırır. Hasıl iş bu yulakta ma âde tefvizi etmişiz der merkum Halil Ağa dahi bundan akdem Karaçori zâde merhum ve mekfullehu Hacı Ahmet Ağa'ya yine yulağ mezkûrden.

Belge No: 3/b. 2

Diyarbakır Valisi Abdullah Paşa Efendimizin buyuruldi. Emirler bu mehele keyd olundu.

Şeriât şîâr Harput Kadı'sı Efendi zade fadlehu ve mefahir-ül emasil vel- ekran ve yulası olan Ağa ve serdarı ve â'yan-i vilayet ve işarleri zade kedruhu menha olunur ki. Bu henkamda bazı ehemmi meham ve elzem'ül ihtimamdan olan ber emri âzimin deryefte-i cenab-ı Devlet-i Âliyeden ekid ve şedid emri celil'üş-şen tarafımıza ihale ve tefviz kılınıp, eyalet-i Diyarbakır'da vaki alay beyleri ve liva serdarı ve ayan ve zabitan muîtimize ta'yin ve terfi oldukları derunde emri âlimde tesrih ve beyan ve cümlelerin haklarında mehderi hayr olup, hizmet-i devlet-i âliye muvarislerden olmakla

mikdarından tekâsul ve kusur edenler gazab-i Padişahiye'ye mazhar ile cezaları tertib olacağı bi iştibâh mevaddi mezkûrun serahete muteharrire husus-i mezkûre helel verir ihtimalı olduğundan bil- cümle memur olan ümera ve bu serdarları ve âyan ve zabitan-i saire bu tarafa gelip husus-i mezkûr-i âlide el muşavire rabitiye kayıt ve tenfiz emr-i âliye ihtimam ve dikkat olunması emr olunup cümlesini daveti ve sizlerden kabil-i hitab ve nüfuz-i kelâm üç ve dört kadar kimseler ber kadem-i akdem emr-i şerifimle imtisal-i sirât müştâb ederek göndermekle bezl-i mekduz eylemeniz babında divan-ıAmed'den iş bu buyruldu tahrir ve isdar ile irsal olunmuştur. İnşaâllah-u teâla vusulunda gerektir ki husus-i mezkûr-i sair mevâddan kıyas gelmekten imtina veya hutûzar ve emir ile imrar ve ikdasında olma lazım gelirse ber vecihle tahlis-i emri beyan olamayacağınızı fehm ve hudû' ve müseraâta gelmekte dikkat ve ber mücib buyruldu amel ve hareket eyleyesiz diye.

Fi 15 Zilhicce Sene 1188 (16 Şubat 1775)

Belge No: 3/b. 3

Medine-i Harput Mahellelerinden Cami-i Kebir Mahallesi sekinlerinden olup bundan akdem fevft olan Kusdilik Hüseyin Paşa'nın sulb-i sağır oğlu Ali ve Suğra kızları Rukiye ve Hatice ve sağırenin bahüccet ve sayaları olan anaları Aişe binti Hacı Mehmet nam Hatun tarafından bey-i ati-iz-zikri ikrar-i îtayı hüccete vekil olduğu zati mezmureyi mârifet -i şeriye ile arifan olan kayık Zâde Seyyid Mustafa Paşa ve Ali kadar Seyyid Veli Paşa ve Egruzli Zâde Osman Paşa şehadetleri ile vekâleti İbrahim Ağa vekâleten meclis-i şerii şerif lazimü'l teşrifide iş bu sahibül kitab sabit ve sübüt ve haletinden hâkim-i şerî lahik olan Perçençli Mustafa Ağa İbni Katırci Kesuk Köprülü Mustafa Paşa İbni Veli müvacehesinde ikrar ve takrir-i kelâm edip müekkelâm mezkûre Aişe'nin vasileri olduğu oğulları sağır ve kızları sağırat mezkûrâta babaları mütevaffayı mezkûr Hüseyin Paşa'dan irsle intikal eden mahalli mezkûrede vaki; bir tarafı Mustafa Ağa mülkü ve bir tarafı Ömer Hoca mülki ve bir tarafı cami havlusu ve bir tarafı terik-i âm ile mahdud bir ahır ve bir merak ve taşra oda ve eyvan ve havlu ve bir sike ve dâhilinde iki oda ve bir kiler ve sikenin önünde eyvan ve örtme ve ketif müştamil mülk olur. Siğerden mezkûrun Perçençli Kâryesinde sakin olmak hesebiyle harabe ve şerk olup bey' olunup ğenni istirbah olunmak siğerden mezkûrenin haklarında beher vecihle evla ve enfe'olduğuna binaen menzili mezkûre-i makdemleri delal Mehmet Paşa yediyle sevk-i sultaniyeden etrilip be'del inkita-i reğbe yüz altmış altı kuruşa merkum

Mustafa üzerine kararda olup ziyade ile talip-i ahir zuhur etmekle tarafında icâb ve kabule havi şuruta mukbil olan arî bey ve beyât-i sahihi şeri'i üzere merkur Mustafa Paşa'ya yüz altmış kuruşa bey ve temellük ve tesellüm olduğu iştirâ ve temlik ve teslim ve kabz ve kabul eyledikten sonra meblağ-i mezkûr yüz altmışaltı kuruş merkur Mustafa Paşa yedinden müvekkilim mezkûre Ayşe Hatun kendine asaleten ve sağirden mezmurdan taraflarından vesayete tamamen ahz ve kabz eyleyip bê'del yevm zikr olunan evlerde gerek mezkûrenin ve gerek seğirenin vechen minel vucuh ve sebeben minel esbab bir türlü alaka ve mudahaleleri kalmayıp mezkûr Mustafa Paşa'nın mülk-i müşterâsı olmuştur. Ve ma veke bit-talep

Fi 24 Rebiülevvel 1181 (20 Ağustos 1767)

Abbas Paşa yıldız muraka Molla Abdullah Halebi Kürt El Hacı Mehmet Alifdar Veli Paşa

Tahir Paşa ibni Ömer Ağa Mehmet Ali Paşa Muhsir Mehmet Paşa.

Belge No: 4/A

Belge No: 4/a. 1

DEVLETLÜ İSMAİL MÜFTÜ EFENDİ HAZRETİNİN İTLAK EMRİ

Ekda kudat'i İmuslimin evlâ vullat'ul muvahhidin mâden'ül fazl vel yekin rafî ilam'i şeriâti ved-din varis' ul ûlum'ul enbiya ve emr-ül müslimin el muhtes bi mezidi inayet'il melik'il muîn Mevlana Erzurum Kadı'sı zidet faza ilehu tevki-i refî'humâyuna vasıl olacak. Malum ola ki sabiken Harput Müftüsü olan kudvet-ül ulame'ul muhakkikin Osman Zade ilmehü sürre-i saadetime arz-ı hal gönderip mumi ileyhi bundan akdem Harput Kazası'nda hizmet-i fetva ile evka gizar olup vazife-i haliye olmayan umur'e kat'ân mudahale ve taârruzu yok iken fetvadan hicr ve Erzurum'a nefî ve icla olunmağla mahalli mezkûrda ikamet ve sinni seksene mütekârib ve alil ve mehcuriyet-i âyal ve evlat ve ahiran ilel-i uhra dahi ihdas ve hali diğer gün olduğunu bildürüp merhameten itlak vesile-i tahliye olunmak babında emr-i şerifim rica ve vechi meşruh üzere af ve itlak içine â'lemül ulemail mutehabbirin afdelül fadleil muteverriin bil fiil Şeyhü'l İslam ve müfti-ül enam olan Mevlana muhiydidin edamallahu teâlâ fezalihu işaret etmeleriyle işaretleri mucibince af ve itlak ve sebili tahliye olunmak emrim olmuştur buyurdum ki:

Hüküm-i şerifimle vusul bulduk da bu babda sadır olan emrim üzere amel dahi siz ki Mevlana mumi ileyhimin muşar-i ileyhin işaretleri mucibince mumi ileyhin cürmü

mâ'fu olunmakla itlak ve sebilini tahliye eyleyip mezmunu emr-i şerif ile amel olasın. Şöyle bilirsın alamet-i şerife itımad kalasın.

Tahıren fı avâhir-i şehri sefer-ül heyr sene ihda ve semanin ve mieteve elf. İstanbul mehrusu

Veselna Fı 27 Rebiülevvel 1181 (23 Ağustos 1767)

Belge No: 4/a. 2.

REHA VALİSİ DEVLETLÜ İNAYETLU MERHAMETLU VEZİR-İ MÜLVET-İ TEDBİR MEHMET PAŞA HAZRETİMİN

Kudvet'ül emacit vel âyan ve dergahı âli gedeklülerinden Keban ve Ergani madenleri emini izzetli El Hacı Hasan Ağa dame mecdehu lehtr olunur ki Malatya ve ol havalilere ba avamir-i âliye memuriyetimiz hesebiyle iş bu mahi rebi-ül ahirin yirminci günü tayin rehaden nehdet ve hareket ve ul-caniplere teveccüh ve azimet olunup hevale-i mezkûreye ber vurudumuzdan makeddem Arapgir ve Çarsacak ve Palu ve Harput ve Maden'e tabii kaza ve kurraların Kadıları ve livâda ve beylerini vesair âyan ve zabitanı ve işarlerini yerli yerinden her birinin zir-i kaza ve tahtı hükümetlerinde merkur mahallerde bulunan koyun taifesi ve kuta-i terik ve sair şekavet peşleri mârifet-i şeri ve cümle mârifetleriyle her ne vecihle olur ise ahz ve gıreft ve mühkem-i haps ve bend ve ber mucip evamir-i aliyeme mucaraat-i meşruaları ruyet olunmak için ol caniblere vurudumuzdan tarafımıza teslim eylemek üzere cümlesine tebliğ ve tekit edip bermentuk ferman-ı Padişah-ı amel ve harekete ibtidar ve eşkiyay-ı mezkûrenin ele getirilmelerine bezl ve say ve iktidar eylesesiz. Ve illa bu güne tenbihimizden sonra mütenebbih olmayıp muğayiri emr-i âli ve hilaf-ı tenbih hareketleri zuhur edip eşkiyayı mezkûrenin bir ferdini ketm ve ihfa veyahut muîn ve tarafgirlik eylemek ihtimalleri olur ise bir türlü cevabe Kadır olmayıp eşkiya-i merkurmene olacak ikab olmakla muin ve tarafgir olanların haklarında icra olunacağını kendilere tefehüm ve işarb edip ve eğer yine mütenebbih olmazlarsa âvni ilahi ve enfaz-i kutsiye hazreti padişahîyle ol mekulelerin haklarından gelinip tedip ve saire ibret için ol canibe vujudumuzda isim ve resimleriyle tarafımıza ihbar ve ol havalinde nuzulumuz müsemmin olan mehellerde lazım gelen ecnas-i zehair ve alifi bir an akdem ve bir saat makdem cem ve tedarik ettirip mühbir ve emade olunmasına mubaderet ve bezl-i nakdiye-i ihdimam ve dikat ve tehir ve betanetten mücanebet eylemeniz babında divan-ı merkurmeden iş bu buyruldu tahrir ve istar ile irsal olunmuştur. Bi mennihi teâla vusulunda gerektirki vechi meşru

üzere malumlarınız oldukça mucip buyruldu ile amel ve hareket ve hilafından hazr ve mucanebet eyleyesiz diye.

Fi 21 Ramazan sene 1181-(10 Şubat 1768)

Veselna Fi 6 Cemazievvel 1181. (30 Eylül 1767).

Belge No: 4/a. 3

Maden emini saadetlu Hacı Hasan Ağa hazretlerinin Herevi ahâlilerine tezkireleri. Karaçörlü Cömert Zâde Hasan Ağa yediyle.

Halen Herevi aşayirinden Hacı Mehmet oğlu İbrahim ve Bilal oğlu Ali talan oğlu Molla Ali ve Baskilli Osman ve Mehmet Ali ve İçmeli Hüseyin ve sair ihtiyarları be'del elzem lehde olunur ki halen Rekeye Valisi devletlû inayetlu Mehmet Paşa Efendimiz hazretleri Malatya ve bu havalilerin nizamına avamil-i âliye ile memuriyet asifaneleri olmak hesebiyle Fevz ve celal ile nehdet ve Malatya'ya saye-i inayetleri indaz buyrulup dundat eşkiyaları ve ekrad-i kuta-i terik şekileri ve sair şekavet bes ve fesad ve endişe ve Emarenlu ve Karaçorlu şekileri ve taifei mezkûrlere Malatya ahâlilerinden muin ve tarafgir olanlar firar edip amcalarınıza tahassın için gelenler her kimler olursa olsun ahz ve grift ve muhkemi haps ve bend ve serferiz sudur eden bermentuk-i emr-i âli ve mucib-i buyruldu ile muşarıleyhi hazretlerinin teşrif-i hattı humâyunlarında tesellüm bı her birleriniz vufuri ihtimam etmenizi muekkit, bundan akdem tezkireyi tahrir olunmuşken bu aralıkta Karaçorlu ekradının mekânları tedyik ve sair şakavet pişeler muşari ileyhi hazretleri bu hevalilere teşrif-i veziraneleri kerib olduğundan karar-i firare.

Belge No/B

Belge No: 4/b.1

Tebdil etmeleriyle fi ma be'd ber mentuk-i emri âli ve mucib-i buyruldu. Munif kapısız dundat eşkiyalar ve ekradi kutta-i terik şekileri ve sair şekavetbeş ve fesadi endişe ve Karaçorlu ekradi eşkiyalar ve Emeranlu eşkiyalarına muîn ve tarafgir olup icarınıza komak ve icarınızdan muhtefi olanlar zahire ihraç ve ahz ve grift ve itaât ve inkiyat üzere olmalarınız için munabtinizizzetlü Hacı Ahmet Ağa ve tarafımızdan bâ's olan ile mehfeli kazaya varıp a'yan ve ahâlden mutemid kefil ve hücut-i şeriye ahud ve keyud bende olunmak için tezkire tehrir ve mumi ileyhime ile irsal inşallahu teâla vusul buldukta ber vechi meşrut ve lazime-i hal olan şurud ile mârifeti şeriyle ahd ve keyde

rapt ve bend olunup usuli bezir olduktan sonra ve tarafımıza gelesiz. Ve illa âdemi itaâtta olmak ihtimali olur ise onlara olacak îtab ve ikab muşarıileyhi hazretleri haklarında icra buyuracakları emri bedihi olmakla asakir bafradan ehilleri aylığı altında imal olacaklarınızı muhakkak bilip ona göre akilâne hareket ber mentuk-i emri âli ve mucibi tezkire berle amel edesiz.

Fi 15 Zilkade 1181. (3 Nisan 1768) imza El Hacı Hasan emin-i maden-i Keban ve Ergani.

Seyyid Mahmut Bey mekullu emr-i âli-i şeride mekruru El Hacı Ömer'den bundan akdem mezkûrden iştirâ eylediği hissesi merretül asl olduğu Diyarbakır Mahkemesinde sabit ve yedime hamiyet-i şeri verilmekle kıymeti semene malum rucu' edip dedikte medmun hamiyet sözünü Paşa Süleyman El Hacı Hüseyin Beye sekmani şahadet eylemeleriyle kayd. Fi 29 Cemazievvel sene 1181. (23 Ekim 1767) Muhsir Ahmet Mehmet Alemdar Mustafa İbni Ahmet. HasanAğa.

ALAY BEYİN BUYRULDUSU

Belge No: 4/b.2

Şeriat şiar Harput Gazisi Efendi Zade fadlehu ve mefahir'ül emasil vel- ekram Amed Sancağı Alay beyi Hafız Feyzullah Ağa Zade kadrehum lehde olunur ki: Bundan akdem Harput Sancağı Alay beyi olan Mustafa nam kimseden alacaklısı zarar dide ve hasaret keşide olmalarıyla siciline müteneffir ve mütedeccir olduklarından naşi liva-i mezkûrden Kuzan Nahiyesinde nigrig nam kârîye ve ğeyrinden yedi bin akçe tımar mutasarrıfı kudvetül emasil vel -ekran İbrahim Zade kedrehu ile züâma ve erbabi tımarın Hasan renz kareleri olup vucuhla razi ve hoşnut oldukları tarafımıza enha ve liva-i mezkûr alay begliğine elik ve icra görülmekle devlet-i aliyyeden ferman-ı alışanı vurud edinceye degin merkumun refinde mumi ileyhi liva-i mezkûre de mir alayı nasb ve tayin ve lazime-i zimmeti olan umuri ruyet ve te'diyesi için divan-ıAmedten iş buyruldu. Tahrir ve isdar ve i'ta ve irsal olunmuştur. İnşallahu teâla vusulunda vechi meşruh üzere sizler ki liva-i mezkûr zuâması ve tımarlısu siz mumi ileyhi alay beyi bilip her ber umur ve hususunuz vukuunda mumi ileyhe müracaat ve inkiyat ve mutabaat eyleyip eraet ve mârifetiyle ru'yeti umure mubaderet ve mucib-i buyruldu ile amel ve hareket eyleyesiz diye. Fi 7 Ramazan sene 1181. (27 Ocak 1768) İmza. Veselna Fi 17 Ramazan sene1181 (6 Şubat 1768)

Belge No: 4/b.3

Orta boylu ela gözlu açık kaşlı refi'-i tevki-i Şen-i Hakani Mustafa der saadetime gelip Harput Sancağı'nda Uluabat Nahiyesi'nde gülçek aliya nam kârye ve gayrinde üç bin dokuz yüz yirmi üç akçe tımare mutasarrıf olan Ahmet tımarına rağbet olunmayıp memur olan Sefer-i Gürcistan seferinden berle ağaletinde na mevcut olup tımari ol vecihle mahalluden ve bu sancak miranlarında olmakla tımar-i mezkûrun mezkûrları beyisi Mustafa arzıyla bin yüz seksen senesi Cemaziyelahirinde (Kasım / Aralık 1766) arasında Çıldır Valisi destur-i mükerrerrem müşir-i mefehhem nizam-ül âlem vezirim Hasan Paşa hafızallah-u teâlâ iclalehu tarafından kendiyeye tevcih olunup mühürlünüzün verilmekle lehu inayet rica ve vezir muşarıleyhde tezkiresi mucibince kasride ve miresine itibar olunmak üzere tarih-i mezkûrdan kabul olunması bil iftihar olan macid vel ekarim bil fiil Reisül Kitap Ömer Zade mecdehu dahi humâyun Ağın Sancağı'nda sakin olup alay beyisi bayrağı altında sefere düşmek şartıyla tımari mezkûr tarihi mekumede müceddiden mulazim-i muzkere Mustafa Koca olunmak için sene ihda ve semanin ve miete ve elf mührümün sekizinci gün tarihinde hükmü şerifim verildikten sonra tezkiresi ihraç olunmak fermanın olmağın zikiri ayan ve tavâsul ve beyan kılınır.

Gülçek Aliya nam yevm 15/ 856 sukana yevm/ 1200 hurdikana yevm / 550 keveyserna yevm / 800 Berasena yevm / 560 Didenâ yevm/ 1343 Göreğe yevm / 6000...

Belge No: 5/A**Belge No: 5/a.1**

Ve buyurdum ki be'del yevm tahtı yedinde olup tasarruf kılıp şöyle ki zabıtan hizmeti mirur ve mezkûr ve asâkir-i mensur ber mucip-i defter-i hakani bi kusur merî ve müeddi kıla. Ol babda efrad-i ferid hiç ehed mani ve dafi've rafi' olmayıp ve dehl ve taarruz kılmayalar. Şöyle bileler alamet-i şerife itimad kılalar. İstanbul mehrusu. İmza.

Orta boylu ela gözlu açık kaşlı refi'-i tevki-i şen-i hakani Mustafa sâde-i saadetime gelip Harput Sancağı'nda kuz avat Nahiyesi'nde Müridi nam kârye ve gayriden yedi bin akçe tımara Mustafa tahvil ve mir-i miran tezkiresiyle mutasarrıf İbrahim sancaklısı muvacehelerinde yadinde olan tezkiresi verip tımarından Hasan rızasıyla kasreye edip ol vecihle mehlul oldukta Alay beyisi Mustafa Zade kadrehu arzın 1180 senesi Cemezelevvelin yirmi dördüncü gününde (28 Ekim 1766) Çaldır Valisi destur mükerrerrem müşir-i müfehhem nizam-ul âlem vezirin Hasan Paşa

edamallahu iclalehu tarafından kendiyeye tevcih ve mühürlü tezkere verilmekle inayeti rica ve vezir muşarıleyhin tezkiresi mucibince tarih-i merkumeden kumber için iftihar-ül emacid vel ekarim bil fiil re'sul kitap Ömer Âli mecdehu dahi i'lam etmeni sancağında sakın olup alay beyi bayrağı altında sefer etmek şartıyla tımar merkum tarihi merkumeden müceddeden merkum diğer Mustafa'ya tevcih olunmak için sene ehed ve semanin ve miete ve elf muharreminin dokuzuncu gün tarihiyle hüküm-ü şerifim verildikten sonra tezkireden ihrac olunmak fermanın olunmağın zikr olacak yedi binin akçe tımara vech-i meşruh üzere merkum mustafaya tevcih olup verildiği zikr olunur.

Müridi tabii merdur helul 13000 akçe. Akçesi yevm Kârye-i mezkûrun der i'ta hududuna yevm 3196. $16196+12500=70000$

Ve buyurdum ki: Ba'del yevm tahtı yedinde olup mutasallif kılıp şöyle ki ve zaifi hizmet yerden sefere meşkure Ali mensur verip defter-i hakani bi unsuri merî ve mevadii kıla. Ol babda efrad-i ferid hiç ehed mani' ve dafi've rafi' olmayıp dehl ve mutaarriz kılmayalar. Şöyle bileler alamet-i şerife itimad kıllalar. İstanbul mührüsü.

Veselna fi 25 Cemazielahir 1181 (18 Kasım 1767)

Belge No: 5/a.2

MİR ALAY BEYİ SULTAN VELİ MUSTAFA ŞAHASINA HAVİ HÜKMÜDÜR

Orta boylu ela gözlü açık kaşlı rafî mevkiî refi-üş şen-i Hakani Mustafa sâde-isâde-e gelip Harput Sancağı'ndan Uluabad Nahiyesi'nden Helus nam Kârye ve gayriden dört bin yedi yüz elli yedi akçe tımara mutasarrıf olan İbrahim Beg'den veledi fevt olup tımarî mahlûl oldukta bu mülazimlerden olmakla alay beyisi î'lamiyle bin yüz seksen senesi Cemazi-ül Evvelin yirmi dördüncü gününde (28 Ekim 1766) Çıldır Valisi destur-i mukrem müşir-i müfehhem nizam-ül âlem vezirim Hasan Paşa edamallahu iclâlehu tarafından kendiyeye tevcih olup mühürlü tezkire vermekle inayet-i rica ve veziri müşar ileyhin tezkeresi mucibince tarih-i mezkûreden tevcih için iftihar-ül emacid vel ekarim bil- fiil re'sul kitap ol veladan Ömer edamallahu mecdehu dahi i'lam etmeğın sancağında sakın olup Alay beyi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tımar-ı mezkûr tarih-i merkumde muceddiden mulazım merkum Mustafa'ya tevcih olunmak için sene-i semanin ve miete ve elf Muharreminin onuncu gününde tarihli hüküm-ü şerifim verildikten sonra tezkiresi ihrac olunmak fermanım olmakta zikr olan dört bin

yedi yüz elli yedi akçe tımara vechi meşrut üzere merkum Mustafa'ya tevcih olunup verdim ki zikr olunur.

Ba'del yevm tehti yedinde olupt eserruf kılıp şöyle ki ve zaifi hizmet mebrure mevfire ve musaibi meşkure asakir-i mensur ber mücib-i defter-i hakkani bi kusur mer'î ve müeddi kıla. Ol babda efrad-i ferdiyeden hiç ehed mani ve dafî ve rafî olmayıp, dehl ve teaârruz kalmiyalar. Şöyle bileler; alamet-i şerife itimad kılalar. İstanbul mehrusu.

Vesalna Fi 25 Cemazielahir sene 1181 (18 Kasım 1767)

Belge No: 5/a.3

Harput mahallesi'nden Yiğinkî Kâryesinden Sofî oğlu Abdullah meclis-i şeride zevcesi Merve binti Yahya muacehesinde ekrar-ı zevcem mezmunenin zimmetde mutekerrir mehr-i müecceli mukabelesinde kâryeyi mezkûreden vaki ol resmi bir tarafı Hacı Ömer mülki ve iki tarafı Deli Mehmet mülkü ve bir tarafı teriki nam ile mahdut sanefe ve oda ahur ve havlu ve ayvan ve derveninde olan tecmulat kühne uluk döşek ve köhne bakırî mezkûreye bey eyledim. Alakam kalmadı. Ve bundan mubaâdiyene mezkûrenin benim zimmetimde atmış kuruş alacağı hakkı olmakla anın mukabelesinde dahi bir tarafı karındaşım Ahmet ve bir tarafı İsmail Paşa ve bir tarafı camive bir tarafı terik. Keyfe yeşa ve yehtar mutasarrıf olsun dedikte keydidir. Fi 7 Recep sene 1181 (29 Kasım 1767)

Seyit Halil Alemdar, Yumak Oğlu Ahmet, karındaşı Ali, Tahrir beyi Hasan Efendi.

Belge No: 5/B

Belge No: 5/b.1

Ergani madenci yanı kömür ve umurunda yedi emini mefkut ve mestur veli-ül niâm ağa ve karındaşı Hasan Ağa halen maden humâyunu emini hilafından varidâtı erbanı için ceht-i hamiyet ve lahik-i müstahsil mübaşir tayin bil fill Ömer Ağa mutasarrıf ferman ve ihbarla der kömür madeni oğlu Mustafa biri oğlu Ebubekir meltufu Ali oğlu Ali ve karındaşı Molla Ali ve Hatun oğlu Molla Ali ve sair hizmet ve umura iltizâm olacakları buyuridir. Fi 8 Recep sene 1181. (30 Kasım 1767)

Belge No: 5/b.2

Orta boylu açık kaşlı rafi-î terfi-î refi-iş-şen-i Hakanı Ahmet sane-i saadetime gelip Harput Sancağı'nda bu Tahir Nahiyesi'nden Aydu nam Kârye ve ğeyrinden dokuz bin iki yüz altmış dokuz akçe tımara mutasarrıf olan Osman veledi Mustafa tımarına necmiyet etmeyip memur olduğu Gürcistan seferinde bayrağı altında na mevcut olup ol vecihle mehlul oldukta mülazimlerinden olmakla alay beyisi Mustafa oğlu Ali yüz başıda seneyi Cemazievvel on birinci gününde Çaldur Valisi destur mukerrem müşerref mufehhem nizam-ül âlem vezirim Hasan Bey edamallahu teâla iclalehu tarafından kendiyeye tevcih olunup mühürlü tezkire verilmekle inayet-i rica ve vezir muşarı ileyhin tezkiresi mucibince Kasriye ve mubadelesine itibar olunmamak şartıyla tarihi merkumeden tevcih için iftihar-ül emacit vel- ekarim bil fiil reisül kuttub olan Ömer edamallahu mecdehu ilami etmenin Hasan gayri münafi olup alay beyisi bayrağı altında sefer eşmeleri şartıyla tımar mezkûr tarih ve merkumeden muherren mülazimi merkum-i ahire tevcih olunmak için, seneyi ihda ve semanin ve miete ve elf. Muharrem ayının son günü tarihle hükmü şerifim verdikten sonra tezkiresi ihraç olunmak fermanım olduğunu zikr olunmağın zikr olunan dokuz bin iki yüz atmış dokuz akçe-i tımar veche meşruh üzere merkum Ahmed'e tevcih olunup verdiği zikr olunur.

Aydu tabii mezmur / 2569 veren akçe 3758 / 3058, ferman bi yevm 6200 ve mahsur kullinin verak-i merkumede 5169 / 6969, hayren tabii mermun 3758 /400 külliyyetlü 3369/ 3000.

Sulh hissesi merkum aydu ve tabii ve geyriden etrafdan 3369 / 1329 mülk-i tabii Ebu Tahir/ 16743

Ve buyurdum ki: Bâ'del yevm tahti yedinde olup tasarruf kılar. Şöyle ki: Vezaifi hizmet-i mebrure-i mevfüre mesağı meşkure asakiri mensure bervechi mucip defter-i hakani bi kusur mer'îve müteeddiy kıla. Ol bâbda efrad-i ferdiyede hiç ehed nevân minel enva-i ve sebeben minel esbab ve ferdin minel efrad mani' ve dafi' olamaya. Şöyle ki: Emri şerifime itimad kıla. Veselna Fi 24 Sefer sene1181. (22 Temmuz 1767)

Belge No: 5/b.3**TAHRİR-İ HURUF OLDUR Kİ:**

Baîs-i varak bare budur ki; halen Harput Sancağı'nda Ebu Tahir Nahiyesi'nden Leydu nam Kârye ve gayrından dokuz bin iki yüz altmış dokuz akçe tımara mutasarrıf

olduğumuz ve tımar-i mezkûr bu sene-i mübarekede niî'şar-i şerîye ve rusumi kanuniye ve örfiye ve sairlerinin müzekkerati ahz ve kabzına tarafımızdan vekili şer'îsi eylediğimiz devletlû merhemetlu sedr-i azam Efendimizin Çevkedar Ağalarından saadetlû rafetlû Ahmet Ağa hazretleri inşaalah-u teâlavirusulunda ber vechi muharrer berat-i âlişen mutasarrıf olduğumuz tımar mezkûrenin işâr ve rusumâtın bil vekale ahz ve kabz edip tarafımızdan ve taraf-i ahirden min efrad mumanaât etmemek için iş bu varekbare tehrir ve ağa-i mumi ileyhi hazretlerinin yedine ita olundu.

Hafız Ahmet mahrur. Fi 13 Cemazieyevvel sene 1181 (7 Ekim 1767)

Belge No: 6/A

Belge No: 6/a.1

Üçakmaca Kâryesi sipah-i türkmeni Rafet Emin Ağa ve Kârye-i mezkûre ahâlisinden Öksüz Hasan ve Hüseyin'in oğlu Bayram ve Ramazan'ın oğlu Ali ve Kârye-i mezkûre ilhak olan Akmezrası zaîmi Alay beyi Mustafa Ağa ve Kârye-i mezkûr ahâlisinden Hacı ve İbrahim ve İsmail oğlu Hüseyin nam kim seneler meclisi şer'îde takrir-i kelâm edip Üçağaç Kâryesi üç buçuk kuruş sekebde kuruş üzerine vaki olan tekâlifleri bu ana deg eda edip mezreâ-i mezkûre dahi mezkûr sekebedeye dâhil olmakla selyanelerde bazı niza' vaki olmakla el-halet hazihi beynlerimizi islah edip, fi ma bâ'd üç buçuk sekebdenin iki buçuk sekebdesini üç ağaya verip kuruş sekebdesini Akmezra Ahalisi verip, bâ'del-yevm selyanelerde hini tev Zade mahkeme-i şerif defterlerinde üç ağa iki buçuk sekebde ile başka yazılıp iki buçuk sekebdenin selyanesini Üçağaç'dan tahsil edip bir kuruş sekebdesinin selyane niza-î mezradan tahsil ilebu vech üzere tarafın bit-teradi eyledik. Kayd olsun dediklerinde keyd olundu. Fi 25 Receb sene 1181. (17 Aralık 1767)

Belge No: 6/a.2

Şeriât şîâr Harput Kadısı faziletlû zade fadlehu ve serdarı El-Hacı Ahmet Ağa zade kadrehulehda olunur ki: Gürcistan Beyzâdelerinden Azadhamın kayını izzetli İsmail Bey ba husus ile der devleti âliden canibi Bağdad'a memur olup esna-i rahide ağraz ve değirmende kusur olunmamak babında sadır olan ber kat'î emri celilüş-şen ile üzerinde tâ'yin olunan divan ve çavuşlarından kudvet-ül emasil vel-ekran İbrahim Çavuş Ağa yedilebi avnih-i teâla yedi mübaşir Ali Ağa tarafınıza vurud ve vasil olup mufehhem emri celilüş-şen malumlarınız oldukda ikramında bakirlerinde bir kusur

olunmayıp ve muînete kedri kifaye mal tâ'yin ve mahsuben bis-selamet erağında halen Ergani beyi Ahmed Bey'e teslim ve bi mennihi teâla tesliminizi müşîr yedinden sened ahz ettirmeleriniz için hasetsen iş bu buyruldu tahrir ve irsal kılındı. İnşaallahu teâla vusulunda keyfiyeti meşruh cümlelizde malmları oldukta ber-vechi muharrer hareket eyleyip medmun-i emri celil-üş-şen ve mefahim buyurduları tahrir ile amel ve hareket ve hilafından kamal-i tevekki ve tecanüb bi avni teâla hizr eyleyesiz diye buyruldu. İmza veselna Fi Zilkade sene 1182. (Mart/Nisan 1769)

CİZYE İÇİN AYÜS KEFERELERİN ÂRZUHAL ÜZERİNE OLAN BUYRULDU

Belge No: 6/a.2

Halen Harput Kadısı faziletlü Efendi ve Harput Cizyedarı El-Hacı Ahmet Ağa sahib-i arz-ı hal Kâryeler ahali lerinin sipahisi ve cizye hâsıl peruni husuri şer'â ihsar ve muğayır şurut-i cizyada olduğu var ise bâ'det-tevzii geriye red ve fisal verip hakiki tâ'yin olunan sekebde ile mucib buyrulduyla amel eyleyeler serhak. Veselna Fi Zilkade sene 1182. (Mart/Nisan 1769)

Belge No: 6/a.3

Devletlü inayetlü efendim sultanım hazretleri sağ olsun; arz-ı hal fukara kulları Ebu Tahir kazasında **Ayus** nam kâryelerden olup emri tahrirden beri Padişahı âlimiyan hazretlerinin humâyun cizyesi iki altın ve anda bazı yek dem pare hizmete verilip bu sene-i mübarekde kârye-i mezkûr Ağası Sipahi Mehmed nam kimsenin sabike kenaat eylemeyüp fukera ve miredenefere başına yedi buçuk kuruş cebren alıp fukara ve zimmîleri yaraniminde perişan ve ğader eylemekle ve merkumun tarafından Kârye-i mezkûrda Tahtik oğlu nam zimmî yediyle olunmuştur. Merahim-i âlilerinden mercudir ki arz-ı halimize nazar ve fukeraya Ağası Mehmed Sipahi halen Harput Ovası'nda Molakendi köyünde sakin olup başka mubaşir tayin buyurup siz Efendimizin eyami seadet olmağın baki ömür fermanidir. Devletlü inayetlü. Biyedi **Avanus** zimmî sakin-i Ayus.

Belge No: 6/B

Belge No: 6/b

ALAY BEYİ FERMANI

Mestur mukerrem müşir mufehhem nizam-ül âlem müdebbir-ül umur-il cumhur bil- fikris-sakib mehamül enam bir-reyis-saib mehamu bünyanid-devleti vel-ikbal müşir.

Erkanis-seadet vel-iclal el-mehfufu bi sınıfı avatifi melikil âlâ Diyarbakır Valisi vezirim Paşa edamallahu teâla iclalehu tevki-i refi-i humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Eyaleti askeri devlet-i aliyemin mu'tediye ve mu'tena askerinden olup nizam ehvallerinde takayyud ve inham olunmak emri lazim ve mutehettim olmakla bundan akdem alay beyler ve tevciyat hususlarına arza mebni selk ve ilka ile mücerreden bazı şurut ve kuyut dammiyle sureten nizam verilmişken bazı mevaddemde ziyade usrete muhzurat zuhur etmekle hüsn-i nizama müfik ve enseb olanları intihab ve inka ve me edası ref ve terkin olunmak bababında hatt-ı humâyuna şevket mekerrunla ferman-ı alışan sadır olmağın imdi eyalet valiye-i alay beylerinin her birisi sancaklarının zuama ve erbabi tımarından sahib-i vakar kevi-ül iktidar ve neferât-i malına kadar hüsnü halle maruf ve sadakat ve diyanetle mevsuf ve zimmenin mümtaz ve ğayret şiarı ve bil ittifak cümlenin muhtarı olan kimseye verilip su-i hal ve teşevvüş-i ahval ve ğarez ve tema ile maruz ve müttehim olan edanı ve esafil makalesine min ba'di alay beylerin verilmeyip ve alay beyi olan kimsenin madanın hizmet lazimesinde tahavvun ve tekeri kimseye özür ve teeddi müsillü su-i hareketi zuhur ve kabahati mutaayyin ve mutahakkik oldukça azl olunmaya ve alay beyi olanlar tevcihati hususunda caddeyi hefaniyet ve istikamette sabit-i kedm ve rasih-i dem mahlül olan zaamet ve tımarları hini iftikad-i ğerb ve harb ve eslihe imalında Kadır er kişi Zâde yekitlere arz edip min be'di riâya ve zimmîyana makulesi ferd mayelere arz etmeyip bazı kimselere ğeder ve bazılarına himaye ile gayet ve tımar refi ve ibkasını müdemmin hilafı vaki-i arz vermeyip ihtilali nizami askere bais olur keyfiaya ve halat irtikâbından ziyade özür edeler ve alay beyi olanlar gerek fevt ve kesir ve mubadelem ve ğeyrihi bi menkule arz verirler ise mesariflerine medar için arz verdikleri zaamet ve tımarı senevî hasilenin üşrü miktarı arzı akçesi olup ziyade talebe etmiyeler ve şimdiye degin ağmad-i ayn (göz yumma) sebebiyle bazı kimseleri mekul edindikleri sebtî tımarlarını ketm ve idfa etmeyip talibine arz edip musameheye söz göstermeyeler. Ve alay beyleri ibadullaha özür ve taâddi ve fil cümle hareket ne merdiyeden zuhur eder ise sancaklısı firketin olmayıp

ittifaklar ile vakiî hâsıl mutedemmim muhter eylediklerinde veyahut mazur olan kimseler gelip ihzar-i tezellüm ve şekva eylediklerinde alay beylerinden azl ve ber vechi tarafa tedip olunur. Ber mustehak kimse alay beyi nasb ve tayin olunmakla ve tevcihat hususunda ihdadi azamımdan cennet mekân Firdevs eşyat Sultan Süleyman Han eskenehullah fi gerekil cinan vasiyeti alişanla er rahmet vel gufran hazretlerinin ved'i ve tertip buyurur. Şimdiye degin merî ve muhteber tutulan kanun-i kadim ve turi müstedimleri kâfi-ül evvel ettirilip kendini zaim oğullarının yerine beş bin ve birine dört bin ve erbabi tımarın ancak bir oğluna üç bin akçesi diledikleri icmaldan tevcih olunup merhameten tamamıyla verilmek dahi caiz ola ve mutekaidi tımarından oğluna kanun artıp ancak merhameten bir miktarı veyahut tamamıyla verilmek caiz ola. İmdi gerek alay beglik ve gerek tevcihat hususunda vech-i meşruh üzere bast ve temhid olunan kanun ve nizam-i cediden müstehsinlivala intihabı şurut ve kuyut fi ma be'd merî ve dusturul amel tutulup ma âdası metruh olmak üzere müceddiden hatt-ı humâyuna şevket mekerden sadır ve Darende-i ferman vacib-ül izan ve kudvetül emasil vel ekran İbrahim veledi Ahmet Zade kedrehusıyla saadetime arz-ı hal edip Harput Sancağı'nda Uluabat Nahiyesi'nde Malatyacı nam Kârıye ve ğeyrinden on beş bin akçe tımar ve ber vechi yurtluk ve ocaklık bereat şerifimle mutasarrıf ve alay beyi Zade olup emindar ve mahelli ve mustehiki vuşayete refet ve zuama ve erbabi tımarından mumi ileyhiden hoşnut ve razı olanlarıyla liva-i mezkûr alay begliği Mustafa veledi İbrahimin refinden kendüye küçed ve hedemend ve bundan istihdam olunması babında istida-i inayet eylemeniz ber mucibi hatt-ı humâyun şevketimizde balada bast ve temhid olan nizami cedit mustahsil şurutunu tenfız ve icra etmeğın üzere zikr olunan Harput Sancağı alay begliği mezkûr Mustafa veledi İbrahimin refinden mumi ileyhi İbrahim veledi Ahmet Zade kadrehu tevcih ve hizmet-i mezkûru istihdam olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki sadır olan emrim üzere mumi ileyhi İbrahim Zade kadrehu Harput Sancağı alay begliği hizmetin istihdamı olup humâyundan sadır olan emri şerifeme mupayir ref olunan Mustafa veledi İbrahim ve uhra dehl ve taarruz ettirmeyesin. Mir alayı mumi ileyhi ve yerine arz ile satır tarihimci tahrir eylemek üzere muhkem tenbih eyleyesin. Şöyle bilesin. Alameti şerife itimad kılasın. Taharruren fil yevmi sani Fi Cemaziyelevvel sene ihta ve semanin ve miete ve elf. İstanbul muhrusu. Veselna Fi 22 Recep sene 1181 (14 Aralık 1767). Mucibince Diyarbakır Valisi veziri esbek nezir devletlû paşa hazretlerinin buyruldu emri uslupleri.

Belge No: 7/A**Belge No: 7/a.1**

Mefahirul emasil vel- ekran halen yukaf başımız hüseyin Ağa ve Harput Sancağı Alay Beyisi Zade kedruhu humâyuna vasil olacak bundan akdem liva-i mezkûrun alay begliği humâyun için Diyarbakır humâyun-i emir El Hacı Hasan Zade mecdehu tarafından istimtane olunan malum'ul mikdar meblağı ocakta mesarefinden mubaşiri mârifetiyle tahsil ve kabza memur Hacı Osman Ağa'ya ref ve teslim olunmak babında ve yude-i mumi ileyhin istidasında bina ve divan-ıumurda iş bu buyruldu tahrir ve isdar ile irsal olunmuştur. İnşallahu teâla vusulunda vechi meşruh üzere meblağı mezkûru bı her hal tahsil ve kabza memul merkum Hacı Osman Ağa'ya defi ve teslimce mubadir ve mucip buyruldu ile amel ve hareket eyleyesiz diye. İmza. Fi 21 Şaban sene 1181 (12 Ocak 1768). ked vessele bina Fi 25 Şaban sene 1181 (16 Ocak 1768)

Belge No: 7/A.1 (Mübaşir tâ'yini ve nasbıdır)**Belge No: 7/a.2**

Hacı Molla Bekir Ömer şeride Hüseyin aful İbni mir alayı sabike-i Mehmet Ağa umuri mutasarrıf babası Mehmet Ağa'da üç kıta temlik mucibince dört yüz keçi kuruş ile hembez olur ve Hacı Hasan oğlu dahi ferki merkumda yüz seksen kuruş ile hembez olur diye Timur ve Molla Mehmet ve Hacı Ahmet dahi müteveffa mubayemden bila mutasarrıf babadan merkum ileyhide yüz on kuruş alacağı olup diye ve Hacı Feyzullah dahi ve mütevefa merkumdan atmış kuruş alacağı vardır. Ve Mahmut ve Yahya oğlu Mahmut Ağa dahi merkumda yüz kırk kuruş alacağı vardır. Vedi elinde olan merkum Hüseyin Efendiden yüzer minval enhai mebniye hasib.

Yüz seksen kuruş için Hacı Sefer oğlu Mehmete verip meârizadan kayıt olunur.

Hacı Bekir'in elli kuruşuna şahadet eden Mehmet Ağa Molla Süleyman Hacı Halit begden ve yine tekrara Mehmet Ağa şahadetiyle be'de subut parası verildi.

Ve merkum Hacı Abdullah'ın üç yüz kuruş için odabaşı Hasan sekafile yüz on kuruş bi vechi meşruh eda-i ticarete olduğu. Tahrir 1181. (1767/ 1768)

Belge No: 7/a.3

Şeriat şîârfezaili fetar Harput kadısı Efendi Zade fedlehuve mefahirul emasil vel ekran Harput divan Ağası Saray Ağa ve â'yanı vilayet ve serden geçti Ağaları ve alemdarları ve sair ocak ihtiyarları ve bil cümle işarları enha olunur ki muhavvel-i ahde-

i ihtimamımız kılınan Kaban ve Erğani madenlerinin hüsn-ü nizam üzere idare ve imallileri ve madeni mireye-i mezkûre rahat ve armuşa mekrun olmalarında merbut olan kazalar ahâliyenin mezalim ve teâdiyetini verasde olup, refah-i hal ve ferağbal ile mutevakkif ve menud olmakla madeni mezkûrenin hüsnü nizam olmaları metlub, hazret cihandarı olduğuna binaen mücerred temsik ve tanzimlerine iktisab-i iktidar ve mekaniyetü'l a'mal iarelerinde vesile-i suhulet; vel hâsıl herhalde umur-i devre-i Fehmi avn medari temşiyet olunmak için avatifi seniyyetül avarif hazreti padişahîden ba hatt-i humâyun şevketimden Malatya Sancağı inzimamıyla paye-i ve alay vezaret ile hal ve şanıımız terfi ve î'la buyrulmakla te'min-i masalik ve bilad ve tatmini kulub-i raiyet ve ibad mafil fuadi Padişah muadelet-i mutağ olmağın. Binaen aleyh havze-i hükümet ve emanetimizde vaki olan kazaların ahâli ve vediai hak olan riayesi avni rabbil izzet ile aled devam kerini asâyış ve istirahat ve ümitsid edeni evna-i sebil daima der emn ve selamet olup maazallahu teâla muğayir-i rıza-i humâyun ahâli ve riayeye zulüm ve teaddi ve murur ve ubur eden ebna-i sebilin mal ve canların iysal ve canlarına iysali zarar ve Kezinde teseddi olunmak ve dâhili hudud ve memleketinizden arazil ve eşkıya ve kuta-i terik makulesinin serzede-i zuhur olduğu reside-i sem-i humâyuna olmak ve bir terikle haber almak lazım gelir ise pençe-i sitemkiri ikab melukaneden bir vecihle giriyaf haliniz selametni tasvip etmeyip o makuleye tertib olacak cezaya sizler nera ve muzahher olmanızı teykin ve ifanı velakin dâhili hududunuzdan olan ibadullah rehin aramış ve rahat ve ebna-i sebil kerini em ve selamet.

Belge No: 7/B

Belge No: 7/b/1

Olduğu surete ve Avdet-i Hayriye Hazreti malukaneye muzahheriyetten gayri serdar-ı inayet ve tahsini aferin ve indallahil mutaâl dahi teemmül-i ecri cezil olacağınız bila irtiyab olmakla hemen tetmin-i kalb'i ahali ye ve riayeye bezli kudret ve erazil ve eşkıya mekulesi zuhurunda def-i muzirlerine der âkbiba der rikabe azimet olub tedmiri istiysallarıyla hududi memleketinizi te'min ve tanzife say ve himmet ve hususen mahsudi asli olan madeni miriyenin hüsn-ü nizam üzere imâl ve idarelerine avni medarlu birçok umure bezli mekinnet ve kömürücü ve madenci taifeleri taaddiyattan himayet ve siyanet ve daima hifz ve heraset berle vediâi cenabi rabbil izzet olan fukarayı riaye ve berayanin istedikleriyle istihsal rızayımın iktiza-i padişahiyeye serftab ve takibat eylemeniz için iş bu buyruldu tahrir ve Enderun Ağalarımızdan Mustafa Ağa

ile irsal olunmuştur. İnşallahu teâla vusulunda iş bu buyrulduğumuzu cümle mehderindeleda el- kiraat guşican ile istimâ' ve mudamini madalet semiyetlerini kerini fehm ve izânı eylediğinizden sonra mahkememiz siciline zabt ve kayıt ve hini hacette muracaat ve her halde şarait ve mudaminine müsemmiren riayet ve hilafından tevekki ve mubaâdet berle metlub olan madeni miriyenin hüsnü nizam üzere idarelerine avn-i ve medar olacak umurlere serfi kudret ve tanzim ve tensikine ianet edip maden ciyani ve kömür ciyani ve riâyey-i teaddiyattan siyanet ve dahilü hududunuzu lusus-i kuta-i terik makulesinden tanzif ve tathir ve zuhur edenler olur ise ebna-i sebilin emniyetleri için devri akib kahr ve tedmitlerine ihtimam ve dikkat ve mucip buyrulduyle amil olasız diye.

Tahrir Fi 11 Muharrem 1182 (28 Mayıs 1768) veselna Fi 15 Muharrem 1182 (1 Haziran 1768)

Belge No: 7/b/2

Medine-i Harput mahallesinden Meydan Mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat eden çavuş Vali Seyyid Hacı Mehmet İbnü Eyyüb hem muteveffanın veraseti zevce-i menkud metrukesi Züleyha binti İsmail nam Hatun ile Çelebi kebir oğulları Seyyid Molla Eyyüb ve Mustafa ve Ali ve Ömer ve Çelebi kebir kızları Firdevs ve Rukiye ve Ayşe ve Hayriye ve Fatıma ve Ümmi Seleme namat Hatunlar münhasır olduğu şer'ân ve muhakkak olduktan sonra zevce-i mezkûre Züleyha Hatun ve Firdevs ve Fatıma ve Hatice ve Ayşe ve Ümmi Seleme taraflarından ibratiz- zükûra ikrar ve îta-i hücceten vekilleri olduğu zatlarını arifan komşuları Kaleci Zâde İsmail Alemdare bi Ebubekir Ağa Mestçi Zâde Seyyid Ömer Paşa ve Hacı Badem Zâde İbrahim ibni Molla Üsret şahadetleriyle şer'ân vekâleti sabit ve sübüt vekâletin hükmi şer'îye lahik olan Emmileri Seyyid Ahmed Paşa vekâleten mezkûre-i Rukiye Hatun tarafından dahi kezalike itai hüccete vekil olduğu zatını arifen Koyuncu Kayser Zâde es- Seyyide'l- Hacı Hüseyin ve irsalet zâde Molla İsmail şahadetleriyle şer'ân vekâletleri sabit ve sübüt vekâleti hükmi şer'îye lahik olan zevce Mustafa Alemdar İbni Hamza Bey vekâleten meclis-i şer'î şerif ellazim-i teşrifide iş bu sahibü'l kitab-ı mezkûreden Molla Eyyüb ve Mustafa ve Ömer ve Ali muvacehlerinde haberleri, bu vakaletle ikrar ve takrir-i kelâm edib mekili aziz buranın babaları müteveffa-i mezkûr El-Hacı Mehmed hal-i hayatında iki sene makdem mahalle-i mezkûrede vaki malumatü'l hudud oluru devreninde olan tecemmulat-i hanensi defter ile muayyendir. Zevcesi mezkûr Hatuna ve

oğulları Eyyüb ve Mustafa ve Ömer ve Ali'ye beş yüz kuruş ve zevce-i mezkûrenin mehir mukabelesinde bey ve temellük ve Bozluk Nahiyesinde vaki malumetül hudud ve Dehzan bağını peder zevcesi mezkûre ile oğulları merkumete iki yüz elli kuruş'a bey ve meblağ-i mezkûr yedi yüz kuruş oğulları merkumun yedlerinden ahz ve kabz eyleyip ovalarda ve bağda alaka ve medhel kalmayıp kızlarının her birine yirmi beş kuruş ve mutemedimindir. Ve her birine bir rıkat ermuk ve dört sehiye ve ikişer üsküre teahhüd etmişti. Bi emrillahi teâla mucibim esnada ve vera-i âlemi fani etmekle zemimnasında olan bazı mümteni-ül husullarndan ma âda husulu mutesevvur olan alacakları temessukat muciblerince ve sair ismi mal itlak olunur. Emval ve eşya ve tevarilerden ve kırk keyu ve kavak ve beden vaki tilk bağlarından ve nukudundan cüz-i ve külli bina olursa ve beyne'l müslimin hesab olduğundan her bi kızlarına yüz altmış ikişer kuruş hisse-i irsiyeleri olmakla ve yirmi beş kuruş diğer zikr olunduğu üzere bı her birinin yüz seksen yedi on beşer pare hakları olmak üzere ve validelerine oğlan hissesi mikdarı isabet etmekle zumem başında olan alacaklarına tiklerini beynlerinde taksim ve her biri hisseleri miktarı temessukatı kabul edip hülâsa-i kelâm müekilelerimiz zevce-i mezkûre Züleyha Hatun'un ve kızları müekelelerimiz Mezkûrat Rukiye ve Fatma ve Firdevs ve Ayşe ve Hatice ve Ümmü Selemenin gerek ovalardan ve gerek hazan bağından ve gerek tilk bağlarından ve tahammüle takarrir ve takyid ve bil hâsıl ismi mal itlak olunur. Cüzen ve kullen emval ve eşyadan vechen fil vucuh alakaları ve mutalebe ve medhelleri kalmayıp ber hususi mezkûr mirasa mutaallık amai hukukun davasından karındaşları merkumunun zimmetlerini iradi iskat eylediklerinden sıhheti ibraye Cezmi berle ma vakee bit-teleb ketib olundu.

Mutaharriren fi 18 Muharrem'ül haram sene isna ve semanin ve miete ve elf.

El Hacı Muhammed Bey Zâde Efendi. Muharrir El Hacı Şerif orta ğerhab Hüseyin Terzi Muhammed Vehbi. Tescili Seyyid Hasan Seyid Molla Yasin. Müekkili El Hacı Abdullah Muhsir Ali. Muhsir Muhammed ve ğeyrum.

Belge No: 8/A

Belge No: 8/a.1

Kartal oğlu Hacı Ali ve ğenaimin mal ve alacağı ve teftiş için

Şeriat şiar Harput Kadısı fediletlü efendi ve fediletlü Müfti Efendi ve serdar-ı ğayretlü El-Hacı Ahmet Ağa ve eshabi karar lehde olunur ki:

Kartal oğlu Hacı Ali ve Osman'ın yetmiş dokuzların avahirinde kendimiz maden Kemandama'zul ikenasitane-i aliyeden sakin dergâh-ı âliye gedüklerinden Keftan Mustafa Ağa'nın bir yük eşyasını adamı Mahmud ile sarı meyşeni geçerken şeki-i mezmurlar zeykel ile merkumda önüne çıkıp eşyayı mezkûru heyati mecmuasıyla ahz ve Mahmud'u dahi üryan (çıplak) eylemiş cümlemin meklubu keyfiyat olub ve bu vukû-i eşya-yi mezkûrun tahsili babında tarafımızdan hitaben şeref necay sudur eden Keraman Celil Paşa'nın mentuku üzere şeki-i mezkûrlar ahz ve halen hasbimizde olub karz verdiği akçalardan bundan akdemce mikdari emvali mahsuseye mahsuben bit-tahsail ve kusurine (eksileni) dahi tahsilâtından ahız bir tahrir-i defter vermekle tahsil için iş bu buyuruldu. Tahrir ve ikinci çevke ve erimiz İsmail ve Emir Ali ile irsal kılınmıştır. Emr-i teâla vusulinde kendi kararlardan terk-i karz verdiği ve gerek müraba'lerinden Harput Kurallarından ve Eba Tahir'den ve sairlerden olan akçeleri tamamen tahsil olunup ve mali meğsu beyi mahsuben buyrulduğumuz ile ahiz olduğunu iş bu tahrir tarafımızdan sened verileceğini beyan ve eğer çısarık mezkûrların mallarını her kimde karz ve emanet vermişlerse ketim ve ihfa ederlerse sonra kendilerinden iki kat tahsil olacağını cümleye tefehhüm eyleyip muğayirine hareket edenler ve eşkiya-i mezkûrlere sahib olub ibtali hakka sebep olur. Hem tedib olunacakları dahi cümlemin malumu oldukta eşkiyayı mezkûrün bilahir mezkûr mahelden muhalefet etmeyip kabdine memur olur. Teslim eylemeleri için terafi şeriden tekidi havi muresale-i şeri'ye tahrir ve mubaşiri merkum teslim olunub hususi mezkûrini bi zarar husuline bir gün evvel say ve ihtimam olunub ber mücib-i buyruldu ile amel ve hareket ve hilafından bi ğayet hizr ve ictinab eyleyiniz.

Fi 27 Muharrem sene 1182 (13 Haziran 1768)

Defter olunur ki Kurbay oğlu Hacı Ali'nin alacağından makbuzum olan meblağı beyan eder fi arzı / 1182 Kidaklı Süleyman oğlu Osman diki 15 Yeniçeri Beyi Ömeruf 2, Kidaklı Hemuden 20, Selman oğlu Yusufdan 10, Hüseyin oğlu İbrahim 7, Velinin oğlu Süleyman 6, Ebuslu Kocuf Mihiden 40, Kidaklı Osman'dan 100, Tortunlu Melik oğlu Bekir 15.

Humus beyanıdır 00 /219

Mübaşir ve ikinci Çevkedar Veli oğlu İsmail Ağa'nın verdiği defter iltimasıyla kayıt olunup senede tab olan umurum bu minval üzeride mekbuzum bu versen de verenle bu takrir kayıt ettirdi.

Fi 17 Sefer/1182 (3 Temmuz 1768)

Belge No: 9/A**Belge No: 9/a.1**

Desturun mükrimun müşirun müfhemün ma'mur-i nizam'ül alemmüdebbir'i umur-i cumhurbil- fikris- sakib mühemmi mum-u hamül enam bir-reyis- saib mümehid'i Bünyan'i Devlet vel ikbal müşirüler kanis-i seadet vel eclal mahfufubi sunufi avatifi-l Melikil âlâ Anadolu'nun ortakolu yemin ve yesariyle nihayetine varınca Vüzera-i Îzam edamallahu iclalehum ve a'zemülü merail küberail fühhamulul kadrvel ihtiram eshab'ül izzetvel ihti Şamel muhtessu nebi mezidi inayeti melil alamiri mirani kiramdame ikbale humve ekda kuddatül müslimini ülavullatil müvehhidin meâdenil fedail vel yekin rafiül âlem'i şeriâti ve din varis'u ulumül enbiya vel murselin el-muhtessun bi azizi inayetil melikil muîn mevali-i fehham zidet fedailuhum ve mefahirul kuddat vel hukkam maadenül fedail vel kelâm kuddat ve nevab zidet fadlehum ve mefahirül emasil vel ekram zabitan ve şehir kethüdarları ve mütesellimin ve depo dükkân ve cizye varan ve mültezimin ve sair zabitan ve iş erleri ve vucuh-i memleket ve söz sahipleri ve bil cümle ahallileri zade kadrehum tevkii refi'i humâyuna vasıl olacak malum olur ki imari memalik-i fukara raiyenin vucuhi mezalim ve teadiyattan himayet ve siyanetleriyle ihtihali esbab-i asâyiş ve rahatlarığe menut ve mufik olduğundan şüphe olmayıp bu emre hem vuzera ve mir-i miran ve hukam ve sair zabitan taraflarından daima ve müserrimen itina ve nezaret ve hilafına iraat ve husumet ve cevazdan mübaadet vacib ve mutehtim iken ve deayayi memalik da ve fukara ve duafanın istihsal esbabı himayetlerinde ağmad ve rehavet vuku-i tehdidin ceza-i ve melikin ve perişane raiyeti müeddi ederki cayi işkâl değil iken bir müddetten beri ve bu hususa dikat olunmayarak ve vucuh ile ağmat ve rehavet olunduktan ve biri miran ve hukam ve a'yan ve mültezimin ve depo ve dükkân ve cizye varan ve sair zabitan mekuleleri tarafından sekine-i memleket ve fukara-i raiyet haklarından icra olunmadık günakum mezalim ve taadiyat kalmayıp cemalin pasi şahanın da katın riaya fukarası el halet hazihi enva-i mezalimde ne hale girdikleri ve ne mekule mahv ve idtirabe giriftal oldukları ve bu hal ile âmâlin harab olmaya düşmesine ve erdiği riayayi memalikin ekseri muteferrik ve perişan ve bakileri dahi müteheyyii terki vatan oldukları cezmen ve yekinen malumu şahanem olduğundan tehti izzet-i bahti osmani üzere culusi humâyun mimeniyet me'kusun vukuundan evvel emrim errahimune yerhehuMollahu rahman ir hemu men fil erd yerhemuku men fi sema. Medmuni munifi' üzere vediatullah olan riaya fukarasına şevkaten memalik mahrusumda enva-i mezalimin defiyle duafa-i

raiyyetin sukunleri ve istirahatları mucib esbabın istihzarı mukadimatına şuru ve mübaseret olunmak hususu sevabdır. Şehri yarandam olmakdan naşi enva-i mezalimin def-i hususu huzuri meyamin mevkuri padişahanemde ve ba'dehu bil fiil şeyhül İslam ve müftiül enam olan e'lemul ulemail mutebehhirin afdalul fudalail müteverriin Mevlana Es-Seyyid Muhammed kâmil edem allahu teâla fedailehunun hanesinde kaymakam aliy-i makam ve bil cümle ulemai a'lam ve ricali devlet-i âliye ile keyamumla akd olunan meclis şuradan bu babda beyaz öz diline şerfe yafte sudur edilen hatt-ı humâyun madul mukir ve tüm mucibince itifaki era ile şu vecihle karar olmuştur ki ber vechi ati ma kerre bima kerre beyan olunur: Evvela vüzera ve mir-i miran azl ve tebdil olunmak ve kendilere menseb tevcihinde seferber olmayanlardan caizeyi muayene-i kedimede ma âda terafi devlet-i aliyemden bir türlü nam ile bir akçe ve bir hibe alınmamak ve seferber olanlar mesarife mübtela olmalarıyla anlardan gerek caizeyi muayene ve gerek sair vechiyle bir şey iltima üzere rapt olduğundan başka eyalet-i valiye dâhillerinde vezir ve mir-i miran tayin olunan hasid-i riet ekseri bir müddetten beri ve muacele ile ber vechi malikâne bazılara defulmuş olduğundan mensibinin iradları mesadifine vika etmemekte naşi o mekule vüzera ve mir-i miran haseleri dahi kema fil evvel mensab mutasarrıflarına tahsis ile haleti asliyene irca olunmak için ordu-u humâyunda kaptanı tetebbu' olunmakta olup bi mennihi teâla fi ma ba'd o husus dahi rabite bulacağı ve rikare olmakla vüzera ve mir-i miran dahi fi ma be'd-i sefer vaktinde seferiye ve hunkan hazretin huduriyesiyle ve mensablari havasiyle kanaat edip mesuh ile ve sair vecihle ve kudumiye ve teşrikiye ve mefruşad biha ve zahire biha ve e'yanıye ve bunlar emsali mezalim mutaaddin birisiyle fukara raiyeti izac eylememek ve kâffe-i hareket ve sekenatlardan kıstası şer-i mübeyyine tetbik ile rızauallah ve rızai şehri yaranım ikdam ve vediatullah olan fukarayı raiyet ve sukan-i memleket üzerlerine aled deva basdi cenahi Rafet ve tebşir müessir temennuat edip amelen bi ittifak ihtihabları ve ciheti şeriye ile şehri kethüdası olarak nesb olunup nasbi hazi muminim valiyi memleket Kadısı memek ve buyruldu. Vermemek ve bir akçe almak ve karıştıkları ve buyruldu. Verdikleri akçe ekid kıları mesmu' olmak lazım gelüb ise cazd eden vezir ve miranın hakkında daha ve tefaiyet ve hatıra riayet bir taraf olarak bila ihmal hakkından gelünüp bir esere ibret kılınmak ve şehri kethüdası nasabine ve intihab maddesine kadı ve Naib Kadir meyüp ve bir tarafı iltizâm etmeyip şehir kethüdası olacak şahıs umumen ahâliyenin itifaklarıyla nasb olunduk da kadı ve naib ancak hecet verip bir akçe hazineden hakken almamak ve iş bu a'yanlık maddesine

kermena ve nekli bedel her kimin bundan muhalif hareket zail olunur ise hakkında gelinmek ve bu vecihle bil intihab olunan şehir kethüdası dahi gerek tevzi' vukuunda ve gerek ahir suret ile kendi nefsi için fukarayı raiyetten bir akçe almak ve mesarifi seyhehe-i memleket her yerine baliğ olacak ise ahâliyenin ulemaları lahik olarak sarf olunup ahâli haberdar olmayarak bir akçe sarf olunan ve bu metlubi mesarif seyhe-i memleket zımnında tehrir olunan tevzii defter gerne şehir kethüdaları ve kermenat ve tuziat-i ziyade bir akçe ve bir habbet hakkım ve ithal etmemek ve kermenat ve nevab cezhi dehter ve mahsul defi' ve bunlar emsali hilaf işleri ve kanun akçe almak ve eger sirren ve alenen caret eder olur ise o makule her bir vesile ile cayi halas olmayıp bila ihmal saire ibret kılınmak ve bu nizamın hilafına akçe alan vali ve mir-i miran ve hukam ve a'yan makulelerinin ba'del tahkik bila ihmal haklarından geleneceğinden başka hilafi nizam akçe verenleri kimi tedid ve kimi hamal kılınmak ve bu terbiye ma ada kılman mezalimin bir nev-i dahi mukattaat ve yolunda fukarayı raiyeti izâcları olmakla fi ma be'd kâffe-i mukattaat on beş yirmi sene makeddem miktar teberrük

Belge No: 9/B

Belge No: 9/b.1

İltizâm ile irzam ve iltizâm oluna gelmek ise fi ma ba'd ol miktara ilzam olunur. Bir akçe ziyadeye ve madeni ve alınmamak hususu der aliyemde kararhir olmakla ve yudalar ve milletler mir-i aşari şereyete ve desumati kanuniyeden mâ'ada zulmen de ayadi bir akçe almak ve bu nizamdan evvel ziyadeye iltizâm olmuş mukattaat ve yudeleri bizler bu seneyi evvelce iltizâm etmiş bulunduk. İş bu nizam takriri ile zarar ettik derilerse zararlarını dava keyumuna çıkarmak kaydına düşmeyip âşar ve rusumden makbuzları verdikleri bedel-i iltizâmdan kurub nehade edip ma'âda zarar sehahleri eshab-ı mukataâ terk-i teleb ve ahz etmek ve âzimet ve tımar dahi buna kiyas olunmak ve mubaâye müretteb olan mehellerden matlub olan mubaâye âynen almak lazım iken bazı maheller gerek aleyhi müddet ve gerek mubaâyeciler taraflarından birer ketâ ocak bir müddetten beri ve adet gibi olup bu keyfiyet dahi fukaraya birbiri üzerine üzr-i mücib olmakla fi ma ba'di mübayaât metlube aynen tahsil olunup bir akçe bedel alınmak ve aynı zahire alındık da devri key hususunda fukaraya özür olunmak ve bedel mubaâyeleri bazı mukataâta merbut ve mukayyed olan mehellerin dahi merbutiyetleri kayd-ı terfin ve sair mubaayelerimi sülklü tanzim olunmak olmağıyle fi ma ba'd bedel alındı. Mesmu-û olmamak ve hilaf hareket eden mubaâyecilerin haklarından gelinmek

ve fil asl bazı Kuranın muafiyeti hizmet mukabelesinde iken bir müddetten beri hizmet mukabelesinde olmayarak birer takrib bazı Kura tekalifden olup hisse-i tekaliflileri ahir kazalara tahmil ve fukaraya ğerar olduğundan vehmen lil reâya o makule hizmet mukabili ve Kadım olmayıp maâfiyetleri muhdes olan mehellerin muafiyetleri rekif için koyudan ihraç olunmak üzere olduğu ve ref 'i olunan mehellerden evamire evamirem şerif-i mirsal olduğu ve sehîh tekâlifî seferden muâf mecm'û kazalar dâhil ettiğini zahir olmakla iş bu bani mestur şerait vesilesiyle mürettebat seferiye katân hilal-i teteref etmemek ve seferiye için araba ve deve ve bergir ve astur ve zahire ve levezimi saire metlub olan mahellerden bir müddetten beri metlub olan araba ve deve ve katır mektuân birer kendisiye verilip fukaradan iki kat akçesini tahsil ve aâ'yan ve kudat beyinlerinden taksim olduğu ve maktuân anlar dahi kendi karlar için noksan baha ile amele bırakır mekulesinden tedarik ve bu vecihle mühim mürettebat seferiye hâlel bezir ve hem fukarayı reiyet mutederrir oldukları tahkik olunmağın ba'del yevm bu misüllü hareket birmahalde mesm'û olmak ve haber alınır ise hisabateydenin bila ihmal hakkından gelmek veçhiyle nizam verilip mevaddi mezkûreden verilen nizam merkumun daima düsturu-l âmel tutulması ve bir vakit de hilafına hareket olunmaması ehisi metalib Padişahenim olmağın rikab-i humâyundan hasetsen iş bu emir âli şanın isdar ve hatt-ı humâyunumla müşihen diğere humâyunum kaymakamı tatarlardan Hüseyin zade kerehu ile irsal olunmuştur. Arpalık ve maîşetleri iltizâm misüllü naiblere maktuân vermeyib demin ile mutedeyyin ve muteşerriî naibler irsal olunması Şeyhül İslam müşar-i ileyhi mârifetiyle der âliyemde olan ayrılık sahiplerine ve mukateâmetin on beş yirmi sene makdemden olduğu vecihle ilzam ve iltizâm olunması hususu dahi gerek der saadetimde ve gerek orduy-u humâyunda olan eshabi mukataata gerek bi tenbihe ve te'kid ettirir. Andan eshabi mukataatdan taşra memalikde olanlar dahi iltizâmları hususunda bu vecihle hareket eylemeleri iktiza eylediği ve Anadolu ve Rumeli kazatının içlerinden alil ve ihtiyar ve manî kâvisi aşikâr olanlardan ma âdasını manseblerine bin nefis âzimet eylemek ve alil ve ihtiyar ve manî kâvisi bedidar olanlar menseblerine demin ile mutedeyyin ve muteşerriî naibler irsal eylemek etmek ve fima bâ'd icrayi hükümet-i şerîfyeye kararını olmayan etbâ' ve cühal mekulesine ve bila imtihan kendiye muceddîd iktiza tevcihi olunmamak ve bu misullü kudat ve nevvab dahi vardıkları kazalardan sekine-i memleket ve fukara raîfete mikdar-i zere zulüm ve tâdidten ittika ve mucanebet eylemek ve hilafı dimnen hareket edenlerin yerilmek ile iktifa olunmayıp hakkından gelineceği muhakkak bilinmek için keyfiyeti Rumeli ve Anadolu kudatına ve

sair lazım gelenlere etrafları ile tenbih ve te'kid olunub bu husus Rumeli ve Anadolu seddi bulunan taraflardan âlad-devam itina ve nezaret roz namceye kayıd ile medmunları me-î ve dustur'ül amel tutulmak için beyleri hatt-ı humâyun şevk etmekte ve ğilli mânun Rumeli ve Anadolu kazaskerlerine başka başka mafsel ve meşruh iki kitâ evamiri şerifim isdar olunduğu iş bu vüzera ve mir-i miran ve hukam ve âyan ve mültezimin ve budkan ve sair zabitan haklarında verilen nizamın ila muşarıla maşallah taâla rai'yi destur'ül- amel tutulması ve zenhar hilafına ruhsat ve cevaz gösterilmesi akdememal şehanene ebdus ve reâyenin ber izdırabları dahi cizyeden olmak mulabisiyle cizye hususuna dahi bir nizam verilmek çabaları demin şahane olup, lakin iki yüz dört senesini cizyeleri der âhde olunmuş bulunmağla nizam-i mezkûre bu sene şurû' olunmayıp bi meni tâla iki yüz beş senesinde nizam verileceği ve ol vakten vecihle nizami zira olur ise başka avamir-i şerifemle Anadolu ve Rumeli'ye neşru beyan olunacağı ve bil ahir mestur nizamın istikrarı için teref canıb-i hümayunumdan tebdiller tekyiyeni ile teherri ve tecessusden hali olunmayacağından başka vakit muhakeme sicillati izir aliyeme götürölüp nazar ve bu nizamın hilafı mahir bulunduğu gibi her kim ki vaktinde olmuş ibranın hakkından gelineceği muhakkak olmakla verilen nizama muhalif hareketeden vüzera ve mir-i miran ve Mevali ve Kudat ve Nevab ve Âyan ve sair zabitan haklarında bir türlü veçhi-i af ve iğmad muameleri mestur olmayıp bila ihmal haklarından geleneceğinde şübhe olmadığı malumünuz oldukta iş bu emr-i şerif vecibi ile medmun-i âlad-devam mer'î ve muteber tutulmasına ve hilafı mikdari zerre hareket vukuâ gelmemesine ve fukarayı raiyenin taraf-i hümayunum için de avati hayriyeleri isticlab olunmasına bil-ittifak mezid ikdam ve hayrat ve hilaf-ı ferman ve meğayiri rızayı şehri yarene mikdari zerre hilafı hereketi tecviz ile mübtelayi nedamet ve pişman olmakdan ğayet'ül –ğaye tehaşa ve mucanebet şerife yer yerinden tamamen tahsiline ve mesarif sehихeden ziyade defter bir akçe dem olunmasına sıdk mikdarı.

Eylemeniz babında ferman alışanım sadır olmuştur buyruldu. Şerefîyle vusul.

Bulduk da bu babda vechi meşruh şerifyane sudur eden ferman vacib'ül-ittbâ ve vacib'ül-imtisalının itaât mekerruniyle amel ve hareket ve hiafına rıza ve cevaz ve ruhsat ve cevazden ğaye-el ğaye ittika ve ihtiraz ve mucanebet eyleyesiz şu yediyle siz alamat-i şerife ittimad kılasız. Muherreren fi evasiti Şevvl'il- mukerrem sene bin ve mieyn ve elf vaelna het-i şerif bi miyahi mübarek sene fi yevmil hamis vel- işrin min şehril Muherrrem'il-haram es-sene erbea ve mieyn ve elf.

Belge No: 10/A**Belge No: 10/a.1**

Kudvet-ül emacid vel â'yan Keban ve Ergani madeni ebniye nasb ve tayin olunan hocagah hayatı humâyunumda El-Hacı Yusuf Ziya Zade hemidehu tevki-i refî' humâyun vasıl olacak malum o ki senesi emin mümi ileyhi şehir-i Keban madeninde mevcut taife madencinin ekvia yevmiyelerine medar olmak üzere herbiri ovasında vaki ve Enkelun ocaklısına yakın tahsis kılınan hoca hümayunum kâryeleri mahsulünden bi her sene maden humâyunum tarafın arayıcı üzere dört bin kutuble hatte vermek bil-cümle Harput Ayanları muteehhid olup teahhudlarım akdem hazine amireme defterlerine sebt ve kayıt olunmuş olmakla bin iki yüz dört senesine mahsuben dahib rayıcı üzere ol mikdar keyle hinteyi ayan mumi ileyhin tarafından maden humâyunum tarafına teslim ettirilmesi fermanım olmağın hisseten iş bu emir alışanım isdar ve irsal olunmuştur.

İmdi vusulunda haberi a'yanları mümi ileyhin Kurreha-i mezkûrun mahsullerinden senevî ovasına muteehhid oldukları dört beyirhintanın rayıcı kısmıyla سهام olan meblağı mezkûr ân tekdime terefindan o, erzak bin iki yüz dört senesine mahsuben dahi teslimi mukteza olan ol mikdar keyle hinteyi Maden humâyunum için aâ'yan mümi-i ileyhiden tamamen kâmilan ahz ve kabz eyleyip muğayir hareket ziyade beha veyahut ahir vecihle zil hile eden olursa der âliyeye arz ve î'lam-i musariât eylemeniz babında ferman ve alışanım sadır olunmuştur. Baid ve hükmü hâkim şerifimle.

Verukdabu babıda veçh-i meşruh üzere şeref yafta sudur olunan iş bu emri şerif-i celil şahinimden medmun muniâm berle amil oluşuyla yalnız alemet-işerife itimad kalasız.

Teherruren fil yevm sani aşer Cemazieylevvel sene miet ve semanin ve elf.

Konstantiniye Mührisi

Belge No: 10/B**Belge No: 10/b.1**

Şeriat şiar Harput Kadısı Faziletli Efendi ve Maden Bölükbaşı Akoğlu Hasan Ağa ve Harput Serdarı Hacı Ahmet Ağa ve Parçekan Subaşı El Hacı Ahmet Ağa lehda olunur ki Perçekanlu Gülleli Mustafa bundan çend gün tarafında ahz olunub ve halen Harput'da mahbus olduğu tarafımıza î'lam olunmağla sen ki Akoğlu Hasan Ağa kifayet

miktarı adamların ile mârifet şeri ve Serdar Ağa ve zabıt mârifetleriyle mezkûr Mustafa'yı mahâlerinden ahz ve mebusen kebanâ isal ve bunda olandavacılarıkebanâ gönderilmekle siz ki Kadı Efendi mumi ileyhisin mezkûru huzurumuzda murafie-i şer-i olmak için ve hususi saireye dahi gelmeniz mukteza olmakla ve mezkûrun ekberce ol tarafda olan davacılarını dahi muitinize alıp bi menni teâla bölükbaşımız ağayı merkurum ile meân maden-i Keban'a bir saat akdem gelmeğe ihtimam eyleyib ve sen ki bölükbaşı mumi ileyhimsin yollarda ve konaklarda mahbus mezkûru bi avnihi subhanehu ve teâla gerek kebir muhafaza ederek madeni Keban'a isal ve muhkim'ihabs olunub firar ve giyabetden ziyade hizr ve mucib'i buyrulduğumuzla amel ve hareket eylesiz diye Fi 15 Safer sene 1182 (1 Temmuz 1768) ba ferman-ı âli

Belge No: 10/b.2

Diyarbakır Valisi vezirim... Paşa edamallahu teâla iclalehu kudvet'i kudat madenül fedail vel- hukkam Mevlana Harput Kadısı Zade fedailehu ve mefahirul emasil vel ekram serdar ve a'yan ve işrarları zade kadrehu tevki'i refi' hümayuna vasil olacak malum ola ki maden-i miriye kavli imarı ber vakae-i me'mul hususları irad-ı âliye haserdağ tealuk eylemekten naşiyi sene-i sabikeden ziyade kömür kadarım muaccelen Keban madene intikal olunmak ve ber varidi lazım olundukta dâhili Keban madeniye ve sevbi sancak ziyade külli muhtaç olmakla reâyamı mezmur perişan ve fukaral hal oldukta gelekleri bihadir ve tedarik ve teretüb kudretleri olmayıp muidi mezmur emin tarafından teradule ve mubayaa ve raiyeyi gelek cayan tevzi' ve yevmi cehle mehelli mezmurede Diyarbakır ve Palu ve Harput Eğil olunmak zikr olunan ağnamın isalda takım çıkartıb ber vechi mu'teber beher takım yeni müşiryara bahaleri maden emini tarafından verilmek üzere zikr olunan mehellerden addi zulüm kafalardan küllice olunan Kâryelere tevzi ve bile tevakuf kömür teflik riayete iş bu emir şerif celili şayan vasıldır. Hilafından hizr eylesin. Şöyle bilesin ber alemet-i şerife itimad kılāsın

Veselnâ Fi 22 Safer-ül hürsene isna semanin ve miet ve elf (1182) (22 Safer 1182) (8 Temmuz 1768)

Belge No: 10/b.3

Safukli Oğlu Mustafa'ya meclis-i şeride intisablı Ali Oğlu Muhammed muvacehesindeikrar-i kelâm edib kendi yirmidört kuruş bana ver eger alişah gelir. Ana

mutaallık deva ederse ben-damin ve kefil dediktebu mehelle keyd olundu. Fi Rebiüllevvelsene isna ve semanin ve miet ve elf

Hacı Efendi Ferit Ömer Ağa Berber Mustafa Paşa Muhsir Seyid Ali Paşa
İmam Mehdiye

Belge No: 10/b.4

Harbiye tımarına mutasarrıf olan El Hacı Mehmet Ağa İbni Hacı Abdurrahman Ağa Meclisi şer'iyede şöyle tavriri kelâm. Tımar mezkûru mukaddem mutasarrıf bulan Calik Oğlu Salih harbi demekle maruf tımar toprağı bundan akdem tarafı şeriden mezkûr Çalik Oğlu iltimasıyla üzerine naib gidib hudud ve sinuru beyanıyla tımar toprağ-i has tarafından ve ann tarafından adamları muvacehesinde sabit olub tımar toprağı olduğuna hüccet ve sened olub ol yerlerlerin uşur ve rusulni sipahi çalik oğlu keyl ve tâ'şir ve zabt ettiği vukuf olunan kimselerden sual olunsun. Dedikten müsliminden Zaza Mehmet'in Oğlu Seyyid Halil Paşa ve Seyid Emin Paşa ibni Mehmet Eskici Hasan Oğlu Mu'tik Mehmet ve tahalu Seyid Ali Paşa şahadet ve ihbarları kaydır.

Fi 27 Rebiülahir sene 1182 (10 Eylül 1768)

Ali Ağa Hacı Mehmet Ağa Alişah Hamideli Hasan oğlu Tahir Paşa Hamamcı Oğlu İbrahim

Köse Halil oğlu İbrahim Paşa Mısırlı Ali Paşa tabii Mustafa Ağa Fetevetlü Ağa.

Belge No: 11/A

Belge No: 11/a.1

Bila tashih her ne murad olursa sıhhat ve hakikiyeti ihbar olmadıkça i'lam olunmamak babında desturun mükerrimun muşirun mufhemun nizam'ül âlem mudebbir'i umur'il cumhur bil fikr'is-sakib mütemim'ül muham'ül enam bir-re'yi saib mumehhid'i bünyan-ı devlet vel ikbal müşir'i erkân-i saadet vel iclal el mehufu bi sunufi avetifi melik'il âlâ Anadolu'nun orta kolu nihayetinde vak'i olan vüzerayi îzam edamallahu teâla iclalehum ve eâzem-ül ümeraül-kiram meraci-ül kübera-ül fahham ulul kadr vel- ihtiram eshab-ül izze vel- ihtişam mahfufu bi mezidi inayeti-el melik-ül âlâ mir-i miran-i kiram dame ikbalehum ve ekda kudat'ül müslimin evla vüllat-ül muvahidin meâden'ül fezail vel- yakin rafi-ül ûlum'iş-şeriatı ved-din varisu ulüm-ul enbiya vel murselin el me'ufu bi mezidi inayet-il melik'il muîn mevali-i fahhan zidet

fedailuhum ve mefahir'ül kuddat vel hukkam maadenül fezail vel kelâm-i fadil zade fadlehum mefahir'ül emasil vel ekram mütesellimler ved-diyunlar ve alay beyleri zade kadrehum ve mefahir'ül mustehfizin vuzeralar zade hifzehum tevki'i refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki memalik-i mehrusemde vaki' ektar ve emsar ve kasabat ve kurada sakinin ve mutevasilin olan amme-i ahâliye -i ve kafe-i zir ve sitane riaya ve biraya kasibati şeriyeye müteallik kâr ve kesbleriyle meşgul olub kendi hallerinde olanlar daima ziyri cenahi re'fetimde hoşhal ve mutmenin'ül bal olmaları mukteza- i sired-i merdiye-i cehanbanidenolmağla fi ma ba'd tehti kazalarımızda cerayim ve measim irtikâbına cesaret ile meheline sui halleri zuhur edenlerin vesair arz ve i'lamı mukteza mavaddın ve diyanet ile ma'ruf ve istikamet ile mevsuf sukat muvahidiyenin ehbar ve şehadetleriyle sıhhatı ve hakikati mutaâyyin ve mutahakkik olmadıkça vurud tımarlarına arz ve i'lam tasaddiden ziyadesiyle teveki ve tehaşi olunmak cümlelerin ve bi tahsis hukam-i şeriat ğerranın lazime-i zimmet-i diyanet vacehe-i ahde itisaf ve hakkaniyetleri iken bu esnalarda ve etraf ve eknaftan nubnu vurud eden ûruz ve mahderin ekseri muallil bil ağraz ettiği müdamın ve mefahiminizi musteyaf ve hükümetimizden makeddem varid olanların muğayyir ve munakisini hurus ve mehder dahi zuhur edip bu takrip ile hak ve bil mülk fark ve temizi ve vuku bulasız.

Umur-i ibadın tevcih ve tevfiik ve teshih ve tetbiki hariç-i daireyi imkân olmağın imdi siz ki vuzera ve mir-i miran ve sair mumi ileyhim siz iş bu emri şerif vaci-ül imtisalım her kangınızın taht-ı hükümet ve kazasına varıb dâhil olur ise cümle muacehelerinde alaniyeten kiraat ve muhakemedem sicillata sebt ve medmun-i münifi üzere amel olunub ba'del yevm taht-ı hükümet ve kazalarınızda bazı kimselerin eğer dert ve tehaddaber ihdarları ve eğer vurud ve tehaddi ihdarları ve eger ahz ve haps ve kalâ bendleri ve eğer diyari ahire nef ve ecel ve tazib ile tedib iktiza eder haletleri ve eğer cerayim ve measim irtikâbına cesaret ile ûkubat'i meşruâdan şer'ân haklarına tertib-i ceza icâb eder. Keyfiyetleri ve sair arz ve i'lamı muktezayi mevadde zuhur ettik de dahi mahallimde diyanet ile muvsuf ve istikamet ile ma'ruf nukati muahidenin ihbar ve şehadetleriyle mutaayyin ve mutahakkik olmadıkça tema' hame ve celb-i mal sevdasına düşüp veyahut eğraz-i fasideye bina'i nefsil emrin hilafını arz etmekten bi ğayet hizr eylesesiz. Şöyle ki balada tastir olunan hususlarda ve sair mevadden hüsn-ü hal üzere olanların su-i halini ve su-i hal üzere olanların hüsn-ü halini arz ve i'lama cesar etedip sonra hilafı zuhur etmek ihtimalı olur ise siz ki mevalisiz keble istifail müddet azliniz ile iktifa olunmayıp bir bir mahalle nef ve icla olunacağımızı ve siz ki

kadilersiz ve kat'ân bir türlü üzür ve cevabınız işğa ve azliniz ile iktifa olunmayıb yeriniz kazasker ruznamcesinden hak olduğundan ma eda eğer mensab ve eger estaneden mulazemet hâsılı bulunduğumuz mahalde haklarınızda muamele-i şedide icra olunacağını mukerrer ve muhakak bilib ve siz ki mütesellimler ve diyunlar ve alay beyleri ve vuzeralar siz balede bast ve temhid olunan mevaddın külliyesinden siz dahi nef's'il emrin hilafını arz etmekten bi ğayet tebîyet ile arzlarınızın hilafı zuhur etmek ihtimalı olur ise aslen azliniz ile iktifa olunmayıp bila te'hir eşşed-i ukubatile cezalarınız tertib olunacağını mukerrer ve muhakkak bilib akibeti emri ana göre ber hoşça teemmül ve mulahaza ve gereği gibi basiret ve intibah üzere hareket eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusul bulduk da bu babda vech-i meşruh üzere şeref yafda sudur olan ferman vacib'ül ittiba' ve lazim'ül imtisalimin medmun'i itaât mekrun ile amil olup. ber muhalefinden ğayetel ğaye ittikave mücanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz alemet-i şerife itimat kılasız. Teharruren fi avasiti şehri muherrem-ül haram li seneti isna ve semanin ve miete ve elf.

Mucibince mektub hazreti Sadrazamı ve kuddati nevabe veliül niem kazsaker şeyhülislam efendi hazretlerinin mektub şerifleri tatar ağa yeriyle vurudu. Fi 27 Rebiülevvel sene 1183 (31 Temmuz 1769). El mehrur İstanbul ve Halidin Efendi.

Belge No: 11/B

Belge No: 11/b.1

KOYUN FERMANI

Desturun mekrumun Anadolu'nun orta kolundan Diyarbakır'a varınca vaki' olan vüzera-i îzam edamallahu iclalehum ve â'zem'ül ümera'il kiram mir-i miran'ikiram dame ikbalehummin mefahir-ül kudat vel- hukkam meâden-ül fezail kudat ve nevvab zade fedlehum ve mefahir-ül emasil vel- ekran mütesellimler ve kethudaları ve yeniçeri süvarileri ve hevas ve sevk ve zabitanlar ve zuâmatve tımarlubaşlari ve sair zabitanve âyanı devlet zade kadrehum tevki'i refi' humâyuna vasil olacak malum olan iş bu emir üzere Vilayet-i Anadolu'da vakî büldan ve emsar ve kasabat ve kurevan sakın fukara raiyetin ve sair erbab-ı ticaretin ve koyun ve göçer âşair ve kebail ricalinin yedlerinde bulunan eĝnâmı furudet için kendi ve hevahişlariyle yürütüp asitane-i saadetime götürüp kasap başlari taraflarından ve tarafı ahirden taâruz ve mudahale olunmaksızın, kendileri furudet ve ba husus sinin madiyeden sadır olan evamir-i şerifimle eĝnâm

götürenlerin cümlesi ve yola gelen kimselerden bila nizâbey' ile intifâ'bı seyyar ve kesb ve kar eyledikleri cümlelerin malumu olup ve yalnız Rumeli Canibinden gelen eġnâm İstanbul'da olan ibadullah'a vefa etmeyip Anadolu tarafından dahi kisret üzere eġnâmtevarudi mukteza olduğuna binaen Anadolu canibinden gelen eġnâmdan canıñni tutulması men-î külli men olunmakdan nañi geçitleri ve mekerr ve mâ'berleri asitane-i seadetime koyun götürülenler mu'taden mekair âlâ terik'ül bedîi müsüne mutalebe olunmamak ve bu mekule bey için eġnâm götürülenlerin eġnâmlarıyla emnen ve salimen astina-i aliyeye teyessür ve emrar ettirilmenin fermanım olmaġın iş bu emir şerifim isdar ve Sadrâzam ağalarından kudvet-ül emasil vel-ekran ibadullah zade kadrehum ile emir olunmuştur. İmdi ber vechi meşruh türkmen ve celb taifesinden ve sairlerin götürdükleri koyunlar rızaları ile diledikleri kimselere bey.

Fi Evahiri şehri Ramazan 1181 (Ocak/Şubat 1768) İstanbul Muharrer Vaselna Fi 25 Rebiülevvel /1181 (21 Ağustos 1767)

Belge No: 11/b.2

MUSTAFA PAŞA HAZRETLERİNİN BUYRULDUSU

Halen bakidere mültezimi Alay Begzâde Ömer Ağa ve mekerinin ve Kidağ ve Baki dere ve göl kâryesi ihtiyarları ve ahali ler enha olunur ki Ümeranlı ve Kartal oğullar eşkiyaları birbirleriyle ittifak ve ittihad ve âvn ve istimdad berle ibadullah keyd ve mudirret adet-i mustemirlerinden olmakdan nañi eşkiyayı mezkûrlerden Kartal oğulları Molla ve Bego ve benu ve Hacı Ali oğulları ve Perçikan aşiretlerinden Gülle-i Mustafa ve avne-i sairleri enva-i fesadet ve melânelerinden bir nevi bundan evvel Babikli Kemal İsmail beyin hanesini basup ehval ve eşya-i mevcudın ġarat ve kâryeyi ihrak ve birkaç kimseleri katl ve yetmiş beş bin kuruş teâddi-i hasarat ve mudiretleri olmakdan nañi husus-i mezkûr devlet-i aliyeye arz ve mahder olunmakla layık oldukları vecih üzere haklarında icrayi ehkam ve hususat-i saireyi mutezemmin tarafımıza hitaben ferman-ı âlişan isdar olunmakla Güllü-i Mustafa ve Amaranlu ve Kartallu ġelalından Molla ve Beyu ve Hacı Ali oğulları ve aveneleri olan eşkiya-i sairenin dahi her ne mehellerde ve gerek kâryelerinde ekin ve mahsul saireleri var ise tarafınızdan zabt ve rabt ve hıfz olunması mukteza olunmakla ber vechi meşruh bulunduğu mahellerden zabt ve rabt için iş bu buyruldu tehrir ta'yin olunmaġla husus-i merkume intibahi besiret ve dikkat olup ferman-ı celil-ül itibarın kemal infazına serfi kudret ve tahrir ve imkân olunduğu üzere eşkiyayı mezkûrenin her ne mehelde olursa

mahsullarından habbe-i vahidesi ketım ve ihfa olunmayıp tarafımızdan zabt ve cem ve hifzine tayin olunan merkume teslim ettirilip, husus-i mezkûrden ilcam kari mulahazıyla hilafından ziyade hizr ve tevekka eyleyiniz.

Fi 3 Rebiülahir sene 1183 (6 Ağustos 1769)

Belge No: 12/A

Belge No: 12/a.1

KATIR MUBAYİÂSİ İÇİN SADIR OLAN EMRİ ŞAYAN SÜRETİDİR

Emir'ul-umera-il kiram kebir'ül kübera- el feham zevil kadr vel-ihtram sahibül izze vel-ihşam el mehfuku bi mezidi înayel melik'il a'âla Malatya Sancağı mutasarıfi dame ikbalehu ve mefahir'ül kuddat vel hükam meâden-ülfezail vel-keîâm Keban ve Ergani ve Malatya ve havalisinde vaki kazaların Kadıları ve naıpları zade fadlehum tevki'i refi'i hümayuna vasıl olacak malum olaki sen ki mir-i miran mumi ileyhisin Estabir amire kalmanda tabii kışla kalan mevcut demiri iştirandan bazen merde ve bazen amel me anide olanlarının yerlerine hini iktizada mevcut bulunmak için be herhal bir miktar astor mubyiâ ve mevcut ettirilmesi mubteza olduğuna binaen ala-i meskurde vakii kazalar ve burada bulunan mahallelerden elli katır işтира mubayiası tertip ve sinini sabıkada mubayaa olunduğı üzere ve her katırı mükemmel takımı ile yüz yirmi beş kuruştan elli katır işтира bahası altı bin iki yüz elli kuruş ve mubayea olunan mehalдан astinai sadetime gelince be her katırına ber vechi mu'tad on dokuz kuruştan dokuz yüz elli kuruş nefaka bahaleri cemân yedi bin iki yüz kuruşa baliğ olduğü hesap olunmakla mebleğ-ı mezkûr bir kat'a mumdi-i suret-i defter ile kapı kethüdan tarafına teslim ve ol vecihle tarafına teyessür olunmağın imdi marr-üz zıkr elli katır işтира güçlü ve kuvvetlü ve tevanen ve ğayet kendide ve i'lan olmak şartıyla ala-i mezkûrda bulunan mehalden mubayiası fermanın olmağın haseten işbu emr-i şerif alişanım isdar ve ifsal olunmuştur. İmdi vusulunda mevkufatında mehraci mehmur ve mumdi-i suret-i defterde mestur olduğü üzere elli katır işтира güçlü ve kuvvetli ve tevanen ve ğayet kendide ve i'lam olmak şartıyla mükemmel takımı ile yüz yirmi beşer kuruştan icâb eden bahalarını nekd ashabına teslim eyleyerek mârifet-i kelâm alayı mezmurda bulunan mehallerden işтира bahalarının makbuzlarını muşîr-i hüccet-i şer'îye ahz ve hazire-i amire defterlerine kayıt için ve saadetime irsal ve isala mezid-i say' ve hareket eyleyesin şöyle ki zıkr olunan asturanın akçesi vechi mechuh üzere kapu kedhudan vasıtası ile irsalden maksut emr-i mubayiada ashabı asturan ve nekaraya ğadere tesebbih olmak meslahatine mevni olup

seliana ve tekâlifi saire mislu teâddi ve rencide olunmasına katên ve cezmen rızayı hümayanun olmamağla zinhar ve sed zinhar astoran bulunmayan kazalara ala seviye matlup olan işтира eden kulak ve bıçak hisseleri terh ve tehmil ve tevzi' misillü vechen minen vucuh birferden rencide ve tadı olunmayıp dâhil-i havza-i hükümette olan kaza ve kurada mevcut bulunan iştirandan fi mezkûr üzere ba intizamınımubayiâ ve icap eden bahalarını ashabına ân nakd teslim eyleyerek güçlü ve kuvvetli ve tavanen ve ğayet a'la olmak şartıyla bir gün akden mubayiâ ve tekmil ve hizmete gelenlerini tedarik vebâ'del tekmil esna-ı rahide üsküdarı gelince be her katarına on dokuzar kuruşdan nafaka bahaları tarafından ta'yin olunan mutemit aleyhi eminlerin yedleriyle verilerek birgün akdemder aliyeme teseyyür ve istabil amirem tarafına teslim eylemege ihtimam ve dikkat ve nafaka bahalarından ketim ve kat'i ile canıp-imir için mubayiâ olunan asturani hilal-irahide telef ve helak ettirmekte mubaâdet ve memur mubayiâsı olduğı asturani vechi ahsen ile mubayiâ ve der saadetime nakl ve teseyyüre eyleyesin. Şöyle ki maazallah bu babda tema' hame tabiyet ile raiyet ve sair ashabı asturana ğadere ve teaddiyeye cesaret ve bu vecihle tarafı hümayunuma inkisari muaddiyi halet zuhuruna sebeb ve illet olmak ihtimalın olur ise siren ve alenen tefehhüs olunarak tehnik oldukta ervah-i tayyibe-i ebniyeyi îzam hakkı için bir türlü cevaba ğader teyap olamayıp ikab itişiyab haserdaneme mezheriyet ile ve hini mukadderat ve melalet olacağını fikir ve mulahaza eyleyerek hümayun femanı olduğı vecihle mubayea olunacak asturandan her kimlerden alınır ise bir akçe verincesi nicketim ve katleylemeyerek kâmilen ve kâmile ashab-ı yedlerine teslim eyleyip hilaf-ı rızayı hümayunun hareketden tehaşa; vemücanibeteyleyesinve siz ki kuddat ve nevvab mumi ileyhim siz husisi mezkûrede sizler dahi ihtimam ve dikkat ve hilaf-i ashabi asturana

Belge No: 12 /B

Belge No: 12/b.1

Cevr ve eziyet bu babda harac-i ilam ve hüccet namıyla bir akçe ve bir habbe talebiyle canip-i miriye ğader ve haserete mubaderetile hilaf-ı rızay-ı hümayunu hareketden ziyade hizr ve mücanibet eylemeniz babında ferman-ı âli şanın sadrolmuştur. Buyurumdum ki: Hükmü şerifimle

Varekde bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur olan iş bu emri şerif celil'ü şen vacib-ül itibâ ve lazım-ül imtisalimin medmumu itaât makrunu ile amel olup hilafı ile ved'i hareketten bi ğayet ihtiraz ve ictinab eylesiz şöyle bilesiz alemet-i şerife

itimât kılâsız teharüren fil-yevmi samina şer Rebiülevvel sene isna semanin ve miet ve elf.

Ve Salna Fi 7 Cemazielevvel 1182 (19 Eylül 1768) İstanbul Mehruşu

Belge No: 12/b.2

Şeriât şîâr Harput Kadısı Faziletli Efendi Zade Fadlahu. Ve Serdar-ı İzzetlü el-Hacı Ahmed Ağa ve eġavat-i saire zade kadrehüm.

Lehde olunur ki: Bu defa devlet-i âliyeden mahsus mübaşir mârifetle vurun eden emr-i aliyede matlub buyuruldu. Elli kadar katır istablı amire-i nefsi-i humâyun taht-i revan için olmakla irsal olunan müreşele-i şerîye mucibince Harput Kazası'na tahsis olunan altı katırın be her katır fukara-i merhemeten beşer katır olmak üzere ve mükemmel takımı zikr olunmakla takım mezkûre çift bayraklar. Ve puşide ve puskul ve can ve boncuklar otuz kuruşa ancak olur olmaz olduġu surete dahi asline-i âliye civarında hâsıl gelir melhüz ve tahmin olunmakla mar'uz-zikr altı katırın beher katır beşerden otuz ruuz tavanen katır ve istablı amire-i saadetime ve nefsi nefis humâyuna layık ufak olmayıp kabir olmak şartıyla ber veci muharer gü zade ve tavan ensenden tedarik-i ve çen ruz tarafından müheyya ve tarafımıza sevk ve irsal olunmak için iş bu buyuruldu tahlil ve irsal olunmuştur. Bimennihi teâla vusulunda ber mutlak emri alişan beher katırın ecanib-i devlet-i aliyeden i'ta buyurlan yüz yirmi beş kuruşdan iktiza eden yedi yüz elli kuruş tarafında i'ta ve teslim olunmak üzere olmakla maruz zikr katırları âvni hakile çenruz zarfında hazır ettirilip tayin olunan mübaşir merifatle beher katırına bir her bende tayin ve tarafımıza irsal ve teseyyür olup maazallah tema'yı hametebiyeti ile hilaf-ı emri ali hareketden ihtiras olup mücib buyurulduğumuz ile amel ve hareket ve müğayirinden kemal-i tevekki ve tehaşa eyleyesiz diye.

Tahrir: Fi 27 Receb sene 1182 (7 Aralık 1768)

Belge No: 12/b.3

Harput Kadısı Faziletli Efendi ve Serdarı Hacı Ahmat Ağa

Sancaġı memalik hasmın tayin olunan mübaşir mârifetle âlâ eyyi halin huzur-i şer'e ihdar ve tarafu'î şer'î ve icra-i hak olup sumtre havetinden ziyade mübaâdet ve icraya dikkat berle ihkak-i hak olduğunu sıhhatı üzere arz ve i'lam eyleyesin diye.

Tahrir: Fi 28 Muharrem sene 1182 (14 Haziran 1768)

Belge No: 12/b.4

Devletlû inayetlü merhametlü Sultanım Hazretleri, devlet ikbal ile sağ olsun arz-ı hal kulları budur ki: Palu kazasından Anguran nam karye sakinlerinden olup sekiz seneyi mütecavizdir. Bir miktarda var Harput'a götürüb feruhat edip yüz iki davar baki kaldı ve nevbliki rüknişeh Bezanlı Hacı Oğlu İsmail sanık muği nam karyeden üzerinimize gelip senin karındaşında benim alacağım vardır diye darb edip bir gözümü ve iki parmağımı kesdip ve otuz kuruş akçe yüz iki davar ve iki kılıç ve iki kalfan ve iki adamın sair örbe eşyalarımızı gasb ve garat edip ğaderi küllü eyledikleri ecelden ba'dehu talep eyledikte yüz kırk kuruşu teslim eyleyip, mabakiyesi halen yedlerine kalmakla bu ana değin hakım icra olmadı. Devletlü inayetlü efendim merehimi aliyelerinden bu mezkûreyi külliyetli mübaşir kulların tayin edip bu eyamlardan biri dahi yirmi davarımı cebren aldı merkumamız halen Harput Ovası'nda olmakla mezkûru huzuru âlilerine ihdar ve murafeâi şer'île hakkım ihkak-i hak buyurulmak babında baki ferman devletlû inayetlü merhametlü efendim hazretlümindir.

Palu'dan Nebi kulları

Mübaşiri Yola Sığmaz Çokdar Yusuf Ağa

Belge No: 13/A**Belge No: 13/a.1****SURET-İ BA FERMAN-I ALİ ŞANIDIR**

Destur'ul mukerrem muşir-i mufahham nizam-ül âlem mudebbir'ül umur'ül cumhur bil fikri sakib Diyarbakır Valisi Vezirim Paşa edamallahu teâla iclalehu ve kudvet'ül kuddat vel-hükkamaden'ül- fadl vel-keîâm Mevlana Harput Kadısı zade fedlehu tevkii refii' humâyuna vasıl olacak malum olaki devleti aliyeye varidati Keban madeni imâl ve iyradı için iktiza eden kömür behasına medar olmak üzere Harput Kazası'ndan bı her sene muttasıl fermanım olan emvad-i seferiye ve hederiye ve mârez muafiyetleri mukabili madeni mezkûr emini tarafına teslim evvela gelen on üç bin beş yüz kuruş, bin yüz seksen bir senesine mahsuben âceleten tahsil ve emr-ül ümera-il kiram Rumeli Beglerbeği'si bayesiyle Malatya Sancağına mutesarraf olan olup Ergani ve Keban madeni emini olan El-Hacci Mustafa Paşa damet meâliye hutarafına teslim muktedası olmakla kaza-i mezkûrun imdadı seferiye ve hederiyesi ve muâfat mukabeli olan mebleğ'i mezkûresinin veziri muşarıleyhimin mârifet garberani evvela yerli yerinden bieyyi-i hal tahsil ve kömür behasına herec ve sarf olunmak revinde Paşa-i

mumi ileyhi tarefiye teslim-ül yed fermanım olmağın imdi iş bu emr-i şerif Alişanım vusulunda kaza-i mezkûreden mahsuben imdad-i seferiye ve hederiye muafiyet mukabile olan meblağı mezkûr mârifet şeriyle bi eyyi hal yerlü yerinden cem ve tahsil ve Paşa-i mümi-i ileyhiye tarafına teslim ettirilmege bezli celli himmet ve sarfi küli mekiyyet eylesin. Ve sen ki Kadı-i mümi-i ileyhisin baz-zıkr kömür maddesi madeni mezkûrun azam umirinden olmakla tehir ve tesamû' ve ihmal ve tekasul misulli hareket ile teattul-i meslahete bais olmakdan bi ğayet ihtiraz ve ictinab eylemek babında ferman-ı alişanım sadır olmuştur. O, vusulunda buyurdum ki: Hükümü şerifimle vardıkda bu babda vechi meşruh üzere şerefiyeti olan iş bu emri şerefiyafta sudr olan iş bu emri şerif celil'üş şan vacib'ül imtisal medmuni itaât mekruni ileamil olub hilafıyla ved'î ve hareketten bı ğayet ihtiraz ve ictinab eylesesiz şöyle bilesiz: Alema-ı şerifime amel eylesesiz. Sene İhda ve semanin ve miet ve elf.

Vesselna Fi 14 Rebiülevvel sene 1182 (29 Temmuz 1768)

Belge No: 13/a.2

KAPUSUZ HAKLARINDA VE SAİR EKRAD EŞKİYA HAKLARINDA

Şeriât şîâr Harput Kadısı faziletlü efendi zade fadlehu ve mefahir'ul ekran Harput deyuhasi mir ve Serdarı Ağa ve âyan'ı vilayet ağalar işarlar ve ocaklı ağaları ve ihtiyarları ve Kurra ve muzariâ ihtiyarları ve mücmeleten ahâlileri lehda olunur ki bundan esbek vufketle haklarına avamir âliye şeref yafda sudur eden kapusuzlundaki ve sair keşt ve kezar eden ekrad ve eşkiyanın erukların kat'ı ve şer'ân haklarına lazım gelen ceza tertib ve icra olunmak hususları te'kid ve tahdidi temhir olunduğuna binaen avn'i inayet-ibari ve bi himemi yumni ikbali devlet cihandarı tarafı bi taraf ve tenzir ve ekidi mutazanmin buyruldu. Adide adidde tahrir ve irsal olunmuş idi. Ol vakitden beri ebnayi sebil ve gerek fukarayı raiyet ve sukani memleket esvei hali ve emn ve refahiyet ah valide olmaları ile isticlab ve dâ'vati heyriyyeye meşkuli rakin bu dafa kapusuzlundaki ve sair şakavet beş ve ekrad-i eşkiya makuleleri Harput Ovası'nda leylen ve neharen konup ve göçer ve riayı berayaya enva-i ğeder ve teaddi ve hesaret ve cevri ve eraye tesaddi olunduğu tarafımızdan tevarud eden ilam şeriyeden malum olmakla ez kelim me'luf ve meftur olduğumuz halet dikkat ve teşmir saîd himmetimiz muktezası bu güne heraket na ber caye ve ğeberi mücib halat nasturaya iğmad-i ayn Re'fet olunmayıb demir ve munirimde bertunma olan fukara-i raiyete şevket ve merhamet ve her halde sevni himayet bulunur ki bundan böyle dahi sermu fukarayı

raiyete cevri ve ezaya bir türlü ruhsat verilemeyeceği zahir ve numayan olmanın fima be'd Harput Ovası'na vurut eden kapuluklun datı yedlerine olan büyük mührüyle buyrulduklara nazar ve yenice zeyrinde musahheh küçük sahemimize itibar ve kendi hallerle imrarlarına bezl-i iktidar olunub bundan ma'ada Palu ve Diyarbakır ve Malatya ve Eşvat caniblerinden murur eden yundad kayusuz otağla istisal cezalarını icraya dikkat ve hebbeyi vahide-i nim verecek verilmeyib ve Kâryelere kondurmayıb tard ve teb'îd ve inat ve muhalefet ve muharabiye tesaddi edenleri

Belge No: 13/B

Şeran cezalarını tertib olunmak hususunda vufuri gayret ve mâ'bergahları sed ve bend ve hifz ve ceraset olunmak için iş bu buyuruldu. Tahrir ile irsal olundu. İnşallah vusulunde vechi meşruh üzere hareketve sermu ihmal ve tekasul ve kusurdan mubaâdet olunup def'i mezarreti eşkiyaya say ve dikkat ve ihtimam olunup ber mucib'i buyurları âmel ve hareket ve hilafından ittika ve mucanebet eyleyesiz diye.

Fi 14 Receb sene 1182 (24 Kasım 1768) Vesselna fi 16 Receb sene 1182. (26 Kasım 1768)

Belge No: 13/b.1

Şeriat şiar Harput Kadısı Faziletli Efendi zade fedlehu ve Serdarı Hacı Ahmed Ağa ve cümle Ağavat ve ocaklı ağalar; bâ'det-tehiyye emir olunur ki şeyh emir oğlu ve levhenin Deli Hasan'ın bu taraftan dava hapsi olup ve halan hanesinden ihtifa eylediği yekinen ve sahihen malumunuz olmakla bi avni subhanehu ve teâla ahz ve girift ve mahbusen tarafımıza ihdar için rikab Tüfenkçi başımız Ahmed Ağa ve muînde bulunan bölükbaşımız Bilal Ağa tâ'vin ve irsal bulunmağla iş bu buyruldu tahririne mubaderet kılındı. Bi mennihi teâla vusulinde mârifet'i şer'i mârifeti ile mezkûr Deli Hasan'ı ahz ve mahbusen tarafımıza ihdar eyleyip meâzallah teâla firarından ve yahut behanei ahir veliyyete ve leâlle ile ruhsat vermeniz lazım gelür ise sonra birilen cevaba kadar olamayacaklarınızı muhakkak bilip mücib-i buyrulduğumuz ile ahmel ve hilafından bi gayet hizr ve mucanebet eyleyesiz diye.

Tahrir Fi 15 Receb sene 1182 (25 Kasım 1768)

Belge No: 13/b.2

Vezir müşirifetlu ve fuyuvetlu ve merhametlu

Hafız Mustafa Paşa hazretlerinde üç tuğ ile

Osmancıktan gelen buyruldu emirler kahveci yedi ile

Halen Keban madeninde emin şerafetlu Muhammed Efendi ve maden-i mezkûre merbut kazaların kadıları ve tevabi ve zabıtları ve Ergani'de Emin İzzetlu Ahmed Efendi ve Ergani'ye merbut kazaların tevabi ve ümeraları ve sairleri bâ'det-tehiyye lehda olunur ki ol taraftan mufariketimizden bi avni sübhanehu ve taala osmancık menziline nuzulümüzde avatıf-i âliye heserdaneden üç tuğ ihsan olunup ve teşir nuât ve vuzerat berat alışanı birkaç günün tarafında rical-i devlet-i aliyyeden bir kimse ne ile aceleten tarafımıza vurud eyleyeceğini ve Sivas ve Diyarbakır ve Erzurum Vali'leri seferber olmak tekeri gerek Malatya Sancağı hududu ve gerek Madenlerin hududu ve eşkiyasından başka haric ez hudud ve sınırın hıfz ve heraseti cümleten tarafımıza tefviz ve ihale olunup inşallah birkaç gün osmancıkta istirahatden sonra ol hevalilere avdet ve gayretimiz muhakkak olup ve bi mennihi teâla Sivas'dan ol hevaliyelere garib olduk da teftiş ve tefehhüs ve tahassül mal-i miri ve te'dibi eşkiyaya şurû olunacağını cümleye ifham ve suret-i buyrulduyeyi cümle kazalara irsal eyleyip maazallah teâla bundan akdem verdiğiniz nizam keviyenin muğayiri bir taraftan hareket zuhur eylediği avni rebbi kadir ile ol tarafa vurudumuza mesmuûmuz olur ise sonra bir türlü cevaba kadir olamayacakları cümleye telkin olunup ve siz ki taifeyi madeni kebansınız. Ve kömür nakli eden kaza ahâlileri mukeddem verilen nizami kaviyyenin hilafında sermi kusur ve küsur olunmak ihtimali olursa ber vecihle cevabe kadir olamayıp giriftar-i azab olacaklarınızı muhakkak bilib mucib buyrulduğunuz ile amel eyleyesiz diye.

Tahrir Fi 12 Şaban sene 1182 (22 Aralık 1768) vesselena Fi 20 Şaban sene 1182 (30 Aralık 1768)

Belge No: 14/A

Belge No: 14/a.1

Ekber-ül ümera-il kiram kebir-ül kübera-ül fehham zül-kadri vel-ihtiram sahib-ül îzze vel-ihtişam el-mahtessu bi-mezidi inayetil-melikil-âlâ.

Halen Keban ve Ergani madenleri emini olup Rumeli Beyliği bayesiyle ber vechi evvelden Malatya Sancağı'na mutasarrıf olan Hafız Mustafa Paşa ve damat meâliyehi tevki'i refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki Erzurum ve Diyarbakır ve Sivas Vali'leri sefer-i humâyun nusreti makrunuma memur olup havali-i mezkûre ekrad eşkiyası ve kapusuz ve kuttââ'makulelerinin surette cevlanda dahi olmakla mahâli

mezkûrede vüzerâ-i izamımdan hali kaldığı eşkiyayı mezkûrenin ve gerek ebna-i sebil ve ahali -i beleden ve kuraya ve madenler etrafına ittisal-i hesarete cesaret eylecekler ihtimalinden beîd olmadığına bina enbı her hal eyalet merkumesi semt ve civar olan mahelde bir vezirin vucud ve keyyamı ve etraf ve eknafı muhafaza ber himayet ve siyanete ve tenkil ve isti'sal-i eşkiyaya bezli mukadderat ve ihtimam eylemesi lazime-i halden ve min zatinde aşındar ve muhafaza-i vilayet ve te'dibi ve tenkiler bab-i şekavet ve gavayete sahibi liyaket ve iktidar olup senden herhalde dıl huvad melukanem muvafık hizmet-i makbule ve me'ser-i memduhe zuhuri melhuz-i tebî mekarim nebî heserdanem olduğu halden haliyen hakkında mezid-i inayet âliye şahaneve mezziyet-i re'fet seniye-i şanenim zuhure götürölüp iş bu bin yüz seksen iki senesi Şaban-il muazzamın dördüncü gününde şerefnate sudur eden hatt-ı humâyun inayet mekrunim mucibince madenler üzerinde katık ve eyalet merkume varup ahz ve isti'saline beziltab ve kudret eylemek şertiyle avatifi âliye melihani âvarifbe heserdanemden zikr olunan Malatya Sancağı bir vechi arpalık yine senab ibka ve paşanın rutbe-i samiye-i vüzerat ile terfi-ive îla kılınmak âlm için tayin olunmuştur. Bütün Rumeli hatt-ı humâyuna muhitim makrunimle sadır olan ferman celil-ül kardım mucibince zikr olunan Malatya Sancağı'na rutbe-i valiyi vuzerat ve şurutı merkume ile bir vechi arpalık kemakân sen mutasarrıf olup zart ve rabtinden ve riâya ve bereyanın himayet ve siyanatından ve def'i ve ref'i teâddiyat mezalimden ve minvali muharrer üzere zuhur eden ve tekmilinde bezli iktidar ve sarfı say peşpar eyleyip min ba'd fukarayı reiiyyet ve sukuanı vilayet ve kıntani memleket ber vecihle zulum ve teâddi ve tecavuzdan bi gayet, ihtiraz ve ictinab olası. Şöyle bilesin alamet-i şerife itimat kılası.

İrsali İstanbul mührüsü.

Fi şehri Şaban el-muâzzam es-sene isna ve semanin ve miet ve elf.

Belge No: 14/a.2

Destur mukerrem muşir-i mufehhem nizam'ul-âlem müdebbir-i umur-il cumhur bil- fikris-sakib mutemmi meham' ül-enam bir-rey' is-saib mumehhidi bunyan-i devlet vel ikbal müşiri erkân-i seadet vel-iclalel- mahfufu bi sunufi avatif-il melik-il ala.

Keban ve Ergani madenleri emanetlehalen Malatya Sancağı mutasarrıfı olup bu defa rutbe-i âliye vüzeratı ile nişani terfi ve a'la kılınan Vezirim Hafız Mustafa Paşa'na edamallahu iclalehu tevki-i refii' humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Seki vezir müşar ileyhisin cebin liyakat ve isti'babında lamî' ve satî' olan ber tumuhri reşad ve istikamet

muktedasınca destur'ı ekrem muşir-i efhem nizam-ül âlem nazım münazim-ül ümem halen sâdrâzam ve vekil-i muttak keviyül himem-i Hacı Muhammed Emin Paşa edamallahu iclalehu ve menahiki bi-teyyid iktidara ve ikbalenin hakkında olan hüsn-i şehadet binaen bazı hizmetinden istihdam olunmak melhuziyle astine-i seadetime gelmek için bundan mukaddem tarafına emr-i serif âli şanın irsal olunmuşdı. Ancak Erzurum ve Diyarbakır ve Sivas Vali'leri ol baharda sefer-i humâyuna nasri mekrunume memurlar ve havali-i mezkûrede ve tevaifi ekrad ve kutta-i terik eşkiyasının cevlagahi erbabi şekavet ve ğavavatın mastar ve mevaları naşi ol hevali nizam-i izamımdan hali kaldığı surette eşkıya mekuleleri ferehe ve fırsat bulup tüccar ve ebna-i sebile ve büldan ve kasabat ve kurra ahali ne ve madenler hevalilerine isali hasarete cesaret eylemeleri ihtimalinden olmadığına binaen böyle eyyamda nuri bı her hal eyalet merkumeye seminet ve cevaz olan cümleden kevi-il iktidar bir vezir ğayret şarın vucud ve keyyamı ve etraf.

Belge No: 14/B

Belge No: 14/b.1

Mekna fi muhafeze ber temini memleket ve terfiye ve tatmin-i ahâli ve raiyet ve ahz ve isti'sal erbabi şekavet bezli kudret ihtimam eylemesi bu hususları alal hakike rü'yet bu avara berle muhafaza-i vüalet ve müharese-i ibade ve te'dib ve tenkil erbabi şekavet ve fesade ve say'i kudretin meczum humâyun olduğu hesabıyla avarifi bakiye melukanım ve avatif-i seniye-i hediye medeni inayet bahş-i sudur olan haddi humâyun bu hivvet mekrunum mucib mucibince kadr ve itibarın rutbe-i ve alayi vüzarat ile tahliye ve terfi' ve inayet bi ğaye-i şahanemden serasere kablu bertubı suturi mucib serdar ita ve ihsanım olub tebliğ ve isali hizmetine memur kılınmıştır.

İmdi vusulumda hilati seneye-i hesedanemi takdim-i hutuvati tazim ve tekribi maarif istikbal ve leb-i edab ve tefehhum ile ilişim edib düş liakat ve istibhalına ikta ve devam-i umri devlet ve kavam-i ferî ve şevket-i saltanat seniye-i ebdendenim duayi vacib-il edasını ifa ve icradan sonra el yevm ne mahalde ise geriye avdet ve Malatya'ya varıb kema fi evvel umuri maden ve mesalih-i ibadi rü'yet ve anda ikamet ve idareye bezl vesh ve liyaket ve hakkında mebzul olan mekarim badis hanemin levazim-i şükrünü edaya muazzibet zammininde bir minvali muharrer ve muzviâyî ahde ihtimamın kılınan her hususu ala ma yurad teeddiye ve temime mübaderet ve eyalet mezkûre dâhillerinde olan mehellerde hevale-i çeşmi nezaret ve basiret eyleyerek gerek

dâhil hududunda ve gerek eyalet mezkûreden verdenliğe her ne vakit eşkıya var ise iktizasına göre ahz ve isti'salleri emrine kıyam ve ihtimam berle ebna-i sebin ve sukani vilayetın min kullil vucuh istihsal-i emr ve selametlerı haletına say kelâm eyleyib sermu tesamuh ve tekasulden ve hilafı rızayı humâyunum fukaraya zulüm ve ta'didde bi ğayet hızr ve mücanebet eylemeniz babında ferman alışanımsadır olmuştur. Buyurdum ki dergâhı mahellem kapıcı başlarından olub sabikan devleti aliyemden çavuşanı olan iftiharul emacid vel ekarım mir Abdullatif dame mecdehu tahririm vusul buldukda bu babda vecri meşruh üzere şerefyafte sudur olan ferman vacibül itiba ve lazim-ül imtisalimin mezmun itaatım ile amil olub hilafımdan ziyade hâşâ ve mücanebet eylesin. Şöyle bilesin alamet-i şerife itimad kılasın.

Tahiren fi evvali şehri Şaban-il muazzam sene isna ve semanin ve miet ve elf. Veselna fi 19 Ramazan 1182 (27 Ocak 1769).

İstanbul Mahrusu

Belge No: 14/b.2

Destur mukerrem muşır muftem nizam-ül âlem müdebbir-i umur-il cumhur bil fikri-sakib mütemmim muham-ül enam bir-rey'is saib mumehhidi bünyan-i devlet vel ikbal müşiri erkan'is- saadet vel iclal el mehufu bi sunufi âvatif'il melik-il eâ'la ber vechi arpalık mübdi-i mutasarrıf olan vezirim Hafız Hacı Mustafa Paşa edemallahu teâla iclalehu tevkii refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Sen ki vezir muşarıileyhisin hakkında hüsnü zan ve itikat melukanem muktedasınca veli bulunduğum hizmet celile-i devlet aliyemin ru'yet ve temşiyetimde ve alel husus mirenin varidat mu'tedi bahasından olan Keban ve Ergani madenlerinin kema yenbağı imal ve idaresi hususunda ve bu havalıyenin zaft ve rabtı emrimde vufki murad padişanıms üzere hareket ve fukara-i ahâliye ve raiyetden ve devami âmrud ve sehhe daveti isticlabına musarehet eyledigin meczum ve dâhilinde olan cevhere sadakat ve liyakat ve istikamet mucibince bundan böyle dahi tahsil rızamın iktiza-i malukanem üzere hizmeti bendide zuhure götüreceklein malum-i humâyunum olduğuna binayen avatif-i âliye merdaninden madeni mezkûrenin seksen iki senesi evveli maktından zabt ve rabtı ve imal ve idaresi kema kane ehde sedeket ve ihtimamına şurut-i sabıkasıyla ibka ve tekrar ve tefviz ve kömürün nakli ve sair umuri madene dair iktiza eden evamiri şerifim isdar olunmakla haseten iş bu emir şerif-i alışanıms isdar ile irsal olunmuştur. İmdi vusulumdan sene-i mezkûre evvel martından maruz- zıkr Keban ve Ergani

madenlerini ve tevabiinden olan çarsancak ve mukataat ve mülhakatını zabt ve rabt ve mülazeme-i maden her ne ise yerli yerinden tedarik ve ihdar ve gereği gibi cevheri maden ihrac ve fırınları hark ve imal ve idare.

Belge No: 15/A

Belge No: 15/a.1

Ve kulliyetlu zir ve sim hazinelerini darbhane-i amirem canibine isale bezli cell-i himmet ve ol havaliyenin zabt ve rabtı ve kafeyi humuru sen ki ğayuranene tefviz ve vakii olan cürm-i cinayet vebayı heva ve teyyareti madeni ber vechi sabık müsarifat doz mehr ve icarat ve inâmat hadem mukabili sana tahsis kılınmakdan naşı fukerayı ahali ve refıyyetin makayidi eşkiyadan himayet ve siyanet ve zabt ve rabt memleket hususlarında sarfı külli mekinnet ve senesi ahirine ancak fazla baha-i kömür ve ianeti merdesinin mesariflerini defter-i mesarifata ve sair iradat mukatiâti miriyeyi defter irade başka tahrir ve mühür ve mumdi defterlerin irsal berle hesabını rü'yet ve ibra-i zimmet eylemeğe musariât eylemek babında ferman-ı alişanım sadır olmuştur.

Buyurdum ki hükmi şerifimle varidkeâ bu babda vechi meşruh üzeri şerefyafte sudur eden iş bu emir şerif celil'u şen vacib'ul itiba' ve lazımül imtisalımın medmuni ittiat mekrunu ile amel olup hilafından bi ğayet ihtiraz ve ictinab eylesiniz. Şöyle ki: Siz umuri şerifime ittimad kılarsınız. Tahriren fil-yevmiil hadi vel-îşrin min Şaban'il maazzam sene isna ve semanin ve miet ve elf. Veselna Fi 27 Ramazan yevm'ül-cumâ 1182. (4 Şubat 1769).

İstanbul Mührüsü

15/A belgesinde altın, gümüş ve kömür madenleri işletmesinde Keban maden emininde bunların çıkartmasında amelelerin ücretlerini ve sair mesarifleri defterde kayıt ettirip be her sene sonu bu masarif defteri Padişah'a gönderilmesini ve zimmetine bir şey geçirilmemesi konusunda ikaz ve uyarı fermanıdır.

Şeriât şîâr Harput Kadısı Efendi zade fedlehu mefahir-ül emasil vel-ekran servari-i Ağa ve ayanı vilayet ve ağavatı ve sair işarları zade kadrehum leh: olunur ki, bi âvni înayetil-melikil-müteâl âvatifi âliye heserdaniden Ergani ve Keban madenleri iş bu iki yüz seksen iki senesi Martında kema kane mukerrer ve ibka ve âhdemize vereste ve havali maden mezkûrenin zabt ve rabtı ve vaki olan cürm ve ciyanet ve bayi hava ve teyyarat saire min küllil-vücuha tarafımıza tefviz ve mesarifimize ve mesarifi madene tahsis gelip, şerefyafte sudur eden hatt-ı humâyun ve madeni mekrun mucibince sadır ve

varid olan emri aliyyede zikr ve beyan buyrulduğu üzere madeni mezkûreye merbut alay ve kaza ve nevahi ve kurraha ahâlileri hizmet madeni humâyun kema yenbeği bezli makdur ve sa'yi mevfur eyleyip ber mû'tad verile gelen kedumiyenin olan tevzii halul etmekten naşı bir gün evvel tevzi ve tâ'yin olunan mubaşir mari'fetle cem ve tahsil ve tamamen hazinemize irad ve teslim olunup tehir, terahi ve taksirden mübaâdat ve bizari tahsilinde her birleri dikkat ve ihtimam eyleyip; şöyle ki: Bu sene-i mubarekede etrafında olan vüzera seferli olmak takribi muhafezei hududlarından başka helme-i hevali fukaraya riyyet ve sukani memleket eman ve rahat ve hizve hesaretini senei sabikekiyas olunmalığından madenler ve gerek Malatya Sancağı'nın bakalarından başka madenler kazaları ber vechi menseb tefviz ve ihsan buyrulduğu mukaddem ve bu defa sudur eden evamiri âliye ve mudamini samiyelerinden malum otak için iş bu buyruldu tahrir ile irsal olundu. İnşallah teâla vusulunda bervec-i muharrer şerefi yafte sudur ve vurud eden evamiri celil-i şan vacib-ül itiba ve lazim-ül intisalim medmunu itaât mekrunu malumlarınız olduktan ana göre hareket ve intibah basirette olarak ber mucib-i emri âli ve mefahim buyruldu üzere. Amel ve hareket ve hilafından hazır ve ittika ve mücanebet eyleyesiz diye.

Fi 22 Receb 1182 (2 Aralık 1768)

Belge No: 15/B

Belge No: 15/b.1

SEFERİ HUMÂYUN İÇİN FERMAN-I ALİŞANIM

Ekda kuda-il müslimin evla vullat-il müvahhidin maden-il fezail vel-muiîn rafiûi i'lam'ış- şeriâti ved-din ve rafu ûlum-ül enbiya-i vel- müslimin el-muhtessune bi mezzidi inayeti el-melik-il muîn. Anadolu'nun orta kolu ve min ve yesariyle nihayetine varınca vaki olan mevali-i îzam zadet fazilehum ve mefahir-el kuddati vel-hukkam maden-il fezaili vel-keîâm. Mahalli mezkûrde vaki kazaların kuddat ve nevvabı zade fedlehum; mefahirel emasil vel-ekran. Dergahı malum yeniçerileri serdarları ve zabitleri ve âyan-i vilayet ve işarları ve eğavat ve alemdaran ve ocak ihtiyarları zade kadrehum tevki-i refi humâyuna vasıl olacak malum ola ki moskov keferesi lih memleketini temellük ve ahaliyi kendiye tebîyet ettirmek üzere hudud-i islamiyeye su-i kasdi fikir fasidende olduği aşikâr ve derun lehden askerini ihrac eylemesi tenbih ve te'kid olunduk-ta ade'i kabul ile israr eylediğinden başka hudud-i islamiyetten vaki balete ve sair mehellere top ve tüfenkin ve edevat-i sairey-i harbiye ile gönderdiği asker-i ehl-i

islam üzerlerine hücum ve muharebe ve mukatele ile ehl-i islamdan birkaç nefer kimselerin katl ve idamlarına ictar eylediğine binaen husus-i mezmur biz-zat huzur-i faizin-nur humâyuna muidul mekrunumde bil-cümle vüzera-i izam ve ulema-i fehham ve ocaklı eġevât ve zabitanı ve sair rical ve devlet-i âliyyem ile akdi meclisi müşavere olundukda moskov keferesinin bu mislu hareketi serahetenneksi ahdi işâr etmekle üzerine varılmak ve şer ve şerrinden bilad ve ibad te'min ve tahlis kılınmak meşru olduğuna ulema-i îlam bil-ittifak cevap verip ve âlemi nusret devami hazreti resüli ekrem sallallahu teâla a.s. inziri saye-i humâyunları ġedestur-i ekrem müşir-i efhem nizam-ül âlem nazım müntezim-il ümem vezir-i âzam ve vekil-i mutlak kevi-il himemmin birrihi Hazreti Padişah edamallahu iclalehu ve munaifya li-te'yidi iktidarihi ve ikbale iş bu sene-i müzareke evveli bahar ġerresinde sohbet ayında bil-cümle ocaklı ağavani ve nefarat ve dergahi malum gedeklüleri ve sair umumen tevaifi askeri ile bi tevfikihî subhanehu veka. Mahrur aliyemden hareket ve moskov keferesinin kahr ve tedmirine azimet eylemek emri sevab ettiġi ocak ricali dahi mustahsin görmeleriyle Moskovun kahr ve idamları esbabına teşebbüs ve tedarikat-i keviyeyi tedluniye temessuk olunup vezir-i îzammuşar ileyhi sancaġı şerifi ve cümle ocaklı neferâtı ve ecnasi tevaif-i asakir saire ile ikamet-i feride-i cihad ve gaza ve i'ilai kelimetullah'il-ûlya için dua ve fatiha olunub mustâinen billahi teâla Mart duhulinden evvel orduyu humâyunum asitane-i aliyemden hareket ve bölükbaşı sehrasında nasb ve heyam-i nusret ve andan dahi sevbi maksude sirât-i azimet cezm ve niyet olunmaġla binaen aliyeyi hüccetimden namus-i ahmedi ve ġeyret daran-i din-i Muhammed-i olan teba ve müminin ve ehba müvehhidin oġurid-din ve devlet-i aliyemden gaza ve cihad eylemeleri vacibe-i ceyat ve lazime-i zimmet mutad olup tevfir-i asker ve teksir-i leşker nusret eser mühim olmakdan naşî Anadolu'nun orta ve saġ ve sol kolarından olan erbab-icihad ve guruh-i ecnaddan cümlesi nevrudan evvel urune sehrasına gelib orduyu humâyunuma mulhak olmaları fermanım olunub ve zikrolunan kullardan kâin ve gerek mukim ve gerek musafir siheh-ül İslam ve İslamları calik yeniçeri ve cebeci ve topçu ve top arabacısı ve cenk ve harbe Kadır tavanen ve Bahadır kuloġulları ferdi geri kalmayıp cümle serdarları bayraklar ile dikkat mezkûrden Edirne sahrasına gelip orduyu humayunuma mulaki ve sancaġı şerif altında mevcut bulmaları babında ferman ali şanım sadır olmaġın vusulundan gerekdirki sadır olan ferman'î celil'üş- şanımın medmuni itaât mekrunumla imtisal ve kazalarınızın serdar bayrakların keşada ve tehti kazalarından mevcut tavaifi asakir merkumenin ber minval muharrer nevrüz feyrüzdan

Edirne sahrasında orduy-u humâyunumda mevcut bulunmaları üzere hazır amade ve dikkatle hareket ve azimet eylemeleri için mefhum emri alışanım herkesi ilan ve işaât ve mecmeûn-nas olan mahelden munadiler nidasıyla guzati müslimin hebir ve metlubden ziyade tenbih ve te'kid eyleyip ve âtik ağavat ve alemddaran ve serdengeçityan dahi kezalike damın-i dermeyan ve dikkat-i mezkûrden sevbi memurlarında mevcut bulunmaları için müheyiyya ve bezli tab ve tev'an eylemelerini ifham ve tevaifi mezkûrden bir ferdi geri kalmamasına mezid ihtimam eyleyip, ancak bu takrib-i nefarat mekulesinin inhilal rabitei zabitlerine ve riâye ve fetvaya tesellut ve teâddi ve sermu zulum misullu evzâlarında ve zehnar ve zehnar cevaz ve ruhsat gösterilmeyip rıza-ı allaha muvafik ve rızayı humâyunuma mutabık hareket-ı merdiyeye terğib ve usluca azimetlerine tahris ve hilafıyla ve san'î hareketten terhib eyleyesiz diye. İftihar-ül umera-i vel-ekâbir bil-fiil dergahı mukaddem Yeniçeri Ağası olan Osman Ağa dame ûluvvehu tarafından mühürlü mektub verilmekle vechi meşruh üzere amel ve hareket ve hilafından ğayetel ğaye tehaşi ve mucanebet olunmak babında ferman alışanım sadır ol muştur. Buyurdum ki vusul buldukda bu babda sadırolan ferman-ı celil'ül kardım ve Ağa-i mumi ileyhi tarafından verilen mühürlü mektub mucibince amel ve hareket olup hilafından ğayet'el ğaye ihtiraz ve ictinab eyleyesiz şöyle bilesiz âlameti şerife itimad kılasız. Teharreren Fi Evaili Şehr-i Cemazielahir sene isna ve semanin ve miet ve elf. Vesselna Fi 7 Şevval 1182 (14 Şubat 1769)

Belge No: 16/A

Belge No: 16/a.1

MURESSEH AĞA MEKTUBU

Şeraî-i şîâr fezail-i diyyar Anadolu'nun orta kolu yemin ve yesarıyla nihayetine varınca vaki olan mevali-i îzam efendiler hazretleri zîdet fedailehum. Ve mehal-i mezkûrde vakî' kazaların kuddat ve nevabı efendiler zade fedlehum ve mefahir-ül emasil vel-ekran zikr olan kazaların dergahı âli yeniçerleri serdarları ve zabitleri ve âyanı devlet ve işarları ve ağavat ve alemddaran ve ocak ihtiyarları zade kadrehum ba'del yevm lehda olunur ki moskov keferesiyle memleketini temlik ve ahaliyeyi kendüye tebiyet ettirmek üzere hudud-i islamiyeye sui kasd fikri fasidenden olduğu aşıkâr ve derun-i lehde askerini ihrac eylemesini tenbih ve te'kid olundukta âdem-i kabul ile ısrar eylediğinden başka hudud-i islamiyeden vâkî balata ve sair mahellerde top ve tüfenk ve edava-i saire-i harbiye ile gönderdiği askeri ehli İslam üzerlerine hücum ve muharebe

ve mukatele ile ehli İslamdan birkaç nefer kimselerin katl ve idamlarına ihtibar eylediğine binaen husus-i mezkûr bazâdehudur-i faizin-nur humâyun muid mekrunda bil-cümle vuzera-i îzâm ve ulema-i fehham ve ocaklar ve zabitanı ve sair rical-i devlet aliyeleriyle akdi meclisi muşavere ulunduka moskov keferesinin bu misullu hareketi seraheten nakzi ahdi işâr etmekle üzerine varılıp varılmak ve şer ve şerründan bilad ve ibad'ı te'minve tahlis kılınmak meşru' olduğuna ulema-i i'lam bil- ittifak cevab verip ve âlemi nusret kavami Hz. Resul-i Ekrem s.a.'in zeyr-i sayeyi humâyunlarında halen vezir-i âzam ve vekili mutlak keviyül himem devletlü Hasan Hz. Padişah Efendi hazretlerinin iş bu sene-i mubareke eveli bahar suhbeti esarında bil-cümle ocak leğavatı ve neferât ve dergahı âliye gedeklüleri ve sair mecmuân tevaif-i askeri ile bi tevfihihi sübhanehu ve taalavder aliyeden hareket ve moskov keferesinin kahr ve tedmirlerine azimet eylemek emri sevab ettiğın ocak ricalı dahi mustahsin görmeleriyle mezkurun kahr ve idamları esbabına teşebbüs ve tedarikat-i kaviye i'ti tadına temessük olunup veziri azamvcmüş'ar ileyhi hazretleri sancak şerif ve cümle ocakları neferâtı ve ecnası tevaîfi askeri saire ile ikamet feride-i cihad ve ğaza vei'lai kelimetullahi ûlya için dua ve Fatiha olunup musteinen billahi teâla Mart duhulundan evvel orduyu humâyun astina-i aliyeden hareket ve Davut Paşa sahrasına nasb-ı hiyam-ı nusret ve anden dahi sevbi maksudde sirât ve azimete cezm ve niyet olunmağla binaen âliye-i hamiyet Keşan namus-i şerî Ahmedi ve ğeyret daran-i din-i Muhammedi olan ibad-i müminin ve ecnadi muvahhidin eîzzüd-din ve devlet âliyeden gaza ve cihad eylemeleri vacibe-i ve lazime-i zimet-i gaza mu'tad olup tevfiiri asker ve teksiri leşker nusretme'sur-i muhim ve mukteza olmaktan naşi Anadolu'nun orta ve sağ ve sol kollarından olan erbab-ı cihad ve guruhi ecnad cümlesi nevrudan kulları kâin ve gerek mukim ve gerek musafir sehîh-ül İslam ve İslamileri ve çalîk yeniçeri ve cebeci ve topçı ve top arabası ve cenk ve harbe Kadir tevane ve Bahadır kuloğulları bir ferdi geri kalmayıp cümlesi serdarları bayraklarıyla vakti mezkûrda Edirne Sehrasına gelip orduyu humâyuna mulaki ve sancağı şerif altında mevcut bulunmaları bâbında ferman-ı alişan sadır olmağın mucibince iş bu mektub tahrir ve küdvet'ül emasil vel-ekran ocaktan küçük çavuş müvekkili Mehmed Çavuş zade kadrehu ile irsal olunmuştur. İnşallah vusulunda gerekdir ki sadır olan ferman-ı celil'üş-şe'nın medmuni itaât mekruniyle ve tehti kazalarında mevcut tevayifi askeri merkumenin ber minva lmuharrer nevrud firuzde Edirne sehrasında orduyu humâyunda mevcut bulunmaları üzere hazır ve emade ve dikkatiyle hareket ve azimet eylemeleri için mefhum-i emri şanı herkesi ilan ve işaat ve

mecmeûn-nas olan mahellerde munadiler nidasıyla ğuzzati müslimin habir ve metlubdan ziyade tenbih ve tekid eyleyip ve atik ağavat ve alemdaran ve serdengeçityan dahi kezalik ve emni dermiyan ve vakti mezkûrda sevbi memurlarında mevcut bulunmaları için muheyyia ve bezl-i tab ve tevan eylemeleri için ifham ve tevaif mezkûrdan bir ferdi geri kalmasına mezid-i ihtimam eyleyip ancak bu tekrib-i neferât mekulesinin inhilal-i rabite izabitlarında ve reâya ve fetvaya mutesellit ve teâddi ve sermu zulüm misüllü evdalarına zenhar ve zenhar cevaz ve ruhsat gösterilmeyip rizauллаhe muvafıkve rızayi zillulahe mutabık hareket-i merdiye ye terğib amil olasız ve hilafi hareketten teerhib eyleyüp ber bentuk-i emri ali mücib'i mektubumla amik olasız. Muharreren fi evaili şehri Cemazielahir sene isna ve semanin ve miete ve elf.

Belge No: 16/B

Diyarbakır Valisi'ne zahire buyruldu su vezir Ruşen Demir devletlû Hacı Mustafa Paşa şeriât şîâr Harput Kadısı Efendi Zade fadlehu ve me'zun-i bil- ifta faziletlu efend zade tekvahu ve serdarı fahr'ül- ekran el- Hacı Ahmed Ağa eâ' ve ayani memleket ve eğavat ve işarları Zade kadrehum lehde olunur ki: İş bu seferi humâyun meymenet makrumda zahirecilik hizmeti ile şeref yaftab buyrulan halen Diyarbakır Valisi saadetlu Mehmet Emin Paşa karındaşımız hazretleri memur ve bi âvnihi subhanehu ve teâla iş bu mahi zilkade şerifenin ikinci yevm-i saidden ta'yine memur asakir-i zafer Kadir ile mahâlinden hareket ve rahi rastebleri Harput Kazasından olmakla sevbi meksub teveccüh azimetleri muhakkak ve musammim olduğunu mubeyyin ve esna-i rahide vaki' kazalardan zahire ve levazimat-i sairenin muteheyie ve emade ve her bir kazadan üçer ve beşer günlük müretteb olup ve bu defa dahi hususat-i lazimenin tertibi tahriri ile yevmiye defteri dahi vujud etmekle tarafımızdan hasetsen iş bu buyruldu tahrir ve sudur hüseyin mübaşiretle irsal olunmuştur. Bi mennihi teâla vusulundan rahi rastebleri cümlelizin malumları oldukta gönderilen yevmiye defteri üzere kazanızdan dört günlük zahire tedarikmu Hacı mubaşir merkurum mârifetiyle muşarıleyhinin ve enhalarına tevzi' ve takhsim ettiresiz. Hizmeti mezkûre ğayreti islamiye ve hizmeti mebrure-i hazreti Padişahından olmağın maazallahu teâla zahire ve levazime-i sağirenin teknilinde kusur ve kûsur ile asakir muahiddiyenin zaruret nefekelerine baîs olmanız lazım gelir ise sonra bir vecihle cevaba Kadir olmayacaklarınızı yekinen bilip kaza-i merkumenizden dört günlük zahire yevmiye defteri mucibince hazır ve emade etmekle kemal-i tekeyyüd ve ihtimama vufur-i ğayret

olunup ser muhalifinden tevekki ve ber mucib-i buyruldu amel ve hareket ve mugayrinden hizr ve mücanebet eyleyesiz diye Fi 17 Şevval sene 1182

Belge No: 16/b.2

Bı her yevm iki bin beş yüz harç olmak üzere ruz merre (her günlük) iktiza eden ecnas-i zahire defterenidir: Nan -i azen = 1250. Ruğen-i sade = 155. pirinç= 625. küşt = 625. Asel = 1 batman. Nohut = 3 batman. Şem'î asel batman. Tuz = 4 batman. Şemay ruğen 2 batman. Baharat = 1f.. Nişasta =1 batman. Sumak = 2 batman. Tavuk âsr =30. Yumurta = 200. badem =.5mişmiş=.5kuru erik=.2 batman kuru üzüm=3 batman pekmez= 2 batman defikhaz= 5 batman soğan = 10 batman kabak= 10 batman su= 3 batman şeker = 1 batman kuzu= 4 batman yoğurt miktar-i kifaye=sebzevat miktar-i kifaye=ales= 2500 vechi meşruh üzere bu miktar-i mezkûr-i kifayet-i zahire bakası için buyruldu.

Belge No: 16/b. 3

Şeriât şîâr Harput Kadısı faziletlü Efendi Zade fadlehu ves-serdarı El Hacı Ahmed Ağa ve Ağavat-i saire işarlari Zade kadrehum lehde olunur ki: İş bu bin yüz seksen iki senesine mahsuben âhdelerininide olan Harput Cizyesi mali halen Diyarbakır Valisi destur celil'üş-şen seâdetlü Mehmet Emin Paşa, karındaşımız hazretlerinin mesarifi seferiyelerine müretteb ve tahsis olunan emval-i miryeden olub ve cümleden akdem mahâline teslimi mukteza ve umur-i muhim musta'celden iken rehavet ve tehavun ile zimmetlerinizde bu hine kadar mal-i vafire müsteker ve nemvedar olub tetime-i lazime seferiyenin âdem istikmalleri ve itmamıyla emrar-i ve kıymetine baîs ve badi olduğunu ve ber lukaa tarafımızdan külliyetlu mubaşir tayin ile tahsilini vezir muşarı ileyhi hazretleri hasseten tarafımıza imla-i iltimas ve tahrir etmeleri husus-i mezkûr çendruz tehire mutahammil olmayıb tacili bı herhal-i lazime-i halden ve umuri muhimeden olmakla bakayayı mezkûr her kimlerin zimmetlerinden bir kuruşu geriye kalmayub der âkb ala eyyi halin tahsil ve kabzine memure bit-temame eda ve teslim olunmak için iş bu buyruldu. Tahrir Enderun ağalarımızdan Arap Ali Ağa mubaşereti ile irsal olunmuştur. Bi mennihi teâla vusulundan keyfiyeti meşruh yekani yekan malumlarımız olduktan fi ma bâ'd bakayayı mezkûrun bir dakika tehirine ruhsat ve cevaz gösterilmeyib iktiza edenlerden bir kuruş geriye kalmamak vechiyle mübaşir merkum ma'rifeti vec-cümle ma'rifetleriyle ile ala eyyi vechin kane tahsiline mezid-i

ğayiret ve vufuri sarf-itab ve taket olunub îlel ve î'tizar güne hareket ile çendruz emrar vakdinden kemal-i tevekki ve tehaşşa olunub mucib-i buyrulduumuzla amel ve hareket ve ser muhalefetinden hizr ve mücanebet eyleyesiz.

Fi 19 Şevval sene 1182...(26 Şubat 1769) veselna Fi 28 Şevval 1182 (14 Temmuz 1768)

Belge No: 17/A

Belge No: 17/a.1

Osman Çavuş Zâde Ahmed Ağa'nın Validesi Hatice Hatunun nefekeye eşed ihtiyacı olduğun âmdet-ül müderris-ül kiram Seyyid Ahmed Efendi ve Vaiz Zâde Seyyid Molla Hüseyin Abdurrahman Ağa Zâde Hacı Mehmet Ağa ihbar şahadet mezkûre Hatice Hatun'un oğlu üzerine taraf-i şer'îden ba hüccet takdiri nefekesi davası için tarafından Mehmet Efendi ibn-ül merhum El Hacı Mennan Efendi'yi vekil eylediğine yine efendi mumi ileyhi müderrisi Ahmed Efendi ve Molla Hüseyin şahadetleriyle keyddir. Fi 29 Şevval 1182 (8 Mart 1769)

Belge No: 17/a.2

Kara Sofi Mahallesi sakinlerinden kömürcü Zâde Es-Seyyid El-Hacı Yusuf Ağa İbni Seyyid Mehmet meclis-i şeride şöyle taktirî kelâm edib kale meydanından sahib-ül heyrat tarafından bir camii bina edib vaaz ve nasihat için kürsi vedî' etmeleriyle fetih Bab-i Zâde Seyyid Hüseyin Efendi tayin olunub zikr olunan kale meydanında vaki Rafet İsmail Ağa'dan aldığım birer dükkânı icaresinden bı her sene iki kuruş kürsiye-i mezkûre ve vaaz etmekte makrurandan merkum Hüseyin Efendiye vakıf eyleyib ba'di zaman her kim vaiz olursa bı her sene dükkani mezkûr icaresinden ikişer kuruş vazifeye mutasarrıf olub bizi dahi hayriyle yâd eyleye. Fi 3 Zilhicce 1182 (10 Nisan 1769)

Şuhud'ül hal: Recep Zâde ve Hacı Mehmet Ağa; Polisci Hacı Hasan. Bayram Zâde Mehmet Alemdar. Ebil Zâde Bekir Ağa. Kaçar Zâde Ömer Ağa. Meğani Zâde Hacı Mehmet ibni Çelebi;

Kara sofi Mahallesi'nden hafli Zâde Seyyid Hacı Mehmed dahi ikrari mezkûr camiide kürsi-i mezkûrden vaaz ve nasihati ahde eden Fetih Bab-ı Zâde ve ba'dehu her kim hatip olursa bı her sene iki kuruş vakıf eyledim.

Şuhud'ül hal: Kömürcü Zâde Seyyid Mehmet Paşa; Polisci Hacı Hasan; Mehder Ali.

Belge No: 17/B**Belge No: 17/b.1**

Husus-i ati ebnanın mahallinden keşf ve ketb ve tahrir ve gelip meclis-i şerîde enha ve tahrir eylemek için sevbi şer-i muteherden bil iltimas katib Mehmet çelebi Efendi tayin olunub ol dahi Medineyi Harput'un kurt deresi demekle maruf mevdu' kurbunde Muri nam mahalde köm önünde sakın Kandur veli nam ve ihtiyarın mezkûr köm evine varıp zeli vasiikada muharrer-ül esami müslimin huzurlarında mezkûr veli mecruh ve medruben maktul ve meyyid müşahade olunup azasına nazar olundukta sağ gözü altından kurşun ile medruben sağ çenesi altından ihracı muayene olduktan sebebi darb ve cürmün ve keyfiyet-i halin maktul mezkûrun oğlu İbrahim'e de sual eylediklerinden tarihi kitabeden üç gün mukaddem babam merkum Veli yevmi Pazartesi iş bu zevcesi Fatma binti Hüseyin ve sağır karındaşım Veli dahi beraber çift sürmeye gidip asr vaktine deg işlerini görüp ba'del asr eve gelmek üzere iken âmmim Mustafa nam kimsenin oğlu İsmail Ağa babam mezkûrun yanına vardıkta babam dahi İsmail yanına davet ve zevcesi mezkûresine ocak yak bize dahi geliriz diye azimetlerinde avdet ile veche hareket ve babam dahi merkebe binip ve Sağır oğlu Veliyi dahi merkebe maen bindirip mezkûr İsmail dahi arkasından eve doğru azimetlerinde mezkûr İsmail arkasından böyle tüfenk kurşunla babamı darp ve yere düşüp bila teneffüs odoldukta avreti mezkûre dahi tüfek sedasını işitip ve geriye döndükte mezkûr İsmail firar eylediğin müşahade ve varıp babam mezkûru mektul müşahade edip sağır mezkûr Veli'den sual eledikte babamı İsmail tüfek ile vurup kaçtı diye sağır mezkûr böyle haber vermiş fil vakî katilimi mezkûr İsmail'dir mezkûre Fatma'dan dahi sual olunduk da vechi meşruh üzere tahsilen takriri tahrir olunup naib merkum avdet esnasında mezkûr İsmail'in validesi oğlum iş bu dam içinde gizlendi diye kendisi dahi mâen halen Harput Serdarı far'ül ekran El Hacı Ahmed Ağa tarafından bi emr-i islami şeriye tayin eylediniz şahıs Ömer Paşa ile damın içine girip mezkûr ismaili taşra çıkardıklarında ammun veliyi niçin dar ettin ve keyfiyeti nicedir diye sual eylediklerinde işte şu yedimde mevcut olan tüfek kurşunuyla urdum ancak beni babam Mustafa öğretmiş idi diye kerraren ikrar ve itiraf ve zabıt mumi ileyhın konağına ihdar ve vaki'hali naib merkum maen bâ's olunan Çevkedar Molla Hüseyin ile meclisi şere gelip her biri ala vukuihi enha ve tekrar eylediklerinden sonra maktul mezkûrun Kebir Oğlu Mezkûr İbrahim ve sair vereselerinden üç zevceleri Fatma ve mezkûrun kısasla dava eylediklerinde zabıt mumi ileyhın hanesinde akd olunan meclisi şerik evinde dahi

mezkûr İsmail kerraren ammim veliyi tüfenk kurşunuyla ben darp ettim diye bi tevâ ikrar ve itiraf etmeğın diyaten sağır mezkûrun hissesi mikdarına verese-i kebirleri zamin olup heseb-i şer-i kısas ile hükm talep etmeleriyle ber mucibi fetva-i şerife mezkûr katil ismailin ikrarı mucibince emir veliyül emr ile kısasla icrasına ba'del hüküm ma vak'â bit-talep ketb olundu. Herrere fil yevmil aşır fi şehrül receb-ül mürecceb sene isna ve semanine ve miete ve elf.

Şuhud'ül hal: Hacı İbrahim Ağa. İbni Hacı Ahmed Ağa. Mustafa Efendi imam. Süleyman Paşa tabi-i Hacı Osman Ağa. Arza tabi Serdar Ağa Topal Mahmut Ağa Veli Mustafa oğlu İbrahim Seyyid Bekir Paşa. Telli Oğlu İbrahim. Bölükbaşı Oğlu İbrahim Paşa. Bölükbaşı oğlu Ahmet Paşa. Uzun Mehmet Paşa. Şahin Oğlu Osman. Molla Hasan tabii mahkeme.

Medine-i Harput Mahellelerinden Meydan Mahallesi sekenlerinden kuki Halil Zâde Seyyid Hacı Yusuf ibni Hacı İbrahim meclis-i şeri-i şerif lazim'üt-teşrifde karındaşı oğlu iş bu bais-ül kitab Seyyid Ahmed Paşa İbni Abdullah Ağa muvacehesinde bit-tevîs-saf ikrar-ı takriri kelâm edip karındaşım oğlu mezkûr Ahmed Paşa ile iş bu tarihe gelince değın peride sakın iken beytimizde mufarakat vaki olmakla beyimlerimiz müslimun tevasut berle tefrik edip mezkûr Ahmet Paşa âmme-i hukukumun davasından muzberleri müteferrik eylediğini natık yedime hüccet-i şeriye vermekle ben dahi mezkûrun zimmetinihaber veküli kiyalve kesir kezlu aşikâr yerde sakın olduğum halde bu ane gelince gerek babam ve gerek karındaşlarım Abdurrahman alemdar ki eski ömrün eyamlarında ve gerek ba'di vefat terake ve nukudlerinden muteâllike mezkûr Ahmed de mutalebem ve davam kalmayıp amme-i hukukun davasından zimmetini ibra ve iskat eyledim. Dedikten ma vakaâ bit-teleb keteb edildi. Muharreren fil yevmil hamış fi zilkadei eş-şerif sene isna ve semanin ve miete ve elf.

Şuhud ehli: Muhsir Mehmed, Muhsir Ali, Ezur Ağa Zâde Osman Alemdar, Kaptan Ağa Seyyid Veli, Yarıcı Zâde Hacı Molla, Hacı Ahmed Alemdar.

Belge No: 17/b.3

Odacı Hüseyin Paşa'nın yanından hizmetkarı Hüseyin ibni İbrahim yanından ayrılıp hardeli zâdenin İsmail Beyin yanına gelmekle iş bu mehlekayıt olundu. Mezkûr oğlan eceli ile ölürse veyahut cenk ve seferde fevt olursa münebbihen ve illa sanayi' ederlerse mezkûr Hasan Paşa taleb ve dava mezkûr oğlan Hasan Paşada enha için bu mekâna kaydır. Fi 6 zilkade 1182

Şuhud ehli: Kahveci İbrahim Paşa. Mehter Ali Paşa kuruk oğlunun kölesi Süleyman. Ali Ağa vesair.

Belge No: 17/b.4

Muğli oğlu Hacı Mehmet meclis-i şer'î ikrar kale meydanından hamam karşısında Kara Bekir oğlundan aldığım dükân icaresinden bî her sene üç kuruş kale meydanında mecdüven bina eylediğim cami-i şerifde hatib seyid Hüseyin Efendi'ye vazife ta'yin eyledim her kim hatib olursa dükân-i mezkûr icaresinden ila yevmil kiyameti üç kuruş vazifeye mutasarrıf ola. Fi 7 Zilkade 1182. (15 Mart 1769)

Şuhud ehli: Çelebi Efendi, Eskici Hüseyin Paşa, Tarakçı Mehmed. Baba Haydar Zâde ibni Abdullah Paşa Kömürcü Zâde Oğlu Yusuf Paşa; babası Mehmed Paşa Arslan Zâde Molla Hüseyin, Şaban Paşa

Belge No: 18 /A

Belge No: 18/a.1

Medine-i Harput muzafatından Perçenç Kârîye sakininden iken bundan akdem fevt olan Mustafa ibni Hasan Ağa nam müteveffanın sulbi sağır oğlu Mustafa'nın ba hüccet mensub vasisi işbu sahib-ül kitab Es-Seyyid Mustafa Efendi bil-vasaye mehfeli kazada şöyle takrir-i kelâm edip vasisi olduğum sağır mezkûr mustafanın nefeye ihtiyacı olmakla emval ve eşyasından kaderi kifayet nafaka farz ve takrir olunmak bil vasaye matlubumdur dedikte ekeli kiyalıbı her yevm yedi akçe ancak kifayet eder diye zeyli vesikada muharreren esami müslimin haber vermeleriyle hâkim-i mevkîserdi kitab- tuba lehu ve hüsn-ü meab- hazretleri dahi tarihi kitabiyede bî her yevm seğir mezkûr ancak yedi akçe nafaka farz ve takdir buyurup meblağı mefrud mezkûrul evazim-i seğir mezkûr'e harç ve serfe ve ilzam gelirse istidayine ve dikkat zağrede sağır mezkûrenin malından rücu vasi-i mümi-i ileyhi Mustafa Efendi'ye izni berle ma vakeâ bit-teleb ketb olundu. Fi Zilkade 1182 (Mart/Nisan 1769)

Şuhud ehli: Seyyid İsmail Efendi İmam Züfer Efendi. Mehmed Paşa Hacı Süleyman

Sofi Zâde Hacı Osman.

Belge No: 18/a.2

Medine-i Harput muzafatından Perçenç nam kârîye sakinlerinden iken bundan akdem fevt olan Mustafa İbni Hasan Ağa nam kişinin sulbi sağır oğlu Mustafa'nın emval ve eşyasını zabt ve hıfz ve tavsie-i emrini rü'yi serbi şeri mutahharden bir vasi nasb ve tayin olunmak lazım ve mühim olmağın vesayeti mezkûre ahdesinden gelmekle her vecihle kadır iken zeyli vesikada mestur esami-i müslimin haber vermeleriyle zahir ve mukerrer seğir mezkûrenin ammi zâdesi iş bu bais-ül kitab Seyyid Mustafa Efendi'yeyi hâkim mevki-i Sadri kitab tuba lehu meab hazretleri dahi seğir mezkûrenin emval ve eşyası zabt ve hıfz ve tesviye-i umurini ru'yetevasi nasb ve tayin buyurdıklarında ol dahi vesayet-i mezkûru kabul ve hizmeti lazimesini kema yenbeği edaya teahhud ve iltizâm etmegin ma vekaa bit-teleb keteb olundu. Fi Zilkade sene 1182 (Mart/Nisan 1769)

Şuhud ehli: Feziletlü es-Seyyid İsmail Efendi. İmam Züfer Efendi. Sofi Zâde el-Hacı Osman. Mehmed Paşa İbni el-Hacı Süleyman. Muhsir Seyit Ali Paşa.

Belge No: 18/ a.3

Medine-i Harput Mahallelerinden **Ağa** Mahallesi sekinelerinden Altıncızâde Ömer Alemdar'ın zevcesi Aişe binti Abdullah nam Hatun tarafından ibra-i-zikri ikrar ve ita-i hüccet vel hal olduğu zatını arifan Seyyid Mustafa Paşa İbni Nezir ve Nur Ali diğer Mustafa İbni veli nam kimselerin şهادetiyle şeran vekâlet sabit ve subut vekâlet-i hükmi şeriye lahik olan Sıpahi Mehmed Ağa İbni Ömer eş-şehir ve Seyyidi ağasını nam kimsene vekâleten meclis-i şer'i şerif lazim'üt-teşrifde nurali kârîyesi sakinlerinden iş bu sahibil- kitab Mustafa ibni Molla Ali maderinde bil vekale ikrar ve takriri kelâm edip bundan akdem mezkûr malanın oğlu Mustafa müekkelâm mezkûre Aişe'nin sağ kulinindir sekinden ayırıştığımı bıçak ile darb ve curuh edip cerh-i mezkûreden mütessiren kolunda zaaf tari olup ber mucib-i fetvayı şerife hükümet-i adl lazım gelmekle hususi mezkûreye mutaallık beyinlerinde münazâti kesire ve muhasımatı şedide vaki olmuşti. El-halet hazihi beyinlerine müslimun kevasit edip müekkelâm mezkûre Aişe Hatun'u kolunun yeci büş-şer'i vel- kedayi lazım gelen hükümet-i adl olan diyetini mezkûr molların oğlu Mustafa yedinden müekkelâm mezkûre Aişe Hatun'a bit-temam vel kemal ahz ve kabz edip husus-i mezkûre muteallike amme hukukunun davasından merkum Mustafanın zimmetini eber ve iskat eyleyip fi ma

ba'dehu mezkûr Mustafa'dan davası mutalebesini ve alakası kalmadı dedikte ma vakaâ bit-teleb ketb olundu.

Fi 14 Zilkade sene 1183 (11 Mart 1770)

Şuhud ehli: Macülzâde Mustafa Alemdar. Ömer Alemdar zevci mezkûre. Molla Abdullah ibni Katib Çelibi. Mehmed Bayraktar İbni Ömer Paşa. Muhsir Seyyid Ali Paşa

Belge No: 18/ a.4

Medine-i Harput Mahellelerinden Tahiriye Mahallesi sakinlerinden Firdevs bint nam Hatun tarafından bey'î atiz-zikri ikrar ve i'tan huccete vekil olduğu zatını arifen suvar oğlu Mehmed Paşa ve Antebli oğlu Hüseyin Paşa ve Türkmen oğlu Ali Paşa şehadetleriyle şeran vekâlet sabit ve subut, vekletin hükmi şerî lahik olan demirci Zâde el-Hacı Mustafa nam kimsene vekâleten meclis-i şeriy-i şerif lazimit-teşrifde iş bu sahib-ül kitab Çinici Ahmed Paşa mehderinde ikrar ve takrir-i kelâm edip müekkelâm mezkûre Firdevs Hatun'a bundan akdem suvar oğlu Süleyman İbni Hacı Mehmed ile Validesi Fatma Hatundan iştira edip yedinde mülki olan mahle-i mezkûrede vaki bir tarafı Selim Zâde El-Hacı Mustafa Efendi menzili ve bir tarafı Kasuc oğlu ve bir tarafı Seyyid ibni çelebi ve bir tarafı Eskici Bekir ve bir tarafı terk-i âm ile mahdud yer bir sefe ve bir kış damı ve birzer meâyene ve bir ayvan ve bir ahur ve havlu ve kenefi müştemil mülki menzilinin cevanibi erbaâsında birzer'ine Merkum Ahmed Paşa Heybetullah ve kendiden sonra veraseti dâhil evahik tarafından icâb ve kabul haviyi şurut-i mukbile arî-i bey-î beyîât-i sahih-i şeri ile merkum Ahmed Paşa'ya altmış kuruşa bey ve temellük ve teslim ol dahi, iştira ve temellük ve tesellüm olduğu iştira ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabul eylediği ve sonra meblağı mezkûr altmış kuruş merkum Ahmed Paşa yedinden benim yedimle müekkelâm mezkûre Firdevs Hatun tamamen ahz ve kabz edip ba'del yevm zikr olunan evlerde mezmure Firdevsın alaka ve mudahale kalmayıp merkum Ahmed Paşa'nın mülki müşterası olmuştur keyfe ma yaşa ve yehtar mutasarrıf olsun dedikte ğab-i tasdik ma vakaâ bit- taleb ketb olundu. Fi 18 Zilkâde sene 1182. (26 Mart 1769)

Şuhud ehli: Berber Mustafa. Burnuz Mele. Neccar Oğlu Mehmed Paşa Emir Zâde. altıncu Oğlu Mehmed Paşa. Kürt Resül. Kürt Hüseyin.

Belge No: 18 /B**Belge No: 18/b.1**

Meydan Mahallesi'nden bundan akdem fevt olan Kapu kehdası Zâde Hacı Bekirin yetimlerine dayıları eski Veli Zâde Seyyid Hasan Ağa İbni el-Hacı Ahmed Ağa'ya ba hüccet-i vasi olup emval ve nukud ve eytamı zabt ettikten sonra vasi-i mezkûr fevt mezkûr Hasan Ağa'nın zevcesi Asife binti Hacı Süleyman vasi nasb olunmuş iken badehu eytamın babaları Ümmühanı Hatun vasi nasb olunup mezkûre Asifenin bil- vesaye yedinde ve zabtinde olan akçesini ve eşyasını mezkûr Ümmühani Hatun ahz ve kabz ve yedine hüccet verip, lakin beş senelik akçe muramicesi ve beş senelik yetimlerin tarlaları icaresini vasiye-i mezkûr Ümmehani alamayıp bu mehele kayıt olunduğu yetimler balığ oldukda babalarına akçesi muramicesi ve tarla icaresi için dehl ve taarruz etmeyeler.

Fi 27 Zilkade sene 1182 (4 Nisan 1769)

Belge No: 18/b.2

Medine-i Harput Mahellelerinden Esediye Mahallesi sakinlerinden baîs'ül Kitab Ömer ve İbrahim enli Mehmed Paşa sülbi sağırlar tarafından babaları mezkûr Mehmed Paşa velayeten meclis-i şer'î-i şerif lazim'üt-teşrifde babası Osman Paşa İbni Kôr Ahmed mehderinde dava takriri kelâm merkum Osman Paşa Lale Yaprak nahiyesinde yedinde mülki olan hezan bağında bir kıt'ê bağını sefer bağı tesmiye olunur hisseyeyi suyuyla ve önü sekusiyle tarafi Velik Zâde ve bir tarafi tekik ve erğuzğur aşağı çayırın torunu oğlum Sefer Ömer ve hezan evlerinin bir sülüsü ile aşağı bahçeyi çapa ve erince eşcarı müsmiresiyle ve levahikiyle ve yukari sudanikide bir sukubetle oğlum sağır mezkûre İbrahim Süleyman huzurlarında hibe-i sahih ile hibe ve ben dahi bil vilaye kabul ve kabz etmişken şimdi şimdi sağır mezkûran oğullarım tarafından bil vilaye zabt eder iken taallul edip zabtıma mani olur sual olunup takriri tahrir ve bu vechi şeriye muarizesi men olunmak muradımdır. Dedikte ğab-i sual merkum Osman Paşa hibe-i mezkûru inkâr edecek muddei mezkûr Mehmed'den beyyine teleb olundukta ûdül ehrar hal-i müsliminden Sarı İbrahim Zâde El Hacı Mehmed ikamet edip ber vechi muharrer sağıra mezkûrane hibe-i sahih şeriyle hibe ve babaları dahi bil vilaye kabul edip hibesini natık sağırların yedlerine mülki nam ita eylediği temikki mentuki üzere şahidim şehadet dahi ederim diye edayi şehadet şer'î eyledikten sonra merkum Osman Paşa ber vechi muharrer hibesini bit-tev'î ikrar ve itiraf edip bu makule hibe-i sahih olur mu? İstifta

olunsun dedikte süret davaları fetva-i şerife murecaât olundukta ber vechi muharrer bahçeden rücu' kadir olmaz ancak hezan evi muteber değildir. Diye cevap bilip buyurmalarıyla ber mücib fetvayı şerifehezan evi ihraç olunup bağçe-i mahdud mezkûrlar sağıran mezkûranın mülki mühibleri olmak üzere mezkûr Osman Paşa muaredeten menî' berlema vakaâ bit- teleb ketb olundu. Fi 1182 (1768/1769)

Şuhud ehli: Hüseyin Paşa Gül Mehmet Zâde. Mele Abdullah İbni Çelebi. Mehmet İbni İbrahim Sofuzâde. Muhsir Seyyid Ali Paşa. Muhsir Mehmet ve ğeyrihum.

Belge No: 19/A

Belge No: 19/a.1

Medine Harput muzafatından Perçenç nam kârıye sakinından iken bundan akdem fevt olan Mustafa İbni Hasan Ağa nam müteveffanın sulbi sağır oğlu Mustafa'nın ba huccet mensub vasisi iş bu sahib'ül kitab Es-Seyyid Mustafa Efendi bil vesaye mehfeli kazada şöyle tekriri kelâm edip vasisi olduğum sağır mezkûr Mustafa'nın nefeye ihtiyacı olmakla emval ve eşyasında kederi kifeye-i nefeye farz ve takdir olunmak bil vesaye malumumdur dedikte ekelli kıyalbı her yevm yedi akçe ancak kifayet eder diye zeyli vesikedede müherrer'ül esami müslimin haber vermeleriyle hâkim-i mevkii serdi kitab tuba lehu ve hüsnü meab hazretleri dahi tarihi kitabiyede bı her yevm sağır mezkûr ancak yedi akçe nefeye farz ve takdir verip meblağı mezkûru levazimi sağır mezkûre harç ve sarfe ve ilzam gelirse istidayına ve vakti sağırde sağır mezkûrenin malına rücu' vasisi mumi ileyhi Mustafa Efendi'de izin berle ma vakaâ bit-taleb ketb olundu. Fi Zilkade 1182 (Mart/Nisan 1769)

.....

Şuhud ehli: Seyid İsmail Efendi. İmam züfer Efendi. Mehmet Paşa İbn-i el Hacı Sülayman. Sofi Zâde El HacıOsman.

Belge No: 19/a. 2

Mediney-i Harput Muzaafatından Perçenç nam kârıye sakinlerinden iken bundan akdem fevt olan Mustafa İbni Hasan Ağa nam kimsenin sulbi Sağır Oğlu Mustafa'nın emval ve eşyasını zabt ve hifz ve tesviyeyi emrini rüeyyidi sevbi şer-i mutahharadan bir vasiyi nasb ve tayin olunmak lazım ve mühim olmağında vesayeti mezkûre ehdesinden gelmekle her vecihle kadir iken zeyl-i vasikedede mesturul esami müslimin haber

vermeleriyle şeren zahir ve mukerrer olan sağır mezkûrenin emmizâdesi iş bu bais-ül kitap Seyid Mustafa Efendi'ye hâkim-i mevki sedr-i kitab tuba lehümeab hazretleri dahi sağiri mezkûrunun emval ve eşyasını zabt ve hifz ve tesviyei umurunu ru'yete vasiyi nasb ve tayin buyurdıklarından ol dahi vesayeti mezkûru kabul ve hizmet-i lazimesini kema yenbeği edaya takrir ve iltizâm etmenin ma vakaebi taleb ketb olundu. Fi Zilkade 1182 (Mart/Nisan 1769)

.....

Şuhud ehli: Faziletlu Seyyid İsmail Efendi. İmam Züfer Efendi Sofi Zâde Hacı Osman Mehmet Paşa İbni El Hacı Süleyman. Mehter Seyyid Ali Paşa

Belge No: 19/a.3

Mediney-i Harput Mahallelerinden Ağa Mahallesi sakinelerinden Altıncı Zâde Ömer alemdarın zevcesi Aişe binti Abdullah nam Hatun tarafından ibra-i zikri ikrar ve i'ta hüccet vekil olduğu zatını ârifan Seyyid Mustafa Paşa İbni Nezir ve Nur Ali diğer Mustafa İbni Veli nam kimseneler şahadetleriyle şer'ân vekâlet sabit ve subut vekâletine hükmü şeriye lahik olan sipahi Mehmet Ağa İbni Ömer eş-şehir ve şeyda Ağası nam kimine vekâleten meclisi şer'î şerif lazim'üt-teşrifte Nurali kâryesi sükanından işbu sahibul kitap Mustafa ibni Molla Ali mehderine bil vekale ikrar ve takrir-i kelâm edib bundan akdem mezkûr molların oğlu Mustafa müekkelâm mezkûre Aişenin sağ kolunun dirseğinden ayıran yatağani bıçak ile darb ve cüruh edib derbi mezkûreden müteesiren koluna zaafet tari olub ber mucib fetva-i şerife hükümeti adl lazım gelmekle husus-i mezkûreye mutaalike beynlerinde münezaatı kesire ve muhasamati şedide vaki olmuştur. Elhal hazihi beynlerine müslimun tevasüt edib müekkelâm mezkûre Aişe Hatunun kolunun mücib'iş-şer'îvel- kevayi lazım gelen hükümet-i udul vilayetini mezkûr Melenin oğlu Mustafa yedinden müekkelâm mezkûre Aişe Hatun'a bit- tamam vel Kemal ahz ve kabz edib hususi mezkûre mutallike ammeten hukukunun davasından merkum Mustafa'nın zimmetini ibra ve iskat eyleyib fima badehu mezkûr Mustafadan davası mütalebesini ve alakası kalmadı dedikte ma vekee bi taleb ketb olundu. Fi 14 Zilkade sene 1182 (22 Mart 1769)

.....

Şuhud ehli: Mârifetlü Zâde Mustafa Alemdar. Ömer Alemdar zevci mezkûre. Malla Abdullah Katib Çelebi. Mehmed Pir Karar İbni Ömer Paşa. Muhsir Seyyid Ali Paşa

Belge No: 19/a.4

Medineyi Harput Mahallelerinden Tahiriye Mahallesi sekinelerinden Firdevs binti Nam Hatun tarafından bey-i atiyiz-zikri ikrar ve i'ta hüccet vekil olduğu zatını Arifea Süvar oğlu Mehmed Paşa ve Antepli oğlu Hüseyin Paşa ve Tümken oğlu Ali Paşa şahadetleriyle şeren vekâlet sabit ve subut vekâletin hükmü şeriye lahik olan Demirci Zâde El Hacı Mustafa nam kimine vekâleten meclisi şer'îyi şerif lazimi teşrifte iş bu sahibul kitap Çinci Ahmet Paşa mahderinde ikrar ve takrir-i kelâm edib müekkelâm mezkûre Firdevs Hatun bundan akdem suvar oğlu Süleyman İbni Hacı Mehmed ile validesi Fatıma Hatun işтира edib yedide mülki olan mahalli mezkûrede vaki bir tarafı Selim Zâde El Hacı Mustafa Efendi menzili ve bir tarafı kasab oğlu ve bir tarafı Seyyid İbni Ali ve bir tarafı Eskici Bekir ve bir tarafı teriki am ile Mahdud bir sefe bir kış damı ve bir zermire ve bir eyvan ve bir ahır ve havlu ve kenefi müştemil mülki menzilinin cevanibi erbaâsında birer zerine merkum Ahmet Paşa hibe ettikten sonra ve zerine dahi tevabi' ve levahikiyle tarafından icâb ve kabulü havi şurud-i mufsitden âri-i beyiat sahihi şer-i ile merkum Ahmet Paşa'ya atmış kuruşa bey ve temellük ve teslim ol dahi işтира ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabul eyledikten sonra meblağı mezkûr atmış kuruş merkum Ahmet Paşa yedinden benim yedimle müekkelâm mezkûre Firdevs Hatun'a tamamen ahz ve kabz edip bâ'del yevm zikr olunan evlerde mezkûre Firdevsin alaka ve medhali kalmayıb.

Belge No: 19/b

Merkum Ahmet Paşa'nın mülki müşterası olmuştur. Keyfe ma yeşa ve yehtar mutasarrif olsun dedikte ğab-i tesdik ma vakae bit-taleb ketb olundu. Fi 18 Zilkade sene 1182 (26 Mart 1769)

Şuhud ehli: Berber Mustafa Paşa. Burnuz Molla. Necar oğlu Mehmet Paşa Mir Zâde. Altıncı oğlu Ali Paşa Antepli Zâde Hüseyin Paşa. Kürt Hasan. Kürt Hüseyin.

Belge No: 19/b.1

Meydan Mahallesi'nden bundan akdem fevt olan Kapu kehdası Zâde Hacı Bekir'in yetimlerine dayıları eski Veli Zâde Seyyid Hasan Ağa İbni el-Hacı Ahmed Ağa'ya ba hüccet-i vasi olup emval ve nukud ve eytamı zabt ettikten sonra vasi-i mezkûr fevt mezkûr Hasan Ağa'nın zevcesi Asife binti Hacı Süleyman vasi nasb olunmuş iken badehu eytamın babaları Ümmühanı Hatun vasi nasb olunup mezkûre

asifenin bil- vesaye yedinde ve zabtinde olan akçesini ve eşyasını mezkûr Ümmühani Hatun ahz ve kabz ve yedine hüccet verip, lakin beş senelik akçe muramicesi ve beş senelik yetimlerin tarlaları icaresini vasiye-i mezkûr Ümmehani alamayıp bu mehele kayıt olunduğu yetimler balığ oldukda babalarına akçesi muramicesi ve tarla icaresi için dehl ve taarruz etmeyeler. Fi 27 Zil-Kaâde sene 1182 (4 Nisan 1769)

Belge No: 19/b.2

Medine-i Harput Mahallelerinden Esediye Mahallesi sakinlerinden baîs'ül kitab Ömer ve İbrahim enli Mehmed Paşa sülbi sağirler tarafından babaları mezkûr Mehmed Paşa velayeten meclis-i şer'î-i şerif lazim'üt-teşrifde babası Osman Paşa İbni Kôr Ahmed mehderinde dava takriri kelâm merkur Osman Paşa Lale Yaprak Nahiyesinde yedinde mülki olan hezan bağında bir kıt'ê bağını sefer bağı tesmiye olunur hisseyeyi uyuyla ve önü sekusiyle tarafı velizâde ve bir tarafı tekik ve erğuzğur aşağı çayırın torunu oğlum Sefer Ömer ve hezan evlerinin bir sülüsü ile aşağı bahçeyi çapa ve erince eşcarı müsmiresiyle ve levahikiyle ve yukarı sudan ikide bir sukubetle oğlum sağir mezkûre İbrahim Süleyman huzurlarında hibe-i sahih ile hibe ve ben dahi bil vilaye kabul ve kabz etmişken şimdi sağir mezkûran oğullarım tarafından bil vilaye zabt eder iken taallul edip zabtına mani olur sual olunup takriri tahrir ve bu vechi şeriye muarizesi men olunmak muradıdır. Dedikte ğab-i sual merkur Osman Paşa hibe-i mezkûru inkar edecek mudde-i mezkûr Mehmedden beyyine teleb olundukta üdül ehrar hal-i müsliminden Sarı İbrahim Zâde El Hacı Mehmed ikamet edip ber vechi muharrer sağira mezkûrane hibe-i sahih şeriyle hibe ve babaları dahi bil vilaye kabul edip hibelerini natık sağirlerin yedlerine mülki nam ita eylediği temikki mentuki üzere şahidim şehadet dahi ederim diye edayi şehadet şer'îyledikten sonra merkur Osman Paşa ber vechi muharrer hibelerini bit-tev'î ikrar ve itiraf edip bu makule hibe-i sahih olur mu? İstifta olunsun dedikte süret davaları fetva-i şerife murecaât olundukta ber vechi muharrer bahçeden rücü' kadir olmaz ancak hezan evi muteber değildir. Diye cevap bilip buyurmalarıyla ber mücib fetvayı şerife hezan evi ihraç olunup bağçe-i mahdud mezkûrlar sağiran mezkûranın mülki mühibleri olmak üzere mezkûr Osman Paşa muaredeten menî' berlema vakaâbit- teleb ketb olundu. Fi 1182 (1768/1769)

Şuhud ehli: Hüseyin Paşa Gül Mehmet Zâde. Mele Abdullah İbni Celebi. Mehmet İbni İbrahim Sofu Zâde. Muhsir Seyyid Ali Paşa. Muhsir Mehmet ve ğeyrihum.

Belge No: 20/A

Belge No: 20/a.1

Mefahir'ül kuddat vel- hükkam maâden'ül fezail vel- kelâm Anadolu'nun orta kolu yemin ve yesariyle nihayetine varınca vakî' kazaların kudat ve nevabı Zade fadlehum ve kutvet'ül emacit vel -âyam bu defa ocakdan süberci ve asker ihracına mübaşir tayin olunan tac-i mübaşir Hacı Muhammed Zade macdehu ve mefahirül emasir vel -ekran zikr olunan mahâlîde dergahı malum yeniçerileri serdarları ve ayan-i vilayet ve işarları ve aâtik serdengeçti ağaları ve âlemdarları ocak ihtiyarları Zade kadrehum tevkii refi humâyuna vasıl olacak malum ola ki Moskov keferesiyle memleketini temellük ve ahâliyi tebîyet ettirmek daîyesine temessük ve kemal-i hile ve hudeâsından naşı bu takarrible hududi islamiyeye suikast hayal mahâline olduğu tururdi. Vuruşan bedenimden misak-i milliden askerini ihraç eylemesi için kendüye tenbih olundukta âdem-i kabul ve şuruti musallaheye bakmayıb hududi islamiyeden bazı mahalleri istila ve bir nice ehli İslamı katl ve ümmet-i muhammed'e candan hasaret ve naksi ahdi işar eylediğine binaen bundan akdem "ve şavirhum fil emr" emr-i şerifi üzere huzur-i humâyunumda umumen ulema-i din ve ricali devlet ve ehli yekin ile akdi meclis müşavere olunup verilen fetva-i şerife muktedasınca naksi ahdi seriheten aşikâr üzerine varılıb "ve cahidü fi sebilillah" medlulunca ikame-i ferize-i gaza ve cihada bezl-i naktiyeyi iktidar "ve katilün müşrikine kafeten" lazımınca kahr ve tedmirleriyle bilad ve ibadı şer ve şurlarından temin ve î'lai kelime-i dini mubine say olunmak vacibe-i zimmet mücahidin olub techizi ecnas-i ecnad ve mulazimeyi harbiye tetmim ve i'tidaviyle nusret eseri humâyunun mutahakkik ve Serdar Ekrem ile umumen askeri nusret-i şiar astina-i aliyemden nehdet ve Davut Paşa sahrasında derbi hiyam hiyam-i nusred ve andan dahi hareket ve nevroz-i firozdan evvel Edirne sahrasına darb-i evtad ve tenab-i hiyam felek irtisam olunacağı bundan evvel Anadolu ve Rumeli ve eknafe i'lamve bı her memleketin serdarı bayrağı keşade ve bil cümle erbabi sefer emade ve yol tedariki rü'yet ve vakti mezkûrda serdarları bayrakları ziyirinde orduy-u humâyunuma teveccüh ve azimet ve cümlesi gelüb sancak-ı nusret belağe sayesiyle mevcut bulunmaları için tenbih ve ihbar ve müstemmi-i kebir ve siğar olmuşdu. El halet

hazihî şerefine şahin game refte zail ve havalar nelm ve bahara mütebadî ve mevsimî sefer tekerrüb ve vaktî hareket hulul ve bundan böyle ceste asakirî yerlerinden kalkıp orduy-u humâyunuma mevsul olmaları mühim ve mukteda ve bu sefer esvar-i saireyi ve bu vakitev kat-i ahire kıyas olmayıp düşmen-i dinî hezimet kerin yerinden kalkmazdan peşin asker-i İslam ebedehuMollahu ila yevmel kiyame hareket ve kisret ve vefret ile azimet lazime-i halden olmaktan naşi ve alemdarları etba'larıyla ve sahih-ül vesamileri çalık yeniçeri ve cepheci ve top arabacısı ve harb ve harbe kadır ve bahadır kuloğulları umumen serdarları bayraklarıyla dar ve diyarlarından ricalen ve rükbanen hareket ve orduy-u humâyunuma sevk ve isal ettirilmesine emri humâyuna itaât mekurdan talluk ve teseyyürleri için kavil'ül iktidar surul cebir tayin ve irsal olunmak babında ferman-ı celil'üş şan şeref sudurdur. İş bu sene-i mübarek avahiri şehri receb-ül müreccib sürümciler ihraç ve zikr olunan orta kolundan ve ocaktan ba emri Ali turnacı başı Cafer bundan akdem tayin ve sürümcülük ile mum-u ileyhi gün yüzü kazasına ve duhulunda bi emri teâla fevt olub umuri muhime tehir kaldığı kaza-i mezkûr gazisi der aliyem ilam ve mütevacıfeyi mum-u ileyhin yerine acaleten surunci tayin ve bu umuri mehame mezidi ihdimam olunmak babında tekrar ferman-ı alişan sadır olmakla mübaşir mum-u ileyhi yerlerinden ihraç ve bir ferdi geriye kalmamak şartıyla serdarları bayraklarıyla ve bazen fi sebibillahi teâla gönüllü bayrağı keşat ve Serdengeçti Ağalığı eminesiyle cemi nefarat eden mütemevvil ve ûnka ve hanedan ve sahibi saman bayraklarıyla ve Atik ağa ve alemdarlarıyla irsal ve teseyyürlerine bezli mehud ve sayi na mehdud eyleyesiz. Ve siz yeniçeri serdarlarımız yine dahi uğurî dinî mubin için askeri taifesi mücahidiyeni cihada terğib ve geriye kalmalarından terhib ve kolçilerine ab ve tüfenklerine tab ve yağmura ve yaşa bakmayıp mehali memurlarına irişmekle hareket ve dikkat mezkûrdan orduy-u humâyunuma mülakî ve sancağı şerifi zirinden isbat ve vücuda ziyade ihtimam eyleyib muhalif rızaullah ve muğayyirî rıza-i padişah'ane olunan na merdî hareketten tahaşa ve reaya ve fukaraya ser muruncide ve takdiri ühdesinden gelmekle sahibü iktidar olduğun ecelden haseten mübaşir tayin olunmuşsundur. İmdi müteveffa merkumun kaza-i mezkûrde kalan emri şerif ile muitine memur yazıcı ve çavuşanı keza-i mezkûre duhulunda yanına alib yazıcı ve çavuşan kema kane muitine olup anlarla ittihad ve mahâlî mezkûrden vaki kazalara varib emri âli mucibince asakirî mezkûreyi bir gün evvel ihrac ve Atik Ağa ve alemdarlar ittiba ve levahikleri ve neferât dahi serdarları ve bazen gönüllü bayraklarıyla sevk ve vakitler keti kerib olmakla bundan sonra çok ve aramalarına hiç ağmad ve ruhsat göstermeyib ber vechi isti'cal yerlerinden kaldırmağa

ziyade vakit ve çavuşani mumi ileyhi taraf taraf irsal ve tacile mezid-i ihtimam ve her memleketin neferâtı ve serdarlarıyla gelenlerin isim ve resimleriyle defterlerine ahz.

Belge No: 20/b

Ve bir suretini serdarlar hıfz ve bir suretini dahi sen ocak tarafına gönderesin itaat-i emir âli edib gelenler ve âdem itaât ile gelmeyenler malum ve gelmeyen namertlerin lazım gelene tedibatları icra ve ahirlere ibretname ola. Zikr olunan ortak kolun nihayetine varınca bi nefis kendini keşed ve kezar ve geri kalanların orduların alıb ta'cil aled tacil orduy-u humâyunuma sürüb hitami emri memur ser ziyade dikkat ve bu emri mühimin tadil ve tehirine badi olurlar. Vaki olur ise anlari dahi haklarından gelinmek için ahz ve cevarih-i katî' ve kalelere vedh ve isim resimleriyle ve tesrih tühmetleriyle del aliyeme arz ve ilama mübaderet eyleyesiz diye İftiharul ümera-i vel ekâbir bil fiil Dergahı malum yeniçeri serdarı olan Osman Ağa dam ûluvehu tarafından mühürlü mektub verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak babında ferman-ı alışanım sadır olunmuştur. Buyurdum ki: Vusul buldukta bu babda sadır olan emrim ve ağa-i mumi ileyhi tarafından ve yerinden mühürlü mektub mucibince amel edip min badi hilafına rıza ve cevaz göstermeyesiz. Şöyle bilesiz alamet-i şerife itimâd kılasız. Taharruren fi evaili ramazanil mübarek sene isna ve semanin ve miete ve elf. Mucibince yeniçeri Ağası mektubu muharrir İstanbul.

Veselna Fi 3 Zilhicce 1182 (10 Nisan 1769)

Mefahirül kuddat vel hukkamâden-ül fedail vel- ekarim Üsküardan Anadolu'nun orta kolu yemin ve yesarına nihayetine varıp gelince yol üzerinde vaki' kazalardan kuddat ve nevvabı zade fedlehum ve mefahir-ül emasil vel ekran mutesellimler ve yüdeler ve kethudaları ve yeniçeri serdarları ve sayir zabitan ve ayan-i vilayet ve işarları zade kadrehum tevki-i refî humâyuna vasıl olacak malum ola ki Anadolu'nun orta kolu yemin ve yesariyle nihayetine varınca vaki kazalarda bulunan tevaiifi askeriye visal olunan emri şerifimle yerlerinden ve yurtlarından ihrac ve nevrüz feyruzda Edirne'de orduy-u humâyunıma mulhek ve mulaki olmaları için sevk ve seyirlerine ocak tarafından mubaşir ta'yin olunan küdvet-ül emacidi vel-ayan Turnacıbaşı El-Hacı Mehmet zade mecdehumuînde memuraltı fekr çavuştan ve bir fekr yazıcının rukübler için kırk re'si menzil bergiri ücretleri ahâliyenin tekâliflerine takas olmak şartıyla ahâliye-i kaza taraflarından verilmek fermanım olmakla imdi mumi ileyhi her kenkinizin tehti kazasında dâhil olurlarsa medmun-i emri şerifimi sicil,

mahfuz, kayıt ve şir ve ol mikdar bergiri bila tereddüd tedarika veirkab ve yerlerini muşîr mumi-i ileyhin yedinde mehmur ve mâmuline ahz ve acaleten sevbi maksuda irsal ve isalina mezid-i ihtimam ve dikkat edip ser bu ferman ve kusurdan ğayetel ğayete hâşâ ve mucanebet eylemeniz babında ferman âlişanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Vusul buldukta bu babda vechi meşruh üzere olun. Şerefyafıta sudur olunan ferman vacib-ül ittiba ve lazim-ül imtisalde medmun itaât mekrun ile amel olup hilafından ğayetel ğayet tehaşa ve mücanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz Alamet-i Şerife ittimad kılāsız. Tahriren avahiri şehri Recebül- ferd sene isna ve semanin ve miete ve elf. Veselna Fi 22 Zilhicce sene 1182 (29 Nisan1769) el-mahrur İstanbul.

MENZİL HUSUSU İÇİN BUYRULDU

Şeriât şiar Harput Kadısı Efendi Zade İlmehu ve fedlehu müteberrin mezunen bil ifta efendi dame takvahu ve kudvet-ül emasil vel-ekran âyanı vilayet ağalar ve serdarlar ve ocak ihtiyarları bâ'det- tehiyyet lehte olunur ki: Birkaç seneden beri menzil umuri muhtel ve müşevveş olub murur ve ûbur eden ulaklara cevri ve zavât hali olmayıb fima bâ'daâ'yan-i ağalar ber Mutemed Ağa ve ber dahi ucakludan ber vechi iştirat bu sene menzili rü'yetla bûdde ve lazım ve vakti dahi hulul etmekle bi mennihi teâla nizamı vermek için iş bu buyruldu tahrir ve hal Mühürücü İsmail Ağa ile irsal olundu.

İnşaallahu teâla vusulinde eâ'yandan Koç Ali Ağa Zâde Hüseyin Ağa ehl-i ârz ve müstekim kimine olmakla ucakludan bir munasibin ve cümlesinin muhtari kim seneyi dahi şerik nasbve bu vechile Hüseyin Ağa ile iştiraken seneyi sabiki üzere hüccet-i şeriyesi tahrir ve mubaşir merkur mârifetiyle nizam-i keviyeye rabt ve menzurumuz olmak için hüccet-i şer'îyesin tarafından ilamı ile mübaşir merkur yedinden bir gün akdem tarafımızda i'lamı ile mubaşir merkur verip bir gün akdem tarafımıza irsal ve iysala cümleliz ihtimam eyleyip mucib-i buyruldu ile amel ve hilafından hızır eyleyesiz. Humâyun Fi 22 Ramazan 1182. (30 Ocak 1769)

Belge No: 21/A

Belge No: 21/a.1

Şeriat şiar Harput Kadısı faziletli efendi zade fadlehu ve serdarı ağa ve fehr'ül ekran ağavat sair işarları zade kadrehum lehda olunur ki: Mâdeni humâyun sermayesi akçesinden malum'ül esami Harput Eğavatı ve sair kutebanın istikrad eyledikleri akçeleri nedaya muteâhid oldukları vakti muâyyeneleri ed'âf-i mudaâf murur

eylediğinden başka emval-i mezkûre mesarifat-i meaden-i humâyuna mahsus olmağın bi avni sübhanehu ve teâla maden-i humâyunun ber mukteza-i erahe-i hazreti melukanei'mal ve idaresi vakti hulul edip bı her hal mesarifi külliyyeye muhtac ve emval-i mezkûrlarin bir saat akdem tahsillerine eşeddi ihtiyac olunmakdan naşi âcaleten ve musariâten mutehessili metlubumuz olmakla tahsili için iş bu buyruldu tahrir ve Çevkade Zâde Hüseyin ile irsal olunmuştur. Bi mennihi teâla vusulinde ber vechi muherrer bu günlerden avni înayet-i Rabb-i Kadir ile edevat-i mâden-i humâyun mübaderet berle kisret ve vefreti'malı dikkatleri olup ve akçenin dahi ziyade luzumi olmağın bekayayı mezkûrlarin bila tevekkuf yeli yerinden cem' ve tahsiline tekviyet medar ve ihtimam-i iktidar olması için bizim El-Hacı Mehmed Ağa dahi irsal olundu. Keyfiyet-i meşruh ve kemali medaïke-i akçe cümlelizinin malumları oldukta yeli yerinde cem ve tahsil ve Hacı Mehmed Ağa müfti ile tarafımıza irsal ve teyessüre mezid-i dikkat ve sarf-i ma hesele kudret olunup ser mürehavet güne hareketden ziyade tevekki' ve mucib buyrulduumuz ile amel eyleyesiz diye Fi 15 Ramazan sene 1182. (23 Ocak 1769)

Belge No: 21/a.2

Şeriât şîâr Harput Kadısı efendimiz serdarı ağa sahib-i arz halın hakkı şer'ân fasl vermek luzum mubaşir tayin ve tekraren arz-ı hal üzerine havale olunmuş iken hilaf-ı şer'î şerif ğerresi teseddi oldi. Enha olmakla hak ve âdl üzere mâ'rifeti şer'î ilerü'yet bulunup hususi merkume memur Mesturci Başî İsmail Ağa bu defa dahi hak ve âdl üzere rüyet ve fasl buyrulmaz ise icra-i şer-i ve ihkaki hak olunmak için ihdari hasmi merkumi olup mesnur meskur müdafa-i şer-i olunmak diye.

Devletlü inayetlü ve heybetlü efendim alışanım hazretleri devlet ve ikbal ile sağ olsun arz-ı hal küllinin cariyesine bu cariyeye Harput karalarından evsiye nam kâryesi sekinelerinden olup yine Harput'ta sakin çölek ustanın oğlu Muhammed kulunuz için merhamet kani efendimize birkaç defa arz-ı hal berle iştika etmekle gelür iken men ve def olunup altı yüz kuruşluk hakkımızı yüz kuruş ile sulh sâ'y olunup bir türlü yüz kuruşu kabul olunmayıp bundan akdem devletlü efendimizden mübaşir talep eylediğimizden mesturcu başî kulunuz tayin olunup doğru Harput'a varıp bu cariyenizden Harput'a müdafaa için talep olunup iken yalan şahidi peyda edip hakkımızı iptal ederek bu cariyeniz doğru ve hakpayi şeriflerine yüz süre geldim merakımı âliyelerinizden mercuvdur ki ba'dehu resule ehvari ber şanımızda merhamet

buyrulup huzur-i asifanelerinden şeri ile mürafaa olunmasına fermanınız olmak babında arz-ı hale cesaret olundu. Akçe emri ve ferman-ı akdem sultanım hazretlerindir. Safiye cariyesi.

Belge No: 21/a.3

Harput Serdarı ağa sahib-i arz-ı halın hasmını tayin olunan mübaşir mârifetlü ala eyyi halin ahz ve murafaa-i şeri ve ihkaki hak olunmak için mübaşir merkum ile huzurumuza irsal ve ihdar eyleyiniz. Humâyun Fi 11 Rebiülahir 1182 (25 ağustos 1768)

Belge No: 21/a.4

Devletlü inayetlü ve mezid merhametlu Efendim sultanım hazretleri devlet ve ikbal ile sağ olsun arz-ı hal kullarıdır ki bu kulların Harput Kasabası'nda ahçe kâryesinin zimmîyan taifelerinden olup zammimiz üzere bir avret nikâh edip Sarıkamışlı İbrahim Ağa on beş kuruş aldı. Harputlu İsmail Ağa dahi on beş kuruş aldı. İbrahim Ağa fuzuli almış ne alakası vardır diyerek akçenizi alın dedikte kulun oğlu gönderip İbrahim Ağa'dan fuzuli aldığı akçemizi geri talep eyledikte oğlumun yüzüne hançer ile darp edip bir dişini ve iki gözlerin mecruh ve âmele mânie edip kulun özür hali olmakla arz-ı hale cesaret olundu. Mürahim âlilerinden mercuvdur ki İbrahim Ağa mübaşşir kulların tayin ve hudur-i âliyelerine ihdar hudur âlilerinde mürafaa ve icra-i hak olunmaları babında baki ferman devletlü inayetlü Efendim sultanım hazretlerimindir. Nale haçuk zimmî.

Belge No: 21/B

Belge No: 21/b.1

Defter budur ki iş bu bin yüz seksen üç senesi muharrem'ül haram şerresinden bir sene tamamına deg Harput Kazası 'nın menzili tecdid olunup kemal-i rüyete kadır kimsenin arabasına takvid olunmak lazım-i halde olmakta Harput eâ'yanından Ali Ağa Zâde Hüseyin Ağa ile ocaklı Zâde dahi cümlenin ihtiyarı bir kimsene teşrik olunmak babında ve halen Vali-i vilayet vezir Asaf Nezir devletlü inayetlu merhametlu veli-ül niâm efendimiz hazretlerinin buyruvduları sudur olunmakla bina aleyh cümle eâ'yan-i vilayet ve ahâli mârifetleriyle sulusan Ali Ağa Zâde Hüseyin Ağa ve sulus Kaşarlı Zâde Mehmet Paşa olmak üzere hüccetti şeriye olunup seneyi sabik üzere altı bin altı yüz otuz üç kuruşun yüz atmış dokuz hane üzerinden bi her haneye sene-i sabike üzere iki taksitte

otuz dokuz kuruşa bir rubunu her taksitte on dokuz buçuk kuruş beş para eder. Ber mu'tad-i kadım bir taksiti dört ay mururundan ve ikinci taksiti onuncu ay mururundan cem ve tahsil eylemek üzere yedlerine iş bu defter verildi. Ber vechi ati zikr olunur. Herrere fi ğerre-i muharrem'ül haram sene salase ve semanin ve miete ve elf.

Belge No: 21/b. 2

Mefahirül kuddat vel hükkam maadenül fezail vel hukkam Harput Sancağı'nda vaki kazaların gaziler azzeze fadlehum tevki-i refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki devlet-i âliye emri buyrumun ber vechi muhted bahasında olan Keban madeninin imal ve idaresi için iktiza eden kömür bahasına medar olmak üzere Harput Sancağı'ndan bi her sene tahsil ferman olan on üç bin beş yüz kuruş imdad-i seferiye ve hadariyenin destur mükerrerem müşir-i müfehhem nizam'ül âlem celil'üş- şan vali ve mir hacı olup Keban ve Ergani madenimiz emini emyan olan vezirim Hafız Hacı Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehu tarafına teslimi mukteza olmakla yüz seksen altı senesine mahsuben liva-i mezkûrun imdad-i seferiye ve hadariye ve bazı muafiyetleri mukabili olan meblağ-i mezkûru bir an evvel yerli yerlerinden bi eyyi halin tahsil ve vezir muşarı ileyhi tarafına teslim ettirmek ferman olmağın imdi iş bu emri şerif alışanım vusulundan siz ki Mevlana mumi ileyhimsiz liva-i mezkûrun sene-i mezkûre mahsuben imdad-i seferiye ve hadariye ve bazı muafiyetleri mukabili olan meblağ-i mezkûr-i mârifet-i şer'îyle yerli yerinden cem ve tahsir ve veziri muşar-u ileyhi tarafına teslim ettirilmesine mezidi ihtimam ve dikkat eyleyesin. Şöyle kim eblağ-i mezkûrun tahsilinden tehir ve tesamüh ve ihmal ve tekâsül misüllü hareketi ile ta'tili meslehetе bais olmaktan bi ğayet ihtiraz ve iştinab eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki hükmü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyefte sudur eden iş bu emr-i şerif celil-ü şan vacib-ül ittibah ve lazim-ül imtisalimin ve kanun-i munifimle amel-i hilafımdan bi ğayet ihtiras ve iştinab eyleyesi. Şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasın Tahrir el- yevmil hamis Recep sene seb'a ve semanin ve miete ve elf. Mahrur İstanbul veselna Fi 24 Cemazielahir sene 1187 (12 Eylül 1773)

Belge No: 21/b.3

Şeriat şiar Harput Naibi Efendi Zade ilmehu ve mezunen bil ifta faziletlü efendi ve ulema-i saire kiram sahib'ül ihtiram hazretleri ve mefahirul emasir vel ekran ayan el

Hacı Osman Ağa ve Serdarı El Hacı Ali Ağa ve Hüseyin Ağa ve Çevteli Zâde İsmail Ağa ve Mumi Ağa ve Ali Ağa ve Numan Ağa ve ocaklı ihtiyarları ve alemdarları ve sairleri bi ecmeîhim ve Zade kadrehum enha olunur ki bu hilali meymenet iştimalda ağati fi âliye-i heservanda Karaman Eyaleti ehde-i acizanemde tafvizi buyrulup ve maden-i humâyun çeşmi nezaret olunmak erah-i humâyun olunmaktan naşi kazanızdan üç günlük ber mucib-i defter zahire tedariki ve cem ‘ve tehiye ettirilmesi için zehireci tayin olunup kudvet’ül emasil vel ekran kılarcımız yumağı Yahya Ağa tâ’yini ile kabzına memurdan teslim ettirmeniz babında iş bu buyruldu.

Tahrir ve iztar ve zahireci mumi ileyhi ile irsal kılındı. İnşallahu teâla vusulunda gerektir ki vechi meşruh üzere kazanızdan iktiza eden üç günlük zehairi ber mucib defter hazır ve emade ettirilip kabzına memur tamamen ve kâmilan eda ve teslim olunup mucib-i buyruldu ile amel ve hareket ve hilafından tehaşşa ve mubaâdet eylesesiz. Humâyun 11 Recep sene 1187 (28 Eylül 1773)

Belge No: 21/b.4

Mirza Hoca oğlu Molla Mehmed’in sağır oğulları Mehmed ve Mustafa’nın ba huccet vasileri neneleri Ayşe Binti Mehmet nam Hatuna sağırlerin zaruret nafaka ve zaruret-i dünyaları için bazı eşarların yukarıda ferşuh nısfı bahçeleri ve dükkânları üst gözünü senin valide köşesi vakıf olmak üzere üst köşe mümkün sağırlerin bir tarafı kemaşlu zâde ve bir tarafı alt köşe vakıf ve bir tarafı tarlaya ve eğri tarafı sanali oğlu oturur. Bu dükkânı ile mahdut olmak üzere zarureti nafaka ve zaruret-i dünyaları için çerçi alininoğlu Seyyid Mehmet Paşa’ya bedeli müsilli yirmi beş kuruşa bey-i bil vesaya akçesini ahz ve sağıranın alakaları kalmadığı kayıttır. Fi 25 Şevval 1183 (21 Şubat 1770)

Sakallı Zâde Seyyid Mehmet Hanefi Molla Ali. Dellal Seyyid Osman. Pazarcı Zâde Emir Alemdarı. Karkarus Osman, Ali’nin oğlu Mehmet ve Geyruhum.

Belge No: 22/A

Belge No: 22/a. 1

Katli mucib

Harputlu Mucip Süleyman Ağa İbni İsmail nam kimsene ahnahda beş seneyi doldurup altıncı seneye baliğ fevt oldu. Bizler üzerinde idik. Defin ettik diye Erzurum’da Ahsen hali Ali’nin oğlu Süleyman Çorbacı Ağa ve Hasan’ın oğlu Mustafa

Çorbacı Ağa ve Süleyman oğlu Halil odabaşı ve İbrahim ibni belun kimselerin lisanlarından tahminlerinden ebu Tahirli Sarı Seyyid Ali İbni Hasan ve diğer Seyyid Ali İbni Yusuf nam kimselerin ketilleri kayıdır. Fi 23 Muharrem sene 1183 (29 Mayıs1769)

Şuhu'ül hal: Çelebi Efendi ve Yürikli Zâde Hacı Hasan feyzi Paşa Halebî Efendi

Koyun Fermanı

Mefahirul emsar vel hükkam mekarimül fazail vel kelâm Anadolu'nun orta koluyla Diyarbakır'a varınca vakî' olan kuddat ve nevvab edâmellahü iclâlehüm ve eâzümü'l-ümerai'l-kiram mir-i miran-ı kiram dâme ikbalühüm ve mefahiru'l-kuzat-i ve'l-hukkâm kuzat ve nüvvab zade fazluhüm ve mefahiru'l-emasili ve'l-akran, mütesellimler ve Kethuda erleri ve yeniçeri serdarları ve havas ve evkaf zabitleri ve zeamet ve tımar subaşları ve baçdarları ve sair zabitan ve âyan-ı vilayet zade kadruhüm tevkî-i refi-i hümayun vasil olucak malum ola ki öteden beri Vilayet-i Anadolu'da vakî' bilad ve emsar ve kasabat ve kurada sakin fukara-i raiyyetin ve sair erbab-iticaretin ve konargöçer aşayir ve kabail ricaliyeinin yedlerinde bulunan ağnamı furuhet için kendü havahişleriyle peyderpey asitane-i seadetime getirip kasap başılar tarafından ve taraf-i ahirden taarruz ve müdahale olmaksızın kendileri bey' ve furuht ve ba hususi sinin-i ma Zade sadır olan avamir-i şerifimle mucibince bi'l-cümle ağnam getirenler diledikleri kimesnelere bilâ nizâ'bey' ile intifâ' besyar ve kesb ve kar eyledikleri cümlenin malumu olup ve yalnız Rumeli canibinden gelen ağnam İstanbul'da olan ibadullaha vefa etmeyip Anadolu tarafından dahi kesret üzere ağnam tevarüdü muktezî olduğuna binaen Anadolu caniblerinden gelen ağnamın çaşni tutulması men'î külli ile men' olunmağla naşi geçitlerde vememer ve ma'berlerde dahi asitane-i seadetime koyun getirenlerden mu'tad mugayir âlâ tariki'l-bed'î sene mutalebe olunmamak ve bu makule bey' için ağnam getirenlerin ağnamlarıyla emnen ve salimen astina-i aliyeme teseyyür ve imrar ettikleri fermanım olmağın işbu emr-i şerifim isdar ve mübaşir ta'yin olunan tatarlarından Kıdvetü'l-emasil ve'l-âkran Yusuf Zade kadrehum hükmü şerifim irsal olunmuştur.

İmdi ber vechi meşruh Türkmen ve Çeleb taifesinin ve sairlerinin getirdikleri koyunları rızalarıyla diledikleri kimsenelere bey' ve bahalarıyla sağ akçeden olmak üzere ashabına teslim olunmak ve kasap başılar ve sairler tarafından çaşni tutulmayup vechen mine'l-vücuha cevri ve taâddi üzere bu tarafa tenbihi lazım gelenlere muhkem

tenbih ile olunduk malumunuz oldukta siz dahi koyun getirenlerden murur ve ubur eyledikleri geçitlerde mu'tada mugayir âlâ tarıkı'l-bed'î akçe mutalebesiyle vebir türlü rencide ve remide olunmaması hususlarını iktiza edenlere mühkem tenbih ve teşdid ve kazalarınızda olan Türkmen ve Celep taifelerini ve sair ashab-ı ağnamı getirip bu kasap başları ve sairler taraflarından çaşni tutulmayacağı cümlesine ifade ve takrir ve bimennihi teâla getirdikleri koyunlarının bir adedi satılmamak ve geriye dönmek üzere herkes rızalarıyla istedikleri kimsenelere bi-la çaşni bey' eylemek için hâssaten ihtimam olduğu ve koyun sahipleri bu siyak üzere getirdikleri ağnamdan memullerinden ziyade faide eyleyerek inha ve tebşir eyleyerek asitane-i saadetime kesret üzere koyun nakline cümleyi teşvik ve tergîp ile ashab-ı ağnamın mevcut olan koyunların bir gün mukaddem yola çıkartup muâvenet ve müzaheret ederek selamet ve emniyet berle âcaleten ve musariaten bu tarafa sevk ve teseyyüre say vedikkat ve mikdar-ı zerre tehavün ve tekâsülden bi-gayet tevakkî ve mücanebet eyleyesiz.

Bu husus asitane-i seadetimde olan ibadullahın def-i zaruret ve hem koyun ashabının kesb menfaatlerine vesileve sebep olmakla koyun getirenlerin ser-muvâzerde ve remideliklerine ve esna-i rahide mikdar-ı zerre takdir ve rencide olunmalarına kat'iyen rıza-i hümayunum yoğiken şöyle ki ferman-ı âlişanıma mugayir hareket ile esna-i rahide hilaf-ı mu'tad akçe mutalebesi olunmak ve yahut ahir veçhile takdir ettirmek ve'l-hâsıl vücuh-u teaddiyat ile rencide olundukları haber verilmek ve tekabüt olunmak lazım gelir ise ol makulelerin muhkem haklarından gelineceği bî iştihahtır. Ana göre her biriniz mezid-i ihtimam üzere hareket ve keyfiyeti cümleye ilan ve işâat ve ferman-ı âlişanımın madmun-u münifini icraya sarf-ı makderet eylemeniz babında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur.

Buyurdum ki: Vusul buldukta bu babta vech-i meşruh üzere şeref yafta sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibaimın mazmun-u itaât makrunuyla âmil olup hilafından gayete'l-gaye hazer ve mücanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz alamet-i şerife itimat kılarsız.

Taharruren fi avasili zilkade sene isna ve semanin ve miete ve elf. Veselna Fi 24 Muharrem sene 1183. (30 Mayıs 1769) Mucibince Sadrâzam mektubu İstanbul Mührüsü.

Belge No: 22/B**Belge No: 22/b.1**

Halen Harput'ta mezunen bil-ifta faziletlu efendi Zade takva ve ilme efendiler zade fedlehum ve fahr-ül emasil vel ekran âyanı vilayet ve serdar ağa ve ocaklı ağaları bi ecmeñhim. Enha olunur ki: Harput Kazası'nda vaki olan umur-i şeriyyeye dair mevadlar halen hakimiş-şeri olan efendi hudurine şeri ile götürölüp icra-i şer-i ihkak olunması cümleye vacibe-i halden iken bazı kimseneler hilaf-ı şer-î şerif hareket namerdeye cesaret ve mevaddi meşruâlerin icrasında mumaniat ve mudahale berle şer'î enveri mutehheriyye tehkirane eda ile ibtali hak olmağa baîs olduğunu sahihen tarafımıza enha ve ihbar etmeleri ile bu misillu harekete rızayı bari ve rızayı Padişahı ve rızamız olmayıp gerek ulul emr ve gerek halen hakimiş-şeri olan efendiye her halde itaât ve inkiyad edip sairin bu vechi şer'î dehl ve muarızaları men ve def ve icrayı şer'î şerif olması hususuna inayeti dikkat ve ihtimam edip rızaya muğair-i şer'î şerif hareket nabercaden mubaâdat ve mucanebet eylemeniz için iş bu buyruldu tahrir ve irsal olundu.

İnşaallahu teâla vusulunda ber minval-i meşruh umuri şeriyyeye muteallik mevaddeleri rü'yet ve icrası hususunda sairin marize ve mudahalesini men ve hakimiş-şeriye inkiyad ve itaât edip tahsili rızaya mubadaret ve ber mucib buyruldu. Amel ve hareket ve hilafından tevekki ve hizr eyleyesiz. İmza... Fi 23 Muharrem sene 1183 (29 Mayıs 1769).

Belge No: 22/b.2

Kudvet'ül kuddat vel-hükkam ma'den'ül fazl vel kelâm Mevlana Harput Kadısı Zade fadlehu tevkî' refi' humâyun vasıl olacak malum ola ki Harput Kazası ahâlisinden Hacı Ali nam kimsene sere-i saadetime arz-ı hal edip kaza-i mezkûre tabi Amedi nam kârîye tarafına kedimden ziraat olana gelen malumat'ül hudud yerlerimden vafire ziraat olmayıp üç sene alet-tevali bile mani bor ve hali kalıp müstehak tapu olmakla sahibi arz olan Seyid Mustafa Bey demekle meşhur kimse ol yerleri seksen bir kuruş vermek şartıyla buna verip zabtı için yerine temessük i'ta eyledüğün yedime i'lam-i şeriye dahi olduğun bildürüp ol yerlerinden verilen sahib-i arz temessükü mucibince kendüye zabt ve ziraat ettirilip hilafi kanun bir ferdi mudahale ve mumaniat ettirilmemek babında hükm-ü humâyunum rica ve kanuni sual olundukta kedimden ziraat oluna gelen yerler ziraat olunmayıp üç sene alet-tevali bile mani bor ve hali kaldıkta bi hesebil

kanunmüstehak tapululara olmakla yerleri bordan ve sahib-i arzdan resmi tapu ile alan kimsenin yedine verilen sahibi arz temessükü mucibince zabt ve ziraat ettirmek muvafiki kanundur. Diye tahrir olunmağla kanun üzere amel olunmak emrim olmuştur. Buyurdum ki: Hükmüm vusul bulduk da bu babda sadır olan emrim üzere amel dahi hususi mezkûre tamam-i mukayyed ve sahib-i arz temessüküne nezer edip göresen. Zikr olunan yerler kedimden ziraat oluna gelen yerlerden iken ziraat olunmayıp üç sene alet-tevali bila mani bor ve hali kalıp kanun-i üzere tapu-i müstehak oldukta mezkûr bu zeviden sahib-i arzdan resmi tapu ile alıp yerine sahibi arz temessükü verilmiş ise yedine verilen sahibi arz temessükü mucibin ce bu zabt ve ziraat ve üşri resmin sahibi arza eda ettirip min be'di kanun ve emr-i humâyunuma muhalif kim seneye iş ettirmeyip isim yani yazıb der aliyeme arz ve ilam eyleyip hususi mezkûr için ber vefa-i emrim olasın. Şöyle bilesin alamet-i şerife itimad kılasın. Tahriren Fi evasiti Şevvalil Mükerrerem sene ihta ve semanin ve miete ve elf. El mahrur İstanbul.

Belge No: 22/b. 2

Arz-ı haldır Harput'un Samedi Kâryesinden Hacı Ali nam kimse Padişah'a kedimden ziraat oluna gelen malumet'ül hudud yerinin ziraate çok elverişli olmadığından bir süre bor kaldığı ve tapusu olmakla sahib-i arz olan Seyyid Mustafa ol yerleri seksen bir kuruş vermek şartıyla bana verip zabtı için yedinde temesüki i'ta ile hasbel kanun buraların tapuları olduğu hususunda padişah emri sadır olmuştur.

Belge No: 23/A

Belge No: 23/a.1

Reâyanın yedlerinde bulunan bislihallerinin Feruhet Babında

Desturun mükerreremün müşirun mefhumun nizamul âlem müdir ve umurul cumhur bil fikr'is-sakib mutemmim'ül meham'ül enam bi rey-is saib mümehhid ve ebyani devlet vel ikbal müşirul erkân es-saadet vel iclal el mehufu bi sunufi avatifil melik'ül âla. Anadolu'nun orta kolunda vaki vüzera-i izam edamallahu iclalehu ve e'zemu-ül ümera-il kiram efhem-ül kübera-il feham ulul kedr vel ihtiram eshab'ül İzze vel- ihtişam el muktesune bi mezidi inayetil melik'ül a'la mir-i miran-i kiram dame ikbalehum ve ekta kudatul muslimin evla vullat-ül muvahhidin maaden-ül fezail vel-yekin rafi'ül i'lami şer'îye ved-din varisü ulum-il enbiya vel murselin el muktesune bi mezidi inayetil melik-il muin mevali-i feham zidet fedailuhum ve mefahirül kuddat vel-

hukkam maâden-ül fezaili vel-keîâm kuddat ve nevvab Zade fadlehum tevkî' refî' humâyuna vasıl olacak malum ola ki; bi tevfihihi teâla bu sene-i mubareke evveli bahar meymeneti esarete moskov keferesi üzerine musemmim olan sefer-i humâyun zaferi mekrunime memalik Anadolu ve Rumelinde vaki umumen tevaif-i askeriye memur kılındıklarına binaen asakiri zafer medariki levazim sağırlarından olan eslihenin teksir ve evfiri akdemi umurdan olduğundan gayri vakti hederde dahi riâyenin alati harb isti'mal eylemeleri memluattan iken bu hususa itina ve dikkat olunmadığından Anadolu'nun orta kolunda sakin yerlü riayede yedlerinde kati vafil silah ve bisat ve edevati harbiye olduğu ihbar olunmaktan naşı riaya yedlerinden ve hane ve kiliseler ve sair mehvuz ve mektum mahallerinden sileh ve beste mutalik eşyalarının cümlesi harice çıkartılıp yedlerinden ahz ve diğer bahalarıyla lüzum olan tevayif-i askeriye ve tüccar ve sair ehl-i islama feruhet ve harice çıkartılan esliheden satılmayıp geri kalanı olur ise cümlesi bir yere cem ve mârifet-i şeriyle ashabının isimleri tesrihiyle defter ve be'dehu feruhet olundukça akçesi kendilere verilmek üzere ber mehelli müemmende vedî' ve hifz olunarak riaye yedlerinde bir ad ve silah ve alati harb kalmamasına ihtimam-i tam olunup lakin tenbih-i humâyunum aled-devam Anadolu'nun orta kolunda ikamet eden reaya haklarında olup tüccar ve ebna-i sebilden olan bazı riayenin kuta-i terik eşkiyasından kendilerini muhafaza zınnıyla istishab eyledikleri eslihenin yedlerinden nezî ve ahzı için olmamağla ticareti için keşt ve kezar üzere olan riayenin fakat kendilerine luzumu olan eslihelerine mudahale olunmaktan hizr olunmak fermanın olmağın iş bu emr-i şerifim istar ve sadrazam ağalarından mubaşir tayin olunan kudvetil emasir vel ekran Hacı Ahmet Zade kedrehu ile irsal olunmuştur. Emrim vusulunda siz ki vüzera-i muşarive mir-i miran mumi-i ileyhimsiz bu hususa kemali itina ve dikkat eyleyerek Anadolu'nun orta kolunda aled devam tevattun ve kıyam üzere olup tüccar ve ebna-i sebilden olmayan riaya yedlerinde ve hane ve kilise ve sair mahallerinde bulunan halat-i harbiyeye mutaallik eşyalarının bere edevi kimselerde kalmayıp vecihle cümlesini zahire ihrac ve tevaif-i askeriye ve tüccar ve sairler dahi levazim-i ehli islama feruhet ve satılmayıp geri kalanı olur ise mârifeti şer'îyle defter ve bir mehelli mehfuz ve ved-i ve temhir ve feruhet olundukça bahaları eshabına i'ta ve teslim olunmasına ihtimam eyleyib ticaret ile kesb ve kezar üzere olan riaya tacirlerinin kuta-i terik ve haramz âde makulesinden kendilerini muharese zınnında fakat kendülere luzumi haktr. Yedlerinde bulunan eslihelerine taarruzdan ve bu bahane ile sair yerli riaye yedlerine esliheye mutalik eşya kalmasından bir riaye için ahz olunan esliheyi badel feruhet akçeleri sahiplerine tamamen ita olunmayıp riaya fukarasına zulum ve

teaddiyeye bais olur ved-i ve halinden hizr ve mucanebet olunmak babında ferman-ı aliyemden sadır olmuştur.

Buyurdun ki: Vusul bulduk da bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur olan ferman-ı vacib'ül ittiba' ve lazim'ül imtisalimin medmunu itaât mekrunuyle amel olup hilafından bi ğaye hizr ve mucanebet eylesesiz. Şöyle bilesiz alamet-i şerifime inayet kılasız. Tehriren fi evaili şehri Recebil Ferd sene isna ve semenin ve miete ve elf. Mucibince Sadri azam mektubu. Veselna Fi 10 Safer 1183 (15 Haziran 1769) el mahmur İstanbul.

Belge No: 23/B

ZAHİRE BUYRULDUSU

Şeriat-i şiar Harput Kadısı Efendi ve mezunen bil ifta faziletli Efendi Zade fedailihuma ve mefahir'ül âkran âyanı vilayet zade fedailehum ve serdarı ağa ve ocak ihtiyarları ve sair işarları zade kadrehum lehde olunur ki bu hilali nusret şimalide ve vedayi-i halik beraye olan fukarayı raiyet ve sukani vilayet ve ebniye-i sebili ked ve medirret ve zulum ve taaddi ve hasarati eşkiyadan hifz ve haraset ve himaye ve siyanet ve her halde emn ve rahat ve refah-i asâyış ve selametleri matlub hazreti cihandarı olup ba hetti humâyun bizzat kendi hareketimizde muhtac olmakla bi inayetillah iş bu mahi safer'ül hayrın on beşinci günü Malatya'dan nehdet ve hareket ve ol havalilere teveccüh ve azimetimiz mukerrer ve muhakkak olmağın ve emrimiz halkeber mucib defter ruz merre iktiza eden beş günlük ecnazi Zehayir Kâryelerden mevcut ve hazır ve emade ettirilip ve yirmi beş günlük ecnaz-i zehayiri dahi nefsi şehirden tedarik ve ber vechi tekmil bir gün evvel tehiye ve tatmin ve tayin olunan mubaşir mârifetle cem ve hazır ettirilmesi hususuna mezidi dikkat ve ihtimam eylemeniz için iş bu buyruldu tahrir ve beruden Ağalarımızdan mezlum Muhammed Ağa ile irsal olundu. İnşallahu teâla vusulunda ber minvali meşruh dairemiz halkı için ruzi mühür iktiza eden beş günlük ecnaz zehairi karyelerden hazır ve emade ettirilip ve yirmi beş günlük ecnazi zehairi dahi nefsi şehirde bir gün evvel tekmilen mubaşir mârifetli tehiye ve tetmim ve hazır ve emade ettirilmesi hususuna museriât ve inaye ve ihtimam eyleyib ber mucip buyruldu amel ve hareket ve hilafından hizr ve mucanebet eylesesiz diye.

Fi Safer 1183 (Haziran/Temmuz 1769)

Belge No: 23/b. 2

Bimennihi Teâla âvni îna-yet-i bari ile devletlü îna-yetlü veli'ün- niâm efendimiz hazretleri Malatya'dan hareket ve ol havalilere âzimet ve dare-i aliyelerimine bı her yevm mukteza olan ecnas-i zehairin defteridir. Fi 9 Safer 1183 (14 Haziran 1769)

Nani aziz:1750 lehmi ğenem: 875 piriñ: 875 ruğen-i sade: 220

Asel: 15 kuzu: 85 Şeker: 5 kahve: 5 Şem'i âsel: 2

Şem'i ruğen: 30 katran bera-i meŐel: 15 siri alef: 35

İnşallahu teâla defter natık mucibince bı her yevm iktiza eden balede mestur zahair ecnası buyruldu. Veli-ü nime tesrih olunduğu vecih üzere hazı ve emade ettirilmesi me'mul ve metlubdur. Fi 9 Safer 1183 (14 Haziran 1769)

Belge No: 23/b. 3

Şeriat Şiar Harput Kadısı Efendi Zade ilmehu ve mefahirül ekram serdarı ağa ve a'yani vilayet ağalar zade kadrehum lehte olunur ki esnaf-i Şehir ve metinle olan kômür bedeli beş güne dek alınmasını taahhüd eylediklerinizi baş ıevkedarımız bu tarafa vurudunda enha ve ihbar etmekle vakti mezkûrun müddeti murur edip bu vakte deg memlağı mezkûru irsali hususunda tekâsül ve taksir ettiğinize haml olunup bundan böyle bir dakika tehir ve tarahi ettirmeyip nefsi esnaf-ı Şehir zimmetinde taahhud eylediğiniz yerli yerinden ve bir saat akdem ber vechi teknil irsalı hususuna mezidi dikkat ve ihtimam eylemeniz için iş bu isticali mutazammin buyruldu. Tahrir ve Tüfenkçi Ahmet Paşa ile irsal olundu. İnşallahu teâla vusulunda ber vechi meşruh tevekkuf ve tehir ettirmeyip bi eyyi vechin kane meblağ-i mezkûru bir an akdem ve bir saat mukeddem irsal ve isalı hususunda inayete musariet ve dikkat eyleyib bir türlü rehavet ve tesammüh eylemeyip ala eyyi halin mal-i mezkûru ta'cil ve alat- tâ'cil teknil irsaleten mubaderet ve mezidi dikkat ve ihtimam eyleyib ber mucib buyruldu. Acel ve hareket ve hilafından tevekki ve mucanebet eyleyesiz diye. İmza. Fi 23 Safer sene 1183 (28 Haziran 1769)

Belge No: 23/b.4

Maruz-i vilayet budur ki: Bi temessük hazine hazreti evliya niemiye Harput Kazası'nın umumi ayan kullarının deynleri olan bin kuruş sekiz yüz seksen kuruşu vekil hazreti evliyayi niem seyit Mehmet Efendi kullarına teslim olunup yüz yirmi kuruşun ve on kuruş dahi ahiri akıeden noksanı Mahmut'u yüz altı kuruşun bu uluğe

tahsiliyetinizden imkan olmadığından cümlemizim deynleri olmak üzere imşallahu teâla keriben tevzii sallıyanede eda olunmak üzere ruhsat buyrulması babında cümlesi rica ve niyazda oldukları bit tamam huzuri efsanelerine ilami işıra olundu. Emir ferman menlehel emir vel ihsandır. Fi 21 Rebiülevvel 1183 (25 Temmuz 1769).

Belge No: 24/A

Belge No: 24/a.1

Hususi ati ilinin mahâlinde ketb ve tahrir ve gelip meclis-i şer'îde enha ve takrir eylemesi için sevbi şer-i mutalebesine bil iltimas Kâtip Çelebi Zâde Molla Abdullah tayin ve irsal olunup ol dahi Medine-i Harput mahalletinden Karankir kâryesi sakanından Hacı Osman Zâde Abdullah Ağa ile Ömer Ağa'nın hanesine varıp hususi ati zikir için merkum Abdullah Ağa'nın Keban madeni emini iftihar'ül emacit vel ekarim Mehmet Efendi Zade mecdehu mehderinde teşkisine binaen tayin buyurdıkları Çevkedar Ağalarından Ağımlı Abdi Ağa hazır olduğu ser akti meclisi şer'î kadim olundukta merkum Abdullah Ağa'nın cariyesi kızı iş bu bais'ül vesike kabul ma'kut mezkûrde şöyle takriri kelâm ve tabiri anil meram edip kâryeyi mezmur sakinlerinden ğaib anil meclis Kôr Osman nam kimine iki seneden beri bela musallet olup suikastı fikir ve fasidesiyle seli nikâh ile el eyleyim benden kaçma diye iki seneden makdem Osman Paşa'nın oğlu Mehmet Paşa'nın zevcesi bana sokakta kapuları önünde musadif ettiğinde beni hanelerine davet eyledi içeriye girdim ba'dehu çıkıp hanemize gider oldukta mezkûr Kôr Osman Paşa'nın derenin önünde imiş beni gördü. Kız Hatice gel bana gönül ver seni alırım dedikten ben takarrub etmeyip eve geldim. Ol vakitten beri bana suyi fikirde payıma düşmüş idi. Coster kavir önünde oturup bana fili şeni' ve bağrımı izle eyledi. Şimdi altı aylık hamlim zuhur etmekle mezkûr Kôr Osman'ın bu misillu fiil adeta mütesellimleri olmakla mekerri tahrir olunup mucip ber şer'îyesi icra için sevbi şer'îden yedime vesika ita olunmak muradımdır. Dedikte tâ'yini hal için mezkûre rukiye kabul-i hatunlara keşif ve nazar ettirildikte fil vaki' altı aylık hamli olduğunu ihbar eylediklerinden sonra mezkûr Kôr Osman bu mekule fiil adeta müstemrisi olunup on beş sene makeddem yine karenkit kâryesi sakinelerinden Candur Mehmet nem kimsenin kızını fiili şeni' ile inhome edip badehu kendisine nikah ile aldığı kura-i efraddan Hacı Seyyid kâryesi ahâlisinden Bekir Çavuşoğlu Osman ve Veli Mustafa'nın oğlu Halil nam kimseler haber vermeleriyle naib merkum vakii hali vechi

meşruh üzere ketb ve tehrir ve meân bas olunan ile meclisi şere gelip enha ve tekrar etmegın ma vakaa bit-talep ketb olundu. Fi 25 Safer 1183 (30 Haziran 1769).

Şuhud ehli: Çevkedar mubaşir mumi ileyhi Abdi Ağa. Osman Ağa İbni Ahmet Ağa. Ehu Hasan Bey ve ğeyruhum.

Belge No: 24/a.2

KELEMİYE İÇİN BUYRULDU

Şeraiti şiar Harput Kadısı Efendi Zade fadlehu ve mefahirül emasıl vel ekran Harput Valisi Ağa ve ayanı ve ağavatı zade kadrehum enha olunur ki bı her sene Harput mukataatının munsib valilerine ve verile gelen bin iki yüz beş kalemiyenin evan-i teslim ve edası vakti hulul etmekle iş bu bin yüz seksen iki senesine mahsuben mali kalemiyenin dabeste-i tahsili tarafımıza ihale ve menut olmaktan naşı bundan böyle bir antarahi ve suulufe ruhsat verilmeyip ber mu'tad-i kedim verile gelen meblağı mezkûr mal kalemiyeyi ashabi mukatteat ve kuranlu tarafından sene-i mezkûrde Harput ve yulası olandan bir gün evvel ve bir saat mektem ala eyyi halin tahsil ve tayin olunan mubaşir mârifetiyle bu tarafa irsal ve isale dikkat ve ihtimam olunmak için iş bu buyruldu tahriri ile irsal olundu. İnşallah vusulunda ber vechi muharrer kalime-i mezkûrenin edası vakti hulul ve bir gün evvel teslimi labudde ve lazım olmakla bundan böyle terahi ve tevkife ruhsat verilmeyib bir an akdem ve bir saat mektem eshali mukattaat ve Harput ve yulası olandan bir gün evvel ala eyyi halin tahsil ve ber vechi teknil bu tarafa irsal ve isala dikkat ve sai kudret eyleyip ihmal ve tekasur ve terahi ve tesahulde mubaadet ve vabaste-i husul ve tahsiline mezid-i dikkat ve ber mucib buyruldu. Amel ve hareket ve hilafından hizr ve mucanebet eyleyiniz diye. İmza

Tahrir Fi 27 Safer 1183. (2 Temmuz 1769) Veselna Fi âşri Rebiülevvel sene 1183 (14 Temmuz 1769)

Belge No: 24/B

Belge No: 24/b.1

Şeriat şiar Harput Kadısı Efendi ve mezunen bil ifta faziletli efendi zade hadlehuma ve mefahirül emasir vel ekran a'yan ve eğevat ve ocaklı ihtiyarları ve sairleri zade kadrehum lehda olunur ki bu hilal-i meymenet iştimalda Malatya'dan hareket ve keş ve kezar ederek Harput'a kadar memerri muhakkak olup ancak bazı havalilerde serzede-i zuhur olan eşkiyanın bi avni subhanehu ve bazıları te'dip ve icra teâla-i

humâyuni azimet üzere lakin müddet-i medideden beri alacı hane kâryesiyle ekrad-i eşkiyadan atamlu belgi aşireti kuta-i terik ve nice kerbanları ğarat ve ebna-i sebil yedlerinden feryad ve gercubu ve mendululu eşkiyasıyla itihad ve bundan akdemce Eyvalı Nahiyesine hasaret-i külliyyeye cesaret ve Tokat'tan gelen kervana haserat etmeleri sebebi baş ağa mendulli başımız asker ve efendi ile üzerlerine irsal olunmağın hareketimiz beş ve on gün tehire sebep olup bi mennihi teâla eşkiyayı mezkûre külliyyen inhizam ve bu dikkate deg cem ettikleri emvali meksubeyi asakiri zafer iktidare iğtinam ve mallu adamlarından mutaaddit ser mektu'leri ve heyyen ahz olunanları tarafımıza irsal ve asakirimiz ol havalide bakiye eşkiyanın tediplerine meşkul ve taraflardan ehli arz olanlar cümleten şad ve hanedan olup ve sizle dahi cümleniz ehli arz olmalarınız tekeriyle sizler dahi mesrur olmanız için iş bu buyruldu tahrir ve Serrac başımız Hacı Mehmet memuriyeti ile irsal olundu. İnşallah vusulunda asakirimiz avdetinde der akbi hareket ve ol taraflara azimetimiz muhakkak olmakla makeddem tenbihimiz olan zehayiri teknil ve tetmin eyleyip muğayir hereketten ğayetül ğaye ihtiraz ve mubaadet ve ber mucib-i buyruldu amel ve hareket eyleyesiz diye. İmza Fi 2 Safer sene 1183 (7 Haziran 1769).

Belge No: 24/b.2

Hususat-ül beyanın keşfi ve tahrire gelip, meclisi şer'ide enha ve takrir için sevbi şeri mutehherden Mevlana Seyyid Emir-i iktida ta'yini irsal olunup ol dahi halen Harput Kazası'nın Van Nefêrâtı tarafından eminleri olan fehr-ül menasib Mustafa Bey tarafından Harput Muteselli Mehmed Ağa Zâde Ali Ağa'nın tayin eylediği Bölükbaşı Hacı Mehmed ile meân ehvaz kâryesi ile Habusi kâryesi beynlerinde teriki nâm üzerine varıp zeyl-i vesikedede mestul eslami müslimin huzurlarında teriki âmme muttesilmezra' habusi kâryesi toprağı ekin tarla içinde terake karib bir laş meyyit muşahade kârye Hebusi ve kârye Ahval ahâlileri mahalli mezkûrda hazır oldukları halde laşe-i mezkûre nazar eylediklerinde azası eseri cerahatdan salim olup ancak ağzından taun alameti zahir olmakla keyfiyeti hali sual olundukta habusi kâryesi ahali leri cevabında iş bu iâşenin yedinde olan senedi batilesinin medmune binaen üç kilise tarafından bir manastırı'ta senedi olup parseci karabaş taifesinden olmakla tarihi kitabden on bir gün makdem ibtida-i emirde Günek kâryesinden gelmiş, Günek kâryesi ahalisi dahi ona yardıma koşup bizim Habusi kâryesine göndermişler. Biz dahi aynımız üzere ikramını görüp ve on para ücret ile kâryemizin camuku leşini yanına kuşup Ahur kâryesine varemde obet

keşişinin evine misafir olmuş hasılı Ahur Kâryesinde vardıkta kârye-i mezkûre ahâlileri dahi mekerri mârifetleridir. Tarikatda gözüyüp bizim habusi toprağı ekin tarlanın içinde bırakmışlar. Hâsıl-i rusum metunen murad olduğu zahir ve ayan olmakla Ahvaz Kâryesi ahâlisinden dahi şîğal olunup sevbi şeri mutehhereden gerek bizim yedimize ve gerek Ahur Kâryesi ahâlisi yedlerinde vesika ita olunması matlublarımızdır dediklerinde ahur kâryesi ahaliyelerinden dahi sual olundukta cevaplarında fil vakii Habusi Kâryesi ahâlileri Kersum karabaşı keyame kuşlarına koşup bizim Ahur Kâryesinden göndermişler. Karyemize geldi. Obet keşişe misafir oldu. Cümlemizin misafiri idi. Lakin Karsuma bir halet-i ahir arız olup taun alameti misüllü beni ibtida üzere odaya yaraştırıp tersuma giderim deyu hemen bergirine binip çıkıp gitti. Ve hekbesiyle eşyası ve kitaplarını obet keşişinin yanına emanet vedi edip gitmiş idi. Esnay-i terikte metunen olmuş ve yediklerinden eşyası ve kitapları keşiş merkum obet yanında merifeti şer'îyle ile ahz ve leşa-i mezmur zikr olunduğu üzere adası eseri cerh ve darptan salim olduğu halde ancak azında alamati taun zahir olduğu naib merkum mean bahs olunan Bölükbaşı Hacı Mehmet ve Seyid İsmail ile ela uhud-i enha ve tekrar etmekten Havî Kâryesi ahâlilerine vakii hali natik minval-i muharrer üzere hüccet verilmeli Ahur Kâryesi ahâlilerin dahi mucibe mudahale olmamak için iş bu vesike bit-talep ketb olundu.

Fi 15 Rebiülevvel 1183 (19 Temmuz 1769)

Şuhud ehli: Ahmet Paşa tabî' Ömer Ağa. Molla Ömer İbni Hacı Süleyman Ağa. Seyyid İsmail. Mehmet Alemdar oğlu Mustafa İbni Abdullah.

Belge No: 25/A

Belge No: 25/a.1

SİLAHHANE MESCİT İMAMETİ BERATI

Harput Kazası'nda vakii silah haneden mecdüven bina olunan mescit şerifede bir dellallığı meişetten almak üzere yevmi on akçe vazife ile ve altı akçe vazife ile müezzin olan Ebubekir bila veled fevt olup yeri hali ve hizmet-i lâzımları muâttel kalmağla yerine erbab-i istihkaktan işbu raffî tevki'üş-şen-i hakani Seyid Hacı Mehmet her vecihle layık ve mühil ve mustahik olmakla mutevefa-i mezkûrun mehlulundan tevcih-i arz mucibince vech-i meşruh üzere sadaka edip bu berat-i humâyunu verdim ve budur kibadel yevm merkum Seyyid Hacı Mehmet halife varıp zikr olunan mescidi şerifde mutevefa mezkûrun yerine imam ve müezzini olur. Hizmet lazımlarını mer-i ve müeddi kıldıktan sonra yevmi on altı akçe vazifesiyle mutasarrıf olup vakfin ruhu ve devamı

ömr ve devletim için ve ğaye-i mudavemet göstere ol babda taraf-i ahirden fard manî' ve muzahim olmayıp ber vechile dahl ve taarruz kalmayalar. İş bu bablarıyla irsal-i fetva-i şerife itimad kılalar. Tahriren fi evahiri şehri Safer-ül hayr sene selas ve semanin ve miete ve elf. Veselna Fi 26 Rebiülevvel 1183 (30 Temmuz 1769). İstanbul mührüsü.

Belge No: 25/a.2

Şeriat şiar Harput Kadısı Efendi Zade ilme ve mefahirül emasir vel-ekran. Ağalar ve eâyan-i vilayet ve serdar Ağa Zade kadrehum lehde olunur ki: Seyyid Mustafa rikab-ı humâyundan müsbet kabe arz-ı hal edip merkumun karındaşı Feyzullah nam kimsene fot olundukta yedi yüz kuruşluk emval ve eşya ile üç yüz kuruş nukut irsi şer'î ile merkum kaza-i mezkûree tabii Perçenç Kâryesi sakinelerinden zevcesi Fatıma nam Hatuna intikal eyledikte mezkûre hissesini almağa kanaat etmeyip Kârye-i mezkûr sakinlerinden Hüseyin ve refikalar ile zeyilde zikr olunan emval ve eşya ve nukudundan hissesine hilaf-ı şeri fuzuli ahz ve ğeder eyledikleri davasına muvafık yerinde olan fetva-i şerife mucibinde şeriyle tahsili babında tarafımdan fitaben bir kıta emri celil'üş-şan şerifinize vurud etmekle tayin olunan mubaşşir mârifetli mezkûrleri huzur-i şer'î ihdar ve tarafu'î şer'î ve merkumun hissesine irsen intikal eden bittemam tahsil ve merkume teslim ettirilmesi hususunda mezidi ihtimam ve bu hususta hilafı şeriyi şerif ve muğayiri emri âli hareketten mubaadet ve icra-i hak ettirilmesinden dikkat eylemeniz için iş bu buyruldu tahrir ve Enderun Ağalarımızdan Arap Ali Ağa ile irsal olundu. İnşallahu teâla vusulunda ber minvali meşruh emri Ali'nin icra ve infazına bezli kudret ve mezkûrleri murafaa-i şeri ve merkumun tarafına irsen intikal eden hisse-i şeriyesini ber vechi tekmil bi eyyi halin tahsil ve eshabına teslim ve eğer bu hususta tekâsül ve tesamüh olunması ihtimali olursa ise külliyeti mubaşşir tâ'yini ve zahmet keşide olacağı yekinen malumunuz oldukta tehir ve teksirde ve tekasür ve tehavundan iştinab edip husul yerine ğayet dikkat ve ihtimam ve ber mentuki emri Ali ve mucib-i buyruldu amel ve hareket ve hilafından tevekki ve hizr eylesiz diye.

Fi 16 Rebiülevvel sene 1183 (20 Temmuz 1769). Veselna Fi 31 Rebiülahir 1183. (Ağustos 1769)

Belge No: 25/a.3

SERDARLIK MEKTUBU

Şeriat şiar Harput Kadısı Efendi Zade fadlehu bâ'des- selam enha olunur ki:

Zir-i hükümetinizde vakî Dergahı âli yeniçeri serdarı refî olunup yerine uslub-i sabik üzere kudvetül emasir vel ekram sekizinci bölükün Mustafa Ağa Zade kadrehu serdar ve zabıt nasb ve tayin olunmağın iş bu mektub tehrir ve irsal olundu. İnşallahu teâla vusulunda gerekdir ki mum-u ileyhi serdarlığı umurunda kıyam eyleyip uhra mudahele ettirmeyesiz. Ol havalide vakî Dergahı âli yeniçerileri ve cepheci ve topçı ve top arabacısı ve kuloğulları ve ğilmani acem cümlesi üzerlerine serdar ve zabıt bilip sözünde taşra ve re'yinden hariç ved-î ve harekete bulunmayıp itaât ve inkiyat üzere olalar. Ve tevaifi merkumundan bila varis marufi fevt olanların mehlufat ve metrukatların sedar-i merkumee kabz ettirip mârifet-i şeriyle sevki sultaniyeden feruhet ve hasıl olan nukudunu mumdi ve mehtum müfredat defterleri ile canibi beytül mala irsal ve isal ettiresiz. Ve sen ki serdarı mumi ileyhisin mukim ve misafirden zuhur eden arazil ve eşkiyanın zabıt ve rabtlarına ve sukan-i vilayetin emn ve rahatlarına bais-i hizmet mustahsine-i murure vucud götürmeye mecd ve say olup mucibi mektubla amel olasız. Tahriren fi evahiri şehri Rebiülahir sene selas ve semanin ve miete ve elf. Tarih-i mektup günü keyd olundu. İmza Mahrur Ağa yeniçeri orduy-u humâyun. Fi 24 Rebiülahir yevmi ehed sene 1183. (27 Ağustos 1769)

Belge No: 25/B

Belge No: 25/b.1

Kudvetül kuddat vel hükkam ma'den'ül fazl vel- kelâm Mevlana Harput Kadısı Zade fadlehu tevkî'i refî' humâyuna vasıl olacak malum ola ki kaza-i mezkûre tabi' Meydan nam Kârîye sakinlerinden dergahı malum yeniçerilerinden İbrahim nam yeniçeri serre-i saadetime arz-ı hal edip bu sahîh dirlike mutasarrıf bil fiil sefer-i uşr-i dergâh malum yeniçerinden olup hilaf-ı kanun-i rusum raiyet talebiyle taaddi ve rencide olunmak icâb etmez iken yine kaza-i mezkûre tabii Herdi nam Kârîye mültezimi hilafî kanun senin ecdadın benim mültezimi olduğum Kârîye-i mezkûrenin riayesinden imiş. Rusum-i raiyet alırım diye hilafî kanun taaddi ve rencideden hali olmadığın ve husus-i mezkûr bu mimval-i muharrer üzere olduğunu havi sen ki Harput Kadısı Mevlana Seyid Yakup Zade fadlehu tarafından arz olduğun bildirip hilaf-ı kanuni rusum raiyete talebiyle taaddiyesi men' ve def-î olunmak babında emri şerifim rica eylediği ecilden kanun üzere amel olunmak emrim olmuştur. Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vusul buldukta bu babda sadır olan emrim üzere amel ve dahi hususî mezkûre tamamî takiyid olup göresin. Bu sefer uşri sahîh verilene mutasarrıf ve dergahı malum yeniçerilerinden

adı bu mekule sahih vergi-i mutasarrıf dergahı malum yeniçerilerinden rusumi raiyet olunmak hilafi kanundan Kârye-i mezkûre mültezimi mezkûre hilaf kanuni rusumi raiyet talebiyle taaddi ve bir tahaddi ettirmeyip men ve def eylesin. Min be'di kanuna ve emri humâyunuma muhalif bir kimseneye kat'î iş ettirmeyip esamiyani ism ve resmi ile yazıp astina-i aliyeme arz ve ilam eyleyip hususi mezkûre için bir dahi emri şerifim varımlu eylesin. Şöyle ki bilesin alameti şerife itina kalasın taharruren Fi evali Zilkade sene isna ve semanin ve miete ve elf. El mahrur İstanbul hükmü hakani oldur ki. Veselna Fi 19 Cemazieylevvel 1183. (20 Ekim 1769)

Belge No: 25/b.2

PALU KASABASINDAN ŞEYHÜL KURA HAMİD EFENDİNİN BERATI

Diyarbakır Sancağından Palu nam kasabası sükânından Seyyid Mustafa İbni Seyid Abdalbaki nam sahib'ül heyriñ Palu dâhilinde Zaviye mehlesinde bina eylediği darul kurada yevmül sulasa ve yevmül cumâdan ma âda eyyamda talabe-i ûlum-e tâ'lim-i kuran âzim'üş- şan ve ta'lim-i vucuhi seb'â ve âşere etmek için kasaba-i mezkûrda vakıf mezkûr hanı ğellesinden almak üzere yevmi yirmi dört akçe vazife ile şeyh'ül kura ciheti şart ve tayin etmekle vakıf merkum ve cümle ahâlinin iftiharî ve ulema ve sulehadan vucuhati sebâ ve eşerden mezun iş bu rafi' tevkî' refi'üş- şenhakani kudvet'ül ulema-il muhakkikin Seyyid Hamid İbni el Hacı Abd'ülfettah Zade ilmehu cihet-i mezkûreye şart-i vakıf üzere iki seneden beri ve bir berat mutasarrıf olmağın mücdüven tevci ve mehelle keyd ve yedine berati şerif verilmek ricasına Palu Kadısı naibi Mevlana Muhiyiddin Zade ilm'e ârz etmekle Anadolu muhasebesinden keydi bulunmadığı derkener olmağın mucibince tevci ve keyd ve berat olunmak üzere eâ'lem'ül ulema'ül mutebahhirin afdel'ül fedail'ül muteverriîn bil fiil şeyh'ül İslam Mevlana veliyüd-din ve edamallahu teâla fazailehu işaret etmekle Mevlana muşarıleyhin işareti mucibince tevcih ve meheline keyd ve berat olunmak fermanım olmağın hakkında mezidi înayet Padişah'anım zuhura getirüp bin yüz seksen bir senesi seferül hayrın on sekizinci günü tarihiyle muerrih verilen ruusi humâyunum mucibince bu berati humâyunu verip buyurdum ki mezkûr Seyid Hamid ibnül Hacı Abdulfettah'a Zade ilmehu varıp vechi meşruh üzere vakfî mezkûrda şeyh'ül kurra olup eda-i hizmet eyledikten sonra tayin olunan yevmi yirmi dört akçe vazifesine vakfî mezkûr hanı ğellesinden mütevelisi olanlar yedinden alıp mutasarrıf ola. Şöyle bileler alamet-i şerife

itimad kılalar. Tahriren fil yevmi salis işrin-i sefer ihda ve semanin ve miete ve elf. İstanbul mührüsü.

Belge No: 25/b.3

MUCİBİNCE FERMAN-I ALİ

Destur mükerrerem muşiri mufehhem nizam'ül âlem mudebbiri- umur-il cumhur bil fikr'is-sakib mütemim-i meham'ül enam bir-rey'is-saib mümehhid-i bünyan'id-devle vel ikbal müstedrikatus-saadet vel-iclal el- mehfuf-u bis-sunufi âvatif'ül melik'il ala Diyarbakır Valisi Vezirim Paşa edamallahu teâla iclalehuve ekde kudatül müslimin evla vülat'ül muvahhidin ma'aden'ül fedl vel yekin rafi'-i i'lam'ış- şerâti ved-din varüs-i ûlum'ül enbiya vel murselin el muhtes-u bi mezidi inayeti melikil ala Mevlana Amed Kadısı Zade fadlehu tevki'î refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki kudvet'üs-süleha-i salikin Seyyid Hamid Zade salahehu divani humâyunuma arz-ı hal edip Diyarbakır sancağında Palu kasabası dâhilinde Zaviye Mahallesinde vakî eshabi hayrattan es-seyyid Mustafa İbni Seyyid Abdülbaki'nin darul kurasında han ğellesi mahsulundan olmak üzere yevmi yirmi dört akçe ile eyyami selase ve cumadan ma êda sair eyyamda bi beradi alişan ve bi işareti aliye şeyh'ül kura olup hizmette bir kedru kusuru olmayıp

Belge No: 26/a

Ahirden bir vecihle dahl ve taarruz iktiza etmez iken vakfi mezkûrun mütevellisi olan Abdullah nam kimsene Palu Beylerinden Hüseyin Bege istinâden bir seneden beri vazifesini vermeyip egil murad eylediğinden ma âda zabtına mumaniât ve bazı kimseneler ile yekdil olup ciheti mezkûru üzerinden ref' ve gayri sevdasına olmakla mezkûru müştemi olduğu vazifesini tahsil ve yedinde olan ber emri alişanım mucibince zabt ettirilip gerek mütevellî mezkûrun ve gerek ahirin buyuca mudahale ve taaddileri men ve def-î olunmak babında istidayi inayet etmeyin hazine-i âmiremde mahfuz Anadolu muhasebesi defterlerine nazar olundukta vakfi mezkûrun han ğellesi mahsulundan olmak üzere yevmiye yirmi dört akçe ile şeyh-ül kurralık ciheti mezkûr es-seyyid Hamit ibn-ül Hacı Abdulfettah Zade salehehunın üzerinden mestur ve mukayyed olduğu der kenar olundukta imdi yedinde olan beratı mucibince ciheti mezkûre zabt ettirilip ve mustahik olduğu vazifesini ayurup muğayyir-i berat uhra mudahhale ettirilmemek babında ferman-ı alişanım sadır olmuştur. Buyurdum ki:

Hükmü şerifim vardıkta bu babda sadır olan emrim üzere amel edip dahi merkur es-Seyyid Hamid-Zade salahehunın yedinde olan berati alışanım mucibince cihet-i mezkûru zabt ve rabt ve mustehik olduğu vazifesini ayurup muğayiri berat-i alışan, uhra mudahhale ve taarruz ettirmeyesiz. Şöyle bilesiz âlameti şerife itimad kılâsız tahriren fil yevmil işrin Rebiülahir sene ihda ve semanin ve miete ve elf. İstanbul mührüsü.

Belge No: 26/a1

**PALU KASABASINA MUTAÂLLIK FERMAN-I ÂLIŞAN MİRASI
DAVA İÇİN**

Destur mükerrem Şerif Fehmi nizam'ul âlem müdebbir-u umur'ul cumhur bil fikri sakib mütemmim-i mehamul enam bir-reyy'i saib mumehhidu bünyani devle vel ikbal muşir-i erkan'is- saadet vel iclal el- mahfufu bi sunuf-i âvatif'il melik'il eâla Diyarbakır Valisi Vezirim Paşa edamallahu teâla iclalehu ve akte kuddat'ül muslimin evla vullat'ul muvahhidin ma'den'ül fadli vel yekin rafi'î'lam-i şeraiti ved-din varisi ulum'ül enbiya vel murselin el muhtesu bi mezidi inayet'ül melik'ül muîn Mevlana Amed Kadısı Zade fadlehu tevkii refii humâyuna vasıl olunca malum ola ki Salihe nam Hatun serre-i saadetime arz-ı hal edip Palu Kasabasından sakin zevci Molla Bekir demekle maruf kim sene bin yüz yetmiş üç senesinde fevt oldukta dokuz bin kuruşluktan müteceviz emval ve eşyası mezkûre ile evlatları İbrahim ve Nefise ve Ümmügülsüme intikal etmekle dahl olunmak icâb etmez iken kasaba-i mezkûrdan mucanibden Yunus oğlu Veli Hesen ve havadarları olan Osman oğlu Öküz Ömer ve Zufer ve İbrahim oğlu Kara Hamid demekle Arif kimseler ile yekdil ve yek cihet olarak ben mutevefayı mezkûrun evlatlarına vasiyim diye hilafi enha mucarred terake-i muteveffa-i ekl ve beli' kastıyla bil cümle terake mezkûreyi ahz ve kabz ve hakki irsiyesini vermeyip üzri külli etmekle bundan akdem mutalebe olundukta mezkûr mutağellibeden olunduğundan ğeyri bazı mahelle istinâdı hesebiyle mukâvemet ve ihkakı hak mümkün olmadığın ve evlatları mezkûrlar sefil olduğunu bildirip şer'ile görünüp zevci muteveffa-i mezkûreden muntekil âlâ ma feredellahu teâla hisse-i irsiyesi her ne ise kendüye ayrılıp icra-i şer-i ve ihkaki hak olunmak babında emri şerifim rica etmeğini siz ki Diyarbakır Valisi Veziri muşarive Amed Kadısı Mevlana mumi ileyha siz şeriyle sabit olan hakki ihkak olunmak emrim olmuştur. Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vusul buldukta bu babda sadır olan emrim üzere amel dahi siz ki Vezir muşarive Mevlanayı mumi ileyha siz ihdar-i hesma kılıp mukeddimen bi mürefeâ-i

şer'îyle görülüp fazl bulunmayan hususların temami hak üzere mukayyed olub göresiz. İlam olunduğu üzere inşallah ol babda mukteda-i şer'î kevimle amel edip dahi ber vechi meşruh zevci muteveffayı mezkûrden muntekil âlâ ma feradallahu teâla isabet eden hisse-i şaiâsı her ne ise bâ'de subut hükm edip tamamen tahsil ve buna ayrılıp taallul ettirmeyip icra-i şer'î ve ihkak-i hak ile siz min be'di şer'î şerife ve emri humâyunuma muhalif kimse ne iş ettirmeyip esamıyanı yazıp astina-i saadetime arz ve i'lam eyleyip hususi mezkûr için bir dahi emrim varemlu eylemeyesiz şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fil evasiti Cemazieylevvel sene ihda ve semanin ve miete ve elf. İstanbul mührüsü.

Belge No: 26/b.1

KOYUN BUYRULDUSU

Şeriât şîâr Harput Kadısı Efendi Zade fadlehu ve âyan memleketin Ağalar ve serdarı Mustafa Ağa Zade kadrehum lehde olunur ki: Bu sene-i mubarekeden âşir resuanın iktiza eden malmirleri Keban ve Ergani madenlerinden hâsıl olan sim ve zir bahalarına tahsis ve mahsub olunmasına hatt-ı humâyunu Şevket makrum sadır ve bu avanda akçenin kisseti luzumu olup ve yerine aşayirden akçe tahsili mümkün olmadığından diğer bahalarıyla kazalara tevzi' olunmak için ahz olunan altı bin ağnamdan Harput Kazasına isabet eden yalnız yedi yüz koyun bı her tanesi ücreti çoban ve hizmeti mubaşiresi ile vurun-i kuruş birer rub'u diğer bahasından noksan olması evvelen fukaraya merhamet ve saniye der akbi kurralara tevzi' ve âcaleten akçesi tahsil ve mubaşşir merkum ile tarafımıza âcaleten irsal olunmak için iş bu buyruldu tahrir ve çevkadarımız Hüseyin Ağa ile irsal olunmuştur. İnşallah vusulunda zikr olunan yedi yüz adet koyunlar bi âvnihi subhanehu ve teâla tarafınıza vardığı saat mârifet-i şer'î ve cümle mârifetleriyle kurralara tevzi' ve mesarif ve mubaşeriyesiyle ve ruzi kuruşuna birer rub'iden icâb eden bahaları yalnız iki bin dokuz yüz yetmiş beş kuruş ber vechi muharrer tahsil ve mubaşşir merkum ile acaleten ve musaraâten tarafımıza irsal eyleyip ve bu husus umur-i mustâ'celden olmakla maazzallahu teâla bir türlü tehir ve tevkife ruhsat vermek lazım gelir ise tatil-i mesleheteye badi olanlar muâtteb olacaklarını muhakkak bilip ana göre mutebbessirane harekete mezidi ihtimam ve takayyüd olunup ber vechi meşruh amel ve ser bu buyruldumuz ki hilafından bi ğayet tevekki ve tahaşa eyleyesiz diye. İmza Fi 3 Zilhicce sene 1183. (30 Mart 1770) Veselna Fi 12 Zilhicce sene 1183. (8 Nisan 1770)

Belge No: 26/b.2**EREYĞİL KÂRYESİNİN KAMÇUR İÇİN FERMAN-I ÂLİ**

Destur mükerrerem müşiri müfehhem nizam-ul âlem müdebbir'i umur'ul cumhur bil fikr'is- sakib mütemmim mehamul enam bir-reyy'i saib mumehhidu bünyani devlet vel ikbal muşiru erkanu saadet vel iclal el mahfufu bi sunufi âvatif-il melik-il âla Diyarbakır Valisi Vezirim Paşa edamallahu teâla iclalehu ve kuddet'ül kuddat' vel hükkamma'den-ül fazl vel kelâm Mevlana Harput Kadısı Zade fadlehu tevkîi refii humâyuna vasıl olunacak malum olaki Diyarbakır Sancağında Harput Kazasında vakii Ereyğil Kâryesi ahâlileri divan-ıhumâyunuma arz edip mezkûrlar sahihi neseb saadeti kiram ve sahihi seferler ve sahib'ül usami yeniçeri zümresinden olmalarıyla yedlerinde mevcut bulunan koyunlarından ber mucibi kanuni kedim yüz ellişer re'sinden rusum talep olunmak iktiza etmez iken Van Kalesi neferâtları tarafından Harput mukataasını iltizâm edenler ziyade mutalebesiyle rencide ve teddi eylediklerini bildürüp ol mekule sihahi neseb Sedat-i kiram ve sahihi seferi seferler askeri taifesinden olanların yedlerinde mevcut ve kendi nefisleri için besledikleri yüz ellişer re's koyunlarından resm olunup ma âdasının icâbından buyurmaların kanuni kedim ve şurut mucibince eda eylediklerinden sonra mültezimlerin ziyade talebiyle vaki olan rencide ve taaddiyeleri men ve ved-i olunmak babında emri şerifim rica eyledikleri ahâlden hazine-i âmiremde mahfuz olan hasıl mukatâası defterlerine nazar olundukta Anadolu ve Sivas ve Karaman eyaletlerinde olan sancaklardan Rumeli şuruti üzere adet-i ağnam tahsil-i fermanım olup senede bir defa Mart duhulunda lazım gelen adet-i ağnamları tahsilinde sahihi neseb Sedat-i kiram ve sahihi seferler askeri taifesinin yedlerinde mevcut ve kendü nefisleri için besledikleri yüz ellişer re's koyunlarından ma âdasının her birisinden birer akçe-i rusum-i ğenem ve her yüz re'sinden yirmişer akçe adet-i ağnamiye ve her üç yüz re'sinden beşer akçe rusum eğıllileri canibi mirünce cem ve tahsildarlardan yedlerine eda teskeresi verildikten sonra bil mehelde mukerrer dahi mutabe olunmamak üzere verilen adet-i ağnam beratları şurutunda mukayyed olduğu derkenar olundukta imdi şurutu mucibince amel olunmak fermanım olmuştur. Buyurdum ki: Hükm-ü şerifim vardıkta bu babda sadır olan emrim üzere amel edip dahi adet-i ağnam rusunu tahsili şurutu vechi meşruh üzere hazine-i âmirem defterlerinde mukayyed olmakla sahihi neseb sedatı kiramdan olduklarına yedlerine İstanbul nekbasından hüccet-i şeriyeleri ve sahihi eslamı sefer seferler askeri taifesinden olduklarına ve yedlerinde mâmul bi senetleri olanların kendü nakli hak kıldıkları yüz ellişer re'si koyunlarından ma âdasının

ve sair koyun ashabının mevcut bulunan koyunlarının berati alışanım şurutu mucibince icâb eden ağdet-i ağnam rusumaların eda eylediklerinden sonra hilafi şurut berati alışanım ziyade mutalebesiyle rencide ettirmiyesiz. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılâsız. Tahrruren fil yevmi sani Rebiülevvel sene semanin ve sittin ve miete ve elf. İmza İstanbul

Vechi meşruh sene yüz atmış dokuz senesinde ebu Tahir Karyelerinden Harputa tabi olan Ereyğil Karyesi ahâlileri devleti aliyeden bir kıta emri alışanı sadur ettirip Karyelerinden olan kamçur için yedlerinde olan mahkemede kaydı olup huzuru şeriden yedlerinde hüccet bulunup ber dahi seksen iki senesine kamçuven mahkemeden imza olunup cümle ayani mârifetle mukaddem ve sonra kayıt olunmuştur. Emri alışane mutabi olduğumuz ecelden defterden ihrac verilen iş bu tezkire verilmiştir. Bir kimsene dehl ve kemçur bahanesiyle rencide etmiyeler. İmza Mustafa Mir Alayı

Belge No: 27/A

Belge No: 27/a.1

ZEHÂİR İSTİ'CALI

Şeraiti şîâr Süverekten Çemişgezeke varınca yol üzerinde vaki-i kudrat ve nevvab Efendiler Zade fadlehu ve kudvet'ül emasir vel ekram umera-i zevl ihtiram ve duyunlar ve sair zabitanı Zade kedrehu lehde olunur ki bundan akdem bi âvni subhanehu ve teâla ol hevalilere vurud iktiza eden yevmiye zehair defterleri bı her konağa başka başka mubaşirler tayin olunup bi avnihi subhanehu teâla iş bu mübarek salı günü bı her kurratı ûbur ve konak bı konak ol havalile vurudumuz muhakkak ettiği ve malumunuz olmak için iş bu buyruldu. Tahrir ve taburlarımızdan şahin ile irsal olundu. İnşallahu teâla rızalarımızdan metlub olan zehayiri bir gün akdem ve bir saat mukeeddem tehiye ve tedariki hususunda ihmal etmemiş bize ve ancak ihtiyaten ve tenkiren ve siyaneten ihdar olundu bi avnihi teâla her birleri kendi kazalarına zikr ve beyan olduğü bu defa taksiratını zuhur etmek lazım gelirse sonra bir türlü hazıra kadir olmayıp ve öZRünüz ancak kabule kerin olmayacağını muhakkak bilip zehayiri mezkûru itmam olduğunda havi sizler ki zehayiri mezkûr mubaşirleri itmamlarına taahhud ihtimam eylesesiz. Ve maazallah ol tarafıyla hiyn-i vurudumuzda bir gün geri ve noksan olmak lazım gelir ise sonra ber vecihle özür ciheti cevabe olmayacağınız ser muhakkak bilib tedbir ve tedarikden ve kusur olmadıklarından tarafımıza ilam ve mucip

buyrulduumuz ile amel ve hilafından bi ğayet hizr ve mücanebet eylesiz. Fi 3 Ramazan 1183 (31 Aralık 1769)

Belge No: 27/a.2

Destur mükerrerem müşir-i müfehhem nizam'ul âlem müdebbir-i umurul cumhur bil fikri sakib mütemmim mehamul enam bir-reyy'i saib mumehhidu bünyani devlet vel ikbal müşiru erkanu saadet vel iclal el mahfufu bi sunufi âvatif-il melik-il âla Keban ve Ergani Madenleri emaneti imzimamıyla halen Erzurum Valisi olan Vezirim el Hacı Mustafa Paşa edemallahu teâla iclalehu tevkî' refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki devleti aliye ebedi istimrarımın ve edevat cesime-i maden bahsından olan Keban ve Ergani madenlerinin iş bu seksen üç senesi Martı ibtidasından sabiki misillü ber vechi emanet zabt ve rabtı ve imal ve idaresi âvatifi aliye hasardane ve âvarif-i Behiye-i melukanemden senki vezir müşarıileyhisin kema kane ehde-i ğeyurane ki ibka ve takrir kılınmağla madeni mezkûre ve mulhakati mukattaat ve mudafatıyla iş bu seksen üç senesi Mart ibtidasından ber vechi istiklal tarafınızdan zabt ve rabt ve imal ve idarelerine mubaşeret ve umuri madene dair hususlarda mezkûru mudahhale ve taarruz ettirmeyip ancak re'yine ihale ile satıla bilene kıyasen umuri madenleri satmada hakka i'mal ve idare ve muğaddereler sıfır ve külliyetli cevher ihrac ve sinin-i sabikeden ezyed zir ve sim hazineleri irsalına bezli naktiye-i ğayret eylemeniz ferman-ı humâyunum olmağın imdi iş bu emri şerif alışanım istar ile irsal olunmuştur. Vûsulunda madeni mezkûrleri sene-i sabikeden zabt ve idare eylediğın vecihle iş bu seksen üç senesi Martı ibtidasından dahi sabiki misillü ber vechi emanet kema kane zabt ve rabt ve imal ve idare ve bir ferdi umuruna karşı durmayıp rayışından harici hareket na merdiye ile umuri madeni mudahhale ve tasaddiyeye cesaret edenleri men'i külli ile men' ve def' ve tenbih olmayanlar olur ise isim ve resmi ve şöretleriyle der aliyeme i'lama musariat ve şöyleki bu husus mustakillen sana mufavvid olan umurdan olmakla şükür ve sena etmek müsmir ve müteessir olmakla umuri madene mudahale edenleri men ve def ve ber vechi istiklal zabt ve rabt ve kema huve hakkuhu imal ve idare-i madene bezli celli himmet ve serfi külli mekinnet eylemek babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur.

Buyurdum ki: Hük-m-i şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur eden iş bu emri şerif celil-üş- şan vacib-ül ittiba ve lazim-ül imtisalimin medmunu sınıfı berle amel olasın. Şöyle bilesin alaketi şerife itimad kılasın.

Tahriren fil yevmil ihda vel îşrin-i Ramazan sene selas ve semanin ve miete ve elf.

Mahrur İstanbul. Veselna Fi 24 Şevval yevmi Salı sene 1183

(20 Şubat 1770)

Harput mahalletinde Müderris Mahallesi sukanından lakin bundan akdem fevt olunan fahrul müderrisin el kiram Erganili Zâde es-Seyyid Ahmed Efendi İbni el Hacı Mehmet Efendi hal-i hayatında zevcesi Hatunu vasi nasb edip karındaşı Seyyid Abdulğani Efendiyi dahi nazir-i nasb ve tayin eylediğine mal-i Molla Abdülennam ve Vaiz Zâde Seyyid Molla Hüseyin şahadetleriyle sabit olduğu kayıt olundu.

Cizyedar Süleyman Ağa Amedi. Katip Çelebi Molla Yusuf Bingöllü

Belge No: 27/b

ZUÂMA VE ERBABI TÎMAR HAKLARINDA

Kudvet'ül emacit vel ayan Diyarbakır ittisa-ı zade mecdehu ve mefahir'ül kuddat vel hükkam maaden'ül fezail vel kelâm eyalet-i Diyarbakırda vaki-i kuddat ve nuvvab zade fadlehum tevkî' refî' humâyuna vasıl olacak malum olaki eyaleti merkumenin zuema ve erbabı tımarından öteden beri ve muhafaze ve muharebelerden vukuu bulan say ve ğayret muktedası üzerin me'mul olan hizmet iş bu sene-i mubarekeden zuhur eylemediğinde başka, gerek Hotin muharebesinden firar ve gerek han tepesi ve osakçiden ve evamiri aliye-i Padişah'ınım la tayin olundukları mahellere varmayıp hiyanet ve rehavet izhariyla diyanet ve ubudiyete münafî ve rıza-i humâyunum hilafına harekete irtikab ve bila izin ferman-ı humâyuna ekserisi firaren vilayetlerine vardıkları malum ve mesmû' melukanım olmakla bunların bu vakte gelince eyaleti askeriyesinden zuhuru mesbuk ve mesmû' olmayan bu güne sui hareketleri bı her hal bulundukları mehellerden ahz ve cezaları tertip olunup zuamat ve tımarları erbabı istihkaka verilmesi ihtiza etmiş idi. Ancak şimdiki halde bu vecihle mustehhik oldukları cezayı ii'mallıları icra olunmasına murahimi aliye ve avatifi celiyane şahanım merdade olmayıp bi mennihi subhanehu ve teâla evveli baharda düşmeni din ve devleti aliyem olan meskub küfür üzerine birkaç koldan hücum olunmak avni bari ile düşmandan intikam alınmak karardada rayi Padişah'anım olmakla senesi eyaleti mezkûre hitamı mumi ileyhi ben ber vechi muharrer eyaleti Diyarbakırın zuama ve erbabı tımarından la bi izin vilayetlerine varanlar numehillerinden ve miktarları cümlesi nevroz firozdan usakçı sahrasına mevcut bulunmak ve nevrüz sarf-i

akdem vilayetlerinden çıkıp vaktıyla usakçıye gelmeyenler ahz ve cezayı halkari icra olunmak muhakkak ettiğini cümle ilamım ve işaat ve bu hususa şimdiden ihtimam ve dikkat ederek bi avnihi teâla nevrozdan akdem yerlerinden ihrac ve usakçi sahrasına irsallarına mubaderet eyleyip şöyleki ferman-ı humâyunuma muhalif hareket berle nevrozdan mukeddem yerlerinden hareket ve usakçıye gelmeksizin betaat ve kusuru zuhur edenlerin bi eyyi vechin kane mücazzet layıkları icra olunmak iktiza ile buna binaen bu mekerleri siren ve aleniyyen vecessüs ve tefehhüs berle haber alıp derhal ahz ve kabz edip cezaları tertip olunmak için keyfiyetlerini rekaip kamyap hasırdaneme arz ve ilam-i ihtimam ve sizki Mevlanaya mümi ileyhi siz dahi bu hususu ihmala mütesellim mumi ileyhi ile alel ittifak say ve iktam edip ber muhalifline rıza ve cevazdan ve nefareti merkumeden bir ferдин bir türlü özür ve bahane ile vilayetlerinde kalmasından bi ğeyet ihtiraz ve ictinab eyliyesiz babında ferman-ı aliyenin sadır olmuştur. Buyurdum ki: Dergâhı malum gedüklerinden kudvetül emasil vel ekran Halil, Zade kadrehu vusul buldukta vechi meşruh üzere şeref yafta sudur olan ferman vacib-ül ittiba ve lazimül imtisalimin medmun itaât etmek ve buna amil olup hilafından ğayetel ğaye tahaşşa ve mucanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz alamet-i şerife itimad kılāsız. Taharruren Fi Evahirül Receb’ül Firdevs sene selasu ve semanin ve miete ve elf. Buyurdu baba dağı. Veselna Fi Ahiri Zilkade 1183. (Şubat / Mart 1770)

ERGANİ MADEN İLTİZAM-I FERMAN BUYRULAN KARYELERİ

Destur mükerrerrem müşiri müfehhem nizam’ül âlem müdebbir-i umur’ul cumhur bil fikri sakib mütemmim mehamul enam bir-reyy’i saib mumehhidu bünyan-i devlet vel ikbal müşir-u erkanu saadet vel iclal el mahfufu bi sunufi âvatif’il melik’il eâ’la Diyarbakır Valisi Vezirim Paşa edamallahu teâla iclalehu ve akte kuddat’ül muslimin evla vullat’ul muvahhidin ma’den’ül fazl vel kelâm Mevlana Harput Kadısı Zade fadlehu ve kudvetül emasil vel ekran Harput divandan zade kadrehu tevkii rafi-i humâyuna vasil olacak malum ola ki Ergani madeninden olan madenciyan ve sairenin kuti yevmiyeleri için keti vafir zahireye muhtac olmakla Van Kalesi nezareti ocaklığı olan Harput Mukataası mulhakatından Ergani madeninın semt ve havalisinde olan bağı ve künek ve meâ mezrası ve kürek ve haft hisar ve tevabii ve Hicri meâ mezrası ve Ergani ve Muri meâ mezrası ve Vartatlu Karyeleri öteden beri ve neferât tarafından madeni merkum eminlerine derehte ve iltizâm ola geldiğine binaen sene-i sabikeye kıyasen bedel iltizâmları halen Erzurum Valisi olup Ergani ve Keban madenleri ibka ve

tekrir olunan vezirim el Hacı Mustafa Paşa edamallahu iclalehu teâla tarafından iltizanen zabt ettirilmek fermanım olmağın imdi siz ki vezir muşarı ileyhi ve Harput Kadısı ve duyunesi mumi ileyhime iş bu emir-i şerif alışanım vusulunda zikr olunan kurra öteden beri bi miktarı bedel iltizâm ile deruhte ola gelmiş hasebi sene-i sabike bedel iltizâmı ber vechi beşin tamamen maden-i mezkûre vezir muşarı ileyhi tarafından icra olunmak şartıyla ahire temessük dahi verilmiş ise geriye red ve şek olunmak üzere yüz seksen üç senesi Martı ibtidasından vezir muşarı ilehi tarafından ber vechi iltizâm zabt ettirilip sene-i sabike bedel iltizâmında ziyade talebiyle rencide ettirmemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur.

Buyurdum ki hükmü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur eden iş bu emri şerifi celil-i şan vacib-ül ittiba ve lazim-ül imtisalimin medmuni munifi bela amel olup hilafıyla vedi ve hareket ettirmeyesiz. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fil yevmil hadi îşrin-i Ramazan sene selasu ve semanin ve miete ve elf. Mahrur İstanbul. Veselna Fi 10 Zilkade sene 1183. (7 Mart 1770)

Belge No: 28/a.1

ZERTERİÇLİ HALİL AĞA'NIN ALAY BEYİ VEKİLİ SAADETLU ÇEVTELİ ZÂDE EL HACI AHMET AĞA'YA GÖTÜRDÜĞÜ TEZKEREDİR

İzzetli saâdetlu mükerremetlü Ağa-i alışanım El Hacı Ahmet hazretlerinin huzurlarına duayı arz-ı hulus olunup mübarek hatırlarınız sual olunduktan sonra benim ağa-i alışanım hazretleri halen mektubunuz gelip vusul ve mefhumu malumunuz oldu. Lakin benim sultanım bizim Hasan bu tımarı alup sahibine vezirim diyor. Biz mubaşşir göre külli hak yüz kuruş cüzden atmış ellisini Hasan Vezire bakışını oğlan-i vezire ber kazâder olmuş yoksa sağ adamın tımarı zabt olunmaz. Bu güne degin Hasan bunun mahsulundan bir şey zabt ettiği yokunu dava ede ettiği berat dahi lağvıdır. Öteden beri bu misli şey olur şeren bir şey yoktur. Lakin siz ne münasip görürseniz bizim dahi makbulumuzdur. Öyle malum devletiniz ola. Benim sultanım alay beyi vekili bulunmanız hasebiyle bir şeyi münasip görüp bu kadar zarar çektirmeyesiz niçe ser münasib görürseniz öylece eyleyiniz. Halis Ağa Halil hakkı ile mahkûmdur. Merkur Zerteriçli Halil Ağa iş bu keyd olunan tezkire mucibince seğire heyf ve özür ve hiyaneti zahir olmakla sağireli velisi olmakla azl olunup seğireyi mukerrer emri alışanım hakını nasb olundu. Fi 15 Zilkade sene 1183 (12 Mart 1770)

Belge No: 28/a.2

Kudvet'ül kudat vel hukkam mâ'den'ül fadl vel kelâm Mevlana Harput Kadısı zade fadlehu ve kudvet'ül emacit vel ayan Diyarbakır Mütesellimi zade mecdehu tevkî' refî' humâyuna vasıl olacak malum ola ki Harput Kazası'na tabii Berevi nam kârye sakinlerinden Seyyid Ali Zade teşerrufuhu rikabi humâyunuma arz-ı hal edip bu sahihi neseb sedatı kiramdan olup isbati neseb eylediğine İstanbul nekbasından yerinde maammul bi hüccet ve temessük olup kârye-i mezkûre de sakin Kârye-i mezkûre sipahi veli nam sipahiyeye vereceği yokken mezkûr veli sipahiye zuhuru ve sen benim sipahisi olduğum salifi zıkr Berevi Kâryesinin raiyesinden imişsin diye üzerine şeren bir sene sabit olmadan bin yüz seksen senesinde rusumi raiyet namıyla bunun hilafı şeriy-i şerif ve bi ğaraz kırk adet keçilerini ve bir çift öküzünü ahz ve yedi âbd ve hizmetlerinden terekesini yağma ve ğaret ve ziyade ğeder eylediğün ve bu babda davasına muvafık şeyhül islamdan iki kıta fetva-i şerife verildiğini bildirip fetva-i şerife ve sanaduk bi raiyeleri mucibince şer'île görülüp ihkaki hak ve hilaf-ı kanun taaddiyesi men' olunmak babında emri şerifim rica etmenin mehelinde şer'île görülmek emrim olmuştur. Buyurdum ki hükm-ü şerifimle vusul buldukta bu babda sadır olan emrim üzere amel dahi sipahi merkumu zabiti merifetlu meclisi şerâ ihdar ve mukaddimen bir defa şeriyle görülüp fazl olunmayan hususların tamamı mukayyed ve fetva-i şerife ve senedati şer'ilerine nazar edip göresin. İlam olunduğu üzere bu sahihi neseb sedatı kiramdan olup ispati neseb eylediğine İstanbul nekbasından memuli bi temessük ve hüccet-i var ise ol babda muktesa-i şer'î kevim ve fetva-i şerifeleri mucibince amel edip dahi sipahi merkumun hilfi şer-i şerif aldığı keçi ve öküzlerin ve yağma ve ğarat eylediği terakesi bade subut hükm edip aldurup ihkakı hak ve hilaf-ı şer'i şerif rusum raiyet mutalebesiyle taddiyesini men ve def eylesin. Min badi şeri şerife ve fetva-i münife ve emr-i humâyunuma muhalif kimseneye iş ettirmeyib bu husus için bir dahi emr-i şerifim vartu eylesin. Şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasın. Taharruren fi evali şehri Rebiülevvel sene selasu ve semanin ve miete ve elf. Mahrur İstanbul veselna Fi 18 Zilkade sene 1183. (15 Mart 1770)

Belge No: 28/a.3

Mefahirül kudat vel hukkam mefahir'ül fezail vel kelâm. Anadolu'nun orta kolu nihayetine varınca vaki kudat ve nuvvab zade fadlehu tevkî' refî' humâyununa vasıl olacak malum ola ki: Fehameti seferiye için kazalarınızdan tertib ve ihracı fermanım olan miri askeri ve araba ve deve vemeğazi bergirleri ve sair evamili aliyem ile matlub

olan umuri mühime-i seferiyenin tanzim ve temşiti için iktiza eden tevzî defterlerinden haraç mutalebesiyle bazı kuda Kadıları ahâli kaza ve fukara-i riayeyi taaccuz ve idrar ve tevzî' defteranı te'hir ile umuri mühimenin akde ta'vike giriftar olmasına badi oldukları ihbar olunmağla bu defa tenbi ile iktifa olunup imdi bu mekule tevzi'i defterleri ve sair umuri muhimme senedatından haraç ve rusum mutalebesiyle riaya fukarasını rencide ve idrara varıp seferiyenin tâ'tiline iştinabdan ğayetel ğaye tevekki mücanebet ve hilafından herekette bir vecihle özür ve bahane olunmayıp azl ve tedip olacağımız muhakkak malumunuz oldukta tahsili riza-i ma'delet ihtiza-i malukaneme musaraat eylesesiz diye. A'lemul ulema'ul mütebahhirin bil fiil Anadolu Kadısı olan Mevlana ve İmam Zâde Mehmet Murad edamallahu teâla fezlehu tarafında mühürlü mektup verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak babında ferman-ı alişanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Vusul buldukta bu babda sadır olan emri celil'ul kedrim ve Mevlana muşarı ileyhi tarafımdan verilen mühürlü mektup mucibince amel ve hareket ve bir muhalefetten bi ğayet hızı ve mücanebet eylesesiz. Şöyle bilesiz. Alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fi evahili şehri şevvali mükerrerem. Sene selasu ve semanin ve miete ve elf. Mahrur İstanbul. Veselna Fi 15 Safer 1184. (10 Haziran 1770) mucibince kaz asker muşarı ileyhi vekili Saltaniyet Sadri Ali mektubu.

Belge No: 28/B

Belge No: 28/b.1

**VAN BEYİ SOL KUL AĞASI MUSTAFA AĞA'NIN ALAY BEYİ ZÂDE
ÖMER AĞA'YA GELEN MEKTUBU**

Saadetlu mârifetlu karındaş-i azam Ağa Ali kadr hazretlerimin nadi saadet iştimallarından mezidi eğraz ve ikram ile vurudi avati safiyat mu'tenimun ve ğeriz teslimat-i vafiyat muhabbeti efuzdan umeyyif ve ehda ve bir şey heter-i hatır azimet berleri ala vechi tevkiir ve tazim tefekküd ve istifsar kılındığı siyakiyle temüdde-i muhabbet kardaşım benim saadetlü mârifetlü hekimetlu karındaş azam hazretleri iş bu sal-i meymenet iştimalide Harput Mukattaatı âli ocaklarımız tarafından ahde-i iltizâmımıza tefviz ve tehhüd olunup bin yüz seksen üç senesi mahi Mart-ı Rumi ibtidasından zabt ve rabtı lazime-i haldan olmağın mukatta-i mezkûre mütesellimlik öteden beri biriniz merhum Ahmet Ağa âli ocaklarımızın heyri heva ve sadakat ile rüyeti umurlarında istikamet üzere bezli mukadderatlarından naşi cenabınızdan dahi sıdk ve istikamet memul olmağın cümlelerin reiyi ve sevabıdır ile tarafınıza irsalı

babında mektubu meveddet tahrir ve adamımız Hacı Mahmut ile teyessür olunmuştur. İnşallahu teâla vusulunda ibtida-i Mart-ı rumide zabt ve tarafımızdan ait olan rusumâtı ahz bi şerti kinle bahane ile veyahut ber hususumuzdan şartname talep eden olur ise vermeyesin bir vecihle mekbumuz otuz ve bundan ma âda sene-i merkume mahsub boy ahane bin beş yüz kuruş otak luzume şartnamemiz ve ser tehriri merkum ile tarafınıza irsal olunmuştur. Bimennihi teâla ol canibe geldiğinden bin beş yüz kuruş cenabınızden metlub olan diğer cenabınız bir kuruşa munasib görüp verirsiniz. Siz a'lemsiz lakin sizden tamamıyla metlubumuzdur. Biz gelinecek temamin hazır ve müheyye eylemeniz deruhte istedikçe bu sene sabikeden elli kuruş ziyade olmuştur. Siz uludan inşallahu teâla ivedi size ğeyri mehelden musayyik olunur. Humâyun işlumuzdan mukayyid olup vaki olan umurleri tarafımıza tahrir buyurmadan hali olmasına. Emr-i mucibi muhlisin Mustafa Ağa. Fi 19 Zilkade 1183 (16 Mart 1770)

Belge No: 28/b.2

MUSULDAN MAZUL VAN'A TEVCİH OLUNAN DEVLETLÜ İNAYETLÜ HÜSEYİN PAŞA HAZRETLERİNİN BUYRULDUSUDUR

Mefahir'ül emasil vel ekran Harput a'yanından El Hacı Osman Ağa ve Hacı Mehmet Ağa ve Hacı Ahmet Ağa Zade kedrehu. Lehte olunur ki bu avan-i meyamin iktiranda âvatifi âliye-i cihanda raiyeden eyeleti Van tarafımıza tevcive ihsan buyrulduğunu ahâli-i Van istimâ' eylediklerinde ba hatt-ı humâyun Van Ocakları kullarımına Harput Kazası kurralarından tayin ve mutahassis olunan mali müvaccibleri tahsiline memur ocaklı mârifetlu kudvetl'ül emsar Mustafa Bey Zade kadrehu tayin olunduğunu ahâliyi mezkûr musuldan hareketimiz esnasında mehderleriyle enha ve tahsil olunmasını istidâ ve edemi husul olduğu halde Van'a vurudumuzdan mebaliği mezkûru hazinemizden mutalebe edeceklerini ifade ve beyan eylediklerinden başka bir ruke-i Tevfik neimu refik ile iş bu mai muharremin on beşinci yevmi hamis Habusi Kâryesinde nezuketiz hakkında mali vacibin ahz ve kabzına memuru mumi ileyhi dahi tarafımızdan gelip bir senden mütejaviz meks ve ikamet ve zimmetlerinizden mali mezkûrden bakiye kalanı mebaliğın tahsil olunmasını istida ve iştika etmekle imdi bu vecihle vurudumuz mukadder olup mali mezkûr edemi tahsil ve ala halihî terk olunup kıyam ve mahelline teveccih ve vasil olduğumuz surette ocağı mezkûr ahâlileri mehtellerine binen tarafımızdan mutalebe eyleyeceleri zahir ve âyan olduğu meczum ve malumumuz olmakla binen aleyh mali mezkûrden bakiye kalan her ne ise kebzete

memur mumi ileyhiye ve teslim olunmadıkça bu havaliden kıyam ve kezar olunmayacağı malumunuz olmak için iş bu buyruldu tahrir ve isdar ve kudvetül emasir vel ekran Selam Ağamız İsmail Ağa Zade kedreha tayin ve irsal olunmuştur. İşallah-u teâla vusulunda vechi meşruh üzere husisi mezkûr malumunuz oldukta nizam ve temeşşiyed birle mali mezkûrden bakiyeyi zimmet olan mebaliği kabdına memura eda ve teslim bezli kudret eyleyip incam kariî fikir ve mulahaza ile ve mubaderet ve mucip buyruldu ile amel ve hareket eylesiz diye imza Fi 15 Muharrem sene 1184 (11 Mayıs 1770)

Belge No: 28/b.3

Zerteriçli Seyyid Bekir Meclisi şer'ide emadi damadı kim seneti Kadri Bey oğlu Mehmet Ağa ve kendinin oğlu Mehmet muacchelerinde ikrari zeteric deresinde olan malumul hudud ve tekik bağımı ve icinde olan bahçesini ve suyunu ve tarlasıyla tevabbi' ve levahikiyle oğlum Mehmet ile damadı Mezkûr Mehmet Ağa'ya bey'iyati sahihi şer'ile bey' edip akçesini ahz eyleyip alakam kalmadı dediği kaydır. Bir tarafı teriki âm ve bir tarafı taşve bir tarafı Okeş Yusuf oğlunun bağı ve bir tarafı İsmail Ağa'nın bahçesi bu hudud ile mahdud mezkûr taşhanemi Ahmed Ağa ve Emir Ali mezkûr Mehmet Meclisi şer'ide zerteri ahâliyesinin gerek müslümanı ve gerek zimmîyanı muvacehelerinde ikrarı bağı mezkûru Kâryeyi mezkûr ahâlilerine iki yüz seksen kuruşa bey ve temellük ve teslim ve kabdi etmiş eyleyip alkam kalmayıp dedikleri ketdidir. Fi 18 Rebiülevvelsene 1184. (12 Temmuz 1770) Ğeni İbrahim Efendi. Abdullah Efendi. Zertereçli İbrahim Ağa. Ali Ağa. Errahi Hüseyin Ağa zaimi İsmail kardaşı Bekir Ağa. Şeyh Emir zâde ve ğeyruhum.

Belge No: 29/A

Belge No: 29/a.1

Bin yüz seksen devir senesinde vurud eden kömür bedeli için emr-i şerifimin suduretidir.

Desturu mukerrem muşiri mufehhem nizam'ül âlem mudebbiru umuru cumhur bil fikri sakib mütemmim-i mümehamil enam bir-rey'is- saib mumehidu Bünyan-u Devlet vel ikbal muşiri erkamı saadet vel iclal el mehufu bi sunufi avatifil melik-il a'la Diyarbakır Valisi vezirim paşa edamallahu teâla iclalehu kudvetül kuddat vel hükkam maden'ül fadail vel kelâm Mevlana Harput Kadisi Zade fadlehu tevfi-i refi-i humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Devleti Âliye ibtidatımın varidatı mu'ted bahasından olan

Keban madenin imal ve idaresi için iktiza eden kömür bahasına medar olmak üzere Harput Kazası'na bî her sene imdadı seferiye ve hederiye ve bazı muafiyetleri mukabili madeni mezkûr emini tarafına on üç bin beş yüz kuruşun teslim olunmak üzere olmakla seksen üç senesine imdad-i seferiye ve hederiyede olan mezkûru senvezir muşarı ileyhimin mârifetinle bir an evvel yerli yerinden bî eyyi hal tahsil ve halen Erzurum Valisi olup Keban ve Ergani madenleri emini olan destur mukerrem muşir mufehhem nizamül âlem vezirim El Hacı Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehu tarafına teslim ettirmeni fermanım olmağım imdi iş bu emr-i şerifi alışanım vusulunda sene-i mezkûre mahsuben imdadı seferiye ve hadariyeyi sen vezir muşarı ileyhimin mârifetinle ve mârifeti şeriyle bî eyyi halin yerli yerinden cem ve tahsil ve vezir muşarı ileyhi tarafına teslim eylemesi bezli halli himmet ve sarfi kulli himmet eylesin. Ve sen kadı mumi ileyhimin marruz-zîkr kömür madeni madeni mezkûrden azemi umurundan olmakla tehir ve tesemmüh ve imhalı ve tekasul misüllü hareket ile tatili meslehet bais olmaktan bî gayet ihtiraz ve iştinab eylemek babında ferman-ı alışan sadır olmuştur. Buyurdum ki: Hükmü şerifim vardıkta vechi meşruh üzere şerefyafte sudur eden iş bu emr-i şerifi celilu şen vacibül ittibah ve lazim-ül imtisal medmuni munifi berla amil olasın. Şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasın. Muharreren fi yevm-il ihda vel işrin-i ramazan sene selasın ve semanin ve miete ve elf. İmza veselna Fi Ahidi Rebiülahir sene 1184. (Temmuz/Ağustos 1770)

Belge No: 29/a.2

Şerai-î şîâr Harput Kadısı Efendi ve mezuunen bil ifta faziletlu efendi zade fadlehuma ve mefahirul emasil vel ekran ve yulası ağa ve serdarı ağa ve a'yan-i vilayet ve eğevatı ve ocaklı ağaları ve sair ahâlileri enha olunur ki: Keban madenin kömür bahalarına medar ve tekviyet omak üzere bî her sene Harput Sancağı'ndan tahsil ve maden-i fi yevmi senesine eda teslim ettirilmesi babında sadır olan emri âli mucibince iş bu bin yüz seksen üç senesine mahsuben Harput Sancağı'ndan imdad-ı seferiye ve hadariyesi ne mukabil madeni mezkûre verile gelen yüz on üç bin beşyüz kuruşun cemi ve tahsil vakt-i evkati vakti hulul etmekle bundan böyle bir an âvk ve tevkifine ser bu ruhsat verilmeyip ber muhtadi kedim olup sabik üzere meblaği mezkûru mârifet-i şeri ve cümle mârifetleri ve tayin olunan mubaşir mârifetli tevzî' ve yerli terinden cem ve tahsil olunmak için imzalı defterini mubaşirine verilip kömür maddesini madeni mezkûrden elzemi umurundan olmakla bî avnihi subhanehu ve teâla zuhur eden nemalü

cevherdeki mukteda-i furut gerek kisreti ve hasilati zir ve simin ve furutu ancak kömürden ber vufki merami şehir ve tedarekinde bezli mektur ve sa'yi mufur olunması labudde ve lazım ve kömürciyan akçeleri evvelîye evvel vermekte elzem olmakta naşi maruz-zikr sene-i mezkûreye mahsuben tehii ferman buyrulan nahvi bedelimin bir gün evvel ber minvali meşruh tevzii ve yerli yerinden cem ve tafsil olunmak için imzalı defterini mubaşirine verilip bundan sonra meblaği mezkûru bir an ve bir dakika meks ve tevkifine bir türlü hisset verilmeyip seriân ve acilen ve mubaşiri mârifetle cem ve tahsil ve ber vechi tekml eda ve teslimine ve fevri dikkat ve ihtimam olunmak babında divani Erzurum'dan iş bu buyruldu tahrir ve baş çevkedarımız İbrahim Ağa ile irsal olundu. İnşallah vusulunda ber vechi muharrer meblaği mezkûresi bir gün evvel cem ve tahsi labudda ve lazım olup mutadi kedim ve uslubi sabik üzere ba femanı ayani kömür bahalarına havale buyurun meblaği mezkûru mârifeti şeri ve cümle mârifetleriyle ve mubaşir merkum mârifetiyle tevzi-i ve yerli yerinden cem ve tahsil olunmak için imzalı defterisi mubaşir merkume eda ve teslim ettirilip ihmal ve musammahadan ve imrari vakıttan ziyade hizr ve mubaadet ve ala eyyi halin cem ve tahsil ve mubaşir merkume eda ve teslim ettirilmek hususiyete her birleri dikkat ve ihtimam ve tekeyyüdü tam olunup ber mucib buyruldu amel ve hareket ve hilafından ğayetül ğaye hizr ve mucanibet eylesin diye. Fi Safer sene 1184. (Mayıs/Haziran 1770) Veselna Fi Rebiülahir sene 1184. (Temmuz/Ağustos 1770)

Belge No: 29/b

Defter budur ki yüz seksen üç senesine mahsub olmak üzere Keban madeni bi hatti humâyuna iktiza eden kömür akçesinden nefsi şehir esnafına isabet eden selyaneleridirki ber mu'atdi defter olunup tahsili için halen serdar sadetlu İsmail Ağa'nın yedine verilip Fi ğerri Rebiülahir sene 1184. (Temmuz/Ağustos 1770)

Esnaf Atar 183 kuruş. Esnafî Nêal 183 kuruş. Esnafî kasab 123 kuruş. Esnafî dibağ 97 kuruş. Esnafî ekmekçi 60 kuruş. Esnafî palumcu 76 kuruş. Esnafî sobacı 53 kuruş. Esnafî berber 24 kuruş. Esnafî seraç 17 kuruş. Esnafî necar 17 kuruş. Esnafî kalaycı 17 kuruş. Esnafî semerci 9 kuruş. Esnafî demirci 6 kuruş. Esnafî nalcı rub-i 3 kuruş. Esnafî nealbend rub-i 3. 30 kuruş. Esnafî alef 24 kuruş. Esnafî menav 3. rub-i 5 kuruş.

İsal-i mal $910+50=960$ çevkedar serdar. Seksen dört senesi defteri dahi bu minval üzeredir. Sene-i sabik defterlerinden esnafın hissesi sekiz yüz doksan yedi buçuk

kuruşdur. Bu sene yetmiş beş kuruş müceddiden ber hizmeti çevkedara verdiler. İkinci cevkedarının için kırk beş kuruş dahi ribat ve yirmi kuruş geryani Kâryelerinin akçeleri dam olunduğundan on iki akçe-i kuruş ziyade oldi on beş kuruş dahi eklemek için kesri dem oldu.

CİZYE AKÇESİ İÇİN

Şerât şîâr Harput Naibi Efendi Zade îlmehu ve mezuunen bil ifta faziletlu efendi zade takvahu ve fehr'ül ekran serdarları İsmail Ağa ve a'yan-i memleket ağalar ve bil cümle ocaklı ağaları ve ihtiyarları ve sairleri zade kadrehum lehde olunur ki sabiken Harput Cizyedarı El Hacı Ahmet Ağa'nın mal-i cizyeden üç bin kururştan mütecaviz yanında mevcut akçesi ve bir miktar dahi Hacı Osman Ağa dam ve Diyarbakır Cizyedarı El Hacı Hasan Efendiye irsal eylemeniz üzere iken Hoğlu Veli Ömer refikalarıyla merkum El Hacı Ahmet Ağayı katl ve malum'ul mikdar mali mire-i ahz ve badehu efendi mumi ileyhi meblaği merkumu ahzi yedlerinden talep eyledikleri ahâliyi Harput Meblaği merklumu tahsil irsal ederiz. Diye ber eyyemi âvk ve tehir ve edadan imtina' eylediklerini efendi-i mumi ileyhi kendi arz-ı halinde beyan ve tahsili lazım gelenlerden istidâ-i inyet etmekle tahsili babında divan-ıorduyu Kars'dan iş bu buyruldu tahrir ve halen Peşkir Ağamız Selim Ağa ile irsal olundu. İnşallahu teâla vusulunda mali merkum mir-i maldan olup bu terik ile zayı ve noksan olması mutasavvır olmadığından başka hudud ve sinur ve muvacehenizde olmuş bir keyfiyet olmakla tahsili şeren ve kanunen sizlerden icap etmekle tahsili lazım gelenden ne vecihle ve ne terikle olur ise olsun ala eyyi halin tahsil ve mubaşiri merkum mârifetiyle efendi mumi ileyhe teslim ettirmeye bil ittifak cümlenizden metlub olup bundan böyle tekasul olundukta elbet efendi mumi ileyhi istidâsıyla der aliyeden emri ali ile mubaşir vurud ettireceği muhakkak olmakla ol dikkati mubaşir merkume mülliyetlu hizmet ile mesarifi kesireye dahi ibtila olacağınız malumlarınız oldukça humâyuna bir gün evvel tahsil ve teslim mubaadet ve itmam olunup mucibi buyrulduyla amel ve hareket ve hilafından tahaşa ve mucanebet eylesiz diye. Fi 21 Rebiülahir sene 1184. (14 Ağustos 1770)

ESNAFDAN KÖMÜR AKÇESİNİ TAHSİL İÇİN

Belge No: 29/a.3

Şeriâtı şîâr Harput Naibi Efendi Zade îlmehu ve me'zunen bil ifta faziletlu efendi zade fadlehuma ve mefahir'ul emasil vel ekran ve serdarları İsmail Ağa ve â'yan-

i memleket ağalar ve bil cümle ocaklı ağaları ve ihtiyarları ve bil cümle ocaklı ve esnafı şehir ve sairleri ba'de temenni ve teslim enha olunur ki bin yüz seksen üç senesine mahsuben Harput Kazası'ndan ba hatt-ı humâyuna imdad-i seferiye ve hederiye ve tekyidi muafiyetleri Keban madenin kömür bahsına madar olmak üzere mutehhid oldukları on üç bin kuruşu tahsil babında sudur eden ferman-ı âli mucibince buyruldu. Tahrir ve iş bu çevkedarımız İbrahim Ağa bundan akdemce mubaşir tayin ve divan-ı Erzurum'dan irsal olunup ve bu defa tarafımıza vurud eden ilami şeriyeden meblağı merkum tevzii ve defter ve cümle ahâli ve zabitanı ve mârifeti şeri ile defteri mubaşiri merkuma teslim ve tahsile mubaşeret olunduğu beyan olunmuş için bazı senelerden kömür bedellerini esnafı şehirden bakaya kalup ve bu sene sair senelere kıyas olunmadığından o mekule mhalefet edilip olur ise siz ki sedar mumi ileyhini cümle-i ayan mârifetleriyle ahz ve tahsilinizden matlub ve siz ki bil cümle ulema ve ayan ve sairleri siz bu hususda serdarı ayani îânet etmek üzere divan-ı orduyu Kars'tan iş bu buyruldu tahrir ile irsal olunmuştur. İnşallahu teâla vusulumda esnafı şehir ve zimmîyandan tamamen tahsil ve mubaşir merkume teslim ettirilip bir kuruş geriye kalmamasına bil ittifak ihtimam-i tam ve say-i me'li kelâm edip mucib buyruldu ile amelve hilafından hizr ve içtinab eyleyesiz diye. İmza Fi 21 Rebiülahir sene 1184. (14 Ağustos 1770)

Belge No: 30/A

Belge No: 30/a.1

Şeriât-ı şîâr Harput Naibi Efendi Zade ilmehu ve mezuunen bil ifta faziletlu el Hacı Osman Efendi Zade takvahu ve serdarı İsmail Ağa ve ayani memleket ağaları ve bil cümle Van kurralarını zabt eden kimseler zade kadrehum lehte olunur ki: Van Kalesi nihayet serhatından olup ve bu senelerden idamı din ve düşman bedayini cümle kalelere hiyaneti zahir ve bir yudar olduğundan ocaklılarının mal-i muvacipleri sene-i sabikelere nazaren evvel bi evvel teslimi lâzime-i halden iken seksen üç senesi mali iltizâmın vakti hulul eyleyip henüz seksen iki senesi mali malumesi ahiri olunup ahâlisinin ehvalleri diğer gün olduklarına halde Van Muhafızası devletlû Hüseyin Paşa karındaşı hazretleri mektublu ile enha ve bil cümle ocaklıları mehderleriyle tezüllü hali eyleyüp seksen iki senesi mal iltizâm her kiminlerin zimmeterinde kalmış ise birkaç günün zarfında tahsil ve duyunu Mustafa Bey çadırlarına teslim olunması babından diye Orduy-u Kars'dan iş bu buyruldu. Tahrir ve Enderun Ağalarımızdan İhram Ağası Gürce Mustafa Ağa

mubaşir tayin ve irsal kılınmıştır. İnşallahu teâla vusulunda sene-i mezkûreye mahsuben her kimin zimmetinde mali bakiye kalmış ise cümle mârifeti ve mubaşir merkum mârifetle ala eyyi halin tahsil ve eshabına red ve teslim olunup rusumun mubaşir mumi ileyhin meblağ-i merkum avni hakl ile tamamen tahsil ve kabzına memure teslim ettirmedikçe ol taraflardan bir hatve ve durumunun olmayıp ve sizler ki mültezim merkumlarınız ikram bundan mükrem bi taahhud ile tarafımıza itaattan dür ve mali merkumu edadan tehir eder ise tahsili babında külliyetlu bayraklar tayin ve irsal olunacağını muhakkak bilip mucibi buyruldu ile amel ve hareket hilafından mucanebet eylesesiz diye. Fi 7 Zilkade sene 1184. (22 Şubat 1771)

Belge No: 30/a.2

Kudvetül emacit vel ayan halen Keban madeninde vekilimiz Seyyid Muhammed Efendi Zade kadrehu Şeritü Şiâr Harput Naibi Efendi Zade ilmehü ve mezuunen bil ifta faziletlu El Hacı Osman Efendi Zade takvahu ve serdarları İsmail Ağa ve ayani memleket ağaları ve bil cümle Van kurralarını zabt eden kimseler zade kadrehum lehte olunur ki: Van beyi saadetlu Mustafa Ağa'nın seksen iki mevahibinden yalnız iki bin dört yüz altmış dört kuruş ahâliyi memleket zimmetinde baki kaldığını ağa-i merkem kendi arzı ile divan-ı Erzurum'a ihta ve istidayi inayet resasında olmağın mali mezkûr Van Kalesinin mustefhizanına havale ve bu vakte deg müksir alacak olmadığından ala eyyi halin tahsil ve teslim olunması babında iş bu buyruldu. Tahrir ve divan-ı Erzurum ile irsal olundu. İnşallah-u teala şimdiye dek Van Muvacibi böyle bais-i hak-i hayr olması cümleye kederber keyfiyet olmakla ve vakti geçmiş akçe olmağın senin Keban madeni ve kilim mumi ileyhimin bu defa meblağı merkumun tahsili babında tarafında mubaşir tayin ve iktiza eden akçelerini tamamen tahsil ve teslim ettirmekte ziyade ihtimam edip gerçi bundan sonra eda-i deyn etmene rehavet ve tahasül ederler ise tarafımızdan külliyetlu mubaşir tayin ve tahsil ettirmesi için tarafımızdan divan-ı Erzurum'a tayin edip ol vecihle tahsil ettirileceği cümleye tefehüm olunup mucibi buyruldu ile amel ve hareket ve hilafından ğayetel ğaye tahaşa ve mucanebet eylesesiz diye. Valiyi Erzurum mürebbi-u er'â vekili. İmza Fi 17 Safer sene 1184. (12 Haziran 1770) Veselna 13 Şaban sene 1184. (2 Aralık 1770)

Belge No: 30/a.3

Muhafızı Kars'tan Ergani ve Keban madenlerine varınca yol tizerelerinde şerâ-i şîâr kazaların kadı ve naibleri zade fadlehum ve mefahirül emasir vel ekran sancak beyleri ve düyun ve mütesellimler ve yeniçeri serdarları ve kethüda berleri ve ayan-i vilayet ve işarları ve mütezilhar ve kara uhiyyetler zade kadrehum enha olunur ki daireden buyruldu. Çevkedarımız Salih yediyle Ergani ve Keban madenlerine yirmi hamli hazine irsal olmakla imdi her kendinizin tahtı kaza ve kasab ve kurasında dâhil olur ise me'men ive mehfezi müehhid nuzud ve gerek gibi hifz ve haraset ve iktiza eden menzili bergirlerin der akbi tedarik ve teslim ve bir türlü avn ve tehir olunmayıp miktarı hakkı bi cudul tayin ve terfik ve em ve salim bir birlerinize irsal ve bir gün ekdam mehellerine isale ihtimam-i dikkat ve sarf ve tahsilin kudret eylemeniz babında divani mufahız Kars'dan iş bu buyruldu. Tahrir ve isdar ve merkumun yedine vedi ve i'ta olunmuştu. İnşallahu teâla vusulunda bir gün ve bir saat avake ve tehir ve tekâsül ve teksir olunmayıp iktiza eden menzili barkirden derhal tedariki ve teslim ve kaderi kifaye celuli terfik ve tayin ve emin ve salim hazine-i mezkûru birbirlerinizden irsal ve acaleten mahallerine isale ve kederi say ve ihtimam ve dikkati tam eyleyip mucip buyruldu ile amel ve hilafı ile ved'-i ve hareketten bi ğayet hizr ve mücanebet ve tevekki ve mubaadet eyleyesiz diye. İmza. Fi 13 Şaban 1184 (2 Aralık 1770)

Belge No: 30/ B**Belge No: 30/b.1**

Harput Kasabası'na tabii Ergani nam Kâryede vakî camii şerifte yevmi bir akçe vasife ile hetib olan erbab-ı istihkakdan iş bu rafii tevki' refi'üş-şen-i hakani Ali Halife bil fiil berati şerifle Seyyid Ahmet kasri dinden mutasarrıf olup hizmeti lâzimesinde bir vecihle kusurundan ve azli icap eder hali yoğ iken ecabından Mustafa nam kimsene bir terikle üzerine berat ettirip ğederi külli etmekle mezkûrun refinden sahibi evvel merkuma kema fil evvel tevcih ve ibha ve mukerrer kılınmak babında yedinde olan âtik beratı mucibince vechi meşruh üzere sadaka edip bu berat-ı humâyunu verdim. Ve buyurdum ki: Be'del yevm merkum âli halife varıp zikr olunan camii şerifte mezkûrun yerine kema fil evvel hatip olunup hizmeti lâzimesini meri ve mueddi kıldıktan sonra yevmi bi akçe vasife teslim mutasarrıf olup ve ekfatın ruhu ve devamı ömrü döneminde deaya mudavamet göstere. Ol babda refi-i olunan mezkûr tarafından ve tarafı ahirden ber vecihle dahl ve taarruz kılmayalar. Şöyle bileler alameti şerife itimad kılalar. Fi

evahiri şehri Rebiülevvel sene erbâ ve semanin ve miete ve elf. Veselna Fi Zilkade 1184. (Şubat/Mart 1771) İmza mühür İstanbul.

Belge No: 30/b2

Cami-i Kebir Mahallesi'nden bundan akdem fevt olan kulunuz zâde Seyyid İsmail Paşa nam muteveffânın sulbi sağır oğulları Ahmet ve Mustafa ve sulbi sağır kızları Fatime ve Kaime ve Firdevs nam sağırlerdir. Valideleri iş bu baîs-i vesikedâ Hatice nam Hatun vasiyi nasb ve tayin olunduğu kaydıdır. 1184 (1770/1771)

Şuhud'ül hal: Musir Mehmet. Mehder-i veli. Abdul kerim Efendi.

Belge No: 30/b.3

Kudvet'ün-nevab'ül- müteşerriîn Harput Kazası'nda naib'îş- şer' olan Mevlana Zade ilmehü ve kudvet'ül emacit vel ayan Diyarbakır mütesellimi tevkî'i refî' humâyuna vasıl olacak malum olaki sen ki Mevlana mumi ileyhi Seyyid Bilal Zade îlmehusın rikabi humâyunuma mühürlü mektup gönderip Harput Kazası ve Kâryelerinde sakin ulema ve suleha ve eyme ve huteba ve eşraf ve a'yan ve ocaklı ihtiyarları ve bil cümle esnaf ve umumen reaya ve beraya ve duafa mehfeli kazaya varıp kaza-i mezkûru külliden zimme-i ayandan aç Hasan oğlu Hadi Mehmet üç seneden beri vali-i memlekete istinâd ve tekerrebesiyle kazalar ve kurrasından nice kimsenelere bi ğeyri hak taarruz ve bu vechi şer'î tedyik ve tehvif ve nice türlü ifk ve iftira ile bi nefsihi kendi aldığı ber mucibi defter yirmi beş bin kuruş ve tercim ettirdiği dahi ol miktara baliğ olup ehli arzın ve bil cümle siğar ve kübar ve fukara ve duafanın halleri diğer gün ve bir türlü emn ve rahatları meslub ve yeniçerileri hane berduş ve diyari ahire nakl ve niceleri keyli âşara muhtac olup bir perakende ve perişan olmalarıyla sen ki mütesellimi mumi ileyhisin mârifetindir der aliyemden haseten tayin olunan mubaşir mârifetle mahâlinde murafî'û şer'î ve eshabi hukukun hakkı istirdat olunmak babında emri şerifim suduru mercusudur. Türli temaddare arz ve ilam ediyor diye ilhah ve iltimas etmeleriyle vakî' hali bil iltimas arz eyledikleri ecelden siz ki Mevlana ve mütesellim mumi ileyhimsiz. Mârifetiniz ve tayin olunan mubaşir mârifetlu mahâlimden şer'îyle görülüp ve bundan zimmetinde sabit olan hukuki ibadi eshabına badel istirdad-i hakikat tekrar arz ve ilam olunmak emrim olunmuştur. Buyurdum ki: Mubaşir tayin olunan kaymakam ikinci Çevkedâr kudvetül emasil vel ekran Mahmut Zade kedrehu emri şerifim vusul bulduk da bu babda sadır olan emrim üzere amel dahi sen ki

mütesellim mumi ileyhimsin mârifetin ve mubaşir mumi ileyhi mârifetiyle mezkûru-i mahelinde meclisi şer'â ihdar ve mukaddimen bir defa şeriyle görülüp fazl olunan ehvalleri temami hak üzere mukayyed olup göresin ilam olunduğu üzere ise ol babda mukteda-i şer'î evimle amel edip dahi mezkûrun zimmetinde sabit olan hukuku ibadı eshabına ba'del istirdad keyfiyeti tekrar ğaraz ve ilam eyleyip medmuni emri şerifimle amel olasız. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahriren Fi evahiri şehri Receb-il ferd sene Erbaa ve semanin ve miete ve elf. Muharrer Mevkî humâyun mühür. ferman-ı alışanın vurudu Fi ğerre-i Ramazan 1184. (Aralık/Ocak 1770/1771). Feth ve kıraât ve keydi Fi 24 Zilkade 1184. (11 Mart 1771).

Belge No: 30/b.4

Kudvetül emacid vel ayan Diyarbakır mutasellimi zade mecdehu ve mefahir'ül kuddat vel hükkam mâden'ül fedaili vel kelâm Eyalet-i Diyarbakır'da vakî' kuddat ve nuvvab zade fedailehu tevkî'i refi' humayuna vasıl olacak malum olaki eyaleti askeri devleti âliye-i ebediyetimin mü'temid ve mu'tena ve mu'teber ve müsteyinen asakiri mu'ted bahasından olup öteden beri vakî olan seferlerden sebat kıyam ve metanet berle eizid-din-i devleti aliyemde kendileriden nice nice me'seri celile ve hizmeti cemile zuhur ve kanki hizmete tayin olunur ise bila tevekkuf memur oldukları himete kıyam ve evamiri aliyeye muti' ve muunkad oldukları mucerreb ve meşur olmaktan naşi kendilerinde din-i devlet ve eğveri humâyunumdan dahi lâzıme-i ğayret ve hamiyetleri üzere hizmet mekbule izhar eylemelerime'mul-i şahanem iken içlerine bazı diyanetten yeniçeri kimselerin duhurları sebebiyle iki seneden beri vaki olan sefer-i humâyunuma vakit ve zamanıyla vurud eylemediklerinden ma'âda bu vurud memur oldukları mehelde bila izin ve ferman-ı âli firar ve avdet etmeleriyle emri şerifime âdemi itaât suretini izhar ve bu keyfiyeti asakiri sairenin dahi ihtilali nizamına baîs bir halet olduğuna binaen napareleri ahiri tevcih ve kendileri teeddib ve goşhal olunmak rutbe olmuşlar iken o mekule dalışlarına avdet ve karar eden zuama ve erbabı tımar vakt ve zamanıyla yerlerinden hareket ve nevrozi firozdan orduy-u humâyunuma vurud ve musaraad etmek ve vakti mezkûrde osakçi sahrasında bu kalemde bulunmazlar ise zuamat ve tımarları üzerlerinden ref' ve havasi humâyunuma teshih olunacağı ve fima be'd kendilere ve evlatlarına ve duyurtacağı cümlesine ifham zımmen tekiden ve tehdiden iş bu emri şerifim isdar kılınmıştır. İmdi siz ki mütesellüm ve Mevlanaya mumi ileyhimin siz emri şerifime inayet ber dikkat ile tarafınıza vasil olundukta

medmun-i emri alışanımı eyalet mezkûrenin zuema-i erbabi tımar neferâtından ol tarafta olanları cümlesine ilan ve işaat berle dikkat ve zamanıyla yerlerinden ve yurtlarından ihrac ve nevroz firozdan orduy-u humâyunuma vusul ve varacakları haletinde kemali ihtimam ve serf-i tab ve tavan eyleyesiz şöyle ki:

Belge No: 31/A

Belge No: 31/a.1

Kendilerine bu babda zuhur eden muamele-i af ve sefh şahanemin şükrünü bilmeyip vaktiyle yerlerinden hareket ve gelmekten imtina eder olur ise zuâmat ve tımarları üzerinden ref ve havasi humâyunuma teshih olunacağı ve fi ma bâdkendilere ve evlatlara verilmeyeceği ve saire ibret için haklarından gelineceği cümlesine işaat ve mühkem tenbih ve nevroz firozdan makeddem Baba Dağı ve Uşakçı sahrasında orduy-u humâyunumda bulunmaları tefehhüm olunmak ve her ki ol vakitte gelip bu kalemden mevcut bulunmaz ise zeamat ve tımarları havasi humâyunuma teshih olunmak üzere isim ve resimleriyle defterlerini orduy-u humâyunuma arz ve ilama mubaderet ve miktarı reze maksur ve tekâsülden ğayetel ğaye hizr ve mücanebet eylesiz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur.

Buyurdum ki: Vusul buldukta bu babda vechi meşruh üzere şerfyafıta sudur olan ferman vacibül ittiba' ve lazim'ül imtisalimin medmunu itaât mekrunuyla âmil olup hilafından ğayet-el ğaye tehaşa ve mubaâdet eyleyesiz. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılâsız. Tahriren fi evahiri şehri ramazani mubarek sene Erbaa ve semanin ve miete ve elf. Sahra-i Baba Dağı. Veselna Fi 24 Zilkade yevmi Pazar 1184 (11 Mart 1771) Mart'ı bir günü kalmış idi. Mart'ı isneyn

Belge No: 31/a.2

Münevver mükerrem müşir-i müfehhem nazim'ül âlem mudebbir-i umur-il cumhur bil fikr'is- sakip mütemim'i meham'ül enambir-rey'is- saib mumehhid-u bünyani devlet vel ikbal müşir-i erkani saâdeti vel iclal el mehufu bi sunufi âvatifimelik'ilâla Diyarbakır Valisi vezirim paşa edamallahu teâla iclalehu tevki-i refi' humâyun vasıl olunacak malum ola ki: Kudvet'ül emasil vel ekran Harput Sancağı Alay beyi Ebu Bekir Zade kedrehu ordu'y-u humâyunuma mektub gönderip liva-i mezkûrdan Fevzebad Nahiyesi'nde harnam Kârye ve ğeyriden dört bin iki yüz dört akçe tımara mutasarrıf olan Ebubekir tımarına rağbet etmeyip ve sefer-i humâyunda bayrağı altında

na mevcut olup mehlul olmakla mülazimlerden orta boylu ela gözlü orta boylu açık kaşlı varende-i ferman-ı humâyun hüseyine verilmek babında inayet ricasına arz-ı temlik mucibince tevcih olunmak emrim olunmuştur. Buyurdum ki: Göresin tımarı mezkûr vechi meşruh üzere mahlul ise sancağında sakin olup alay beyi bayrağı altında sefer eşmek ve tahvil ve tezekure ile zabt olunmayıp berat etmek ve berat etmez ise adem itaattan ahire tevcih olunmak şartıyla mülazimi merkum hüseyne tevcih edip tezkiremin versin. Şöyle bilesin. Alamet-i şerifime itimad kılasın tahriren fi yevmi sadis-i îşrin min Şaban-il Muazzam sene erbaâ ve semanin ve miete ve elf. Buyurdu. Fi sahra-i Baba Dağı.

Veselnâ Fi 27 Zilkade Martın ikinci günü sene 1184. (14 Mart 1771)

Belge No: 31/a.3

Münevver mükerrerem müşir-i müfehhem nazim'ül âlem mudebbir-i umur'ul cumhur bil fikri sakip mütemim mehamül ena bir-reyi saib mumehhid-u Bünyan-i devlet vel ikbal müşir-i erkani saadeti vel iclal el -mehfuku bi sunufi avatifi bil meliki ala Diyarbakır Valisi vezirim paşa edamallahu teâla iclalehu ve ekde kuddat'ül müslimin evla vullat'ül muvahhidin maden'ül fazl-i vel yekin rafi-u âlami şeraiti ved-din valüsü ulumul enbiya vel murselin el muktesu bi mezidi inayetil melikil muin Mevlana Amed Kadısı zidet fedailehu tevkii refii humâyuna vasıl olacak malum olaki Ergani ve Keban ve tevabii madenleri devleti âliye-i ebed buyundumun mücessem ve muazzem mukataatında olup hüsn-ü nizam üzere imalı ve idareleri şeraiti kedimesinin teryani hilelden himayet ve siyanet ve madeni mezkûre bağlı olan Ergani ve Palu ve Harput ve çarsancak ve sair kazalar ahâliyenin refa-i halleri serbestiyet kaidelerine riayet olunmasından la budde olmakla bundan akdem hatt-ı humâyun şevketi mekrunum ile mağuni şerefyafıta sudur olan evamiri âliyem muciplerince Keban madenlerinde istihdam olunan madenciyan ve esnaf-i amele ve gerek medeni mezkûre bağlı olan kazalar raiyesi serbestiyet üzere maden enumenası taraflarından zabt olunup zikr olunan madenciyan ve kazalar ahâlinden zuhur eden dava ve nizaları ahz ve haps ve tedip ve goş halleri ve sair cezedi ve kulli umur hususları ber vechi istikrar maden eminleri mârifetiyle görülüp etraf ve havalisinde vakî' olan velat ve kezat ve sair ehli araf taifesinden birisi hilafına tasaddi ve taarruz ile madenci taifesi ve kaza ahâlisi Diyarbakır'a ihdar veyahut ahzi bahane taacuz eylemek misullu hareket berle azam mevadi miriyeden olan madenin lazimesine hilel irad edecek haletten iştinab olunmak

ve aled devam mucibi emri alışanımla amel ve hareket olunup hilafına ruhsat ve cevaz gösterilmeyip ber vechi istikrar emirleri tarafından zabt ve rabt ve umenanın şükür ve şikâyeti meteber ve müessir olmakla umuri madene mutaallik umena tarafından iltimas olunan umur ve hususlarında maavenet ve muzaharet olunmak şart kılınıp mukaddemen dahi kiraren ve miraren evamiri aliyem isdar ve irsal kılınmağın bundan böyle zulüm ve teaddiyi olduğu halde gerek madenciyan taifesi ve gerek madeni mezkûre bağlı olan kazalar ahâliyle bil cümle perakende ve perşiyân olmaları mukerrer olmağın zararı beytül malı müslimine ait ve raci olmakla beytül mal müslimine zarar ve hasareten himayet ve riayenet vuzera-i izamımın lazime-i zimmetinden olmakla bu mekule mezalim ve teaddiyata ruhsat ve müsaade-i hilaf rıza-i humâyunum olmağın fi ma be'd gerek madenciyan ve gerek madenlere bağlı kazalar ahâlilerine

Belge No: 31/b

Hilafî hatt-ı humâyunuma ve muğayiri şurut zulüm ve taaddi ettirilmeyip şuriti mucibince halen Erzurum Valisi olup defa dahi madenler emaneti ibka ve tekrar olunan vezirim Hacı Mustafa Paşa tarafından serbestiyet üzere ber vechi istiklali zabt ettirilmek fermanım olmağın. İmdi siz ki vezir muşarı ileyhimin iş bu emri şerifi alışanım vusulunda fi ma be'd madeni mezkûra madencilerine ve gerek tevabiinden olan kazalara hilafî şurut-i serbestiyet kimseye zulüm ve taaddi ettirilmeyip madene dair umuri hususların temşiyeti içinde veziri muşarı ileyhimin kullul vucuh muaveret ve muzaharat eyleyip umenanın şükür ve şikâyeti muteber ve müesser olmakla bundan böyle hilafî rıza-i humâyunuma hareket berle madenciyan ve madenlere bağlı kazalar ahâlisine taarruz ile beytül malı müslimine iradi cesim ve kisrete baîs ol mü'tada itiraz ve iştinab olmak babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur.

Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur olan iş bu emri şerif celili keşat vacib-ül ittiban ve lazim-ül im, tisalimin medmunu itaât mekrunuyla amel olasin. Şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasin. Tahririne fi yevmi rabii eşer Şevval sene erbaa ve semanin ve miete ve elf. El mahrur İstanbul. Veselna fi ğerri ğerra ve mutelli-i reîna muharrem-il haram yevmi selase sene 1185 (1771)

Belge No: 31/b.2**FERMANİ ÂLİDİR İTLAF OLAN CİZYE ÂLÂ İDDİÂİHI**

Destur mükerrerem müşiri müfehhem nazim'ül âlem mudebbr-u umur'ul cumhur bil fikri sakip mütemim mehamül ena bir-reyi saib mumehhidu bünyani devlet vel ikbal müşiri erkân-i saadeti vel iclal el mehufu bi sunufi avatif'il- bil melik'il ala Erzurum Valisi ve Kars canibi seraskeri vezirim Mustafa Paşa edamallahu teâla icllehu Mevlana Harput Kadısı ve mefahir'ül emasil vel-ekran-i vilayet işarları tevkî' refi' humâyuna vasıl olacak makum ola ki: Kudvet'ül emacid vel-âyan halen Diyarbakır ve yudesı el-Hacı Hasan Zade mecdehu bin seksen üç senesine mahsuben canibiyet-i ahdesinde olan Diyarbakır kalemi ciyesimul hakatınızdan Harput Kazası cizyesi kuda-i mezkûr âyanından Ahmed nam kim sene olan beş bin kuruş der ahde ve iltizâm ve mârifetlu cebayat ve meblağı mezkûrdan üç bin kuruş mikdarını tarafına teslim ve tahsil esnasında yerinde mevcut emvali cizyeden dört bin kuruşunu bulunduğu mahelden muktezayi vakit ve hale göre siyanete almaları mahelli ahire nakıl eylerken Harput eşkiyalarından Hoğlu Deli Ömer nam şeki ile kendine tabi cem'i kesir eşkıya ile ve yol-i mumi ileyhi önüne geçip ve mültezem mezkûr Ahmed'i ve bir oğlu ve iki hizmetkârını katl ve yerinde mevcut olan dört bin kuruş mal-i cizyeyi ahz ve kaza-i mezkûre nakl ve itlaf ve edaât eylediklerinden sebep-i tahrir ehkamıyla olan havamati mühime akçelerin te'cizine badi ve kaza-i mezkûr madenler merbutatından olmakla meblağı mezkûrun tahsili için sen ki vezir müşar ileyhimin sana hitaben emri şerifim sudurunu ve yolda mezkûr ber katî arz-ı hali orduy-u humaniye enha ve istidâ etmekle vechi meşruh üzere iş bu emri ali şanın isdar ile irsal olunmuştur. İmdi malicizye dahi bir zade senenin itlaf ve idaât (zaiat) olduğuna rızay-i humâyunum olmayıp mârifetiniz ile tahsili mukteza olmakla ve yoli mümi-i ileyhi istidasını üzerinde senei mezkûre mali cizyesinden eşkiyayı merkumden gasb ve ekl ve belî'eyledikleri dört bin kuruşu ala eyyi halin tahsil ve sebebi tahrir-i ehkamı müciblerince havalat-i mühimme eda için ve yol-i mümi-i ileyhiden teslim ettirilmesi medmuna bezli celadet ve sarfi küli mekinnet iyleyesin. Siz ki kaza-i mümi ileyhi ve sairlerisiz ber vechi muherrer medmni emri şerifimle amel ve hareket ve hilafından mücanebet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafta sudur olan iş bu emri şerif celkil-üş şen vacib-ül ittiba ve lazim-ül ittiba ve lazim-ül imtisal kimin medmune itaât mekruniyle amel olasız şöyle bilesiz alameti şerife ittimad kılasız.

Tahriren fil yevmil hamis işrin şehri Cemazielahir sene erbaâ ve semanin ve miete ve elf.

Veselna Muherem-ül haram yevmis samin ruzi isneyn.

Belge No: 31/b.4

Mucibince halen Erzurum Valisi ve Kars Canibi ser asker Hafız Mustafâ Paşa hazretlerinin buyrulduşudur.

Şeriâtı şîâr Harput naibi Efendi Zade ilmehu ve mezuunen bil ifta faziletlu el Hacı Osman Efendi Zade takvahu mefahir'ül emasil vel ekran serdarı İsmail Ağa ve âyanı vilayet Ağaları ve bil cümle sınır Hacıpleri ve işarları zade kadrehum lehte olunur ki: Halen Diyarbakır ve yudesi îzzetlu el-Hacı Ağa orduy-u humâyuna ârazi hal ve istidâ edip seksen üç senesine mahsuben cebayeti ahde sened olan Diyarbakır Cizyesi mülhakatından Harput Kazası cizyesi kaza-i mezkûr ayanından Ahmed nam kimsene on beş bin kuruş derühde ve iltizâm ve mârifetlü cebayet ve meblağı mezkûrden üç bin kuruş mikdarını tarafına teslim ve tahsili esnasında yedinde mevcut emvali cizyeden dört bin kuruşunu

Belge No: 32/A

Belge No: 32/a.1

Bulunduğu mahelden iktiza-i vakit ve hale göre siyaneten almaları mahelli ahire nakıl eder iken Harput eşkiyalarından Hoğlu Deli Ömer nem şeki kendüye tabi cem'î kesir eşkiyeler ile ve yudeten mumi ileyhin adamı önüne geçip ve mültezim mezkûr Ahmedî ve bir oğlu ve iki hizmetkârını katl ve yerinde mevcut olan dört bin kuruş mal-i cizyeyi ahz ve kazai mezkûre nakl ve itilaf ve idaat eylediklerinden sebebi tahriri ehkamıyla olan havalati muhimme akçelerinin tehirine badi ve kaza-i mezkûr madenler merbutundan olmakla meblağı mezkûrundan bin kuruşun bi eyyi vechi kane eşkiyayı merkumundan tahsil ve duyuni mumi ileyhi tarafına tamamen teslim ve sebebi tehrir ahkâmı mucibince havalati muhimmeye eda ettirtmek babında tarafımıza hitabat ber kıtae-i müekked ve müşerred emri şerif alişandan şeref sudur etmenin imdi siz ki mumi ileyhimin bu güne mali mezidin bir akçesi damini ğeyret ve hamiyet derek meblağğı mezkûru eşkiyayı merkumundan ne vecihle olur ise olsun tamamen ve kâmilen ved ve tahsil olunmak babında divanı mufahaza-i Karsdan iş bu buyruldu tahrir ve istar ve bir yandan ağalarımızdan fehrül emasir vel ekran Uzun Ali Ağa Zade kedrehu mubaşir

tain ile irsal olunmuştur. Bimennihi teâla vusulunda ber vechi meşruh ve ber mucibi emri şerif meblaği mezkûr dört bin kuruş mali cizye bi eyyi vechin kane eşkiyayı merkumundan tamamen tahsil ve mehelle eda ve teslime mezidi dikkat ve ihtimam edip şöyle ki miktarı zere özür ve illet ve ihmal ve tesammuh olunmak lazım gelür ise baş bölükbaşımız ve veli başımız umumen bayrekli ile tain olunup avni bari ile ala eyyi halin tahsil ve edasına ihtimam ve dikkat olunacağını yekinen bilip incami karinkir ve mulahaza ve tehavun ve muhalefetten bi ğayet mubaadet ve mucibi buyruldu ile amel ve hareket eylesiz diye. İmza Fi 8 Rebiülevvel 1184. (2 Temmuz 1770)

Belge No: 32/a.2

**KÖMÜR BEDELİNE ŞEREFİ SUDUR FERMAN-I ALİ SURETİDİR
SEKSEN DÖRT SENESİNE MAHSUBEN**

Destur mükerrem müşiri müfehhem nazimül âlem mudebbr-i umur-il cumhur bil fikri sakip mütemim mehamül ena bir-reyi saib mumehhidu bünyani devlet vel ikbal müşiri erkani saadeti vel iclal el mehfuku bi sunufi avatifi bil meliki ala Diyarbakır Valisi vezirim paşa edamallahu teâla iclalehu ve kudvetül kuddat vel hükkam madenül fazl vel kelâm Mevlana Harput Kadısı Zade fadlehu terfî refî humâyuna vasıl olacak malum olaki devleti aliye-i ebediyetümün varidatı muted bahasından olan Keban madenin imal ve idaresi için iktiza eden kömür bahasına meder olmak üzere Harput Kazası'nın bı her sene tahsili fermanım olan imdadi seferiye ve hadariyesi ve bazı muafiyetler mukabili madeni mezkûr emini destur mükerrem müşiri mufehhem nizamül âlem vezirim El Hacı Mustafa Paşa edamallahu iclalehu tarafına on üç bin beş yüz kuruşun teslimi mukteza olmakla bin yüz seksen dört senesine mahsuben imdadi seferiye ve hadariye ve bazı mârifetleri mukabili olan meblaği mezkûru siz ki vezir muşarı ileyhimin mârifetin ve mârifeti şeri ile bir an akdem yerli yerinden ala eyyi halin cem ve tahsili ve vezir muşarı ileyhi tarafına teslim ettirilmek fermenim olmağın imdi iş bu emri şerif alışanım vusulunda Harput Kazası'nın imdadi seferiye ve hadariyeleri olan meblaği mezkûru sene-i mezkûre mahsuben mârifetin ve mârifeti şeriyle ala eyyi halin yerli yerinden cem ve tahsil ve vezir muşarı ileyhi tarafına teslim eylemeğe bezli halli himmet ile eylesin. Ve siz ki Mevlana mumi ileyhimin marr-uz-zikr kömür maddesi madeni mezkûrun azamı umurundan olmakla tehir ve tesemmuhu ve ihmal ve tekâsül misüllü hareket ile tatili meslehetе bais olmaktan bi ğayet ittiraz ve ictinab eylemek babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur buyurdum ki: Hükmü şerifim vardıkta bu

babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur eden iş bu emri şerif celili şan vacibül ittibaâ' va lazim-ül imtisalimin medmun munifi berla amil olasin. Şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasın. Muharreren el yevmi rabii âşer-i şevval sene erbaa ve semanin ve miete ve elf İstanbul mührüsü. Veselna elpendi ve muharrem-ül haram yevmis-sadis âşer sene 1185. (1771/1772)

Belge No: 32/a.3

Şerai-i şiar Harput Kadısı Efendi ve mezunen bil ifta faziletlu efendi zade fadlehuma ve mefahir'ül emasil vel ekran ve yudesi ağa ve serdari ağa ve a'yan-i vilayet ve eğevatı ve ocaklı ağaları ve sair ahâlileri lehde olunur ki: Keban madeninin kömür bahallerine medar ve tekvid olmak üzere bı her sene Harput Sancağı'ndan tahsil ve madeni mezkûr umenasına eda ve teslim ettirilmesi babında sadır olan emri ali mucibince iş bu bin yüz seksen dört senesine mahsuben Harput Sancağı'nın imdadi seferiye ve hadariyesi mukabili madeni mezkûre verile gelen yalnız on üç bin beş yüz kuruşun cem ve tahsil olunmasını vakti hulul etmekle bundan böyle bir an avk ve tevkifine sermu ruhsat verilmeyip ber mu'tadi kedim ve uslubi sabik üzere meblaği mezkûru mârifeti şeri ve cümle mârifetleri ve tayin olunan mubaşir mârifetle tevzî' ve yerli yerinden cem ve tahsil olacak için imzalı defterini mubaşirine verilip kömür madeni mezkûrun erzemi umurundan olmakla bi avni subhanehu teâla zuhur eden misüllü cevherlerin muktezası furunların kisreti ve hasılat-i zir ve simin vefreti ancak kömürlerin ber vıfki meran mehiyye ve tedarikinde bezli mekdur ve sai mevfur olunmak labudde ve lazım ve kömür ceyana akçeleri evvel bi evvel verilmek elzen olmakdan.

Marr-uz-zıkr sene-i mezkûre mahsuben tahsili femanı buyrulan kömür bedeli yemin ve gerek muşir tayin bakaya kalan bedel kömürü tamamen teslim ve sene-i cedidi bir gün evvel ber minvali meşruh tevzii ve yerli yerinden cem ve tahsil olunmak için imzalı defterini mubaşirine verilip sene-i sabike kıyas ve nezer olunmayıp vakti sefer ve cevheri furuvvet olunmağla bundan sonra meblaği mezkûrun bir an ve bir dakika meks ve tevkifine bir türlü ruhsat verilmeyip serien ve acilen mubaşiri mârifetlu cem ve tahsil ve ber vechi teknil eda ve teslimine vufuri dikkat ve ihtimam olunmak babında divani mufahazai Karsdan iş bu buyruldu tahrir ve isdar ve halen baş Çevkederimiz Fahrul Ekran İbrahim Ağa ile irsal olundu. İnşallahu teâla vusulunda ber vechi muharrer meblaği mezkûrun bir gün evvel cem ve tahsili labudde ve lazım olup ber muhdadi

kadim ve uslubi sabik üzere ba femanı âli kömür bahalerine havale buyurulan meblağı mezkûru mârifeti şeri ve cümle mârifetli ve mubaşir merkum mârifetli tevzi-i ve yerli yerinden cem ve tahsil olunmak için imzalı defterin mubaşir merkuma eda ve teslim ettirilip ihmal ve musammahadan ve imrari vakitten ziyade hizr ve mubaadat ve ala eyyi halin cem ve tahsil ve mubaşir merkum eda ve teslim ettirmek hususuna her birleri dikkat ve ihtimam ve tekyidi tam olup ber mucib-i emri âli ve mühimmi buyrulduyla amel ve hareket ve hilafından avk ve tehiririnden ğayetel ğaye hizir ve mucanebet eyleyesiz diye. İmza Fi 17 Cemazielahir 1184. (8 Eylül 1770)

Belge No: 32/b.1

MENZİLCİ AĞALARIN BUYRULDU

Halen Harput menzircisi Ahmed Ağa ve Hacı Hüseyin ve teşveli oğlu Mehmet Paşa'ya lehde olunur ki sene-i sabikde Harput menzili ahdesinden olup her vecihle hizmetinizde mukim ve cümlesi sizlerden razı ve hoşnut olup bu sene-i mübarekeden dahi sizlerin menzirci olmasını münasip görüp tarafımızdan iltimas etmeleriyle bin yüz seksen beş senesinde mârifeti şeriyle ve cümle mârifetli Harput'ta menzirci olup menzili padişahîye rüyet ve murur ve ûbur eden olaklara bila niza yarar ve tevanen barkirler verip hizmeti memurenizde mukim olmanız için iş bu tezkire tahrir ve irsal olunmuştur. Bi mennihi teâla vusulunda sene-i mezkûrden menzirci olup murur ve ubur eden olakların iktiza eden hizmetlerinde olup tevanen ve yarar barkirlere sivar ve bila meks ve niza mahâli memurlerine isal ve irsala mezidi dikkat ve bezli kudret eyleyesiz. Bu hususda memur olduğunuz menzil mizmetinde taksiratınız olup mehmubar hareketiniz mesmuumuz olur ise bir türlü cevaba Kadır olmayacağınız mehfuk bilip mucibi tezkire ile amel ve hareket eyleyesiz. Fi 22 Muharrem sene 1185. (7 Mayıs 1771)

Ahmet vekil mumi ileyhi Keban

Belge No: 32/b.2

SEFERİ HUMÂYUN İÇİN SADİR OLAN

Mefahir'ül kuddat vel hükkam maâden'ül fezail vel kelâm Anadolu'nun orta kolu yemin ve yasarlı nihayetine varınca vaki' kazaları kuzzat ve nevabı zade fadlehum kudvet'ül emacit vel âyan bundan akdem ba emri âli zikr olunan orta koldan asker ihracına Sürümcü mubaşir tayin olunan zade mecdehu ve mefahir'ül emasil vel ekran

kaza-i mezkûrlerin yeniçeri serdarları ve ayani vilayet ve aşarları ve Atik Ağa ve alemdarlar ve ocak ihtiyarları zade kadrehum tevkii refi humâyun vasıl olacak malum ola ki bundan akdem ber mukteza-i nazmi kerim “ve cahidufi sebilillah” gaza ve cihat feride-i zimmet zümre-i acnad ve “ katilün müşrikine kaffeten” hükmünce hulusla azmi gaza ve kerhi eâ'da berla düşmen-i dinden ahzi intikam ve tekmili namusi İslam olmasına şeddi hizam olunup “ iza lekitum fieten fesbutu” ayeti kelimesi medlulunca hazreti rabbül izzetten istiane ve istimdad berle mehelli muharebeden sabr ve sabatla metin ve mustehkem olup mutlaka düşmandan bir vecihle yüz çevirmemek şurutuna mülazim ve vaktinde icra ve bu halatı müdavim olarak eâ'da-i dine hücum ve ihtiham eylemek kaidelerine bu kerre reayette kusur olunmayarak din ve devlete hizmet ve bu defa ittifakane gayret ve hamimmiyet olunup geçen senelerden su-i tedbir ve âdemi ittifak tekribiyle henüz cenge keremiyet ve askere lezzeti nusret ve kaluplara temaniyet hâsıl olmaksızın ve bu sıkleti görmeksizin der akbi menzillerinden çıkıp bir bir beşat ve avdete puyan misüllü suyi hareket ve hiyanetten hakki subhanehu ve teâla hazretlerine sığınıp ve “kane hakken aleyna nasrul mu'minin” va'di sadikine sıdk ile iman ve itimad edip her memlketin kılıca kadir yeniçeri ve tevaif-i askeriyesi gönderilen defteri mentukunca bir ferdi geriye kalmamak şartıyla cümlesi pak ve piyade olmak üzere serdarları bayraklarıyla ve bazen keşadesi fermanım olan serdengeçti bayraklarıyla ve Atik Ağa ve alemdarlar ittibah ve levahik ile evveli bahardan evvel yerlerinde hareket ve iki konağı bir eyleyerek bir saat evvel gelip sae-i saadete sancağ-ı fahrul murseline vasıl olup kuffar-i hakitin fırsat bularak tecavuz ve teaddi ile hasarat ve zabti memleket eylediğinin ar ve melaletini “ fe'tedu bi misli me'teda aleykum” kılıcı ile izalesine sai fille ve ila-i kelimatullah ve tahsili rızaullah olunması için birinci şurut ve uhudu havi mufasel surimcinin evamiri isdar ve memleketi mezkûrlere dahi surimucii mumi ileyhi munaşiratıyla irsal ve cümledenize ifade-i ahval olunmuş idi. Binaen aleyhi keyfiyete vafik gayreti islamiyetten kâmil ve merdan ve dilaveran ve gazetecuyan şimdiye dekemade ve kılıcını bendemyan ve umumen bayrakları altına cem ve orduy-u humâyunuma tevaccüh ve revan olacakları mahalli meşhede ve kema kan değildir. Olacak'ül halhazihi eda-i dine hazlen-i kerin nehr-i tunanın karşı yakasında mubarek sancağı şerifi şefaati redif mukabelesinde izhar-i etvali nehincar ile mufsidet ve melanete muteheyin olduğundan askeri islamın dahi alel umum gelip hazı ve emade olmaları vacip ve ehem mutalebe ettiği ve hususu Anadolu yeniçerileri uzakda mahalleri olup gecen senelerde takayyüd eylemediklerden ekserya mahalletlerin esakiri irişmeyip

yollarda avdet etmeleriyle bu sene-i mubarekede ol Misüllüdan ğaflet olunmayıp evvel bi evvel hareket ve bi eyyi halin ibtida-i Martta Baba Dağı sahrasında ziri liva-i rasulullah aleyhi selamda mevcut ve isbati vucut eylemeleri labüde ve lazim olmakla imdi zikr olunan mehellerin askeri ta'cil aled tacil imzac ve tesirine cümleliz bil ittifak damın dermeyan ve bu defa mubin hizmetini zahire-i ahiret ve sebili saadet-i dünya ve inayetiyleri kabi bezli tab ve tevaniyet eyleyip bundan sonra ferd ve ahali -i tehir ve terahusuna cevaz ruhset göstermekten hizr ve mucanebet

Belge No: 33/a.1

Eylemeniz babında te'kiden ve isticalen ferman-ı alişan sadır olmuştur. inşallahu teâla vusulunda gerektir ki sadır olan emri ali mucibince amel ve hareket ve salif-uz- zikr ayat-i bahir-ül beyanat-i rabbaniyenin mana-i münifindeki tefehüm ve saire tefim ve talim ve tekid ve tenbihden ve vacibül inkiyad melükanemden tenfiz ve icrasız bezli kudreti azim eyleyip hususen bu sali mucibinde iştimalde miri askeri men'i ve bi avnihi teâla düşmandan ahz intikam hususuna itimadi melukanem ocağında askerine ta'lik ve selef ve ocaklar hilketten zuhura gelen hizmeti futuhhat-i misüllü hizmeti celile metlub humâyunum olunduğu ba hetti humâyun bil cümle ocaklının meczumları oldukta cümleten mütevekkilen âlallah ve müsteînen billahi teâla mütebeit düşmenden geri durmayıp fi sebilillah gaza ve can ve baş fedaya azm ve cezmiyle ittifak ve ahdi ve misak eylediklerden dahi tevaiifi askeriyeğe işaat ve ona göre dini mubini ocak ğeyretini herkesi ele alıp bir kadem makdem gelmeğe müseraat etmelerine ihdam ve ihtimam ve bu vecihle dahi icra-i ğayreti islama say mala kelâm eyleyiniz. Ve siz ki surici mubaşir mumi ileyhisin durmayıp oturmayıp asakiri merkumeyi izrac ve ecaleten teseyyür ve uzak mehellere sureti emr-i şerifimi evvelce ba's ve halkı habi ğafletinden ikaz berlesin ve muitinde olan çavuşa ve etbaine etrafı kezalet ve hiç kimsenin iktizar tehirine itibar eylemeyip bütün vakitte tacil aled tacil asakirin eriştürülmesine say ve dikkat eyleyesiz. Ve bu dikkat avkati saireye kıyas olmakla sendeki ve ahzın zerre miktarı kusuru zuhur ve askerinin gec gelmesine badi keyfieten istima' olunur ise belde emanı cezası tertip ile tedip olunacağı emri muhakkak bilip ona göre bu babda bezli mekinden eyleyesin ve siz ki serdar dahi ve sair mumi ileyhim hüsnü ta'diri keyfiyene malumunuz oldukta itizar ve bahaneleri külliyen terk ve ferağ ve hemen mehelletiniz umumen asakirini şuruti avamiri aliyem mucibince bayrağı altında olup ve doğru yoldan iki konağı bir eyleyerek vakti mezkûrdan gelip orduy-u humâyunuma vasıl ve metlupları hâsıl

olunmasına mubadere eyleyerek mekmur-i re's ve can ve baş demeyip bu umuri diniyeden vasıl ve say ve kudreti sarf eyleyesiz. Senevîye-i her kim vaktinde gelip erişmeye ğayret dileyenden tam olmadığı zahir ve cezaları tertip olacakları muhakkak olmakla imcankari ber hoşca fikir demde hisse eyleyip hilafından mubaadet eyleyesiz diye iftahül ümera-i vell ekâbir bil fiil dergahı muallâmin Yeniçeri Ağası olan Süleymen Ağa dame uluvehu tarafında mühürlü mektup verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Vusul buldukta bu babda sadır olan ferman vacibül ittibah ve lazim-ül imtisal ve ağa-i mumi ileyhi tarafında verilen mühürlü mektup mucibince amel ve hareket eyleyip ber muhalefetten ğayetül ğaye hizr ve mucanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahriren evahiri şehri şevval sene Erbaa ve semanin ve miete ve elf. Paşa-i baba dağı. Veselna Fi 9 Safer sene 1185.(24 Mayıs 1771)

Belge No: 33/a.2

MUCİBİNCE AĞA MEKTUBU

Mefahir'ül emacid vel âyan dergahı malum yeniçeri ocağı hasgirinden rahide ve kılıç oğlu âli ve Diyarbakır'da serturnacı aba ve şeyh oğlu İsmail ve Malatya'dan ve Harput'tan zade kadrehum tevkî' refî' humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Düşmanı hak ve kuffari bedayi-i olan moskov keferesi lâinin toğyanı ve bir iki seneden berisu-i tedebbür hasebiyle ve asker-i islâmın veder akbi avdetleri sebebiyle nehri tunanın öte canibini zabt ve izhar-i ceşini la yüselsi bundan akdem şeref sudur eden sürümcü evamirinden ve ba'dehu isdar ve irsal olunan evamiri alışanımda tafsilin cümlelerin ma'lumu olup binaen aleyh bu senesinin sabikeye kıyas olunmayıp düşman ile orduyu humâyun beyninden hacız fakat nehr-i tuna olmakla bir saat evvel ve bir kadem mukaddem asakir-i islâmın sevki ve isalı kafe-i mehamden ehem ve cemi'i umurdan akdem olduğundan bu umuri amme-i mehammi takdim ve zikr olunan memleketler askeriyatınızı meheller olmakla umumen asker-i ihrac ve Anadolu'nun nihayetine kerib uzak vilayetler olduğundan geçen seneler misüllü askeri geç hareket ile geriye kalmayıp evveli Martta gelip orduyu humâyuna vasil ve baba dağı sahrasında liva-i rasuli kibriya aleyhi selamına dâhil olmaları için evveli memleketten mütemekkin ocak emekdar ve ihtiyarlarından cenahın ve tornacı ber sebile beykam olalar. Surimci mubaşiri varıp askerini ihrac-i ikdam eylemesine bakmayıp humâyunu memleketin ve civari kazalarının serdarları bayraklarıyla ve bazen keşaden fermanım olan serden geçti

bayraklarıyla kaza ve civarlarından vaki memleketlerin askerlerini mukeddi gönderilen sürümcülü emri ve ocak defteri muciblerince alal umum ihrac ve teyessürüne mubaşşır tayin ve kendileri bayrakların açıp pak ve mumtaz peyad ve asker intihab ve kaza ve cevabi memleketlerin askerini istishab ve eratlarını alıp doğru yollardan.

Belge No: 33/B

Belge No: 33/b.1

Sevk ve iki konağı bir eyleyerek sürüp götürüp vakti mezkûrdan orduy-u humaynuma cümlesini irsal ve bu vecihle ol havalileri asakiri vakt düşmanıya iriştirilmesine irade-i âliye-i şanın levazime taalluk etmekle imdi siz ki Kılıç oğlu Ali mumi ileyhimin sen daha civarı vilayetlerin asakirini ve sizki serturnayı aba ve nesih oğlu İsmail mumi ileyhamın siz Diyarbakır ve civarı memleketlerin asakirini ve siz ki Malatya'dan mumi ileyhimin Malatya ve civarları askerini ve sen ki Harput'tan mumi ileyhimin sen Harput ve civarında vaki memleketlerin asakirini vechi meşruh üzere umumen kaldırıp bir ferd geriye kalmamak şartıyla sevk ve dikkat mezkûrdan götürür. Orduy-u humâyunuma isal eylemeğe mah esele kudretimizi sarf ve isal ve kendiniz dahi bayrağınızı açıp mümtaz ağavat ile asakiri mezkûru takib ve sevk ile dahi bir saat evvel orduy-u humâyunda gelip din ve devlet-i aliyeye hizmet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmağın ile irsal olunmuştur. Vusulunda vechi meşruh üzere amel ve hareket ve bu umur-i diniyeden bezli kudret eyleyip azar ve ehilir öyle gelmemek ve asakiri mekumeyyi ber minvali muharrer sürmemek misüllü halet namerdiden ziyade hizr ve mucanebet eyleyesiz. Şöyle ki: Edna imhalınız hasabiyle etmek ihtimalı olur ise terdibi cezaya muzaher olacağınız emri muhakkak bilip ana göre dini mubin ve ocak muayyini rukun gayretini ele alıp bu emirden ziyade mubaderet eyleyesiz. Ve siz ki memleketi mezkûre serdarları ve ba ferman-ı âli bayrakları keşade sedengeçti ağalarsiz. Zikriniz zikr olunan vilayetinizin ihtiyarları ve ocağın muhteberi ağaların emir ve idarelerine muvaffiket ve mukeddem ve muahhir sadır olan evamiri aliyem muhtadınca umumen neferâtınız ile hareket ve sevk ve sürmeğin umuri mumi ileyhimin erkânlarına dönüşüp acaleten ve musaraaten orduy-u humâyunuma evveli harpte vusule dikkati tam ve sai male kelâm eyleyip ocakdan mutaayyin sürümcü mubaşşirin vurduna bakmayıp vilayetinizden sürümcü tahsis olunan mumi ileyhim ile hareket ve iki konağı bir ederek gelmeye musariet ve gerek kebir inkiyad ve itaât eyleyip hilafetten hizr ve ittika eyleyesiz diye iftiharul ümera vel ekabil dergahı malum yeniçerileri ağası olan

Süleyman Ağa dame uluvehu tarafından mühürlü mektup verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki vusul bulduk da bu babda sadır olan emri celilul kedrim ve ağa-i mumi ileyhi tarafından verilen mühürlü mektup mucibince amel olup hilafından ğayetel ğaye hizr ve mucanebet eylesiz. Alameti şerife itimad kılasız. Taharruren fi evahiri şevvali mükerrem sene erbaa ve semanin ve miete ve elf. Bi muştay baba dağı.

Belge No: 33/b.2

MUCİBİNCE AĞA MEKTUBU

Van'dan ma'zul adana mensabi ile teşrif eden devletlû hüseyin Paşanın zahire buyruhdusu selam ağaları İsmail Ağa zahireci

Şeriat şiar Harput Kadısı Efendi Zade fadlehu ve mefahir'ül emasil vel ekran serdarı ve ayani devlet ve zabitan ve sair işarları Zade kadrehum lehde olunur ki tevcihî înalet ve ihsan buyrulan eyalet-i adanaya bir gün akdem varıp ispati vucud eylemek emir ve ferman-ı humâyun buyrulmağla imdi rahi rastımız kaza-i mezkûrdan vaki olmağın ruzi merre dairemize iktiza eden ecnasi zehairi gönderilen defter mucibince cem ve tedarik ve luzumu olan defter mucibince barkirleri dahi cem' ve muheyyie ve nuzulumuz münasib mahalleden hazır ve mevcut ettirmeliniz babında tarafımızdan tarafımızdan iş bu buyruldu tahrir ve isdar ve kuvet'ül emasir vel ekran Selam Ağa'mız İsmail Ağa Zade kedrehu zahireci tayin ve irsal olunmuştur. İnşallahu teâla vusulunda gerektir ki vechi meşruh üzere gönderilen defter mucibince zehayiri ve barkiri tedarik ve hazır ve emade ettirmek hususunda mârifeti şeri ve cümle mârifeti ve mubaşir mumi ileyhi masrifetiyle ihtimam ve dikkat ve evki tehirinden ve ihmal ve musamahadan mubaadet ve ber mucibi buyruldu amel ve hareket ve hilafından hizir ve mucanebet eylesiz diye. İmza Fi 7 Safer sene 1185. (22 Mayıs1771).

Belge No: 33/b.3

KÖMÜR AKÇESİ İSTİ'CALI İÇİN VURUD EDEN BUYRULDU

Şeriat şiar Harput Naibi Efendi Zade ilmehü ve fehrük ekran sedarı İsmail Ağa ve ayani memleket ağalar ve bil cümle ocaklıları zade kadrehum enha olunur ki bi hemdihi subhanehu ve teâla iş bu sene-i mubarekeden madeni kebanın cevherleri fırın olmakdan naşi kömürlerin dahi kisreti fırın olmak mukteza olduğuna binaen Harput Kazası'nın kömür bedellerini bir gün akdem tahsil olunması için bundan akdem baş

çevkederimiz İbrahim Ağa tayin ve irsal olunmuşdu. Acaleten hazihi şehirdeki hâsılı tahsil olmadığı mesûmuz olmakla tekiden ve isticalen divani mufahezei karsdan iş bu buyruldu. Tahrir ve Çevkedarımız Hüseyin ile irsal olundu. İnşallahu teâla vusulundan hususi merkumu sene-i sabikelere kıyas etmeyip bir gün akdem ve bir saat makdem tahsil ve Maden Keban'a teslim ziyade ihtimam eyleyip maazallah bundan böyle tehire ruhsat verilir ise muatab ve muaked olacaklarınız muhakkak bilip mucibi buyruldu ile amel ve hareket ve hilafından temaşa ve mucanebet eyleyesiz diye. İmza Fi Muharrem 11 sene 1185. (26 Nisan 1771)

Belge No: 34/A

Halen Harput Kadısı faziletli efendi zade ilmehü be'det- tahiyet'ül vafiye lehde olunur ki: İş bu bin yüz seksen dört senesi Van ve ocaklığı eklamından Harput Sancağı'nın ve kurraların zabt ve rabtına mutasarrıf olan kudvet'ül emasir vel ekran Abdullah Bey Zade kadrehü tarafından kaza-i mezkûrun umuri hususlarını rüyeti için Koç Ali Ağa zâde İzzetlü Hüseyin Ağa'yı tesellüm-i bakiye etmekle öteden beri seneyi sabik ber mu'tadi kedim gerek müselliminin umuru ve buna ve gerek bu hane umuru vesaaire müsellim mârifetden her ne umur var ise cümlesin merkum Hüseyin Ağa'ya ve sair müsellimlerine minval üzere zabt ve rabt eylemişler paşa ağayı merkum dahi ol vecih ile zabt ve rabt eylemeleri için tarafımızdan dahi iş bu tezkire verilmiştir. Vech-i meşruh üzere yerinde olan mir mumi ileyhın mühürlü mektubu mucibince zabt ve rabt ettirilip tarafı ahirden bir kimseye dahl ve taarruz ettirilmeyip mucibi tezkire ile amel ve hareket eyleyesiz. Fi 14 Safer sene 1185 (29 Mayıs 1771). Muharrer mehmet vekili mumi madeni Keban. Sekban yediyle geldi

Belge No: 34/a.2

Hefur Kâryesinin Hulinik Kâryesi ile sekban hususu için niza'ları oldukta zeyl-i vesikeden masturu esami ayan ağalar huzurlarında Hefur Kâryesinde Molla Ahmet ve sairleri kendi tekrirleri bizim akçemiz doksan akçedir ve Hulinin Ahâlisi Mehmet molla oğlu İsmail ve sairleri kendi tekrirleri bizim dahi akçemiz yirmi akçedir diye ikisi dahi ikrar bu takdirce yüz on akçe oldu. Yüz on akçede Hefur Kâryesine isabet eden sekbaneden yüz onu avdetde yirmi kuruş Hulinin Ahâlisi ve doksan kuruşunu Hafur Ahâlisi vermek üzere kayıt olundu. geflet olunmaya. Fi 3 Şaban sene 1185. (11 Kasım 1771).

Şuhud ehli: Fahr-ül akran El-Hacı Osman Ağa. Fahr-ül akran El-Hacı Mehmed Ağa. Keşefat zâde İsmail Ağa. Berhud HasanAğa.

Van Munifi müniş-il İsa-e Seyyid Mustafa Bey Karaçavuş zâde Bey Çevteli zâdeler alacağı hesabı ve kabz eylediği zikr olunur. Fi 7 Şaban sene 1185 (15 Kasım 1771)

Bin yüz seksen iki senesine mahsuben

Çevteli Zâde İsmail Ağa zimmetinde

Nuzuli avariz akçeleri 1370 akçe..1184'e mahsuben tahsil.

Çevteli Zâde musir Ahmet Ağa ve Mehmet Ağa ve Mustafa Ağa zimmetlerinde olacak mezkûruniltizâmı akçesi 157 akçe

Minha el- ahiri hesab tahsil olunan ba mârifeti emin madeniKeban

27. 12-Sürsüri enbarından buğday 18

24. 01-Bakla 28

57. - Erba ve tedeni akçesi

30-Yıgıncı Kâryesinden bağ akçesi hâsılat üzüm

126 30- Sürsüri Binbaşı Numan Bey 3.43

+ _____

214. 43 sehr

Sürsüri Hacı Ahmet Ağa'dan 01 sabali ve Sinanlı mektuası

Bina akçesi 52 55 135

Mustafa Ağa'dan 52 Mehmet Ağa hekbe muharrer

Mehmet Ağa'nın negirinden 51 teslimat: Nekerek Kâryesinden alındısı 55

+ _____Sinanlı12

156 ----- = 67

Mahmud Ağa'nın oğlundan Nur Ali Mustafa 25

Altıncı Efendi'den 23

Mahmud Ağa'dan 30

216

156

67

_____ = 440- 65+ 465

Tahsil babında ferman-ı alıšanı ile dergâh-ı âli gedeklülerinden Abdulfettah Bey mubaşir tayin devletlû veli-ü niem Mustafa Paşa yesterallahu ma yurid ve ma Yeşâ Efendi hazretine hitaben Keban madeni emane vekili devletlû Ahmet Efendi hazretlerine hitaben buyruldu. Emirleri orduy-u emin mumi ileyhi tarafından dahi çevkedarları Hacı Ali Ağa mubaşir tayin olunup ancak dört yüz altmış beş kuruş tahsil mutasarrıfını gelecek seneye çevteli zade gerek Kâryesine almak üzere maden emini mumi ileyhi hazretlerine ilam verilen avdet olunması için bu mehelle şehir verildi.

Belge No: 34/B

Belge No: 34/b.1

Üç kıta sebebi tahrir emrinde ve yudeliği malından Diyarbakır divan Servekili Seyyid Hasan Efendi yedinden bin yüz seksen üç senesi Diyarbakır ve yudeliği mukataası malından yedi bin beş yüz kuruş kabzına memur olduğum hasebiyle mumi ileyhi Hasan Efendi yedinden tamamen ahz ve kabz eylediğim üç kıt'â sebep tahriri emirleri zahrına hüccet olunduğu ve kendi mührümlü imza olunduğu ğaflet olunmamak için işbu sicil mahfuza keyd olunur. Fi Şaban-il muazzam sene hems ve semanin ve miete ve elf. Sultan mührü irsal Mehmed Çevkedar Emin Suvarı Hasan Ağa.

Belge No: 34/b.2

Şeriât şîâr Harput Kadısı Efendi Zade ilme ve kudvetül emasil vel ekram ve yüdesi ve serdarları ve alay beyi ve çeribaşı ve umumen zuama ve erbabı tımar zade kadrehum lehte olunur ki bi tektirillah iş bu iki üç seneden beri kuffar-i duzhakrarın kuvveti istidraciyesi asker-i islâmın vakti hamiyet ve âdem-i metanet ve sebatı sebebiyle vuku bulan halati ğeyriye cümlelerin malumları olup musteinen billah iş bu sal meyamin “ıştimaliden ve katil-ül müşrikin kafeten” emir ve ferman-ı ilahiden icrada “herridil müminine alal kıtal” medmunu üzere edayi hak-i seyf ile tevaifi müşrikinden ahzi sar-i intikam için hareketi uruki ğeyriyet-i diniye berle inhizamlarına iradei aliye-i hazreti zillullahi teâlluk etmekle “ve cahidu fi sebilillah hekke ciyadihi” emri manzume-i lulu-i mektunlarına ittiba’ ve imtisalen evveli emirde tedarik-i kulli ve teksiri asker-i nusret muteber ile tahti liva-i hazreti seyid-ül enam aleyhi efdelü tahiyyeti ve selam duhul ve zir-i liva-i mubarekten edayı ğazaveti kibraye mubaderet olunmak babında şeref sudur buyrulan medmuni hattı humâyuna şevket mekerrunda veziri asaf siret-i mesir muşterastub devletlû inayetlu veli’ün- niem Numan Paşa Efendimiz Hazretleri memaliki

Anadolu tevaifi askeriyesinden eyalet halkı ve sipahi ve silahdar ve alay beyleri ve yeniçeri ve umumen esnafı askeriye'nin sevk teyessürlerinde surümcu tahsis ve muğayiri emr-i ali hareket edenleri tertib-i ceza mayeliklerinde terhis ve tayin buyrulmakla evveli bahardan mukaddem yerli yerlerinden mehdet ve hareket ve vakt ve saatıyla orduyu zaferiyede tahtı liva-i mübarekte bulunamak üzere sadır olan hattı humâyun ve buyruldu asıfı muciplerince tekiden ve ihtimamen sizlere tenbihi havi işbu buyruldu. Tahrir ve isdar ile irsal olunmuştur. İnşallah teâlâ vusulunda ber minvali muharrer tekmili neferât ile evvel bahardan mukaddem yerli yerinden kıyam ve hareket ve vezir muşarı ilehi efendimiz hazretlerimin bu canibe şeref teşrif ve tevcihlerinde akdemi mahalle-i memurenize azimete mubaderet ve musaraat ve ber mentiki hatt-ı humâyun ve mucib buyruldu esnafı ile amel ve hareket ve hilafından hizr ve mucanebet eyleyesiz. Fi ğerre-i Ramazan sene 1185. muharrer El Hacı Hasan Kaymakam Vali Diyarbakır. İmza. veselna Fi 14 Şevval sene 1185 (20 ocak1772).

Belge No: 34/b.3

Husus-i atiyiz-zikr için bil-iltimas ba nefis bu fakir halen Medine-i Harput Serdarı kudvet'ül-emacit vel âyan El Hacı Mehmed Ağa'nın saâdet hanelerine varıp zeyli vesikedde muharrer'ül esami ayani zevil ihtiram ve ocaklı muvacehelerinde akd-i meclisi şer'inebevi olundukta baîs'ül kitab medine-i mezkûr mülhekatından havas-i humâyun Kâryelerinden Perçenç nam Kâryeden samın umumen taife-i ehli islâmı bi ecmeîhim ve taife-i zimmîyan dahi bil cümle meclisi me'kud mezkûr-e hadirun oldukları halde her birleri şöyle tekrar-i kelâm ve ta'bir-i ân'il meran edip kâryemizin bundan akdem metin ve ihtiyarları ve herkesi hicâb edecek kimsenelerimiz fevt olarak el halet hazihi kâryede kalanlarımız birbirlerimize ram olmayıp büyük küçük bilinmez olduğundan kâryemizin nizam-ı esası ihtilala rucu'edip gerek kâryemize nazil olan tekâliflerin tadil tefsîye üzere tevzî' ve cem' ve tahsilindeve gerek tevarud eden bayrak ve atluve misafir murfikalarrey-i nezirimi yekdil ve yek cihet olmadığından tekaluf keş olamaz. Gerek ehl-i islâmı ve gerek zimmîyan hem sekban verir ve konak kondurup tekaluf vermeyip verdiğim surete dahi cüzisiniverip ber kanun-i söylettirmeyip veren ve vermeyen dert çeken çekmeyen bielli olmayıp nizamımız bil külliye mühtel ve müşevveş olduğu kasabamızın münabiti ve ayan ve eşraf ağalarımızın istima'ları olmakla ehvallarımız mârifet-i şer'îyle ve cümle mârifetiyle medama meda bundan sonra ahzan-i nizamlı olunmak için işbu akdi meclis-i şer'î kevimde ahâli-i kâryemizin

siğar ve kebirlerimiz gerek İslam ve gerek ehli zimmet birbirleriyle yaruşup görüşüp ehli islamin gerek umum çiftçi ve gerek havlın ve zinyanın dahi gerek çiftçi ve gerek çöleki elçilerimizden ani sakallu nasb olunup kâryemize nazıl olan cemi mütekellifler ba ferman-ı âli ve gerek vilayet mesarifleri Kadıyi defteriyle olsun ve gerek kâryemizin içinde vaki olan mesarifler ki konak misarifatı atlı avaidi.

Belge No: 35/A

Belge No: 35/a.1

Kâryemize cüzi ve külli her ne olur ise aksakallı nasb eylediğimiz kimselerin yedlerinde ve mârifetlu olup bir kimsene karışmaya tevziî ve taksim ve cem' ve tahsil ve kabde-i memura eda ve teslim yedlerinde ola. Verenler kendileri için veyahut ahir kimselere bi reyî taavvun ve ber hebbeden etmeliler ve kâryemiz bu eda öteden beri kapıları açık hanedanlarımız ahâlimizin ve bir miktarını birisi semtinde olup halimiz beynine tefrika bırakmayıp cümlemiz cismi vahit sözümüz ve hareketimiz yekdil ve yekcirit olup ba'del yevm hilaf-ı şeri bir kimseye malen ve bedenen dahl ve taarruz edemez.

Belge No: 35/a.2

Medine-i Harput Mahellelerinden Gürci Mahlesi mütemekkinlerinden kolçi zâde oğlu hakir Buğuz nam zimmînin zevcesinde Marte binti Canık oğlu namnesraniye meclisi şeriye şerif lazımit-teşrifte işbu sahib'ül kitab kasab zâde Es- Seyyid İbrahim Paşa İbni Halil Çelebi mehderinden ikrar ve takrir-i kelâm edip, bey'i ati'iz -zikir suduruna degin zevcem buğusun yedinde mülki olan ciz bağları nahiyesinden sokuzi nam mevsufinde vakî mülki âfran bağında bir tarafı Abdus-Selam bağı ve bir tarafı cay ve bir tarafı taş ve bir tarafışehre gelen yol ile mahdud bağ ve bahçe ve yukarıda tarlasıyla ve kedimden seki'y oluyordu ol minval üzere suyu ile hudud-i mezkûrun dâhilini tevabi' ve levahikiyle benim ve zevcem mersumun evlad etfallarının zarurat nefeke ve kisvemiz olacaktı mücib fetvayı şerife subişeriden bey' izni verildiğinin atık yedimde olan hüccet-i şeriye mücibince tarafindanicâb ve kabul'ü havi şurut-imefsuredenâri-i bey'î-bat sehîh-işar-ı üzere merkur İbrahim Paşa'ya yetmiş beş kuruşa bey ve temlik ve teslim ol dahi iştira ve temlik ve teslim ve kabz ve kabul eyledikten sonra meblağı mezkûr yetmiş beş kuruşa mekur İbrahim'e Paşa'ya yedinden bit-temamvel kemal ahz ve keyd eyledin. Bâdel yevm hudud-u mezkure oğlundan ve

hudud-i meskur dâhilini sak eden sudan ve yukarıdaki tarlada zevcem mersum boğus zimmetinin vechen minel vucu alaka ve müdahale kalmayıp Merkurum İbrahim Paşa'nın mülkü müşirani olmuşdur. Keyfe ma yeşa ve yehtar ve mutasarrıf olsun dedikte yedi tasrif ma vakaâ bi talep kutup olundu. Muharrerren fi yevm-i sabii vel-işriyn min şehri ramazan el-mubarek sene ihda vesebin ve mie

Seyid Ömer Ağa İbni Mustafa Kaside Zâde Seyid mahmud Ağa Resul Zâde
Seyid Ali Paşa İbni Hüseyin Çelebi Ferce Zâde Molla Ahmed Abdussamed
zâde.

Ahmed Beşir El Hamid Muhammed Beşir Fetubkuş oğlu Muhsir Ahmed
Muhsir Mehmed Seyid Mahmud mübeşşir kasap zâde
Hasan Hüseyin Paşa Ali Zâde Canık Oğlu Markar
Kasdı ekser bedilen ve anhum

Belge No: 35/a.3

Bin yüz seksen yedi senesine mahsup olmak üzere olmak üzere ferman-ı âli Keban madenine iktiza eden kömür akçesinden nefsi şehir esnafına isabet eden meblağdır ki halen Harput Serdarı saadetlu El Hacı Ali Ağa tahsil edip kabzına memure teslim eylemek için tarafı şeriden yeniden işbu defter verildi. Fi 22 Cemaziyelevvel sene 1188 (31 Temmuz 1774)

Esnaf atar 183, baytar 183, kasab 121, debağ 86, ekmekçi 5, palunci 5, eskici52, berber 24, serac 17, neccar 17, kalaycı17, demirci 6, semerci 9, nalbend 30, nalçı 30, alaf 24, manav 6 akçedir.

Defter oldur ki bin yüz seksen sekiz senesi muharremül heram senesinden bir sene bi tamamına dek Harput Kazası'nın Menzili Ali Ağa ve oğlu Ağa ve Çetveli Zâde İsmail Ağa'nın ehdlisinde olup menzil alindenı nefsi şehir esnafının on beş hanesine taksit-i evvelde isabet edeni akçedir ki ber vechi ati intisab olunur. Fi Rebiülahir1188 (Haziran/Temmuz 1774).

Esnaf atar 99 akçe. Bakkal 99 akçe. Kasap 66 1 rûbu'. Debbağ 53 1 rûbu'. Ekmekçi 42. Palunçı 42. Eskici 29 1 rub'û. Berber 13. Serrac 10. Neccar 10. Kalaycı 10. Semerci 5 1 rubu'. Nalbend 16. Nalçeci 16. Alaf 13. Demirci 5 1 rubu'. Manav 5 1 rubû'. Cemi akçe = 540 akçe

Belge No: 35/B**Belge No: 35/b.1**

Kudvet'ül emacid ve âyanı Mısır Kahire ordu ağası olan Turnacı Başı Seyyid Hasan Zade mecdehu tevki' refi humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Yuvanda Mısır kahire-i ala ifrazi şekavet ve Beyi ve tuğyan eden fitne bağının ezayla ve tedmir ve mudafaası için bu defa halen Mısır Valisi ve ser askeri den mükerrerem müşir mufehhem nizam'ül âlem vezirim Osman Paşa edamallahu teâla iclalehu muitinde tertib olunan orduya mulhak olmak üzere rikab-i meşrut bi temhidi emr-i humâyun techiz ve ta'yin olunan dergahı malum yeniçerleri ordularından birinci bölük ve altmış yedi cemaat ve otuz altı cemaat ve sekizinci bölük ve yirmi dokuz bölük ordularından iktidâ eden neferâtın Eskişehir ve Konya ve Ereğli ve Adana ve Antakya ve Haleb vesair kasabadan mevcut ve yeniçeri güziden kifayet bi tahih ve bir rekât olunması mukteza olduğuna binaen sen ki turnacıbaşı mümi-i ileyhisin bir gün evvel orduy-u mezkûrleri muitine alıp mehelli mezkûrenin yemin ve yesarinde vaki kazalardan dahi yeni çeriler imd-i tashih ve yerargah ve serasker muşarıleyhi ordusuna isal için doğru yoldan iki konağı yürüyerek musriât ve şettab ile bir an akdem ve bir saat makeddem Şama varıp dâhil olunmak mezid-i say ve ihtimam ve dikkat ve tesih olandan nefarat badel vusulne mikdar ulduğu malum olmak için defterlerini mümdi ve mahtumen astina-i seadetime irsal-i mubadarat ve siz ki bilade merkumda olan yeniçeri serdarları ve ocak ihtiyarları ve ayan-i vilayet ve işarları siz dahi ihrac-i asker hususunda bezli kudret ve damın ğayretle humâyun ve turnacıbaşı mümi ileyhi külli mârifet ve bu umera hemağmanimden ve mikdar üzereme sahadan zade tehaşa ve mucanebet ve orduy-u mezkûr tehaşşa ve cem olunan ordular ve sair mülhakat-i neferâtın hitam hizmette verilecekleri nam pareleri istedikleri merhalede tenzih olunması musahhihi melukanım olduğunu cümleye ilan ve işaat ve bu hususın nizam ve temşitine mezid ciddi ve külli say ve ihtimam edip husus-i mezkûrın nizam ve temşitine âdem-i itaât ile mumaniat eder. Zuhur eder ise ol misulleri li ecli olanan diğér civar kalelere kale bend olunmak ferman mağın irsal olunmuştur.

İmdi vechi meşruh üzere sadır olan emri şerifim mucibince amel ve hareket ve enfustan icrası hususunda her biriniz kemal-i ğayret ve dikkat ve bezl ve say ve dikkat ve sen ki turnacıbaşı mümi ileyhisin siz dahi hob rahatını terk ve bilad-i merkumede emr-i şekavet ile bu emri lazim'il ihtimamı na't eder vakî olur ise ol misallarü ahzvet-tedibi munasib olan civar kalalere kale bend eyleyenler ziyade iftihar vel- emacid vel-

ekarim Sekbak Başı Yusuf dame mecdehu tarafından mühürlü mektub verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak babında ferman-ı alişanım sadır olunmuştur; buyurdum ki: Vusul bulduk da bu babda sadır olan emri celil'il kadrim ve sekban başi mumi ileyhi tarafından verilen mühürlü mektub mucibince amel ve hareket ve hilafından hazr ve munacebet eylesesiz. Şöyle bilesiz alamet-i şerife itimad eylesesiz. İstanbul

Vesselna Fi 12 Rebiülevvel sene 1186 (13 Haziran 1772)

Belge No: 35/b.2

Defter budur ki bin yüz seksen beş senesine mahsub olmak üzere ba ferman-ı âliyi Keban madenine iktiza eden kömür akçesinden nefsi şehir esnafına isabet eden selyanelerdir ki ber mutad-i defter olunup tahsil için halen serdar seadetlü el-hacci Mehmed Ağanın yedine verildi. Fi 22 Sefer-i hayr sene sit ve semanin ve miet ve elf.

Esnaf atar... 183 a. Esnaf bakkal... 183 a. Esnaf kasab... 123 a. Esnaf debağ... 97 a. Esnaf ekmekçi... 60 a. Esnaf babuşci... 76 a. Esnaf silahci... 53 a. Esnaf berber... 34 a. Esnaf serac... 17 a. Esnaf neccar... 17 a. Esnaf kalaçi... 17 a. Esnaf semerci... 9 a. Esnaf demirci... 6 a. Esnaf nalcı... 30 rub'i 3.esnaf nalbend... 30 rub-i 3.esnaf alef... 34 a. Esnaf menav... 5 rub-i 3.İsal-imal .../960

Belge No: 35/b.3

Bin yüz seksen altı senesine mahsuben esnaf-i mezkûrın Keban kömürü akçesi sene-i sabeke üzeri halen serdar-i Seadetlü Hacı Ali Ağa yedine verilen defterdir ki tahsil edip kabi memure teslim ile. Fi 23 Cemazielahir 1187. (11 Eylül 1773).

Esnaf atar...183.E. Bekkal ...183.E. Kesap ...122. E. Debağ ...97. E. Hemamcı...60.e. Yüncü..76. E. Silahçı..52. E. Berber...24. E. Serrac..17. E. Cilacı...17. E. Semerci..9. E. Derici..6. E. Yelekçi..30.manav 30..

Belge No: 36 /A

Belge No: 36/a.1

Kudvet'ül emacid vel-âyan halen Madeni Kebanda vekilimiz Ahmed Efendizade mecdehu-ve şeriât şîâr Harput Kadısı Efendi Zade fedlehu ve mefahir-ül emasil vel-ekran Harput Serdarı Hacı Mehmed Ağa ve Hacı Osman Ağa ve Ali Ağa Zâde ve Hüseyin ve sair âyan-i vilayet ve işarlarım zade kadrehum ilan olunur. Hemşehrimizin kazasına tabi ahtuk tamiyesi kararlarından bir mücib defter malûm-ül esami reiyalar

kedim kâryelerini terk ve Harput Kazası'na vaki Sareni ve kubbe sakal ve farte kâryelerine nakil eylediklerini ve bu vecihle Çemişgezek mukatıasının mal mirisine kesr ve nuksan teretüb vesair reayalarının beranza ve perişan olacaklarını mevkue-i Çemişgezek Kadısı bil-cümle ayana ve ahali ne arz ve mehderleri tarafına dönmeyi kerimlerini istirham ve istidâ ettiklerimizi defterde mestur esami reiyaların adlarıyla etbaâ ve etbaâ oldukları kâryelerden kaldırıp yakın olunan mubaşir mârifetlü bir gün akdem vaten-i aslileri olan kâryelerine nakıl ve iskân ve bir gün akdem tarafımıza tahrir ve ilam eylemeniz babında hayuat muhafaza kasdın iş bu buyruldu tahrir ve isdar ve kethüdamız Çevkedarlarından kudvet-ül ekran vel-emsal ile irsal olunmuştur. İnşaallahu teâla vusulinden bu hususa ağmad ve rehevat olunur. Samezallahu teâla sair reiyaları dahi bil-küllüye perişan olacakları zahir ve nemayun olmakla gerekdir ki bir türlü özür ve ilket olunmayıp ber mücib defter reayayı mezkûr mârifetiniz ve mubaşir merkum ârifetlül aslı kadımlerine nakıl ve olaf ettirilip mucib buyruldu ile amel ve helefî ile vedî ve hareketten bi ğayet hezr ve mucanebet ve kemali tevekka ve mubaadat eylesesiz buyruldu.

Vesselna Fi 6 Rebiülevvel sene 1186 (7 Haziran 1772)

Belge No: 36/a.2

KÖMÜR FEMANI / 1185(1771/1772)

Münevver mükerrem müşi-i mufehhem nizam-ül âlem mudebbir-ül umuril cumhurbil aslis-sakib meham-ül enam bir-reyis-saib mehdu bünyanid-devlet vel-ikbal muşar-i kemalis-saadet vel-iclal el-mahfuzu bi sufufi avatif-il melik-il ala. Halen Erzurum Valisi ve Kars Canibi ser askeri olup Keban ve Ergani madenleri emini olan vezirim El-Hacı Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehu ve kudvet-ül kuddat vel îzam maden-ül fadl vel-kemalim mevlana Harput Kadısı zade fedlehu tevki-i refî humâyuna vasıl olacak emval-ül ismi devleyi âliye ebed düyun demek varidat mukeyyed behasından olan Keban madeninin imal varidati için iktiza eden kömür behasına medari utak üzere Harput Sancağı'ndan bı her sene imdad-i seferiye ve hederiye ve bazı muafiyetleri baki yani tahsil oluna gelen senevî üzere üç bin beş yüz kuruşun iş bu bin yüz seksen beş senesine mahsuben dahi tahsili mukteza olmakla liva-i mezkurnn imdad-i seferiye ve hederiye ve bazı muafiyetler mukabili olan meblağı mezkûru senesi vezir müşar ileyhimin mârifetleri bir an evvel yerli yerinden bi eyyi halin tahsil ve ahz ve kabz ve kömür behasına herec ve serf eylemek fermanım olduğunu imdi iş bu emr-i

şerif alışanım vusulinden liva-i mezkûrden sene-i mezkûreye mahsuben imdad-i seferiye ve hederiyecem ve tahsil ve ahz ve kabz eylemen ziyade tekeyyüd ve ihtimam eylesin. Ve senesi kadı mümü-i ileyhi men marrüz-zikr kömür maddesi madeni mezkûrın azam umurinden olmakla tehir ve tesamuh ve ihmal ve tekâmül misüllü hareket ile tatil meslahata bais olunmakdan ğaye tihtiraz ve ictinab eylemek babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Hükm-ü şerifim levardık da bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafte sudur olan ferman vacib-ül ittiba ve lazim-ül imtisalimin medmun-u menifi berle amil olasız. Şöyle bilesiz alamet-i şerife ittimad kılınız.

Sudur tarihi yok İstanbul'dan mı yoksa Kars ordusundan mı imzası yok.

Belge No: 36/a.3

Mucibince buyruldu veliyin-niam

Şeriat şiar Harput Naibi Efendi Zade âlim ve mefahir-ül emasil vel ekran serdarı Hacı Mehmed Ağa ve ayanı vilayet ve ocak ihtiyarları ve sair işarlar zade kadrehum emir olunurlar. Devlet-i âliye daim etüd-devamın varidat cesim sufunu olan Ergani ve Keban madenleri iş bu bin yüz seksen beş'in Martı ibtidasından zabt olunmak üzere bi hattı humâyun şevketi mekrun tarafımıza ihale ve kema kane ibka ve takrir buyrulmaktan başı bi mennihi teâlâ Keban madeninin imal ve idaresi için iftikar eden kömür behasına medar otak üzere Harput Kazası'ndan der hederiye akçelerinin tevzî ve tahsili babında şeref cenay sudur olan emri âli tarafımıza varid.

Belge No: 36 /B

Belge No: 36/b.1

Ve vasıl olup ber mu'tad-i kadım maden-i mezkûrın kömür behasına medar tekviyet için mebalîğ-i mezkûrun bir gün akdem tevzi-i ve tahsiline mübaşeret olunmak ehemmi ümür-i meham lazim-i ihtimamdan olmak üzere imdi sene-i mezkûre mahsub olmak üzere tahsili emir ve ferman buyruludan olan üç bin beş yüz kuruş imdad-i seferiye ve hederiye akçelerini mârifet-i şeri ve cümle mârifetleriyle ala vucuhil- tadil Harput Kazası'na tevzi ve taksim ve kezişte sene-i bekaya dahi hezar etse dem ve idhal ve dergahı âli mücib işlerinden küdvat-ül emacid vel-ayan halen Kapıcı Kethüdamız Osman Ağa iyde mecdehu mârifetlü seriân ve âcelen yerlü yerinden cem ve tahsil ve bi mennihi teâlâ bir baresi girdiye kalmak şertiyle bir gün akdem tekmil ve bila kusur

kabzine memuren eda ve teslime bil ittifak ihtimam ve dikkat ve der meyan ve emin ğayret olunmak babında divan Muhafaza-i Kars daniş bu buyruldu. Tahrir ve isfar vi ita ile irsal olunmuştur. İnşallah-u teâla vusulinden zikr olunan imdad-i seferiye ve hederiye akçesini bir gün akdem tevzi-i ve taksimve kezişte ta'cil yerli yerinden cem ve tahsil ve bi mennihi teâlâ bila kusur kabzine memuren eda ve teslim tesliminizi muşâr tarafımıza ilam edip âvk ve ve tehirinden ve meâzallahu teâlâ madeni humâyunun tatilini mucib haletinden bi ğayet hizr ve mucanebet ve kemali tevekka ve mubaadat eyleyesiz. Tahrir Fi Muharrem sene 1186. (Nisan/Mayıs1772) vesselna: Fi 23 Safer sene 1186. (26 Mayıs 1772)

Belge No: 36/b.2

Sipahilerin Orduy-u Kars'a meîyyet ve liyin-neîmetayın olundukları emr-i şerif âli şan mefahir'ül emasil vel-ekran eyalet Diyarbakır Alay Serdarı Beyler zade kadrehum tevkî' refi'humâyuna vasıl olacak malum ola ki halen Erzurum Valisi ve Kars Canibi seraskeri destur mukerrem muşiri mufehhem nizam'ül âlem vezirim Hafız Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehu tarafından bu defa ordu-i humâyunuma varid olan tehriratında Diyarbakır Eyaleti'nin züâma ve erbab-ıtımarıye Erzurum Hevali'lerine ekreb ve ekseri nefir ve piyade ve perişan hal olduklarından bundan böyle altı aya deg humâyunuma gelip dâhil olmayacakları zahir ve müeyyida olmaktan naşi taife-i merkum kendi muitine ta'yin olunmaları derc ve teytur ve iltimasına museâde-i behi-ei heserdane herzanı kılınmağla siz ki alayi mezkûre alay beyleri mumi ileyhim siz sancaklar Beyin eferâtının cümlesini bırakdınız tahtına cem ve seriân ve âcilen bulunduğunuz mehellerden hareket ve veziri müşar ileyhin meıyyetine varıp her halde emr ve re'yine itaât ve ta'yin edeceği hizmet aliyemde ibraz mesaen meşkureye mubaderet eylemeniz siyakında memuriyetinizi muhtevi iş bu emir şerifim isdar ile irsal olunmuştur.

Bu sene-yi mubarekeden bı herhal sancağı şerif sayesinde isbat-i vucud eylemeniz lazım ve labud iken ehvalinize merhameten serasker muşarıleyhin istidası üzere Kars Canibi ordusuna sıdk ve tahviliniz hakkınızda nimet celile olduğunu muhakkak bilip sancaklarınız zuâma bab-ı tımarından bir nefer asker diye kalmamak şartıyla mecmunı yanınızdan istishab ve maiyet muşarıleyhiye azimet ve bundan sonra dahi gerek sen ve gerek nefaratiniz denher kenkisi sevb-i memurine gitmekden imtina eder ise na paresi kanaat olunmayıp bila eman hakkından geleceğini derb ve teyekkun

ve ona göre amel ve hareket ve hilafından tehaşa ve mucanebet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki vusul bulduk da bu babda vechi meşruh üzere şeref yaftan sudur olan femanı vacib-ül ittiba ve lazim-ül imtisalimin medmunu munife itaat-i hak dinle amel olup ser muhalefetinden bi ğayet hizr ve mucanebet eyleyesiz. Şöyle ki siz alemeti şerife ittimad kılāsız teherruren fi evasiti şehri sefer hayriye sene sitte ve semanin ve miete ve elf.

Veselnā Fi 3 Rebiūlahir sene 1186 (4 Temmuz 1772) surur sehra-i sima.

Belge No: 37/A

Belge No: 37/a.1

Mucibince buyruldu veliyin-niām:

Mafahir'ülemasil vel ekran halen Harput Alay Beyi Ağa ve çeribaşı ve zuama ve erbab-ıtımarları zade kadrehum emir olunur. Diyarbakır Eyaleti'nin Orduy-u Kars'a ve muîtimize memur kılınmaları bundan akdem iltimaslar sonra orduy-u humâyuna tahrir rica bulunduk da işgali orduy-u humâyunu hesebiyle ancak defaten sayenden bi avni sübhanehu ve teâla tahriren teheri kerin musaade-i humâyuna buyrulmaktan naşı eyalet merkum orduy-u humâyunuma memuriyetten af ve orduy-u Kars'a ve muitimize memureyetin izi havi şerifimce vurun eden bir kıta emri celil şanın mumdi sureti ihrac ve tarafınızdan irsal ve mucibince divan-ı orduy-u Kars'dan dahi iş bu buyruldu tahrir ve isdar ve Enderun Ağalarımızdan küdvat-ül emasil Ali Ağa ile irsal olunmuştur. İnşaallah-u teâla vusulinde emri ber sancağa hudud-u islamiyeye su-i kasdı zahir ve bahir bir gün akdem Orduy-u Kars'a vusuliniz vacibe-i zimmetiniz olmakla bu nimet gayri mumi tarakibenin teşekkürünü edaya ihtimam ile bir gün ve bir saat tevkife âdem-i ruhsat ve zehhari mübaşir merkumimizlerden makdem avdet ettirmeyip bi mennihi teâlâ Kars'a vurun ve luhu kemezid nefir ve tekmili neferâta bakmayıp hayrinden gelmelerini tebniye ve tekid eyleyerek hemen bayrağını alıp acaleten bir gün ve bir saat makdem bu tarafa vusule mezidi ğayuret eyleyesiz. Bi mennihi teâlâ sizlere her vecihle musaade ve himayet olduğunu nimet bilip imrar-i vakitden ihtiraz ve ictinab eyleyerek şevketlü Padişah'an âlem benahi efendimiz hazretlerinin edâyı ve devam ömür devletlerine iştiğal ve bu vecihle tahsil rızamız dahi bezli ma hasile kudret eyleyesiz. Ve sene-i mübaşir merkum zenhar makdem avdet etmeyip ber veçh-i muherrer mir mümü-i ileyhin bayrağını ihrac ve bir kadem evvel bu tarafa getürmeğe ziyade tekyid ve

dikkat eyleyip mucib buyruldu ile amel ve hilafından bi ğayet hizr eyleyesiz. Fi 25 Ramazan sene 1182 (2 Şubat 1769)

Belge No: 37/a.2

Serdarlar bayrağı için ferman-ı alışan ocaktan memur Kürt Hasan Çavuş Ağa yedi ile:

Mefahir'ül kuddat vel-hükkam meâden'ül feail vel kelâm Anadolu'nun orta kolu yemin ve yesariyle Malatya ve Diyarbakır ve sair kazaların fadileri ve naibleri Zade fedlehum ve mefahir'ül emasil vel-ekran. Bu defa ocaktan memur olan Kürt Hasan Çavuş ve zikr olunan kazaların serdarları ve ocak ihtiyarları ve âyan-i vilayet ve işarları zade kadrehum tevki-i refii humâyuna vasıl olancak malum ola ki: Anadolu'nun orta kolunda vaki olan kaza ve nahilerde sakın dergahı asakir yeniçerleri ve ona tabi askeriyeden cepheci ve topcu ve top arabacı ve kul oğul arı ve ğilmani acem neferâtının cümlesi evellerinden ve yerlerinden ihrac ve aceleten orduy-u humâyuna nasr etmek ve nemde-i livai Resululah a.s. altında mevcut ve hizmet-i dini mubinde kiyam ve istihdam olunmaları için bundan akdem orduy-u humâyunumdan evamir-i aliyem isdar ve isti îcal ve sevklerine sürmeye tayin olunan turnacı başına irsal olundu ve ifrazmanım olup temdiye bütün taraf serdarları bayrakları ile sur memurları olan orduy-u humâyunuma azimet eylemeleri cümlelerin vacibe-i zimmetleri ve hukkam ve zabitanın dahi vezirlerine farzi ayn ve evveli bahar mururi düşmen ve min ceng ve cedelden kat'i hali etip imdad ve ianet-i lazım ve la budde iken memuri Malatya ve Diyarbakır ve sair kazalar askerinden eser zuhur etmeyip böyle beta ile hareket-i munafiye diyanet olmakla siz mumi ileyhimden mukaddem ve muahher sadır olan evamiri şerifimde zikr ve beyan bulunduğu üzere cümleiniz hevabi ğafletten bedar ve damın izzeti dermeyanı ile bu dikkatleri sair vakitlere kıyas etmeyip derhal kaza ve kasaba ve kâryelerinizden sakın-i harb ve darbe kader dergahı malum bil cümle ve onlara tabi tevaif askeriyeden cepheci ve suci ve top arabacı ve kul ağaları ve ğilmani acem neferâti pak ve muslih otak üzere evlerinden ve yerlerinden ihrac ve serdarları çıraklarıyla ve atik ağavat ve âlimlerden efi tevabi ve levahikiyle bir gün evvel ve bir saat mukaddem tâ'cil alat-tâ'cil musariâteniki konağı bir ederek fi sebilillahi gaza ve cihada ve hulud-i.

Belge No: 37/B

Teviyet ve azimet ve Avni Yezdani ile düşmandan ahz-i intikam ve ala-i kelimetullah ve tekmili din-i islam etmeğe cezm ve niyet ve alel acele orduy-u humâyunıma vasıl olmağa musarat eylemeleri ferman olunmağın irsal olunmuştur. Emri-i şerifimin medmuna itaât etmekden malumunuz olduğu ber vechi muharrer cümleliz hevab ve raziye terk ve damın ğayreti dermeyeni berle emri şerifim vardığı saat kaza ve kasaba ve kâryelerinizden saki-i harb ve derbe kadir ve rükkab malum yeni çerilerini ve onlara tabite vafi askeriyeden cepheci ve topçu ve top arabaci ve kul ağaları ve ğilmani acemi neferâtlarının cümlesini pak ve müslik otak üzere olanlardan ve mirlerinden ihrac ve serdarları çirakları ileve atik ağavat ve alemdaran dahi tevabi ve levahikleri ile mübaşir mumi ileyhi mârifetlü bir gün evvel ve saat makdem ta'cil alat-ta'cil iki konağı bir ederek fi sebilillah gaza ve cihad hulud-i teviyyet berle azimetleri ve avni yezdan ile düşmandan ahzi intikam olunması teşvik ederek ala acele orduy-u humâyunuma vasıl ve vasıl olmaları hususuna her birileriniz kemali mertebe vakti tam ve say ve ifham edip encamkari ve mucahife ile mukadder üzere hilafıylevedi ve hareketine ğayetel ğaye hizr ve mucanebet denki mubaşir mümi-i ileyhi iş gerek makdem ve gerek bu defa sadır olan evamiri şerifemin infaz ve icrasına mezidi ihtimam ve asakiri muehhdanın bir ferdi geriye kalmasına ruhsat ve cevazdan ve memur olduğunuz hizmet aliyenin itmam tekmilinden mukaddem avdet eylemekden ittika-i tam eylemeniz. Humâyun.

İftihar-ül emacid vel-ekarim sekbanbaşı olan yusuf dame mecdehu tarafından mühürlü mektup verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak babında ferman alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki vusul bulduk da bu babda vechi meşruh üzere şeref yaftan sudur eden ferman-ı vacib-ül kederim ve sekban başı mumi ileyhi tarafından verilen mühürlü mektup mucibince amel ve hareket ve hiafindan gayetül gaye tehaşşa ve mucanebet eyleyesiz. Şöyle bilesiz âlemim şerife itimad kılâsız teherrüren fi evasiti şehri Sefer -ül hayr. Sene sit ve semanin ve miete ve elf.

Veselnâ Fi 8 Rebiülahir sene 1182 (22 Ağustos 1768) Mucibince kaim mekân hazret serdi âzamel mehrur İstanbul.

Belge No: 37/b.2

Devletlü inayetlü mârifetlü veliyyin-nim Efendimiz hazretlerinin zahireci ta'yin buyrulan ağayı ihram seadetlu Mustafa Ağa Halil zâde Yunus Bey'ler hanesinde

kondurulup yevmiye ta'yinatıdır. Fi 11 Cemazielahir yevmi Salı 1182 (Ekim/Kasım 1768) sair zehaire için bı her yevm Salı gününden verilecektir.

Şeriat şiar Harput Kadısı Efendi Zade ilmehu ve mefahir'ül emasil vel-ekran yeni çeri serdarı El-Hacı Mehmed Ağa ve eşrafi âyan El Hacı Osman Ağa ve âyanı sair ocaklı ihtiyarları ve bil cümle âyan ve eşraf ve ocaklılar bi cemihim zade kadrehum lehde olunur ki bu hilali meymenet iştimalinde avatif-i âliye-i heserdane ve âvarifi seniye-i melukaden eyalet-i Şam ve mir ocaklık ma'denler emaneti indimamıyla bi âvni sübhanehu ve teâla ahdehu âcizane mize tefvid ve ihale buyrulup iş buğerre-i Cemazi-ül Ahirden orduy-u Kars'dan hareket ve sevbi maksudumuz azimet olunup bi mennihi teâla rahi rastınız Harput Kazası'ndan otakla iktiza eden yevmiye beş bin harc hazır ve tedarik ettirdiği için divan-ıŞamdan iş bu buyruldu tahrir ve enderun ağalarımızdan İhram Ağası Gürci Mustafa Ağa ile irsal kılındı. İnşaallahu teâla kasabanızdan huruc edinceye değin dört günlük zehair ve aleyhi hazır ve emade ettirildiğine cümleniz damın-i dermiyan gayret ve serfi nekdiye-i kudret ve ihtimam ve dikkat eyleyip mücib buyruldu ile amel ve hareket ve hilafi olur ve senî ve hareketden mubaadat eyleyesiz. Humâyun. Fi 25 Safer 1186 (28 Mayıs 1772) Veselna Fi Receb 1186 (Elül/Ekim 1772) üç gün sonunda meks eden avamiriyle.

Belge No: 38/A

Belge No: 38/a.1

Defter budur kişi bu bin yüz seksen altı senesine dâhil seksen beş senesine mahsub olmak üzere Harput Kazası'na bedel nuzül ve âvarizi cem' ve tahsil mukteza olmağından neferâtı taraflarından Harput Mukataası ve yudası ümdet'ül emacid vel ekarim İshak Bey zade mecdehu mal-i mezkûru yerli yerlerinden cem ve tahsil için ber mu'tad sevbi teşrii madeni defter teleb ve kaza mezkûrın cümle eşraf ve âyanları mârifetleri ile sene-i sabiki üzere bı her haneye on buçuk kuruş harac muhkemmeâ katib ve hedamiye ve mehderiye dahi dâhil olmak üzere yüz altmış sekiz buçuk hane üzerine tevzi olundukta ber vechi muharrer bı her haneye on buçuk kuruş sene-i sabike üzere emanet edip sevbi şeriden mumi ileyhi yedine verilen defterdar ber vechi ati zikr olunur. Teherruren fi yevmis-salis fi şehri ramazan el-mubarek sene sit ve semanin ve miete ve elf. Ulu Abadân hevas-i humâyun

Murnik hane 2 a.Huseynik hane 5..el-îs hane 2..Sürsüri hane 3..Perçenç hane 4..Yenice hane 2..Arıtmir hane 1..Tatım hane 1..Meydan hane 11.

Belge No: 38/a.2

Bundan akdem Şüşnaz imamı olup fevt olan Huseyin Bey turunu Seyda Molla Mehmed nam kimsenin kızı Aişe nam Bekir anası Emine Hatun ile tarih-i tahrir günü meclis-i şer'â gelip şöyle cevab eylediği anam mezkûreli aynı hibeni yedi sekiz ay mukeddem Kal'eli şeytan Bekir oğlu sağır nikâh etmiş lakin benim yedim de fetvayı şerifim olmakla bu gün baliğe oldum nikâh-i mezkûru fesh ettim izni kadı ile feshe cevaz olmakla sağır mezkûru istemem hiyar-i buluğ ile fesh ettim takririm tahrir olunup kayıt olunsun dedik de mezkûrunin fesh-i nikâh eylediği muteber olmaklar oci baliğ oldukta davası mesmû olmamak için ber mucib-ifetva-i şerife iş bu mehelle kayıt olundu.

.....

Şuhud ehli: Feziletlü El-Hac Velid-din Efendi. fediletlüm Seyyid Mehmed Efendi. Muhsir Mehmed. Molla Abdullah İbni Çelebi Efendi Mehmed ve tevabi-i mehkeme.

Belge No: 38/B**Belge No: 38/b.1**

Saray Mahallesi sakinlerinden olup bundan akdem fevt olan Elvande Zâde Halil Ağa'nın veraseti kız karındaşı Münteha Hatun'a ve karındaşı oğlu Abdullah Paşa'ya ve diyar-i ahiride olan Mehmed'e isabet eylediği tahkikinden sonra mütevaffâ mezkûrın emval ve eşyası ve mehaleyi mezkûrden vaki evleri ve şeriği nafiyesine olan Hezan Bağrı mârifet-i şeriyle tahrir olunup mezkûre Münteha Hatun tarafından Satır Ali Ağa'nın oğlu Mehmed Paşa vekâleten ve mezkûr Abdullah Paşa asaleten ve diyer ahiri de olan Mehmed Paşa tarafından oğlu Mehmed hüccet-i şeriye ile keyyim nasbb olunup keyyim mezkûr tarafından obe zâde El Hacı Mehmed vekâleten zikr olunan evleri ve hezan bağını bey edip mecmu-i akçesi muvekkit şeriyle hisar olunup her birine isabet eden hisseleridir ki zikr olunup Fi 12 Cemazievvel 1187 (1 Ağustos 1773).

Hisse-i Münteha... 117 akçebâ'del huruc vel-masraf. Hisse-i Abdullah Paşa... 47 ve 1 rübü' bâ'del harc vel-masraf. Hisse-i diğer ahirede olan Mehmed 47 rübü' bâ'del harc vel-masraf.

Belge No: 38/b.2

Kayim mezkûr Mehmed Babası Mehmed tarafından hücceti kayyumluğu hasebiyle meclisi şeriye gelip velayet deresi veli bayrakdar dehi meân vekili merhum obezâde Hacı Mehmed mehderinde ikrari merhum El-Hacı Mehmed evleri ve bağı mezkûre müntehanın vekili mezkûr Mehmed Paşa ve merhum Abdullah ile meânbey edip bâ'del harac vel masraf balede mezkûr olduğu üzere munteha Hatun'a yüz on yedi buçuk kuruşa hisse isabet edip ve Abdullah Paşa'ya bâ'del harc vel-mesref kırk yedi kuruş bir rübü'hisseye isabet edipve fi yed ve kabz ve ben dahi babam tarafından kayyumluğum hasebiyle hisse-i mezkûr vekilim Hacı Mehmed yedinden tamamen ahz ve kabzedip hususi mezkûre muteallik birbirilerimizin zimmetlerini ve vekili merhum Hatun Munteha ibra ve iskat eyleyip badel yevm zikr olunduğu minval birbirilerimizden ve vekili merhum Hacı Mehmed'den Bey olunan evler ve bağım ve teherrur olunan eşyadan mutalebemiz kalmadı. Her birimizin takrirlerimiz kayıt olunsun dediklerine iş bu mehelleşerh olmuştur. Fi 12 Cemazielevvel sene 1187.(1 Ağustos 1773)

.....

Şühud ehli: Feziletlü mehabetlü ES-Seyyid Mehmed Said Efendi'mden bil-ifta. Arslan Zâde El-Hacı Mehmed. Arslan Zâde Hasbi. Karındaşımız Mele Ali. İlele oğlu Abdurrahman Paşa. Baba Hayder Zâde Abdullah Paşa. Kevaf el-Hacı Abdurrahman halife. Kürt Hasan Paşa. Mehder Mehmed ve gayruhum.

Belge No: 38/b.3

Şeriat şiar Harput Kadısı azemetlü zade fedlehu ve fahr'ül emasil vel-ekran âyan el-Hacı Osman Ağa ve Serdarı Hacı Ali Ağa ve Çevteli zâde Seyyid İsmail Ağa ve eğavani saire zade kadrehum lehde olunur: Bu hilali meymenet iştimalden madeni Keban'a vekilimiz Mehmed Sadık Efendi bi emri teâlâ herab nahuş olup rü'yeti umuri madeni aczi olduğu tarafımıza ilam olunmak için sıhhat-i mizac edinceye değin vekâleti madeni umuri ağavat buyurından kudvet-il emacid vel-âyan Seyyid Hüseyin Efendi zade mevdehu tefviz olunmağın ilami hal-i sabikiyla iş bu buyruldu tahrir ve isdar ve Çevkedarlarımızdan uzun Ömer Ağa Zade kadrehu ile irsal kılındı. Yerine iş bu karar vusuline keyfiyet malumlarımız olduk da iktiza eden umur hususlarımız şeref yaflarınızı efendim mümi-i ileyhiye murecaat ve tahriri ve ve emval yerinden Maden'i Keban'a teslim olunacak emval kendisine teslim ve yedinden sened ahz eyleyip ve lakin bu günden Keban'da akçenin kemal-i killeli olup ve hetta ahz olunan nemaların bahasına

akçe olmadığına yafta verilmekle zimmetinizde nemvadar olan akçeleri tehir ve tarahiyeye ruhsat verilmeyip âceleten ve musareeten akçeyi kulli irsal edip mucip-i buyruhdularla amel ve hilafından tahaşa ve mücanebet eylesesiz. Humayun. Fi 7 Ramazan 1187.(22 Kasım 1773). Vesalna. Fi 9 Ramazan 1187. (24 Kasım 1773)

Belge No: 39/A

Belge No: 39/a.1

MADEN-İ KEBAN

Kudvet'ül kuddat vel hükkam mâ'den'ül fadl vel -kelâm Mevlana Keban Kadısı zade fadlehu kudvet'ül emacit vel ayan darbhane-i âmirem tarafından Keban madenine emin ve nasb tayin olunan hasan zade macdehu tevkî' refî humâyuna vasıl olacak maluk ola ki devleti âliye ebedi istimrarımın varidati cesime-i muhted bahasından olan Keban madeninin ber vechi emanet imal ve idaresi seksen yedi senesi evveli Marttan zabt eylemek üzere Vezir El Hacı Hafız Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehunun ehdesine tefviz olunmuşdu. El halet hazihi maden mezkûr avatifi âliye-i hesirdane ve avarifi behie-i melukanemden bu defa ibtida-i receb-i şerifden zabt eylemeleri üzere sabiki vecihle halen darphane-i âmirim nazırı Hacı Selim dame mecdehunun ahdesine tefviz ve ihsati humâyunum olup nizami kedimene ircâ' ile madeni mezkûru tanzim olmakla öteden beri madeni mezkûre vemulhakat ve mukataât ve mudafetiyle nazır mumi ileyhi tarafından ber vechi emanet zabt ve rabt ve imal ve idaresine mubaşeret olunmak mukteza ve sen-i mezkûre Martından ber vurudat ve aidat-i muayyene-i madenden emin sabıkın tahsilât ve makbudatın ve umuri madeni mesarifatının zahiri ihracı ber mucibi hesab yevmil kıst zimmetinde ihtiza eden mebalîğın red ve teslimi icâb eylemekten naşi siz emin mumi ileyhimin madeni mezkûrun bil cümle aidat ve varidat-i miriyye ve sair hasilati madenden seksen yedi senesi Martı ibtidasından beri her ne müştemi olmuş ise sıhhat ve hakikatı üzere mikdarını zahire ihraç ve öteden beri halef ve selef beynlerinde cabiri kaide-i meriye-i miriye üzere umuri madene vakii olan mesarifat mu'teda-i sahihe-i fi hisabi yevmil kıst mucibince makbudatında tarafına iktiza eden ahz ve kabz ve cem ve tahsil ve ber vechi istiklal zabt ve rabt-i maden ve imali daire-i ve idare-i umure mubaşeret ve madene dair hususlardan bir ferdi umuruna mudahale ve dahl ve taarruz ettirmeyip ancak reyine ihale olduğuna binaen kema huve hakkuhu madeni mezkûruzabıt ve imal idare ve mağaraları hafır ve kulliyetlu cevheri ihraç ve senini sabikeden ziyade darphane-i âmirem zir ve sim hazineleri irsalına bezli nakdiyeyi

azimet eylemek fermanım olup haseten iş bu emri alışanım istar ve yedine ita olunmuştur. İmdi ol tarafa uğradığında evveli emirde bil cümle maden ustalarını ve fırın ashabını ve sair hademe-i madeni cem ve seksen yedi senesi martından beri madenin hefaya-i umur ve hususuna gereği kibri ittila' ve tahsil vukuf eyledikten sonra iktiza edecek levazımın tehiye ve tedarikuna zabt ve rabt ve imal ve idare-i madene mubaşeret ve ber kedim halef ve salef beynlerine cari olan kaide-i miririyye üzere selefin emin senene-i mezkûre martında ber vurudat ve ayidat ve mukataat ve saireden Palu ve Çermik hükümetlerinden ve gerek kömür ve kütükün misüllü âyni eşyada bil cümle tahsilât ve makbudatının mârifeti şeri ve cümle mârifetle hak ve adl üzere hesabını rüyet ve mesarifi muteda-i sahihesi dahi zahire ihrac ve ber mucibi hesab yevmel kıst verak selefin canibine ve gerek senin cerafete ait müteveccih olan her ne ise tahkik ve temiz ve gerek canibi miri ve gerek tarafına övür olmak vechiyle muhasebenizi kıstel yevm hesabı üzere rüyet ve fuhur ve mumdi defterini acaleten ve raiyetime irsal ve hemen temşiti umur-i memurene ihtimam ve dikkat ve bir ferdi umuruna karıştırmayıp reyinden harici hareket namerciy ile umuri maden mudahale ve tasdiyyeye cesaret edenleri meni külli berle def ve mutenebbhi olmaları olur ise isim ve şöhretiyle der aliyeme ilam-i musariat eyleyesin. Şöyle siz bu hususa mustekillen tefviz olan umurdan ve şükür ve şahanın müsmir ve müteessir olmakla senden me'mul olunduğu üzere sadakat ve istikamet ve hakaniyet berle ber vechi istiklal madeni mezkûru zabt ve imal ve idareye külliyetlu cevher ihraç ve peyder pey zir ve sim hazineleri darphane-i amireme göndermene musariat eyleyesin. Ve senin kadı-i mumi ileyhimin sen dahi mucibi emri şerifimle amel ve hareket eylemek babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Hüküm-ü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafda sudur olan iş bu emri şerif celil-u şan vacib-ul ittiba' ve lazim-ül imtisalimin medmuna itaât etmenizle amel olup hilafından hizr ve mucanebet eyleyesiz. Alameti şerife ittimad kılasız. Tahriren fil yevmil hadi âşer Receb-ül Firdevs seman ve semanın ve miete ve elf. Konstantin mehrusu. Veselna Fi 17 Şaban yevmes-sebt 1188 (23 Ekim 1774)

Belge No: 39/B

Belge No: 39/b.1

**DİYARBAKIR VALİSİ VELİ-ÜL NİEM DEVLETLÜ ABDULLAH PAŞA
EFENDİMİZ HAZRETLERİ**

Halen şeriât şiar Harput Kadısı Efendi, zade fadlehu ve kudvet'ül emacit vel ekran ve yulası olan izzetlu zade mecdehu ve mefahir'ül emasir vel ekran serdarı ve a'yani vilayet ve zabitan-i sair ve işarları zade kadrehum lehde olunur ki: Avatifi âliye desturundan mukeddemen ehde-i liyakatımız ihsan-ı humâyuna buyrulan ve Diyarbakır canibine azimet hususu cümleye ilamız için tarafımızdan tahrir ve cinibi merkume irsal olunmuşdu. Daleleti rabbil îzzet ile hilm-imelazim ve ketti merahil olarak iş bu mahi zilkade-i şerifenin evvelinde meshuben bis-selam ağırulu'ninam merheleye vusul ve çendruz tarafına mustainen billahi teâla ol havaliden übur olunacağını tasmin olmağın imdi siz ki hâkim ve düyun ve ayan ve sair mumi ileyhimin Diyarbakır Valileri eslaf vuzera-î izam hazratı ol cevanibden esna-i mururlarında öteden beri kazanızdan ber vechi mu'tad verile gelen kedummiyenizi ve dairemiz halkına iktiza eden ecnasi zehair ve lüzüimat saireyi irsal olunan mehmur defteri mucibince cem ve tedarik ve luzum olunacak melazimde hazır ve emade eyleyip tarafımızdan kabzına memuri şerifimle her biriniz mezid dikkat ve sarfi mukadderet eylemeniz babında divanımdan iş bu buyruldu. Tahrir ve isdar ve kudvet'ül emasir baş ağamız mârifeti ile irsal olunmuşdur. İnşallahu teâla vusulunda gerektiren vechi meşruh üzere mucibi buyruldu ile amel ve hareket ve hilafından ziyade hizr ve mucanebet eyleyesiz diye. Fi 15 Zilkade sene 1188. (17 Ocak 1775) imza

Belge No: 39/b.2

Şeriat meâ'b Harput Kadısı faziletlu efendi zade ilmehü ve âyanı vilayet ve zabitan ve işarları enha olunur ki: Sahib-i arz-ı halimin ve ihtiyar varecesinden bir ve hane-i berduş olduğundan tezellüm ihkak-i hak olunması istida etmenin ol tarafda mezkûru hasmiyle terafu-i şeri şerif ve ihkaki hak eyleyip vukuu üzere ilam ve icra olunmadığı hinde metin olan mubaşiri mârifetle huduri madene ihdar ve ketm ve ihfasından hizr eyleyesiz. Fi 4 Zilhicce sene 1188. (5 Şubat 1775) Muhsin Emin madeni Keban imza.

DEVLETLÛ İNAYETLU HİMAYETLU SULTANIM HAZRETLERİ SAĞ OLSUN

Arz-ı hal kulları budur ki bu kullar Harput Kasabasında Perçenç Kâryesinde olup alil ber amel manide kalıp yedimizde olan emlakı ve arazi-i amcam oğlunun oğlu Ahmet nam kimsene zabt ve babası ber fermanında kulların arasından keyfiyet ve hanemizden zahire ihrac ve bunca mahsulâtta kulliyen ğeder ve bir tane koti yevmiyemiz medar etmeyip bu sinni salda el kapılarında seyr-i kervan ve zelil kalıp merakımı âlilerinden mürcudur ki merhum hudur ve devletlerine ihdar ve hakkımızı icrası babında hali devletlerimizecüreed kılındı. Baki emr ve ferman devletlû inayetlu merhametlu Efendim Sultanım hazretlerimindir. İmza. Veselna Fi 2 Zilhicce sene 1188. (3 Şubat 1775)

Belge No: 39/b.3

Halen Harput Kadısı faziletlu efendi zade fadlehu ve serdarı izzetlu ağa zade kedrehu lehde olunur ki sahibi arz-ı hal irsal istidası vaki ise mârifeti şeri ve mubaşiri mârifetiyle eşyasını merkuma red ve teslim ve vukuu üzere tarafımıza ilam eylesin. Fi 2 Zilhicce sene 1188. (3 Şubat 1775) Hasan Emin madeni Keban imza.

DEVLETLÛ İNAYETLU MERHAMETLU EFENDİM SULTANIM HAZRETLERİ SAĞ OLSUN

Arz-ı hali zimmî kulları budur ki: Harput kurralarından Hüseyin Kâryesi sakinlerinden olup suret-i beş seneyi mütecavizdir. Yine komşularımızı küçük Ali oğlu Mehmet nam bila sebep benim sizde alacağım var diye fuzuli ve vafir meval eşyalarımızı götürüp birkaç defa talep ettiğimizde...

Belge No: 40/A

Belge No: 40/a.1

Şeriât şîâr Harput Kadısı faziletlu efendimiz ve mefahir'ül ekran sedarı el Hacı Ali Ağa sahib-i arz-ı halin hasımlarını mârifetiniz ve mubaşir ta'yin olunan Ali odabaşı mârifetle hudur-i şer'â ihdar ve tarafu'î şer'î edip bâ'des-subut icra-i şer'î ve ihkaki hak olunmak için habsede ibka ve ber muktaza-i şer'î lazım gelen icrası sureti sicillatıyla divan-ıamede i'lam olunmak diye. İmza. Fi 18 Şaban sene 1187. (4 Kasım 1773)

Belge No: 40/a.2

**DEVLETLÛ İNAYETLU MERHAMETLU EFENDİM SULTANIM
HAZRETLERİ:**

Devleti ikbal ve saadeti iclal ile sağ olsun. arz-ı hal kulları budur ki Perçenç nam kârye sakinlerinden olup üç seneye mütecevizdir. Yine kârye-i mezkûrden Kürt Oğlu Resul ve Muhammed oğlu İbrahim ve dımlı bayraktar oğlu Yusuf naman kimseneler bila sebep karındaşım kullarını darb katl eylediler. Ol eşbah merkumane sabit ve zahir olup yedinde senedat olmağın bundan akdem merhum ağa kulunuza teşki edip mubaşir ta'yin olundukta karar eylediler hali üzere kaldı. İmdi kâryeden oldukları ecelden devletlû inayetlu efendimin halipar amiline yüz sevbe gelip arz-ı hal kulları cesaret olundular. Efendimin merakımı aliyelerinden mercumdur ki mubaşir kulları ta'yin ve hasmim merkumanı huzur-i devlete ihdar ve merafi'i şer'îyle hakkım ihkaki hak buyrulmak babında ba karar ve ferman ve lutuf ve ihsan; devletlû inayetlu merhametlu Efendim Sultanım Hazretlerimindir. Seyyid Abdül Salih

Defter budur ki iş bu bin yüzseksen yedi senesine dâhil seksen altı senesine mahsub olmak üzere Harput Kazası'nın bedel-i nuzul ve avaridi cem ve tahsili mukteza olmağın Van neferâtı taraflarından Harput mukataası ve yudesi amelül emacit vel ekarim Cafer Bey Zade mecdehu mal'i mezkûru yerli yerinden cem ve tahsil için ber mu'tad-i sevbi şer'î mutahharden defter talep ve kada-i mezkûrun cümle eşraf ayanları mârifetleriyle sene-i sabiki üzere bı her haneye on buçuk kuruş harc-i mahkeme ma katibiye ve haddamiye ve mahderiye dahi dâhil olmak üzere yüz altmış sekiz buçuk hane üzerine tevzî' olunmağla ber vechi muharrer bı her haneye on buçuk kuruş sene-i sabiki üzere isabet edip sevbi şer'î'den mumi ileyhiden verilen defterdir ki ber vechi ati zikr olunur. Taherruren fil yevmi sadis fi şehri ramadan-il mubarek sene seb'â ve semanin ve miete ve elf.

Tahrir ulu abad ân havasi humâyun

Muririk 2 kuruş. Kesrik 5 kuruş. Muğirik 3 kuruş. Sürsüri 3 kuruş. Perçenç 1 kuruş

Belge No: 40/B

Belge No: 40/b.1

**TIRKANLUNUN MİRİ İÇİN AHZ OLUNUP HARPUT'A BEY-İ İÇİN
GELEN DAVARIN BUYRULDUSU**

Şeriât şîâr Harput Naibi izzet-lu efendi zade îlmehu ve fehr'ül emasir vel ekran ayani memleket Hacı Osman Ağa ve Serdarı El Hacı Ali Ağa ve çevteli zâde Seyyid İsmail Ağa ve sair ağavat ve kurra eshabları zade kadrehum lehda olunur ki madeni Ergani merbutundan kedimül eyamdan şakavet mu'tad olan tirkanlı eşkiyaları madeni Ergani'yeye âdemi itaât berla mal'i miriden zimmetlerinde yirmi bin kuruşdan müteceviz mali miri cem olup tahsiline şimdiye dek üsret beridariken bi avni Subhanehu ve Teâla bu defa ol taraftan murudi teheride tedipleri müyesser olup ve birkaç bin davar ve sağır dananın ve öküz mirlerine mahsuben ahz olunup dört beş katı bu tarafta tevzî' ve furuhet olunup geriye altı yüz miktar sağır ve öküz ve inek baki kalıp ve biriki seneden beri Harput kurralarına ekrad yedünha dek tesellütleri sebebi Harput Kazası riayalarının ekserya davarları eşkîya tarafından ğesb olunup zaruret maaşlarına badi olduğu mesmuûmuz olmaktan naşi hallerine merhameten ma'rifet-i şer'î ve cümle mârifetleriyle mar'uz-zikr altı yüz âd ve siğar ve inek ve öküz ales-seviye diğere bahalarıyla ve altı mah mehil ile fiyatı takdir ve tevz'i eylemeniz için diye humâyunumdan işbu buyruldu. Tahrir ve isdar ile irsal olunmuşdur. İnşallahu Teâla vusulunda ber vechi meşruh üzere altı mah mehilsiz olur. Fiyat-ı takdir ve her kurranın ahâlileri yedlerinden temlikat ahz ve bi mennihi Teâla vakit ve zamanı geldikte meblağ-i mezkûr ahz ve tarafımıza tesellüm ettirtmek ve husus-i mezkûr nizam-i rabt ettirilmesi hususu sizler ki el Hacı Osman Ağa ve Hacı Ali Ağa ve Çevteli Zâde İsmail Ağa tarafımızdan vekil nasb olduğunuz malumlarınız oldukta ber minVali muharrer tevzî' ve taksim ettirip i'lami şer'î 'amın tarafınıza irsal eyleyip mucibi buyrulduylaamel ve hilafında tahaşa ve mubaâdet eyleyesiz diye. İmza. Fi 3 Şevval sene 1187.(18 Aralık 1773).

Çevkedar Hacı Musa Ağa yediyle vusul Fi 15 Şevval sene 1187.(30 Aralık 1773).

Belge No: 40/b.2**1187 SENESİNE MAHSUBEN KÖMÜR FERMANI**

Mefahir'ül kuddat vel hükkam madenül fezail vel kelâm Harput Kazaları'nın kadıları zade fadlehum tevkî' refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki: Devlet-i aliye ebediyen demin varidati mu'ted bı her seneden olan Keban madeninim imal ve idaresi için iktiza eden kömür bahasına medar olmak üzere Harput Sancağı'ndan bı her sene tahsili fermanım olan on üç bin beş yüz kuruş imdadi seferiye ve hadariye ve bazı muafiyetleri mukabili tahsili halen Diyarbakır Valisi olup Keban ve Ergani madenleri emini olan destur mukerrem muşiri mufehhem nizam'ül âlem vezirim Hafız Hacı Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehu tarafına teslimi mukteza olmakla bin yüz seksen yedi senesine mahsuben Harput Sancağı'nı imdad-i seferiye ve hadariye ve bazı muafetleri mukabili olan meblaği mezkûruyerli yerinden âla eyyi halin cem' ve tahsil üzere ve vezir muşarıleyhi tarafına teslim ettirilmek fermanım olmağın İmdi iş bu emr-i âlişanım vusulunda siz ki kuddad mumi ileyhimsiz liva-i mezkûru sene-i mezkûre mahsuben imdad-i seferiye ve hadariye ve bazı muafiyetleri mukabili olan meblaği mârifetleriniz ile yerli yerinden ala eyyi halin cem' ve tahsil ve vezir muşarıleyhi tarafına teslim eylemeniz ziyade tekeyyüd ve ihtimam eyleyesiz. Şöyle ki kömür maddesi madeni mezkûrun â'zami umurundan olmakla te'hir ve tesamüh ve ihmal ve tekâsül misüllü hareket ile tatil mutesallihete bais olmaktan bi ğayet hizr ve iştinab eylemeniz babında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vardık da bu babda vechi meşruh üzere şeref yefta sudur olan iş bu emr-i şerif celil-u şan vacib'ül ittiba' ve lazim'ül imti salimin medmunu itaât mekruniyle âmil olup hilafıyla ve sen'î hareketten bi ğayet ihtiras ve iştinab eyleyesiz. Şöyle bilesiz alameti şerifeme itimad kılasız.

Taharruren fil yevmi rabi' zilhicce sene seb'â ve semanin ve miete ve elf. Konstandin mahrur. Veselna Fi 22 yevmil isniye Cemazielahir.

Belge No: 40/b.3

Defteri dahi ol gün verildi mutehasiliye memur Çevkedar Ahmet Ağa'ya: Muridi Nahiyesi'nde paşa oğlu Mustafa Paşa oğlu baliden aldığı hezan bağına memurla Zâde Hacı Ömer şufeâ olmakla şufeâsi keydidir. Fi ğerri Ramazan sene 1188. (Kasım/Aralık 1774)

Belge No: 41/A

Belge No: 41/a.1

KÜÇÜK ÇAVUŞ MUMİ İLEYHİ YEDİYLE

Şerai'î şîâr Adana ve Antakya ve Halep ve Antep ve Reha ve Diyarbakır ve Malatya ve Ağın ve Arapkir ve Tokat ve Merzifun ve Amasya ve Kastamonu ve zikr olunan kazaların havalilerinde vaki kazaların kuddat ve nevabı efendiler zade fadlehum ve kudvet'ül emacid vel âyan, ocaktan mubaşir tayin olunan bil fiil Küçük Çavuş Ali Ağa Zade kadrehu ve mefahir'ül emasil vel ekran zikr olunan kazaların serdarı ve ayani vilayet işarları ve ocak ihtiyarları zade kadrehum bâ'del yevm lehde olunur kudeha-i mezkûrenin serdarları ba ferman-ı âli vilayetleri askerleriyle sefer-i humâyuna memurlar olup bir saat evvel hareket ve azimetleri vacibe-i zimmetlerinden iken ekserileri seferden mekul ve sürümcü mubaşirlerin vardık da ber zaman serdar bayrağı keşade ve ahâli-i kazayı bâ'de tecrim tekrar avamir-i müstâ'celer ile varidati mubaşirlere biz ba mektup serdar deyiliz velayenin inramiyle ba murasila âriyeten serdarın diye güne gün illet ve ekserleri geçen sene sefere gelmeyip vilayetinde kalıp ve vilayetlerinden çıkanlardan dahi çoğu avdet ve enva-i fesad ve melanete cesaret eyledikleri ve sefer-i humâyuna vukuûndan beri bu keyfiyeti kendilere peş ve mücerret caize vermek daîyesiyle serdarlık mektubunu almayıp hilaf-ı şurut-i hatti humâyun ve muğair-i de'bi kanun fuzuli sedarlıkları zabt ve geri kalanlar sefere gitmediniz diye tercim ve güne gün kadata badi oldukları kerin samiâ-i humâyun olup teftiş ve nizamları ve bu mekulelerin goşhal ve te'dipleri icrası emri hasardane olmakla ber vufki metlub-i şahane tanzim-i bilad ve rahi-i ibad babında şeref riyez sudur olan ferman-ı âlişan icra ve tenfiz ve şurut-i hatti humâyunu mevhut mekrum mucibince bila mektup ocak serdarlık zabt ettirilmeyip ve be her üçer ayda kanuni ocak üzere serdarlar ibka veya hut refi'le mektupları tecdid ve ocak-i âmireye kayıt iradiyle mukayyed olan cevaizi mukenneneleri verilmek ve şimdiye dekin hilafi emr-i humâyun ve muğairi kaide-i kanun bila mektup ocak serdarlık zabt edenler taharri ve sicillatdan ihraç ve bu müddet zabtlarına isabet eden ocak malı cevaiz akçeleri kendilerden tahsil ve i'lamlarıyla mubaşire teslim ve ocak tarafında kabz-i memura irsal olunup muhalefet edenler haps ve kal'â bend ve zimmetinde müştemi' cevaizatı tahsil olunmadıkça itlak olunmamak emrine itina ve gereği gibi nizami kavi ve rabite-i celile-i ben ve şurut-i ilam olunmak babında iş bu mektup tahrir ve irsal olunmuşdur. İnşallahu teâla vusulunda siz ki Mevlana ve mubaşir ve âyan ve serdara ve ocak ihtiyarları mumi ileyhimsiz. Gerektir ki

vechi meşruh üzere amel ve bu husus için bundan esbek şeref huşa sudur olan evamiri âliyeniz medmun-i muniflerini sicillattan istihrac ve muluhaze ve şurutuna ve muğair hareketten mubaâdet ve ocağın irad ve mukninesini himayet ve siyanet ve ekli bellige mubaderet ve hiyanet edenler tedip ve zimmetlerinde müştemi' ocak malını tahsile musarat ve fima bâ'd bila mektup ocak serdarlığı etmelerine sermu riza ve cevaz göstermeyip ve islamiyenları ahz ve haps ve kalâde bend ve tedip der aliyeye ve ocak tarafına enha ve ilamıyla terhib ve nizam müstehseneye rabt berle nizamı i'lamlarını irsale mubaderet eylesiz. Ve sen ki mubaşir mumi ileyhisin sen dahi ber minvali miharrer kaza-i mezkûrlerin serdarları keyfiyetlerin tefehhüz ve hilafından olmuşları te'dip ve nizam bend ve kezişterleri tahsile musaraât ve azli muktezi olanları azl ve vilayetleri ahâlinin muktar ve emindarların serdar nasb i'lam ihtimam etleyip ihmal ve musamahadan ihtiras ve mucib-i mektupla amil olasız. Taharruren fi evasiti Rebiüllevvel sene sitte ve semanin ve miete ve elf. Mühür Hacı Ağa yeniçeriyân dergahı âli.

Belge No: 41/a.2

MURASİLE VERİLDİ

Harput Kazası kurrallarından has Malatyacık Kâryesi ve Balan kâryesi ahâlileri lehde olunur ki: Sekibde defterinde bizler ve hoca merik baki dere on kuruş bir rubü'sekbede üzerine mukayyet olup lakin bu minval üzere vaki olan salyanelerin tahsili mutaâssir olup ve sizler dahi bir miktar perişanlık sebebiyle halleriniz mukadder olmakla sizlere himayet ve siyanet olunmak lâzıme-i hal olduğuna binaen bundan sonra vaki' olan salyaneleri bila taâllul eda etmek üzere cümle âyanı vilayet saadetlu ağalar hazretleri mârifetleriyle iki kuruş Malatyacık ve iki kuruş balan kâryesi sekebdesi olmak üzere tasimim olup cümle mârifetleriyle sevb-i şer'î mutahharden yedlerinize iş bu emrim tahrir ve irsal olundu. Vusulunda gerektir ki vechi meşruh üzere bundan böyle kâryelerinizde çift ve ziraatlarınız ile meşgul olup vaki olan tekâlifler imzalı defter mucibince ikişer kuruş sebkde üzerine bila taallul eda eylesiz mucib-i murasele ile amil olasız. Fi 22 Safer-ül heyr 1187. (15 Mayıs 1773)

Belge No: 41/B**Belge No: 41/b.1**

Harput Kasabası'na vakî' Şerif Ağa caminde haraç ve cizyesi malından olmak üzer yevmi üç akçe vazife ile cami'i merkumda müezzin olan Abdul Mennan Haife vel duş cehaletden ve tariki hizmet olduğundan ma bâ'd ahâli-i mahelle kendiden hoşnut olmayıp ve hizmeti lazimesini edaya bir türlü kudreti olmamağla ber refinden ve erbabi istihkakdan iş bu rafi' tevki-i terfi-i şem hakani kudvetül süleha-i salikin Abdurrahman Halife Zade salahiyeye tevcih olunup yedine berati şerif alişanım verilmek ricasın kudvetül nevvab el müteşerri'lide Harput ve naibi Hoca Seyyid Bilal zade ilmehu arz etmekle mucibince terki hizmetten tevci olunmak fermanım olmağın hakkında mezidi inayet padişahanım zuhura götürüp bin yüz seksen altı senesi Şaban-il muazzamın yirmi birinci günü tarihiyle sureci verilen ruusi humâyunum mucibince bu berat humâyun-i verdim ve buyurdum ki: Meskur Aabdurrahman Hoca zade salahehaye varıp refi' olunan merkum yerine cami-i mezkûrde müezzin olup hizmet eyledikten sonra tayin olunan yevmiye üç akçe vazifesin cizye-i mezkûr malından cizye var olanlar yedinden olup mutasarrıf ola. Ol babda defî olunan merkum ve tarafî ahirden hiç ferd mani ve muzahim olmayıp dahl ve taarruz kalmayalar. Şöyle bileler alameti şerife itimad kılalar. Tahriren fil yevmis-sadis âşer şaban-il muazzam sene sitte ve semanin ve miete ve elf. Veselna Fi Cemaziyelevvel1187. (Temmuz/Ağustos 1773)

Belge No: 41/b.2**VAN NEFERÂTI GETİRDİKLERİ FERMAN-I ALİ SURETİ**

Kudvet'ül emacit vel âyan Keban madeni emini ve Ergani madeni emini zade mecdehuma tevki'i refi'i humâyuna vasıl olacak malum olaki Van Naibi Mevlana Ahmet Zade ilmehu rikabi humâyuna arz gönderip Medine-i Van'ın yerlu ocaklarının ağavat ve zabitan ve neferâtı bi ecmeihim meclisimize varıp takrir-i kelâmında avatifi âliye-i desturanemden merkumun muvacipleri bedeli olmak üzere ber vechi ocaklık ihsani humâyunum olan Harput mukataâsı mahsulundan madeni humâyunum madenciyanı ve sârileri dahi miktarı sî'ri icra üzere helel verilip bahaları zeyuf olmamakı şartıyla taraflarına eda ettirilmek babında otuz sene makdem emri şerife verilmişken umena-i madeni ğelal iştirasına âdem'i kanaat ve tama' hamlarından naşi mukataa-i merkum kurasından iki bin altı yüz kuruşa akçe ve bin altı yüz kuruşa eşvan ve bin dört yüz kuruşa hecri ve bin iki yüz altı kuruşa ağni ve bin üç yüz altmış kuruşa

muri ve mezre-i ve bin kuruşa varttedli ve iki bin dört yüz kuruşa huği ve iki bin dört yüz kuruşa dahi gürki ve haf hisar ve bin dokuz yüz elli kuruşa güneke ve bin üç yüz kuruşa hersinik ve bin altı yüz kuruşa garankid ve iki bin yüz kuruşa mukataa-i gürke min heysül mecmu' yirmi bin dokuz yüz altmış kuruş bedel iltizâm ile on bin bare kârîye ve geri mukataasın birisinde ber vechi mektu' madeni humâyun kayıt ve yedlerin emri alışanın ahz ve mali mektu akçesi yuvefi olmayıp tamul âyar otak şartıyla ber vechi kabul-i vakt-i harmanda taraflarına eda olunup emna-i salif şuruti mezkûre bila kusur ve yere gelmiş iken birkaç seneden beri ve behude üzür ve illet iradıyla sizden dört beşer bin kuruş mallarından tenzil ve ani dahi vaktinde eda etmeyip hâsılatı kabzından dört beş mahi sonra ziyuf akça teklifi ile mali muvacciblerine kesb ve noksan tertib ettiklerinden ma eda kurra-i mezkûreden edefi mudaef mahsulâtı tahsil eyledikleri vadih ve aşikâr olduğuna bina en ber vechi iltizâm ehdelerine keyd olunan kurranın mali iltizâmı olan meblaği mezkûr yirmi bin dokuz yüz altmış kuruş ziyufi akçe olmak üzere vakti harmanda taraflarına eda veyahut kurra-i mezkûrenin zabt ve rabtından kef eyüd eyleyip şuruti sabik üzere bahaları an fakti teslim olunmak şartıyla taraflarından luzumu mikdar ğelal verilmek için yedlerine bir kıta emri alışanın isdar ve i'ta olunması isti'a ve istirhamları vaki' mutabik olmakla istidalarına musaade-i humâyunum erzani buyrulmasını naibi mumi ileyhi ile iltimasi ilam ve eğevât ve zabitan ve neferât ve haliyenin bir kıta mehderleri irsal etmeleriyle hazine-i âmmimde mahfuz baş muhasib defterlerine şetr olundukta zaman zabiti Mart ibtidasından olup senevî otuz bin yetmiş kuruş mal ile mukayyed Hasaha-i Harput maa mahsuli sancak ve tevabii mukataası Van Kalesi muhafезesine olan yerli neferâtının muvacebeleri mukabili ber vechi ocaklık taraflarından zabt olunmak üzere mukayyed olunduğu ve Ergani madeninde olan madenciyan ve sairnin kuti yemileri için keti vafir zahireye muhtac olmakla Van Kalesi neferâtı ocaklığı olan Harput mukataası mülhakatından Ergani medeninin semt ve havalisinde olan Hoği ve Güneke ve Güreke meâ Havt hisar ve tevabii ve Decerân ve Nurşin ve Muri meâ mezreâ vartatil ve sel kârîyeleri öteden beri neferât taraflarından madeni merkum eminlerine der ahde iltizâm olunduklarına binaen sene-i sabikiyeyi kıyasen bedel iltizâmılarına halen Şam Valisi Emir Hacı olup Ergani ve Keban madenleri emaneti ibka olunan vezirim Hafız Mustafa Paşa edamallahu teâla iclalehu tarahından iltizâmen zabt ve zikr olunan kura ötedenberi ne mikdar bedel-i iltizâmı ile deruhde olana gelmiş ise sene-i sabik bedel iltizâmı ber vech ibeşir tamamen madeni mezkûr emini muşarıleyhi tarafından eda olunmak şartıyla ahiri temessük verilmiş ise

dahi geriye red ve şek olunmak üzere yüz seksen altı senesi Martı ibtidasında vezir muşarı ileyhi tarafından ber vechi iltizâm zabt ettirilip sene-i sabik bedel iltizâmından ziyade sene talebiyle rencide ettirilmemek üzere sene-i mezkûr recebi şerifde başka ve Keban madeninin semt ve havalisinde olan Eşvan ve Ecme ve Karkiz ve Çevdir ve Hersenik ve Zuhala ve sair maden mezkûr tarafından zabt olunan kurra dahi sene-i mezkûreye mahsuben bu defa madeni mezkûr emaneti ilka olunan vezir muşarı ileyhi tarafından ber vechi iltizâm zabtı için tarihi mezkûrden siyaki meşruh üzere başka iki kîtâ emri şerifim verildiği derkenar olunduk da imdi mu'tad ve makeddem olan bedel iltizâmalarını tamamen eda ve teslim ve zuyufi ve kem-îyarakçe teklif ile akçe fi ma bâ'de rencide ettirmemek fermanım olmuştur. Buyurdum ki: Hükm-ü şerifim vardık da bu babda sadır olan emrim üzere amel edip dahi siz ki Keban ve Ergani madenleri eminleri mumi ileyhimsiz. Neferât merkumenin mutad ve makeddem olan bedel iltizâmalarını tamamen eda ve zuyuf ve kem-îyar akçe teklifi ile fi ma be'd merkumları rencide vermede eylemeyesiz. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fi ğerre-i rabiül ula sene seb' ve semanin ve miete ve elf. İmza İstanbul mahrur. Veselna fi 15 Cemaziyelahir yevmil hamis sene 1187. (3 Eylül 1773)

Belge No: 42/a

Belge No: 42/a.1

EL-ÂCELE

Ocaktan bil-fiil mubaşir ta'yin olunan Küçük Çavuş Ali Ağa zade mecdehu yediyle sadır olan ferman-ı âlişan ve mefahir'ül kuddat vel hukam meâden'ül fezail vel kelâm Anadolu'nun sol ve orta kolu kazalarının kadıları ve naibleri zade fadlehum ve kudvet'ül emacid vel âyan ocakdan bu hususa mubaşir ta'yin olunan bil fiil Küçük Çavuş Ali zade mecdehu ve mefahir'ül emasil vel ekran kuda mezkûrların serdar ve âyan-i vilayet ve işarları ve ocak ihtiyaları bil cümle ehli ârz zümresi zade kadrehum tevki'i refi-i humâyuna vasil olacak malum ola ki eyyami madelet irtisami melukana ve zamani adalet ittisami şahanemde refahi hal-i mülk ve millet ve nizam-i ehval-i fukara-i raiyet berle icrayi ahkâm-i şeriât ve ifa-i feraiz-i ve sünnet ve ikame-i vacibat ve tenfiz-i evamiri aliye ile mamalik-i merhusemin vucuhi hasaret ê'da ve kaffe-i medirret-i eşkiyadan kemali siyanet ve mezidi himayet ve emniyet-i murad ve mültezem heserdanım olup hiçbir kaza ve kasabat ve kurada erbab-işekavet ve guruh-i fedahet ve sene atin serzide-i zuhuru ile Ümmet-i Muhammed ve fukarayı raiyetinin eziyet

vermede ve emval ve ırzlarına taaruz ve rencide ve hilafi şer-i şerif ve umura mudahale ve sermu zulme cesaretlerine kat'ân ve katiyeten rızayımın iktiza hedivanem olmayıp her ne mehelde teşekki ve bağı ve kuta-î terik ve haydud ve saî'bil fesat ve mederri îbad ve muhulli nizam-i bilad zuhur eder ise ele götürülüp bila eman izale ve idam ve şer ve mederiyetlerinden ibadullahı muhafaza ve ala kulli halin icra-i ahkam ve erahe-i enam olunmak babında bi defeât memleket mezkûrlere ba evamiri aliye tenbih ve tekid olunup icra-i muzamini hükkam ve âyan ve ahâlinin üzerlerine vacip ve müteheddim ve bu hususa i'tina ve dikkat herkese labudde ve lazım iken ve alal husus bazı kazalar tanzim ve nezure bend ve ihticac olunmuş iken ekseriya mehellerden itina olunmadığından kati vafir kazaların nizamı selb ve ehli ârz eşkiyaya ba mal ve gerçek dirlik ve diyanet davasında olanlar iğtinam-i fırsat ile ârice zerrede-i bağı ve tuğyan ve dağlardan tahassum ve ebna-i sebile isali haseret ve buldan ve kurra ve nevah-i ahâlilerine taaruz ve mal ve eşyaların ğasb ve ğaret etmeyi kendülere iş ve kar ittihaziyla hilaf-ı şer'î ğerra eyledikleri şeneat ve fesad ve sevki dima-i ibadın nihayeti olmadığı ve bazı yerlerde icra-i şeriat-i senniye ve infadi evamir-i aliye kabil olmayıp nice nice favahiş ve menhiyatı iltikab ve alanen mebah menzilesinde hava-i heveslerin belat işi icra edip havf ve haşyetullahı feramuş ve ğederi ahirete ve duçar olacak felaketleri berduş eyledikleri kerin samiê-i humâyunum olup zikr olunan mahallin külliyeinin bu mekule mufsid ve muvakkiz-i fitne ve saî bil fesad ve muhilli biladları ve alal husus Atmancık Kazası'nın serdarı Yusuf ve Kör Ömer ve müscill'ül esami refikası eşkiyayı bed-i ehlak ber nifaklar cemi-i mezalim ve münkiratı bil irtikab ve şeri-i şerif ve varid olan emri munife katân itaât etmeyip kendi kavlı ve zurleriyle hükümet ve nice kimselerin bekâr kızlarını bila izni veli ve bila izni şeri ve imam ve müezzinsiz kavli mucaretleriyle dilediklerine tenkih ve nicelerin ezvacı muhsinatların fuzuli teklik ve ahire tezvic ve evamiri aliye ile tekalif metlub olunduk da ahâlimiz ekser ya sıpahi ve yeniçeridir. Teklif ve tekâlifimiz yoktur. Ve sefer-i humâyuna asker metlub olundukta askerimiz benderde helak oldular askerimiz yoktur. Kalanlar riaya fukaradır diye mubaşirlere cevap ve güpe gün kizb ve hilaf iradetiyle üzerlerine vacip olan gazadan nekul berle geçen sene dahi muteretib olan askeri sefere göndermeyip ve bu mekule tühmet ve kabahatta bulunup eşkiyaya sahib olmamak ve bunun emsali şurutla üzrü kabul etmişler iken ahidlerine vefa etmeyip neshi ûhud eyledikleri ve eşkiyadan olanlara himayet ve ianet üzere oldukları ve tedip ve tanzime muhtac oldukları ve civarında Zeytun Kazası ve Gemiş meâ Hacı Köyü ve Çorum ve Merzifon ve Ladık ve Niksar ve

Tokat ve Taşabat ve havalileri mehellerin tevaifi askeriyesi ihrac ve serdarları bayraklarıyla muşirinde kati kelil asker azim ve niçeleri memur oldukları gazaya gitmeyip hanelerine ve şevahik cibalda muhtefi oldukları ve kaza-i mezkûre Anadolu sürümcisi desturi mükerrer şerifi mufehhem nizami âlem vezirim Seyyid Numan Paşa edamallahu teâla iclalehu mârifetle tanzim olmakla müfsid ve şeki ve seferden nekul ve firar edenleri vilayete uğratmamak şartıyla nizam ve her bir kazayı malumul miktar tezerkarana kat'î ve mehelle bi mecelle-i teftiş ve şekavat karları deftere kayıt ve tahrir ve Amasya Kasabasından çok kimseleri yeniçeri Ağa ve alemdarları özü canibine gitmeyip ber minvali muharrer ihtifa ve fesad ve melanetlerin icra eyledikleri ve Amasya sakinlerinden serdengeçti yüz başı oğlu Mustafa Ağa ve Katırcı Keleş Ağa ve Sucu Osman Ağa ve Cenar Mehmed Ağa ve Ali Hoca oğlu Salih Ağa ve Silahlı Mehmet Alemdar ve Deli İbrahim Alemdar ve Köse oğlu Hasan ve Kör Abdurrahman ve Zenterici Veli Ali ve Kulabci Abdurrahman ve Yekidbaş oğlu Osman ve Hemetler oğlu Hüseyin ve Kör oğlu ağzı egri ve Topal Ali ve Kara Bey ve İstanbullu Mehmet ve Abdul Vahab oğlu Halil ve bu tür abdini ve Çekelaklı oğlu Abdullah ve Derar Mahmud ve Amasya muzafatından Zeykere kâryesi ahâlisinden Mustafa ve Abdulkerim ve Hüseyin Köçekçi Mustafa ve Mehmet ve Halil ve Ali ve Kömürcü Mehmet vekil Ahmet ve diğer Ahmet ve Ömer ve Tekeş benli Mehmet ve Hacı Ahmet ve Ebubekir ve Artumakçı oğlu Mustafa ve Tanbul Ömer ve Osman ve İbrahim ve Karakullukcu İsmail ve Çarık oğlu Ali ve Davut oğlu İbrahim ve sefer oğlu Hüseyin ve Sağır Ali ve Caretu oğlu Ahmet ve Davut Mustafa ve Hasan ve Kurşun göz oğlu Halil ve Kalyoncu Acer ve Abdullah ve Yaba oğlu Mehmet nem kimseler saî bil- fesad ve mederri ibad vacibül izale oldukları ve cevrem kazası ahâlisinden sedengeçti vezirzâde Bekir Ağa ve Hisarcı Zâde Mustafa Ağa ve imam Ahmet Ağa ve Müezzîn Zâde Bekir Ağa ve şaleli Hüseyin alemdar ve yeterci oğlu Halil Alemdar ve Tevalik oğlu Ali Ağa ve Ahmet Ağa ve biraderi Osman ve Beşirci oğlu İsmail ve Kara Hacı Hasan ve Kaşagci oğlu ve Naleci Mehmet ve Sarı Mehmet ve Kör Mustafa ve Sarı Halil oğlu Ali ve Kelfeli Süleyman ve ölecik oğlu Hasan Alemdar ve Tekeni Bekir Ağa ve Kalyoncu Ali ve Müeyyid Mustafa ve Hamdi oğlu Ömer ve Dağlı Mehmet ve Çalık Osman ve Badikan Ahmet oğlu Yusuf ve üçüncü oğlu İsmail ve Ermeni oğlu Hasan ve Mehmet Paşa ve Çerdeğ Vali Ahmet Kilkul Süleyman ve Akviranlı Abdullah ve İza oğlu Veli Mehmet ve Kuru Ömer ve Bukel oğlu Mehmet nam kimselerdi sefer-i kethüda gelenlerden başka eşkiyayı cem ve ifsad-i ibad ve bilad ve mufsidin ve vacib-ül izale oldukları mumdi defter ile orduy-u

humâyunuma enha ve icra ma yelikleri ile şer ve mudirrelerini ibad ve bilad üzerinden ref-i olunmak için istidayi inayet olunduğundan sen ki ocakta bil fiil küçük çavuş.

Belge No: 42/b

İle sen mubaşiretinle teftiş ve ehl-i arz ittifakıyla memleketi mezkûre tenzim ve eşkiyayı mezkûr buldukları mahalde bi eyyi halin ahz ve tertip cezaları ile erahe-i ibad ve tenfizi memleket olunmak ve herkenki kazadan hila-fi şurud ûhud ve hareket na merdiye sudur ve fesh ahz olunmuş ise zicren lehu nuzulleri tahsil ve ber dahi ol mekule namerdi hareket eylemek ve bir terikle ekşiya zuhur etmemek ve zuhurunda der akbi ahz ve zabite teslim ve ibreten lil-ğeyr cezası tertib olunarak istimrari nizama itina ve dikkat ve Diyarbakır ve Malatya ve Ağın ve Arapkir ve etrafı kazlar dahi böylece itina ve asakiri musareetten tesvik ve şuruti mezkûreye zabt ve rabta ve hüsni nizama bend ve sureti nizamları hücutleriyle orduy-u humâyunuma irsal ve baş muhasebeye kayıt olunmak üzere bil fiil dergahı mualim Yeniçerleri Ağası olan destur mukerrem muşir mufehhem nizam'ül âlem Vezirim Süleyman Paşa edamallahu teâla iclalehu tarafından mühürlü mektup verilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak fermanım olmağın irsal olunmuştur. İmdi vusulunda siz ki Mevlana ve zikr olunan meheli ve kaza-i mezkûrler Kadıları ve naibleri ve sair mumi ileyhim siz gerektir ki sadır olan ferman-ı vacib'ül ittiba' ve lazimül imtisalimin medmunu itaât mekruniyle amel ve şekavet başlarını ahz ve ceza-i meşru'ları icra ve şer ve mederriyatlarından ibad ve bilad ve te'min ve ber dahi teterruk hilel olmayacak vecihle şuruti havi nizam rabte ve heceblerin irsalına dikkat ve tenfiz evamiri aliyeye bezl-i kudret eyleyip ihmal ve eğmad ve eşkiyayı himayeden ihtiraz ve bundan tahaşa ve mucanebet eyleyesiz. Ve siz ki ocakta bil fiil küçük çavuş mumi ileyhisin senden her vecihle sadakat ve bu hizmetin ühdesinden gelmeye dikkat memul olduğundan haseten bu hususa mubaşir tayin olunmuştur. Mubaşir tayin olunmuştur. İmdi ber siraat evveli mahelli mezkûreye varıp murad ve matlub şahanem üzere teftiş ve teherrî ve salif'uz-zikr eşkiyayı ve her bir vilayetin şakavet başlarını ehl-i ârz guruhu ittifakıyla bî her hal ile götürüp mücezati meşrualarını icraatına ve şer ve mekrlerinden fukara ve duafa ve ebna-i sebil ve raiyeti reha ve zikr olunduğu minvali meşruh üzere nizami keviyeye rabt ve hamiyetlerin götürmeye bezl-i mekdu eyleyip tema' hame tebiyetten ve suçu ve günahı olmayanlara se mütecevizden ihmal ve terahiden bi ğayet ittika eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki:

Vusul bulduk da bu babda sadır olan ferman-ı celil'ül- kedrim ve muşarı ileyhi tarafından verilen mühürlü mektup mucibince amel ve hareket eyleyip ser muhalefetten bi ğayet tahaşa ve mucanebet eylesiz. Şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahrruren fi evasiti şehri Rebiülevvel sene sitte ve semanin ve miete ve elf. Buyurdu sehrayi semi. Veselna Fi 4 Safer sene 1187. (27 Nisan 1773)

İSTİ'CAL EMRİ YİNE MUMİ İLEYHİ YEDİYLE

Mefahir-ül kuddat vel hükkam maaden'ül fezail vel kelâm Anadolu'nun orta ve sol kolları yemin ve yasariyle nihayetlerine varınca vaki kazaların kuddat ve nevvabı zade fadlehum ve kudvet'ül emacit vel âyan bu defa diğer emri âlimle ocakdan ordyu humâyunumdan Anadolu canibine teftişi Memur Küçük Çavuş Ali zade mecdehu ve mefahir'ül emasil vel ekran âyanı vilayet ve zabitan ve işarları zade kadrehum tevki'i refi' humâyuna vasıl olacak malum ola ki iş bu sal kısmet-i iştimalda Anadolu'nun orta ve sol kolları yemin ve yasarıyla nihayetlerine varınca vakî'kazalarda Mütemekkin Ağa ve alemdaran ve sair bil cümle tevaifi askeriye serdarları bayraklarıyla orduyu humâyunuma ve Kastamonu'dan yukarısı özü muhafazasına me'mur ve müretteb olmakla mukaddemen sudur eden evamir-i âliyemle mubaışr ve sürümcü tayin olunan tornacı başı mârifetleriyle cümleye i'lan ve işâat olunduk da bazıları havalara tebîyyet ve âdemi itaât ve biz yeniçeri değiliz diye cevaba teseddi berle el yevm kazalarından hareket etmeyip bi hima ba meks ve ikamet ve öteden beri me'luf oldukları üzere fukara riâyetini rencide ve kedere cesaret ve sairlerine sirayetile geri kalmalarına badi olmalarıyla ol makule hareket na bercahe cesaret edenleri ve gerek bundan akdem bi emri âli üzere kalesine memuren yedlerinde mühürleri i'ta olunan ağa ve âlemdar ve sairleri muhafaza-i mezkûrdan bila izin firar ve tezkir ve havalisi ve sair kaza vukurdan keşat ve kezar edenleri sevb-i umurlerine sevk ve teyessüre ikdam ve âdemi itaât berle na merhaba hareketleri zahir olanları gerek ağa ve alemdar ve sair tevaifi askeriyeden her kimler olur ise olsun ol misüllüler li ecli te'dip civar kalelere kalebend ve bazılarınin saire mucib'i ibret için mârifeti şer'îyle cezaları tertib ve orta ve sol kol kazalarının nihayetlerine varınca tefettüş ve tefehhus ve tanzim eyleyerek gereği gibi nizami keviyyeye tedarik siz ki küçük çavuş mumi ileyhimin diğer emri âlşanımla tayin olunmakla sana ve sair mumi ileyhime hitaben emri şerifim sudurunu iftihar'ul emacid vel ekarim Sekban Başlı Yusuf dame mecdehu i'lam eylediğine binaen i'lamı mucibince amel olunmak fermanım olmağın imdi siz ki küçük çavuş mumi ileyhimin ber vechi

meşruh sudur eden emri şerifimin inkaz ve icrasına mezidi ihtimam ve dikkat ve tekasul ve rehavetden mubaâdet ve siz ki Mevlana ve sair mumi ileyhimin tenfiz emr-i alışanım mubaşir mumi ileyhi her biriniz muâvenet ve muğayiri hareketten hizr ve mucanebet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Vusul bulduk da bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur olan ferman-ı vacib'ül ittiba' ve lazim-ül imti salimin medmunu itaât etmenle amel olup hilafından ğayetel ğaye hizr ve mubaadet ile siz şöyle bilesiz alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fil evahiri Rebiülahir sene sitte ve semanin ve miete ve elf. Mühür. İstanbul mührüsü.

Belge No: 43/A

Belge No: 43/a.1

Ve mağaralar hafır ve kulliyetlu cevher ihracına ve sinini sabikelerden ezyedzir ve sim hazinelerini irsalına bezli nakdiyeye ğayret eylemek ferman-ı humâyunum olmağın imdi iş bu emri alışanım isdar ile irsal olunmuştur. Vusulunda maden mezkûrleri sene-i sabikeden zabt ve idare eyledikleri vecihle iş bu seksen altı senesi Martı ibtidasından üç sene ber tahvil ile sabiki misüllü ber vechi emanet kema kane zabt ve rabt ve imal ve idare ve bir ferdi umurine karşı durmayıp reyinden hariç hareketi na merdiye ile umuri madene mudahale-i tasaddiyeye cesaret edenleri men-i külli ile men' ve defî' mütenebbih olmayanlar olur ise isim ve resim ve şöhretleriyle ve raîyelerime i'lama musaraaât ve şöyle ki bu husus mustakillen sana mufavvid olan umurdan olmakla şükür ve şikâyetin müsmir ve müteessit olmakla umur-i madene mudahale edenleri men ve defî' ve ber vechi istiklali zabt ve rabt ve kema huve hakkuhu imal ve idare-i madene bezli cel-i himmet ve sarfi külli mekişet eylemek babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur. Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şerefyafıta sudur olan iş bu emri şerif celil'u şan vacib-ül ittiba' ve lazim'ül ittiba'ımın medmun munifi berla amel olasın. Şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasın. Tahriren fil yevmil hamis Recep sene sitte ve semanin ve miete ve elf. İstanbul mührüsü. Veselna Fi 2 Ramazan sene 1186. (27 Kasım 1772)

KASSAM FERMANI

Kudvet'ül ulema'il muhakkikin Mevlana Zade ilmehu tevkî'i refî'i humâyuna vasıl olacak malum ola ki Medine-i üsküardan Medine-i Amede varıp gelince yol üzerlerinde yemin ve yesarında vakî olan kazalarda vakii mevaddi kismet-i askeriye

tahriri için â'lem'ül ûlema-i mutebehhirin efdal'ül fudala-il muteverriîn yenbu'ül fadl vel yekin kesafet-ül müşkilat-i diniye helal-ül mütekeyyine miftah'i kunuzil hakayiki misbahi rumuzidekayiâ el- muhtessubi mezidi inayet'il melik'il âlâ bil fiil Anadolu kazaskeri olan Mevlana es-Seyyid İbrahim edamallahu teâla fezlehu tarafından sizlere tefviz ve sipariş ve çevkedarlarında iş bu darinde ferman-ı humâyun kudvetü'l emasil vel ekran El Hacı İbrahim zade kedrehu tayin ve irsal olunmuştur. Gerekdir ki mesarif eylediğin kısmeti askeriye muhellefatını tahrir ve terkim ve beynel veraseti bil feriyzeti şer'îye tevzi' ve tahsil ve bundan akdem bir terikle tahrir ve rusum kısımları ahz olundu ise dahi varislerine bâ'der- red kayıt ve emni tahrir ve hini muteherrirden varisleri binalarında iktiza eden davalarını istimaî şer'îyle fasl edip hasıl olan rusumâtı çevkedar zâdeye teslim ve sureti defterlerin imzalarınız ile mumdi ve hatimleriniz ile mahdumen taraflarına irsâl ve isâl eylemek için Mevlana muşariileyhi tarafından muhsir ve mektum mektub verilmekle ber mucib'i mektup amel olunmak emrim olunmuştur. Buyurdum ki: Hükm-ü şerifim vusulunda Mevlana muşariileyhin mektubu ve bu babda sadır olan emrim üzere amel ve hareket edip medmuni emri şerifimle amel olasız. Şöyle bilip alameti şerife itimad kılalar. Taharruren Fi Evali şehri Receb-il ferd sene sitte ve semanin ve miete ve elf. İstanbul Mehruşu. Veselna Fi 15 Şevval sene 1186. (9 Ocak 1773)

Belge No: 43/a.2

Antep şer'îyet nisab tarafımızdan Medine'yi Amed'e varıp gelince yol üzerinde yemin ve yesarda vakî' kuddat ve nuvvab Efendi ile el-mükrimun tehiyyati safiye ittihafi ile lehde olunur ki darende-i mektub Çevkedar zâde El-Hacı İbrahim Amed kazasında bazı mevadi mahsuseye tarafımızdan irsal ve mesadife eylediği mevadi askeriye tahririne nezareti mubartış olunmağla mektup tahrir olundu. Gerektir ki Çevkedar mezkûr sevbi umure varıp gelirken esna-i terikde ve yemin ve yesarında mesadife eylediği mevta-i askeriye muhlefatinı tahrir ve terkim ve hasıl olan rusumâtı çevkedarımıza teslim ve sureti defterlerin imzalarınız ile mumdi ve hatimleriniz ile mahtumen tarafımıza irsal edip ve makeddem tahrir olunup rusumâtı yedlerinden olan mevaddi dahi rusum ve defterleriyle çevkedar mezkûre teslim eyleyip tekasül ve tesammühdan mücanebet eydeler. Ve emrim herrere fi şehri recebil merhib sene sitte ve semanin ve miete ve elf. Es-Sefer Seyid İbrahim humâyun askeri Anadolu.

Belge No: 43/B

Belge No: 43/b.1

**KEBAN MADENİ EMİNİ VEKİL HAZRETİ VELİ-ÜL NİÂM
HAZRETLERİNE HİTABEN SADIR OLAN FERMAN-I ALIŞAN SURETİ**

Kudvet'ül emacid vel âyan halen Şam Valisi ve Mir Hacı olan vezirim hafız el Hacı Mustafa Paşa edamallahu iclalehu'nun tarafından Keban maden emini olan zade mecdehu tevki'i refi'i humâyuna vasıl olacak malum ola ki miriyenin varidati cesime-i mâ'niye bahasından olan Keban madenin seksen altı senesi evveli martından zabt ve rabtı ve imal ve idaresi hususu bundan makeddemce vezir muşarı ileyhim ûhde-i ihtimamına ihale ve tefviz ve iktiza eden ahkami şerifime isdar ve irsal kılınmışdı. Bi haleti hazihi mâdeni mezkûr sene-i merkume mahsuben vezir muşarı ileyhi kema kane ibkâ ve takrir kılınmasına irade-i âliye-i melukanem taâluk eylediğine binaen sen ki emin mumi ileyhim sin umuri mumurende kat'î futur ve kusur göstermeyip vezir muşarıileyhi tarafından seksen altı senesi evveli martından zabt ve rabt ve imâl ve idare berle kulliyetlu cevher ihrac ve peyder pey hazineler isalına musaraât eylemek fermanım olup haseten iş bu emri şerif alışanım isdar ile irsal olunmuşdur. İmdi vusulunda madeni merkumun seksen altı senesine mahsuben vezir muşarıileyhin ûhdesine ibka ve tahrir kılındığı malumun olup ona göre amel ve hareket ve umuri memurene futur getirmeyip sene-i mezkûre evveli martında imâl ve idaresine ve külliyetlü hazineler irsalına musaraat ve bu babda hizmet bendide zuhurda götürmene bezl kudret eylemek babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur. Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vardıkta bu babda vechi meşruh üzere şeref yefta sudur eden işbu emri şerif celil'uş- şan vacib'ül ittibâ' ve lazim'ül imtisalının medmunu munifi berle - amel olup hilafından hizr eyleyesiz. Alameti şerife itimâd kılasız. Tahriren fil yevmi sabi' işrin zilkade sene sitte ve semanin ve miete ve elf. Humâyun-i İstanbul. İmza. Veselna Fi 25 Zilhicce sene 1186 (19 Mart 1773)

Belge No: 43/b.2

Medine-i Harput mehlatında Alaca mehlesi sükanından iken bundan akdem maktulen fevt olan Kör Bekir'in sulbi kebir oğlu İsmail ve sulbi sağır kızları Ümmü Gülsüm ve Ayşe tarafından dahi ba hücceti şer'î vasileri olan Şaban İbrahim Paşa Meclisi şeri-î şerif lazim-üt- teşrifde iş bu sahib-u kitab Makçuli Zâde Seyyid Osman Paşa muvacehesinde ikrari takrir'i kelâm, ta'bir'i ânîl meram edip bundan akdem babamız Kör Bekir'den bizlere irsiyle intikal eden mahalle-i mezkûrde vaki' bir tarafı

Nur Ali Zâde El Hacı Hüseyin mülkü ve bir tarafı Kabakoluk oğlu mülkü ve bir tarafı Eskici Mahmut Paşa mülkü ve bir tarafı dahi müşteri merhum mülkü bu hudud ile mahdud bir safe içinde oda ve bir mutfak ve ahır ve bir merak mülkü menzilin tarafından icâb - kabulü havi şurutu mufsidden âri bey-i bat sahihi şer'î üzere merhum Seyyid Osman Paşa seksen dört kuruşa bey' ve temellük ve teslim edip ol dahi iştira, temellük ve teslim ve kabzı kabul eyledikten sonra meblağ'ı mezkûr seksen kuruşu Osman Paşa yedinden ahz ve kabz eyledik bâ'del yevm zikri mevrud eden evlerin tevabî' ve levahikiyle alakem ve mudahalemiz kalmayıp mülk müşterası olmuştur. Musheli Zâde Mehmet Paşa Süsrülü Nur Ali Zâde Hacı Hasan Bilal Zâde.

Belge No: 44/A

Belge No: 44/a.1

SURET-İ BERAT-I ŞERİF ALIŞANDIR Kİ AYNIYLA MAHALLİNDEN NAKİL OLUNMUŞDUR

Kudvet'ül emasil vel ekran sabiken Harput Sancağı Alay beyi Ebubekir zade kedrehu ve orduy-u humâyunuma mektup gönderip liva-i mezkûrdan Behezmez nahiyesinde Malatyacık nam Kârîye ve ğeyriden iki bin akçe tımara mutasarrıf Mehmet memur olduğu selestere muhafazasında bayrağı altında na mevcut ve terik'i hizmet olup tumari mezkûr ol vecihle mehlul olmakla mülazimlerden orta boylu ela gözlü açık kaşlı rafî'i tevkî'i refî-i şeni hakani Osman'a verilmek babında inayet ricasına âzl etmeliyken sancağında sakın olup altı beyi bayrağı altında sefer etmek şartıyla mülazim merhum Osman'a tevcih olunmak için sene-i hams ve semanin ve miete ve elf Cemaziyelahir enin on dördüncü günü tarihiyle hükmü şerifim verildikten sonra tezkiresi ihrac olunmak fermanım olmağın zikr olunan iki bin akçe tımara vechi meşruh üzere merhum Osman'a tevcih olunup verdimki zikr olunur ve şerh ve âyan ve tafsil ve beyan kılınır.

Malatyacık yevm 4026 akçe. Surihünkâr yevm 500 akçe. Kızılkaya tabî' merhum, 500 akçe. Sehmisene 5027 + 3100 + 2000

Ve buyurdum ki: Bâ'del yevm tahti yedinde olup tasarrif kılıb şöyle ki vezaifi hedemat mebrure-i mevfure ve müseâ-i meşkure asakiri mensureye verip ber mucib-i defter-i hakani bi kusur mer'â ve mueddi kıla. Ol babda efradi aferidden hiç ehed mani' ve dafi' ve rafi' ve müzahim olmayıp bir vecihle dahl ve taarruz kalmaya şöyle bileler alameti şerife itimad kılalar. Sururi sahra-i baba dağı. Veselna fi ğerril Rebiülahir sene 1186. (Temmuz 1772)

Şerit şiaâr Harput Kadısı Efendi zade fadlehu ve mefahir'ül emasil vel ekran mütesellimi ağa ve serdarı ve âyanı devlet ve umumen ocak bölüğü zade kadrehum lehde olunur ki: Harput mehlatında Çevteliogulları İsmail ve Mehmet ve Hacı Bekir ve kardaşları Mustafa ve Mennan ve Veli ve Keşif oğlu Ahmet ve sair âvanları humâyun eşkıya-yi mezkûrenin vezirliğe mebul oldukları sireti ber tayinlerinden naşi daimen mevkide-i fitne ve fesat ve baîs-i ihtilali nizam-i memleket ve mucib-i inhilali mülki intizam ahâli-i raîyete medirri-i îbad ve saî bil fesad hetki ve ırz ğasbi emval ve sevki dima-i müslimin bir guruhi fecere-i mütemerridin oldukları tevatüren zahir ve sabit olduğuna binaen min bâ'di vatan aslileri olan Harput'a ayak bastırmayıp buldukları mehelde âlel ittifak bil umum üzerlerine varılıp ala eyyi halin tertibi cezalarıyla şerr ve mederrlerinden ibadullahı tahlise bezli tab ve takat olunmak babında sudur olan mutaâddid evamiri âliye muciplerince eşkiyayı mekumunu bundan böyle bir dahi Harputa ve gerek taşrada ki yerlerine bir türlü ayak bastırmayıp cümle gönül birliğiyle haber aldığımız mahelde vakt ve fırsat vermeksizin bila eman tertib'İcezalarıyla icra-i ahkâm evamiri aliyeye mutefikane say-i beliğ ve cehti bi deriğ eyleyip ve bundan sonra dahi devreni şehirde verilen nizam üzere herkesi kesb ve karlarıyla kendi hallarında şeri şerif ve kanun-i munif üzere hâkim ve zabit kemali inkiyad ve ittihadı ile verilen nizam ber vechi devam mer'î ettirilip hilaf'i şer'î ve muğayiri nizam-i mezkûr bir ferdin taârruz ve mudahale ve muhalefet güne hareketi sadır olmak lazım gelir ise bila teveffik ber mucib'i şer'îyi şerif zabiti mârifetle hoşhal ve te'dibi hususunda yine ittifaken icrasına say' ve ihtimam olunup ve dâhili kazanızda kabulü ve kabulsuz fukara-i raîyeti rencide eder makullerin destitaâddiyeleri dahi men' ve defî' ettirmek babında divanı şanımdan iş bu buyruldu. Tahrir ve isdar ile irsal olunmuşdur. Bi iznihi teâla vusulunda ber vechi meşruh emir ve tenhiyemiz üzere amel olup muğayiri hareketten tasaddi olunmak lazım gelir ise bir türlü cevaba kadir olamayıp müstehaki îtab ve ikab olunacakları muhakkak bilip mucib'i buyruldu ile amel ve hilafından bi ğayet hizr ve ictinab eyleyesiz diye Fi 5 Recep sene 1186. (2 Ekim 1772)

Belge No: 44/B

Belge No: 44/b.1

HABUSÎ ZAAMETİ

Kudvet'ün- nevvab el- müteşerriîn Ulubad Nahiyesi Naibi Mevlana zade îlmehu ve kudvet'ül emacid vel âyan mâden emini zade mecdehu tevki-i refi-i humâyuna vasıl

olacak malum olaki zuâmadan kudvetül emasil vel ekran Seyyid Muhammed Zade kedrehu muşta-i şemsiyede divan-ıhumâyunuma ârz-i hal edip Harput Sancağı'nda Ulubad Nahiyesi'nde Habusi nam Kârye ve ğeyrinden Bekir Çavuş bin yedi yüz seksen beş akçe zaâmet mumi ileyhi Seyyid Muhammed zade kedrehunun berati şerifimle üzerinde ve desturi mükerrerem ve muâzzam muşiri mufehhem ve muhterem nizam-ül âlem Sadri esbek vezirim Halil Paşa edamallahu teâla iclalehunun defterlisinden olmak üzere kaydı meşruh olduğundan başka halen ve deyn muhafızı desturi mükerrerem muşiri mufehhem nizam-ül âlem vezirim İzzet Ahmet Paşa edamallahu teâla iclalehunun mühürdarlığı hizmetinde ve bundan akdem bir seneden beri dostçuk vergisi ve bukreş caniblerinde vukû' bulan muharebelerde mevcut olup zaâmetine ber vecihle dahl icâb etmez iken liva-i mezkûr alay beyini terki hizmetinden olmak üzere tuniden on beş bin akçesi Osman'a ve on bin yedi yüz seksen beş akçesini İsmail'e arz ve vezir muşarıleyhin vakti sedaretinde tevcih ve başka başka berat ve bâ'dehu mezkûr İsmail'in hissesi rızası ile kasri yedinden Süleyman'a tevcih ve tezkire olunmakla zaâmeti merkum mezkûrunun refâlarından ve deyni muhafızı vezir muşarıleyhin iltimasıyla mumi ileyhi Seyyid Mehmet'e iş bu yüz seksen beş senesi zilkadesinin yirmi altıncı gününde ibka ve tevcih ve halen berati şerifimle üzerinde olduğunu bildirip zeâmeti mezkûr kâryeleri mumi ileyhin tarafından subaşına zabt ve beratı mucibince tahvili tarihine ve deyni mahsulat ve rusumât-i hakani ve defter mucibince ahz ve kabz ettiril meyip ref' olunan mezkûrden dahl ve taarruz ettirilmemek babında emri şerifim rica ve defteri hakani âmirende mahfuz ve ruz name-i humâyunuma muracaat olundukta zaâmeti mezkûr vechi meşruh üzere tarihi mezkûrden mumi ileyhi Seyyid Mehmet zade kedrehuya ibka ve tevcih ve halen berati şerifimle üzerinde olduğu mestur ve mukayyed bulunmağın siz ki maden-i emiri mumi ileyhimin mârifetinle defteri hakani mucibince kanunu üzere amel olunmak emrim olmuştur.

Buyurdum ki: Hükmü şerifimle vusul buldukta bu babda sadır olan emrim üzere amel, dahi senki maden emini mumi ileyhimin zaâmat'i mezkûruber vechi meşruh tarihi merkumede mumi ileyhi Seyyid Muhammed zade kedrehuya ibka ve tevcih ve halen berati şerifimle üzerine olmakla zaâmeti mezkûr kâryelerini ber mucib'i defter-i hakani tarafından subaşına zabt ve vakî' olan mahsulât ve rusumâtından beratı mucibince tahvili tarihine düşeni kanunu ve defter mucibince ahz ve kabz ettirip hilafi defteri hakani ve muğayiri kanun-i refi' olan mezkûrdan ve uhra bir türlü dahl ve taarruz ettirmeyesiz. Min bâ'di kanun ve defteri hakaniye ve emr-i humâyunuma muhalif

kimseye iş ettirmeyip ve kabzdan medheli olmayanı karıştırmayıp islamiyanı yarıp arz edip hususi mezkûru ber vechi emri şerifim ve aramlu eylemeyesiz. Şöyle bilesiz. Alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fi evaili şehri Zilhicce sene hams ve semanin ve miete ve elf. Eşya emini.

DEVLETLÛ HAFIZ EL HACI MUSTAFA PAŞA HAZRETLERİNİN BUYRULDU

Şerâiti şîâr Harput Kadısı Efendi zade fadlehu ve mefahir'ül emasil vel ekran serdarı izzetlu Hacı Mehmet Ağa zade kedrehu enha olunur ki: Sedri esbek veziri mükerrerrem saadetlu Halil Paşa hazretlerimin defter gününden olmak üzere kaydi meşruh olduğundan başka ve deyni muhafızı vezir mükerrerrem saadetlu İzzet Ahmet Paşa hazretlerinin dahi mühürdarlık hizmetlerinde ve bundan akdem bir seneden beri dustçuk vergisi ve bukreş caniplerinde vukû bulan muharebelerde mevcut olan zuâmadan Seyyid Mehmet Harput Sancağı'nda Uluabat Nahiyesi'nde Habusi nam Kârye ve ğeyrinden ba berati şerifi âlişan yirmi beş bin yedi yüz seksen beş akçe zaâmete mutasarrıf ve lazime-i zimmet ubudiyeti olan hizimat behie-i hazreti Padişahîde isbat-i vucud etmekle zaametine icâb-i taarruz dahi lazım gelmez iken liva-i mezkûr alay beyisi terki hizmetinden ahir tevcih babında arzı berle tevcih olunmakdan naşi bu hilalda ve deyni mufahizi muşarıileyhi iltimasıyla zaameti mezkûre kema kane merkur Seyyid Mehmed'e ibka ve tevcih ve berati şerif alişan ile üzerinde olduğu ve ecanibden dahl ve taarruz edenleri men'î berle zaâmeti mezkûre kâryeleri mekur Seyyid Mehmed'in tarafından subaşına zabt ve beratı mucibince tahvili tarihine düşen mahsulatı ve rusumâtı kanun ve defter mucibince ahz ve kabz ettirip ref' olunan mezkûrda dahl ve taarruz ettirilmekten men eylemek bâbında sadır olan emri celil-üş- şan mucibince sahibi evvelin zabt ve tasarrufu için divani şahimden iş bu buyruldu tahrir ve isdar olmuştur. İnşallahu teâla vusulunda ber vechi meşruh mucib buyrulduyla amel ve hareket ve hilafi emri ali dahi hareketten tahaşa ve mubaadet eyleyesiz diye fi 27 Cemaziyelahir sene 1186. imza. Veselna Fi 10 Recep sene 1186. (7 Ekim 1772)

Desturi mükerrerrem muşiri mufehhem nizam-ül âlem mudebbir'ül umur'ul cumhur bil fikris- sakib mütemmimi mufem'ül enam bir-rey-is- saib muheyyi-i bünyani devle vel ikbal muşiri erkani saadet vel iclal el mehfuku bis- sunufi avatif'il meliki âlâ halen Şam Valisi ve mir Hacı olup Keban ve Ergani madenlerinin iş bu bin yüz seksen altı senesi martı ibtidasından üç senesi tahvil ile sabiki misüllü ber vechi emanet zabt ve

rabtı ve imal ve idaresi avatifi âliye-i desturdane ve avarif-i behiyeyi melukanemden siz ki vezir muşarıleyhimin kema kane ahdel ğayurarene ibka olunmakla madeni mezkûre ve mülhakat ve mukattaât ve mesarefetiyle iş bu bin yüz seksen altı senesi martı ibtidasından zabt ve rabt ve imal ve idarelerine mubaşeret ve umuri madene dair hususlarda bir ferdi mudahhale ve taarruz ettirmeyip el mülhakda iki hale ile sabiklerine el muhiki deyne ihale ile sabiklerine kıyasen umuri madeni kemahiye hakike imal ve idare.

SON

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Osmanlı Devleti'nin en önemli tarihi kaynaklarından birisi olan şer'iyye sicilleri, Kadıların gittikçe genişleyen salâhiyetleri karşısında bir hayli önem kazanmıştır. Hususi tarihlerdeki şehir, kasaba ve köylere ait malûmatın yokluğu veya azlığı göz önüne aldığımızda bu malzemenin sadece bizim kültürümüz için değil bugün Osmanlı toprakları üzerinde kurulmuş birçok ülke için büyük değer ifade ettiği görülür.

Osmanlı sosyal tarihinin incelenmesi söz konusu olduğunda akla ilk gelen kaynak şer'iyye sicilleridir. Sicillerimizden ait oldukları bölgenin insanlarını ve onların aile yapılarını, evlilik geleneklerini, çocuk sayılarını, sosyal güvenlik konularını, zengin-fakir, müslim ve zimmî ailelerin sosyal özelliklerini ayrı ayrı tespit etmek mümkün olmaktadır.

Şer'iyye sicilleri, devletin merkez teşkilatının tarihinin yazılmasından çok, taşranın teşkilat yapı ve işleyişlerinin aydınlatılması ve şehir monografilerinin hazırlanması açısından da değerleri tartışma götürmez belgeler gurubuna girmektedir. Şu halde denilebilir ki: Osmanlı Devleti'nin devlet yapısının ve bunun taşradaki uygulamalarının iyi anlaşılması ve devlet üzerinde şu veya bu şekilde oluşturulmaya çalışılan ideolojik sapmaların objektif, ilmî, biçimde incelenmesi açısından, şer'iyye sicillerine daha çok başvurmak zorunluluk arz eder.

Çünkü bu vesikalarda gerek merkez ve gerekse taşranın sosyo-ekonomik, kültürel, idari, mali ve siyasi yapısı ile ilgili çok çeşitli bilgiler ayrıntılarıyla yer almaktadır.

Biz bu çalışmada "38244-V-1-44 Numaralı Harput Şeri'yye Sicilerine bir ışık tutmaya çalıştım. Harput Mahkemesine intikal eden davaları konularına göre açıklamalarda bulunmaya çalıştım. Adı geçen sicil, 83 varak ve 166 sayfadır. Bu vesikalar çeşitli konuları içine almaktadır. Sicil, hukuk dili, düzgün ve edebi bir yazı geleneklerine uyularak kaleme alınmış olduğundan dili anlaşılır ve sadedir. Yazı stiline bakılacak olursa, birkaç küttab tarafından kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Sicilin çoğu mahalli, geri kalanı da genellikle merkezden gelen idarî uygulamaları oluşturmaktadır. Çevirdiğim Harput şer'iyye sicili, Hicri 1180- 1190 (miladi 1766/1767 – 1776/1777) yılları arasını kapsamaktadır.

Belgelerle ilgili tasnif çalışması idarî, iktisadi, sosyal ve askeri nitelikli olmak üzere dört başlık altında incelenmiş ve konular kendi aralarında dört başlığa ayrılmıştır.

Vesikalar içinde en fazla oranı satış hüccetleri oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla fuzuli işgal, gasp, rehin, hibe, feragat, cürüm-cinayet, yaralama, dem ve diyet davası, alacak-verecek hüccetleri asker alımı, madenler, vergiler, asâyiş gibi konular izlemektedir. İdari nitelikli vesika adedi 49, iktisadi ve mali vesika adedi 64, sosyal nitelikli vesika adedi 54, askeri nitelikli vesika adedi 37'dir.

Şeriat mahkemelerinde halkın problemleri ve davaları İslam hukuku ve örfi kurallara göre görülür, çıkan anlaşmazlıklar ise Hanefi Fıkhi" doğrultusunda halledilirdi.

Sicillerde göze çarpan önemli bir konuda bürokrasi probleminin aşılmasıdır. Yeri geldiğinde mahkeme salonu, bazen tapu dairesi, bazen noter, bazen mal müdürlüğü, bazen dini ve ifta merkezi ve bazen belediye gibi hizmetleri vatandaşa sunmuştur.

Geçmişte halk dilinde önemli bir yer tutan şu sözün "devlet de söz değil yazı geçerlidir" pratiğidir.

Mahkemelerde davalı ve davacı dinlenip, "Şühüdül-Hal" adı verilen şahitlerin de düşünceleri alındıktan sonra, kadının verdiği hüküm şer'iyeye sicillerine geçirilir ve genelde kararların altında şühüd'ül hal fahri mahkeme azalarının isimleri geçmektedir. Rutin işleyişin içerisinde olmayan zevaid bazı konular "der kenar" adı verilen kenarlara ek edilerek kayıt edilirdi.

Tezde Osmanlı'da hukuk işleyişi ortaya çıkmaktadır. Harput'ta öldürülen birinin üç hanımı ve yedi büyük biride küçük evladı olup, katil hakkında kısas bil-cümle istiyorlar. Ancak sulbi sağır oğlu olabilir ki büyüyünce ben kısas değil diyet isterim varsayımından büyük oğullarından biri küçük çocuğun diyet payına mahkemede teminat bıraktıktan sonra kısas kararı verilir.

Harput'ta me'zun bil itfayken Erzurum'a nef'edilip zorunlu ikamete tutulan Harput Kadısı, seksen yaşına ve hasta olduğundan cezası kaldırılmıştır. Belge. 4/a.1. Mahkemeye başvurup işgal edildiği ve hamile olduğunu iddia eden kadının durumunu kebair ve ebe kadınlarla teftiş edilmiş onların görüşleri esas kabul edilmiş ve müştekinin önceden benzer sabıkası olduğunu mahkeme nazara alarak müştekiyi suçlu bulmuştur. Anası tarafından küçük yaşta evlendirilen kız buluş yaşına erince feshi nikâh için mahkemeye başvurmuş ve mahkeme kararıyla nikâh fesh olmuştur.

Tezde askeri tarihimize ait birçok bilgileri şer'iyeye sicillerinde göz önüne getirildi. Ordu için asker ve zahire toplanması, iç güvenliğin sağlanması, asker sayısının

belirlenmesi, ölüm, ihraç, emeklilik, harp taktiği, planlama, bedel gibi askeri konulara ışık tutacak konulardaki ferman, emir, buyrulduklar gibi şer'iyeye sicillerine ait belgeler tezde epeyce yer almıştır. Asker sevkiyat birimi sürümcü birimi kurulmuş, askeri vazifeden firar ve şekavet edenlere ve soylarına bir daha askeri vazife verilmemiştir. Osmanlı ordusu sefere çıktığında İstanbul-Amed, Van-Şam güzergâhında bulunan Harput menzili, askeri konak tesisleri konumunda olduğundan menzil buyruldukları ve haftalık askeri ihtiyacı karşılaması olan zahirete'mini buyruklarına Harput Şer'iyeye Sicillerinde epeyce rastlanmaktadır. Bu amaçla savaş yapılmadan sefer hazırlıklarına dair, beylerbeyi ve sancak beylerine yazılı emirler gönderildiği gibi, ordunun ihtiyacı olan gıda maddeleri, at, araba, cephanе vb. ihtiyaçların karşılanması amacıyla kadılara da yazılı emirler gönderilmiştir. Gönderilen bu yazılı emirlerin muhtevalarında savaşın ne sebeple ve kiminle yapıldığından bahis olunur, konu ile ilgili şeyhülislam fetvası ve şura kararları hazırlatılır.

Tez konumuz olan Harput Şer'iyeye sicilleri Harput'un iktisadi hayatına dair konularda da birinci elden tarihi kaynaklardır. Rüsümat bedeli alınılan binlerce küçük ve büyük baş hayvanlar köylere tevzi' edilerek bey'ettirilerek nakite çevrilmişlerdir. Koyun fermanın birkaç kere gönderilmesi hayvancılığın bir hayli bölgede yapıldığının göstergesidir.

Askeri mühimmat ve mal-i devleti taşradan merkeze taşımada bergir ve katır alımları yapılmıştır. Bu hayvanları bolca yetiştiren “eshab-i bergir ve katır”ın ıstebil yerler olmuştur. Ayrıca Harput halkının hayat ve geçim tarzları mevcut olan sanat ve meslek gurupları, halktan toplanan vergiler, devletin memurlarına ödediği tahsisatlar, hukuk ve ceza davalarındaki tazminatların miktarı ve cinsi, para arzı ve çeşitleri, gerçek manada tarihi seyri şer'iyeye sicillerinde rahatlıkla görülmektedir. İktisadi hayat içerisinde önemli bir yere sahip olan mülk satışları ile ilgili işlemler, bu günkü gibi müstakil tapu daireleri olmadığı için Osmanlı Devleti'nde mahkemeler tarafından yürütülüyordu. Kadı mahkemeleri aynı zamanda noter vazifesi de gördüklerinden dolayı da sicil kayıtları içerisinde mülk alışverişleriyle ilgili mahkemeye yansıyan dava sayısının oldukça fazla olduğu görülüyor. Mülk alışverişlerinin mahkemeye çok fazla yansımalarının temel sebebi, mahkeme huzurunda tutulan böyle bir belgenin (hüccet) daha sonraki zamanlarda ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklarda kesin delil olarak kullanılabiliyor olmasından dolayıdır. Bu durumda, bir kişinin iddiasını ispatlaması ve mahkemeyi kazanması için elinde bulunan hücceti mahkemeye ibraz etmesi yeterli

oluyordu. Şer'iyeye sicilleri içerisinde yer alan mülk alışverişleriyle ilgili belgelerde, çok az farklılıklarla ve birbirine benzeyen bir usul ve uslubun takip edildiği görülüyor. Zira sicillerde satış muamelesi, hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde “efradını cami’ eğyarını mani” ve bütün ayrıntılarıyla yazılırdı. Böylece satılan mal, malın bedeli, icâb-kabul, parasının ne şekilde tahsil olunduğu, borç ile alınmışsa vadesi, satıcının malla artık bir alakasının kalmadığı, alıcının malı teslim alıp almadığı hususlarında anlaşılamayan veya kapalı kalan bir nokta bırakılmamış oluyordu. Çevirdiğim sicillerde göze çarpan bir diğer konu yapılan arz-u hal konuların tahkiki için mübaşir ta’yin edilmiş, konu mahkemeye murefeâ edilmiş ve sonuç Padişah’a bildirilmiştir. Harput cami vakfiyeleri ve görevlilerinin günlük vazife ücretleri belirtilmiştir. Ölenin ardından ilk yapılan düğün harçları vareset tespiti varsa küçük yaştakilere vasi ve kayyum nasbı ve mal-i terekeden günlük nafaka meblağ ve miktarıdır. Bu çalışmamda kadılık müessesesi ve buna bağlı olarak Harput şer'iyeye sicilleri hakkında bilgiler vererek 1180-1190 yılları arasında Harput mahkemesine intikal eden davaların ve cezaî uygulamaların dökümünü vermeye çalıştık. Harput Sancağı 'nın idarî durumu, iktisadi, mali, sosyal, askeri konuları ilgilendiren problemleri, 38244-v 1-44 Numaralı Harput şer'iyeye sicillerinden genel gözlemler sunulmaya çalışılmıştır. Tezimdeki Harput Şer'iyeye Sicili, Harput Sancağı'nda ortaya çıkan meseleler ve bunların çözüm yolları açısından oldukça yüklü vesikalarla doludur. Dahası bu sicil inceledikten sonra görüldü ki, tek bir şer'iyeye sicilinin incelenmesi bile, Osmanlı şehir tarihlerinin ve daha genel ifade ile Osmanlı klasik sancaklarının aydınlatılması açısından önemli ipuçları vermektedir. Konularına daha rahat vakıf olmak için her belge varakını “A”ve“B” ye taksim ve konuları ve muhtavasına göre zümreye ayırarak taksim “A” 1. “A” 2 “A” 3. veya “B”1. “B” 2. “B” 3 gibi rakamlarla belirtilmiştir.

Tezde özellikle varak ve sayfa uyumuna riâyet ederek Arapça, Farsça, Zazaca ve Kürtçe dillerinden geçen kelimelerin tekil ve çoğulunu o dil yapısına göre okumaya çalıştım. Bu çalışmam umarım bir nebze de olsa faydalı olur.

1767-1774 (H. 1181-1188) Tarihli Harput Şer'iyeye Sicili'nden tespit edebildiğimiz Harput'a bağlı mahalleler, köyler ve mezralar:

Mahalleler:

1. Meydan
2. Zeyve

3. Karasofu
4. Alaca
5. Tahiriye
6. Ağa
7. Camii Kebir
8. Esendiye
9. Müderris
10. Gürci
11. Sarayhatun
12. Hoca

Köy ve Mezralar:

1. Muridi
2. Halus
3. Yiğinki
4. Muği
5. Anguran
6. Ebu Tahir
7. Kuzan
8. Bozluk
9. Eyvalı
10. Ciz Bağları
11. Behezmaz
12. Gölcük
13. Ahur
14. Ereyğil
15. Vartatil
16. Uluabad
17. Ak
18. Ayus
19. Erengil
20. Habusi
21. Üç ağaç

22. Balan
23. Perçenç
24. Zerteriç
25. Laleyaparak
26. Kuzavat
27. Şerği
28. Hicri
29. Genefik
30. Malatyacık
31. Zehayir
32. Gürek
33. Ahvaz
34. Havi
35. Herdi
36. Berevi
37. Harnam
38. Hefur
39. Hulunik
40. Nekerek
41. Huseynik
42. Mollakendi
43. Hoca Seyyid
44. Karankir
45. Göl
46. Nurali
47. Samedi
48. Üçakmaca

BİBLİYOGRAFYA

- AKDAĞ, Mustafa; Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, İstanbul, 1979, c. 2.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet; Şer'iyye Sicilleri, İstanbul, 1988.
- AKSIN, Ahmet; 218 Numaralı Harput Şer' iyye Sicili H. 1249-1256 (M. 1833-1840), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1990.
- AKSIN, Ahmet; "218 Numaralı Harput Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Elazığ, c. 9, S. 1, s. 117, Mayıs, 1999.
- BALTACI, Cahit; "Şer'iyye Sicillerimizin Tarihi ve Kültürel Ehemmiyeti", 1-2, Hergün Gazetesi, 9-10 Haziran, 1979.
- BAYINDIR, Abdulaziz; "Osmanlı'da Yargının İşleyişi", Osmanlı Ansiklopedisi, c. 6, Ankara, 1999.
- ERSOY, Osman; "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", A.Ü.D.T.C.F.D., Ankara, 1964, XXI/3-4, s. 33-65.
- HALAÇOĞLU, Yusuf; "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", İ.Ü.E.F.T.D., İstanbul, 1976, S. 30, s. 99-108.
- İLGÜLER, Mücteba; "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", İ.Ü.E.F.T.D. İstanbul, 1975, S. 28-29, s. 123-166.
- İNALCIK, Halil; "Mahkeme Maddesi", İ. A., İstanbul, 1988, c. 7, s. 149.
- OĞUZOĞLU, Yusuf; "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", A.Ü.T.A.D., Ankara, 1981-1982, c. XIV, S. 125, s. 343-360.
- ONGAN, Halit; Ankara'nın I Numaralı Şer'iyye Sicili, A.Ü.D.T.C.F., Yay., Ankara, 1958.
- ÖZDEMİR, Rıfat; 170 Numaralı Ankara Şer'iyye Sicili, A.Ü.D.T.C.F. Yakınçağ Tarihi Kürsüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1979.
- ÖZDEMİR, Rıfat; XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara (Fiziki, Demografik, İdari, Sosyal, Ekonomik Yapısı) 1785-1840, Ankara, 1986.
- ÖZTÜRK, Mustafa; 243 Numaralı Ankara Şer'iyye Sicili, A.Ü.D.T.C.F. Yakınçağ Tarihi Kürsüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1979.
- ÖZTÜRK, Mustafa-KAYIRAN Mehmed; "Tokat Şer'iyye Sicilleri", Askeri Tarih Semineri Bildirileri I, Ankara, 1983, s. 145-158.
- TDV. İslam Ansiklopedisi; "Şer'iyye Sicilleri", İstanbul, 2010, c. 39, s. 9.

ULUERLER, Sıtkı;“71 Numaralı Amasya Şer’iyye Sicili”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1999.

YILMAZÇELİK, İbrahim;1840-1850 Yıllarında Harput, Türk Dünyası Araştırmaları, S 52, Şubat, 1988, s. 409-433.

YILMAZÇELİK, İbrahim; XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır(1790-1840), Ankara 1995.

ÖZGEÇMİŞ

Abdullah DEMİR, 01.03.1982 yılı Elazığ'a bağlı Palu ilçesinde doğdum. İlk ve ortaöğrenimimi Kovancılar'da, lise öğrenimimi ise Elazığ'da tamamladım. 2003 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldum. 2005-2006Eğitim-öğretim yılında Tezsiz Yüksek Lisansımı yaptım. 2011 yılında Muş Alparslan Üniversitesi Malazgirt Meslek Yüksekokulu'na öğretim görevlisi olarak atandım. Halen Muş Alparslan Üniversitesi Malazgirt Meslek Yüksekokulu'nda Öğretim Görevlisi ve Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Fırat Üniversitesi Tarih Bölümü Yakınçağ Anabilim Dalı'nda Tezli Yüksek Lisans yapmaktayım. Evliyim.

demir1123@hotmail.com